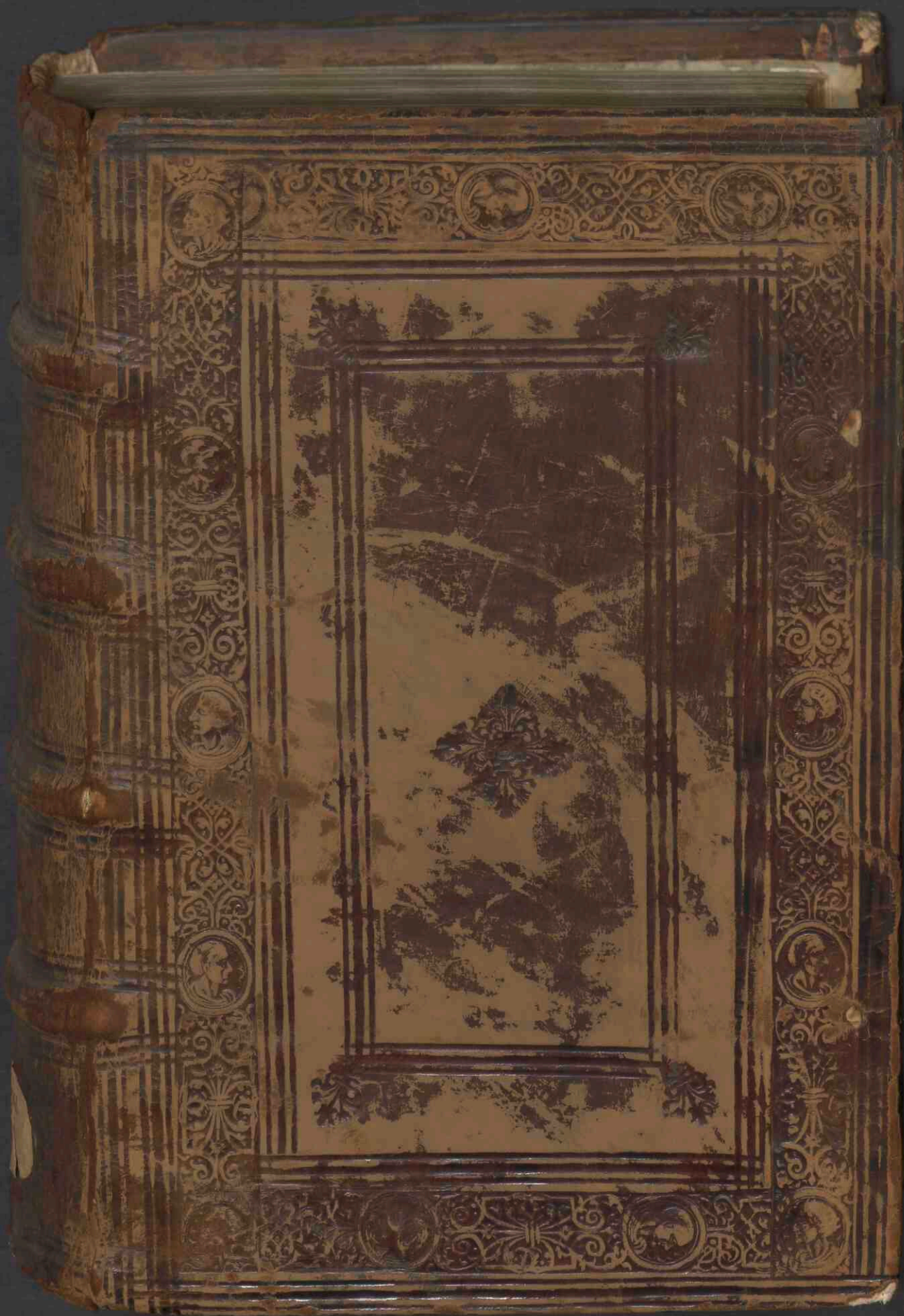

Disputationum de medicina noua Philippi Paracelsi pars prima [-quarta et vltima] ...

<https://hdl.handle.net/1874/436967>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

Q. qu.
70

603.

a.

Exemplar

Medici
Quarto n° 70.

DISPUTATIONVM
DE NOVA
PHILIPPI PARACEL-
SI MEDICINA
Pars Tertia.

IN QVA DILVCIDA ET SOLIDA VERAE
*Medicina assertio, & falsa, vel Paracelsica Confuta-
tio continetur.*

A
THOMAE ERASTO MEDICI-
nae in inclyta Schola Heidelberg. Professore.

Cui accessit Tractatio de Causa continente, eodem auctore.

Adiectus est Index rerum & verborum copiosus.

Ex Donat. Lib. à Büchel

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareæ Maiestatis.
M. D. LXXII.

THE NEW YORK

DEVELOPMENT

PHILIP R. RAY

21 MEDICAL

THE

IN THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

THE DISTRICT OF COLUMBIA

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI,
AC DOMINO, D. LVDOVICO DVCI VVIR-
tenbergenſi & Teckenſi, Comiti Montis Pelegar-
di, &c. Domino ſuo Clementiſſimo

QVANTVM damni ac mali Germaniæ
noſtræ attulerit noua Paracelſi ratio me-
dicandi, ſeu potius carnificinã exercendi,
Princeps Illuſtriſſime & Clementiſſime,
ſatis apertè ſentire ac videre incipiunt ho-
mines non vecordes, aut propriæ ſalutis non omnino negli-
gentes. Quippe non ſe continuit hæc peſtis intra vulgares,
& nullius conditionis homines, ſed in diuitum domos irre-
pſit, in nobilium & Comitum habitationes inuaſit, adeoq;
ad Principum uſque aulas & palatia conſcendit. Ego ſanè
cũ de hac ſecta primũ audirem, librosq; authoris ipſius
legere cœpiſſem, ridendam potius, quàm argumentis refel-
lendam exiſtimaui. Tam ſunt enim abſurda, monſtroſa, in-
epta, & ab omni tum pietate tum veritate remota, quæ ſa-
naticus præceptor fanaticos docuit diſcipulos, vt in ani-
mum inducere tunc non potuerim, intelligentem et doctũ
aliquem probaturum. Poſtquam deĩde præter ſpem &
expectationem aduerſi nonnullos ex illis, qui in aliqua e-
rant opinione doctrinæ, non tantũ aures præbere, ſed in-
uentorem & authorem tantorum deliramentorum lauda-
re, doctrinæ vel tacitè, vel palàm aſtipulari, diligentius ri-
manda mihi omnia putaui, ecquid boni in re noua inueni-

EPISTOLA

re possem. Ceterum quantò maiore diligentia & studio singula obseruo, examino, perpendo, tantò absurdiora apparent omnia. Equidem non arti Medicæ duntaxat iniurium fuisse comperio nouum nouæ sectæ conditorem, verum etiam philosophiam & bonas artes cunctas euertere, pietatemque simul omnem funditus extirpare conatum deprehendo. Quocirca viris doctrina & virtute clarissimis hortantibus (quibus aliquid in me virium esse visum est) Reipublicæ causa veritatis defensionem contra furores Paracelsicos libenter suscepi. Et in prima quidem parte immanem impietatem eius patefeci, & improbam scelera tamque audaciam pro viribus retudi. In altera principia eius falsa & pietati repugnantia euerti, veramque philosophiam à mendacijs Paracelsicis vindicari. In hac tertiam artem Medicam omnium à Deo nobis traditarum artium castissimam, & maximè tum vtilem tum necessariam asserere conatus sum. Et cum hanc sectam cum alijs omnibus, tum maximè diuitibus & Principibus exitiosam perspexissem, Principibus nuncupare disputationes nostras placuit, quò ab hac peste sibi studiosius cauere. Sanè phar-
 macis vti se iactitant, multo labore, tempore, sumtu, & ex preciosis rebus præparatis: quæ quia à tenuioris fortunæ hominibus emi nequeunt, omnibus modis in opulentiorum ac Principum familias insinuare sese tentant. Non nescio quot illustres viros quidam ex hoc grege, magna prius accepta pro datis venenatis medicaminibus pecunia, flagitiosè, at impunè tamen confecerint. Ceterum vt
 tuæ

N V N C V P A T O R I A .

tuæ Celsitudini hanc partem potissimum consecrarem, duæ me causæ præcipuè permouerunt . Prior est studium pietatis cum amore insigni erga bonas literas & honestas artes Principe dignas coniunctum . Quod etsi commune tibi est cum alijs , ita nihilominus in utroque es à teneris annis institutus, vt tanquam proprium tibi tribuere possimus: aut saltem amplissima & optima quæque de tua Celsitudine meritò sperare cogamur . Hoc verò proprium iam est, aut certè cum non multis commune, quòd pestis hæc in aulam tuam , parentisque tui Principis longè sapientissimi penetrare nunquam potuit: quod quidem cognoscere potuerim . Facit hæc res, vt certò mihi persuaferim, me tuæ Celsitudini rem minimè ingratam facturum , si hæc ipsa , quæ prædicabilia omnino sunt , vnà cum alijs tuis virtutibus prædicem . Nec metuo, vt me falsi quisquam coarguat, dum viros præstantissimos tuæ Celsitudinis Medicos, Dominum Iohannem Kulmannum , virum doctrina & experientia clarissimum, & Dominum Paulum Constantinum Phrygionem, cum in alijs operibus medicis, tum in Anatomicis egregiè versatum , testes habeo locupletissimos . Quare non hoc tuam Celsitud. huius libri dedicatione monere volo, vt ex aula tua pietatis pariter & vitæ bonorum hostes Paracelsicos exturbes, quos nunquam ingressos esse scimus : sed multò magis testatum hoc meo facto facere studui quantò sis hac in parte felicior compluribus alijs . Nec dubito quicquam, quin sis operam daturus, vt ex aula tua pariter & imperio, tanquam humanæ vitæ

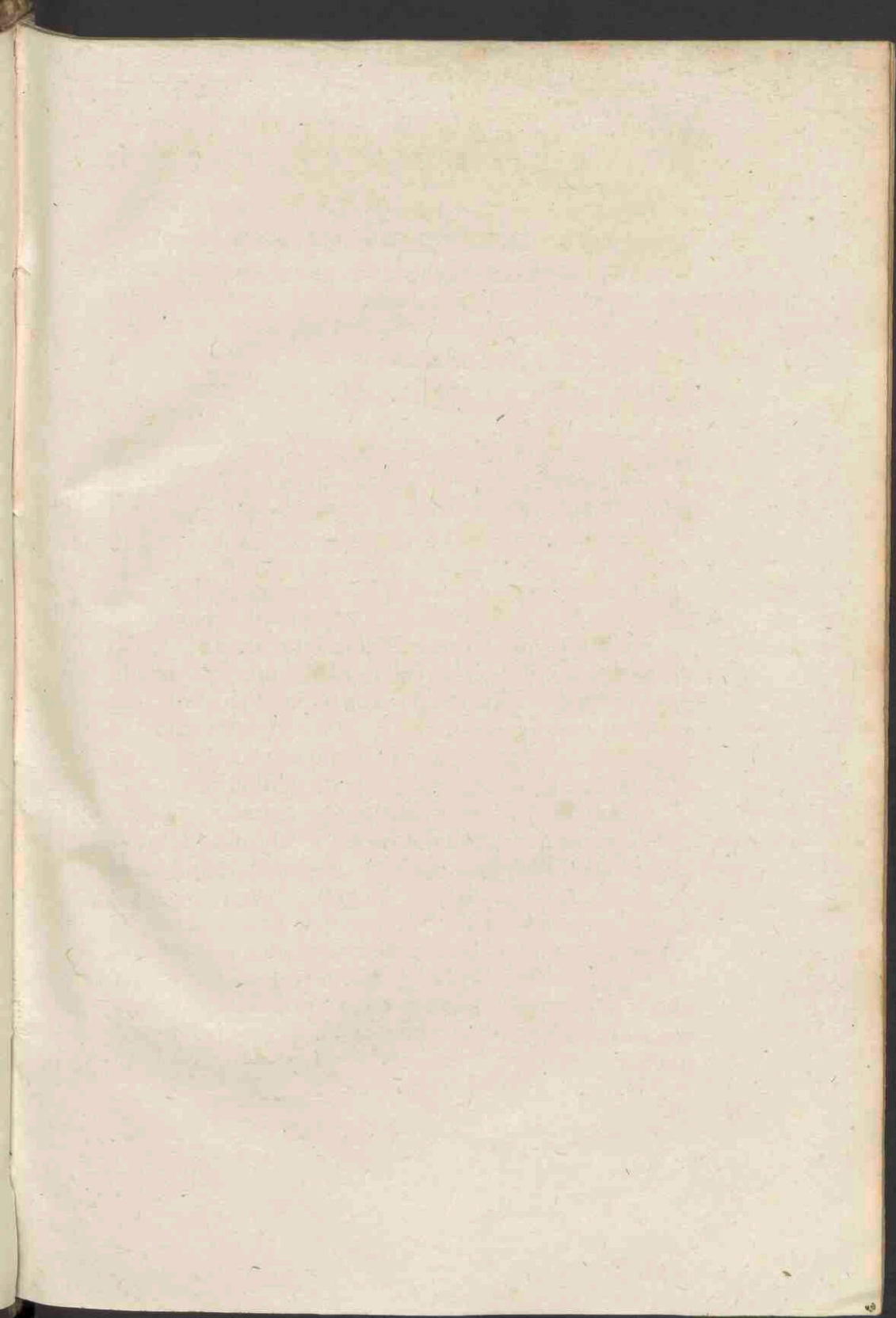
EPISTOLA

*pestes eliminentur. Deus opt. max. tuam Celsit. Ecclesie
ac Reipub. singulare ornamentum conseruet. Amen. Hei-
delbergæ, ipsis Non. Iulij, Anno. M. D. LXXII.*

Tua Celsit.

Observantiß.

Thomas Erastus.

DISPUTATIONVM DE NOVA
PHILIPPI PARACELSI MEDICINA
PARS TERTIA, IN QVA AD ARTEM

*Medicam spectantia, præcipuè expen-
duntur.*

Collocutores.

FERNIVS, ERASTVS.

IX dixero quantum mihi gaudeam, cum
ad res Medicas vsq; dissertationem no-
stram perductam cogito. Etenim mox
ab initio cupiebam audire quid mihi de
rebus Medicis sentiendum, & sequendū
foret. Vidi enim non vulgares tantū ho-
mines, sed & doctos quosdam in Paracelsi partes propen-
dēre. Quæ me res præcipuè mouit, vt non putarem ne-
gligenda esse, quæ de his rebus ille tradidisset. Nunc er-
go, quod de principio etiam feci, rursus te oro, vt hac in
parte me instituas. ER. Errata Medica non potuerunt
commodè à nobis refelli, si non prius impietatem & in
Philosophia inscitiam eius declaratam haberemus. Et
quod impietatem hominis, ac Discipulorum eius plurib. *Cur impietas*
deteximus, ad id duo me impulerunt. Primum quidem *Paracelsi dete-*
incredibiles, inauditæ, ac planè horrificæ blasphemix, *cta sit.*
quas eructare, tum Magister, tum Discipuli absque pudo-
re metuq; solent. Deinde quod eorundem opera noxias
superstitiones in medicando mirificè confirmari, augeri,
& propagari animaduerti. Quod ad impietatem spectat,
audeo liberè affirmare, vix me aliquid impurius legisse
scriptis Paracelsi & sequacium eius. Nec valde miror, eos
quasi signo dato, magno consensu oppugnare pietatem

omnem: cum præceptorem habuerit magister eorum antiquissimum & acerbissimum Dei hostem. Huius in castris qui nomi ne dato militat, non potest non Imperatoris sui mandatis parère. Vt igitur illos saltem, qui iuramentum Duci improbitatis & nequitiae nondū præstiterunt, periculi sui admonerem, ac simul incautos ab errore reuocarem, quædam ad Medicinam non ita multum pertinentia verbosius exposui. Cæterum ad extirpandas superstitiones alias, in quibus omnes ferè vulgò irretitos cernimus, nimis fortasse pauca diximus. Non enim facile est euellere, quæ per multas ætates in plurimorum animis radices, nemine prohibente, altius egerunt. Quod si igitur hac in parte non satisfacimus omnibus, tibi culpa Furni omnis imputetur, qui sæpè à proposito nos aliò auocasti. In altera deinde Collatione hoc potissimum egi, vt principia Philosophiæ, quam à maioribus nostris traditam accepimus, & in Aristotelis atq; aliorum Philosophorum libris descriptam legimus, vera, certa, firma, naturæ consentanea, cumq; sacrosancto Dei verbo consentientia demonstrarem: Paracelsi autem falsa, futilia, inepta, naturæ contraria, & à cacodemone excogitata, instillata, prodita, ostenderem. In qua re si non satisfeci omnium voluntati & expectationi, nihil miror. Quinimò scio fieri non posse, vt placeas omnibus, quomodocunq; dicas. Mihi satis est, docilibus & sanabilibus remedium indicasse, quo à periculo possint præseruari. Studui interim, quântum res passa est, vt omnia quàm possem dilucidissimè proponerem: obscuriora declararem: inuoluta explicarem: ambigua definirem: denique adolescentum studia sedulò pro viribus adiuuarem & promouerem. Idem in sequentibus etiam propositum est. FVR. Ego quoque quod antea feci, deinceps faciã: hoc est, de rebus, quæ mihi difficultatem parient, tametsi nō vsquequaq; ad propositum spectent, interrogabo. Præterquam enim quod
utile

Quid in se cun
da parte actū.

etiam in
-etiam in

utile existit, etiam iucundum est. Idem mihi fermè vsuue-
nit, quod iter facientibus, & ad destinatum locum festi-
nantibus nonnunquam contingit, quando scilicet ad in-
solitæ rei occursum subsistere, dum quid ea sit cognoue-
rint, propter admirationem coguntur. Sic dum ex te au-
dio, quæ vel admirationem adferunt, vel comprehensio-
nem meam impediunt, cursum disputationis tuæ retar-
dare tantisper cogor, dum impedimenta auferantur. Qui-
bus talium explanatione opus non fuit, si putent sic in-
terposita fuisse, quomodo comœdiarum actores, dum
se ad nouum actum comparant, musica, aut similibus re-
bus spectatores detinere oblectareq; solent. ER. De hoc
satis nunc ad rem ipsam aggrediamur. Cæterum non de-
bes à me hoc loco & tempore totius artis medicæ enar-
rationem exspectare. Nam illa duntaxat à calumnijs Pa-
racelsi vindicare decreui, quæ profanus tenebrio nullis
rationibus bonis conspurcare & damnare ausus est. Nec
persequemur tamen omnia sigillatim, sed illa sola tracta-
bimus, quorum enodatio vel necessaria est, vel utilitatē
manifestam habet. Hoc enim in primis adhuc studui, nec
minus deinceps studebo, vt non tam insaniam Paracelsi
patefaciam, ac insolentiam & temeritatem sequacium i-
psius retundam, quàm vt vtilia doceam, atque adolescen-
tibus ad veræ Medicinæ perceptionem viam aperiam ac
muniam. Exordiar autem ab artis medicæ definitione, cū
& hinc ineptiant Paracelsici. Ab hac per elementa, tem-
peramenta, humores, partes alias, ad morborum origi-
nem & causas progrediemur: Denique in curationis me-
thodi expositione finem tertiæ parti statuemus. In quar-
ta & vltima Collatione particularium aliquot morborū
causas, ortum, naturam, curationē expendemus: vt quan-
tum delirent Paracelsici in curandis morbis, manifestius
omnes perspiciant. Variè afficior, quoties cogito mon-
strum Paracelsicum suis gregalibus prodigiosarum opi-

*Quid in tertia
parte agatur.*

*Quid in quar-
ta agendum.*

nionum architectis, & portentosa impietatis Magistris
 eousq; dementia pcessisse, vt neglectis, cōtemptis, despe
 ctis omnibus, se audeant antepone omnib. omniū eta
 tum & regionum doctis eruditisq; hominibus. Cogita
 re hoc saltem debebant, Deum opt. Max. non voluisse o
 mnes homines arte hac castissima, nobilissima, maxime
 que necessaria mortalibus, tot seculis carere. Dubitari

*Artes omnes à
 Deo.*

non potest, quin omnis sapientia, omnis scientia, omnes
 artes à Deo tanquam omnis veritatis ac bonitatis fonte
 manauerint. Profana est cogitatio hec, Deum in solis san
 ctis efficacem esse, bonarum artium & virtutū in Ethni
 cis authorem non esse. Instillauit pro immensa & ineffa
 bili bonitate sua quibusdam artes aliquas miraculose:
 eosq; nullis Magistris & Præceptoribus intercedentibus
 repente artifices fecit: vt Exo. 31. & 35. factum legimus. Sic
 Apostolos & alios multos linguarum dono cælitus subi
 to ornatos legimus. Non ob id tamen illos non docuit,
 qui studio, labore, industria, præceptoribus interuenien
 tibus aliquid didicerunt: sed artium, scientiarum, verita
 tis, in omnibus author est & effector: etsi non vno modo

*Deus, nec solis,
 nec primis Pa
 racels. artē Me
 dicam manife
 stauit.*

in omnibus agat. Quomodo ergo fanatici homines per
 suadere sibi audent, primos se esse, quibus Deus veram ar
 tem medicam patefecerit? Laudant aliquando Hippo
 cratem: sed hunc etiam vix corticem aspexisse, medullā
 sibi conspectam & cognitam illum ne olfecisse quidem
 dicunt. Par ratio est Philosophiæ. Nam & huius & Me
 dicinæ principia seu fundamenta rident, abijciunt, dam
 nant: ac pro his adulterina, falsa, naturæ repugnantia, pie
 tatiq; aduersantia nobis substituunt. Summa est, tantum

*Impudētia Pa
 racels.*

sibi arrogat, vt Deum putent nullis post diluuium ho
 minibus tantum reuelauisse in Philosophia ac Medici
 na, quantum ipsi intelligant. Interim non cogitant Præ
 ceptorem eorum aliquando fateri, se à nullis hominib;
 sed à Satana edoctū fuisse: quem vt Socium & familiarē

*Parac. à Sata
 na doctus.*

studiosē

studiosè coluit. Artis nostræ fundamēta ex sacris literis, ut rerum euidētiā prætereā, demonstrare possum? suā principia ex Tartaro profecta ipsemet author eius proficitur. Ego sic existimo: Nullo pacto audiendos esse, *Quomodo iudicandum vtriusque veriore colat Medicinam,* qui artes vtilēs & necessarias, humanæq; intelligentiæ subiectas (quas videlicet hominis ingenium absq; peculiari inspiratione comprehendere, inuestigare, constituere, stabilire, & exornare potuit, & in quibus inueniendis, constituendis, & exposcendis eruditissimi multorum seculorum & regionum viri desudarunt) temerè & rabiosè damnare, lacerare, & vituperare audent: præsertim si, qui faciunt, neq; doctrina & ingenio, neq; experientia & vsu certare cum illis possint. Non enim video, cur his potius, quàm illis habenda fides sit, cum de illis rebus disputatur, quarum mens nostra capax est: & in quibus cognoscendis multis ætatibus à præclarissimis ingenijs laboratum fuit. Ceterum artem medicam vtilem esse ac humanæ vitæ maximè necessariam semper existimatam fuisse, atq; hodie quoq; talem cēseri, omni ambiguitate caret. Equidem non arbitror eò vsq; processisse insanix Paracelsi. (quos tamen negare & affirmare quidlibet aliàs non pudet) ut in dubium vocare velint: præsertim cum & sacræ literæ, & ipsemet Christus nobis suffragentur. Nec minus constat, omnium propè liberalium artium antiquissimam esse: atq; in ea fundanda, constituenda, amplificanda, excolenda, omnium ætatum & locorum plurimos ac præstantissimos viros studium suum, operam, diligentiam, vitam deniq; totam consumpsisse. Quæ causa igitur mouere quosdam potuit, ut omnes hos à via aberrauisse, ac solum Paracelsum hominem barbarum, errorem, fatuum, ebriosum, magum, linguarum atque bonarum artium omnium imperitissimum, veritatem peruidisse opinentur? Si de rebus ad vitam non summè necessarijs quæstio esset, cogitare possemus neminē anxie seru-

*Medicina est
ars antiquissima.*

tari voluisse. At certum est, artem nullam sollicitius quaesitam iam olim fuisse. An Deus humanam mentem omnibus ademit, vni que duntaxat Paracelso, homini mago & impio, omnibus ferme vitijs & scelerib. cooperto, eandem permisit integram? Non arbitror. Magis miraberis infelicitum Nouatorum ineptiam, si artem à veterib. traditam sic consentaneam esse rerum naturæ cogites, vt euentus promissis semper (quantum natura rerum passa est) responderit: quod ne ipsi quidem simpliciter negare audent: cum nouum eorum figmentum nil nisi monstra & portenta cum vniuersa natura pariter & pietate pugnantia contineat. Cæterum quia hæc ad institutum nõ propriè pertinent, ad ipsam medicæ artis definitionem de scendo. Medicinam omnes adhuc definierunt, quod scilicet ars sit præcepta tradens, quibus humanum corpus à morbis impendentibus præseruetur, & à præsentib. liberetur: quantum id fieri potest. Etenim incurabiles esse aliquos morbos præter & ante Paracelsum nullus vniquam negauit. Ac docuit ipse satis mortem suam (quæ immatura fuit, si ætatem & robur spectes, fera nimis, si ad improbitatem & nequitiam respicias) quàm flagitiosè mentitus sit, cum & alijs vitæ minimùm sexcentorū annorū pollicitus est, ac sibi immortalē pmissit: quemadmodū in parte prima Disputationū nostrarū ostendimus. Nec aliter intelligendus est Hippocr. cum dicit, Medicinā esse *ἐργασίαν* *ἰατρικὴν* *καὶ* *ἀφαιρέσιν*. Quippe non fuit tam vir summus rudis & imperitus, vt artis effectiones putaret ipsam esse artem: aut effectum & actionem crederet esse causam atq; *διαθέσιν*, seu qualitatem permanentē. Ars. n. principiū & ratio est, qua medicus redundantia tollere, & deficientia addere nouit: quomodo, vbi, quādo, quib. oportet. Quod si ergo Medicina docet, quod deest adijcere, & quod superest sanitatiq; officit, auferre: hoc est, si præcepta tradit debite omnia, quæ vel ad sanitatē humani corporis conseruan-

Quid Medici-
na.

Effectiones ar-
tis non sunt i-
psamet ars.

seruandam oportuna, vel ad abigendos morbos necessaria & vtilia sunt, administrandi, ambigi non potest, quin eadē structuram humani corporis tradat: & quibus in rebus sanitas atq; morbus consistat, doceat. Quomodo enim vel superflua demere, vel deficientia apponere potest, qui, quæ ad sanitatis conseruationem ac reparationem necessaria sunt, nescit? At sanos esse iudicamus omnes, qui pro naturæ suæ modo actiones obeunt: ægros autem putamus, qui in actione aliqua vna vel pluribus, impedimentum sentiunt. Quamobrem scitē Galenus ratiocinatur, sanitatem & morbum, quia contraria sint naturalia, vnū idemq; subiectum habere: atq; vel in actione vel in affectione seu dispositione ambo consistere. Caterū egrotos non esse eos, qui aut dormiunt, aut alias quiescūt, ac nihil agunt, tam est euident & certum, vt ne idiotæ quidem dubitent. Quocirca in affectu & dispositione quadam corporis morbum inesse controuersia caret. Morbus porro contrarius est sanitati, & naturæ aduersarius. Ergo sanitatem necessarium est affectū corporis esse naturæ congruentem & amicum: non quemuis, sed talem, qui actionis causa sit proxima. Quocirca si vnicus est affectus corporis, qui primò actionū naturalium causa existit, tot duntaxat erunt morbi, quot modis ille affectus naturæ metrum excedere potest. Sin autem vel non omnes actiones ab vno corporis affectu pronascuntur, vel ad singulos plures affectiones cōcurrunt, tot rursus futuri sunt morbi, quot modis eorū singuli deprauari possunt. Constat porro nos præter modū calefactos, frigefactos, humectatos, exsiccatos, in agēdo impediri. Qd' q̄ negant, bestijs sunt deteriores ac rudiores. Nā & Asini sentiūt se calore & frigore debilitari ac lædi, inq; agēdo impediri. Qd' figura deprauata, numer⁹ incōueniens, magnitudo inepta, & cōtinuitatis partiū solutio actioni incōmodent, nō min⁹ est certū atq; cōfessum cūctis hominib. sana mēte p̄ditis.

Sanitatis et morbi subiectū est idem.

Sanitas est affectus, nō actio.

FVR. Nihil horum negant Paracelsici: tamen si quadam aliter proponant. Nec adhuc video quid velis, si omnia tibi concedantur. ER. Nunc aliud non volo, quàm morbos affectus esse corporis: atque eos non vnius modi omnes esse. FVR. Non dabo nunc tibi, quòd expetere videris, morbos in calore ac frigore aliquos consistere Medici opera indigentes. Nam qui ab his causis excitantur, nec à feminibus suis certis prodeunt, durabiles minimè censerì debent. Quocirca non opus habent admodum auxilio Medicorum. ER. Et si, quod dixi, tam scio esse verum, vt à sano homine nullo possit negari, nunc tamen non valde vrgeo. Quoniam satis mihi fuerit, si hactenus discrepare morbos constet, vt vno eodemq; remedio abigi omnes nequeant. Sanè Paracelsus vno remedio morbos vniuersos tolli posse pluries scripsit: aliquando etià negauit: factò certè suo præclare falsum esse ostendit, dū & varijs remedijs est vsus, & non pauciores ferro, quàm pharmacis curauit. Sequaces eius, radicales dūtaxat morbos ex semine prognatos diuina sua Medicina auferri cū dicunt, alios quosdam esse, quibus non opituletur, simul indicant. Palàm quoq; scribunt, se sub illa sua potēte medicina nec venæ incisionem, nec luxatorum artuum repositionem, nec mortuarum partium amputationē, nec hernicosorum & calculosorum sectionem comprehendere. Equidem morbos quosdam in figura vitiata consistentes, quos præsertim nulla materia in corpore redundans excitauit, atque ab intemperie procreatos, nulla medicina vna persanauerit. Verùm dicas mihi velim, quæ medicina frigidum pariter & calidum morbum per se possit extinguere. Haud nescio frigida remedia nōnunq̃ frigidos morbos depulisse. At hoc neq; semp, neq; in omnibus, neque per se egerunt, sed per accidēs effecerūt. Calida frigidis contraria esse quis neget? Iam contrariorum remedia quis inficietur contraria esse oportere? Pharma-
cum

*Parac. vnicore
medio morbos
omnes curat.*

*Nullum medi-
camentum tollit o-
mnes morbos.*

cum ergo admirabile illud, si est calidum, morbis calidis non commodabit: si frigidum est, calidis quidem conueniet, sed frigidos exasperabit: si temperatum est, neutros vel iuuare vel lædere poterit. Quod si aliquod in natura extat remedium, quod vnum morbos vniuersos possit profligare, medicus esse verus is tantum dicetur, cui medicamen hoc notum est, tametsi præter huius noticiam nihil sciat. Valdè brevis ergo ars fuerit, ac delirauisse Hippocrates meritò putabitur, cum vitam breuem, artē vero longam esse pronunciauit. Etenim quisquis antidotum hanc vniuersalem nouit, vtendiq; modum perspexit, nec ægrotare quempiam, multò minus mori, patiet, si vir bonus est. Sed nec constabunt sibi Paracelsici, quicumq; vno pharmaco omnes omnium morbos expugnari fabulantur. Quippe hominem ob id maximè dictitant Microcosmum fuisse appellatum à veteribus, quia in se habeat omnium totius mundi partium naturam & proprietates. Cuius rei causa contendunt morbos in eo metallorum & metallicorum inesse: ac remedijs inde petitis morbos fermè omnes tum arcendos tum propulsandos videri. Quis porrò adeò desipuit, vt vno eodemq; remedio crediderit metallorum, plantarum, animalium omnium morbos deleri? Sed hac de re suo deinceps loco plura fortasse dicemus. Nunc monuisse sufficit, Medicinam non esse artem præscribentem nobis præcepta, quibus tum custodiamus præsentem sanitatem, tum recuperemus occasione aliqua amissam, si vna omnes ratione homines sanare licet. Neq; corporis constitutionem nouisse expediet, nec alia indagare necessum est, quæ Paracelsici discenda aiunt. Magnas tot difficultates frustra nobis oggannient, si exhibitione vnius pharmaci omnes præter naturam affectus exturbare, hominemq; obuium quemlibet tantum non immortalem quendam Deum efficere possumus. Sufficiet vnum illud medicamen qua-

Medicus Paracelsicus qualis.

Non sanantur vno remedio vitia metallorum, arborum, herbarum, animalium.

le sit cognoscere, eiusq; possessionem obtinuisse. Sic medicus erit, quisquis hanc medicinam nactus fuerit. Quæ cum absurda sint ac falsa omnia, pessimè affirmant vno pharmaco vniuersos humani corporis languores tolli: ac eiusdem præparationem & administrationem medicam scientiam constituere, medicosque iustè appellare. Non enim pharmaca medicos appellant: sed vel ab arte medendi, vel à medicatione denominantur medici. FVR. Patienter te audiui vera, vt ego quidem iudico, referentem. At longè aliter sentit grex Paracelsi. Etenim morbos

Morbi à caliditate, frigiditate &c. nulli generantur.

à caliditate, frigiditate &c. vel generari vel curari audacter negant. Leues enim minimeq; fixas esse corporum alterationes, quæ harum qualitatum ministerio perficiantur: ac proinde Hippocratem his neglectis morborum generationes alijs potestatibus validioribus ascripsisse. Leuiorès esse morbos à qualitativ. notis excitatos, quàm vt opera medici admodum egeat: cuiusmodi sunt Epileptica ex labore vel æstu Solis producta: item Catarrhi ex frigidiore coeli occursum nati: atq; aliæ tales alterationes.

Cur Hippocr. morborum causas vocarit acidum, acerbum, amarum &c.

Cæterum validas cum potentias illas, quas morborum ac rerum omnium ex terra nascentium atq; curationum causas statuerit, ideo nominibus saporum nominasse, quia earum materijs insignes saporum differentias adiunctas esse animaduertit. Facultates calefacientes, refrigerantes, humectantes, exsiccantes, abstergentes, incidentes, attenuantes, incrassantes, restringentes, attractantes, purgantes, externas esse, crudas, infirmas, sæpè venenatas. His, quæ pro se afferunt Paracelsici, addam ego,

Morbus calidus à temperatis curatur.

non mirum debere tibi videri, si morbus calidus, &c. sæpè cuteretur à temperatis. Quippe temperatum frigidum & calidum vocari poterit, cum calidioribus se aut frigidioribus collatum. Nec est hæc rara inuentu sententia in libris medicorum, minus calida cum calidioribus comparata frigida posse censeretur: ac magis calidorum qualitate

remit-

remittere. Quamuis longiore hîc tempore videatur esse opus, remedia tamen vocari tum calidorum tum frigidorum possunt. Non interim nescio Paracellicos, non qualitatib. notis hanc facultatē attribuere, sed vitali cui-dam balsamo totam assignare. ER. De temperaturū remediōrū virib. alio loco plurib. differemus. Nunc illud obiter dixisse sufficiat, pharmaca temperata vix utilitatē adferre morbis multum à medio recedentibus: siquidē pharmaca tantum sint. Nam si alimenta sint, per accidēs iuuant, innatum calorem fouendo, augendo, & corroborando. Morbi quoq; vehementes & exitiosi curatione indigent celeri, quæ cōtrario medicamento perficiunt, nō temperato. Excipio purgantia: quæ sæpenuerò in qualitatibus temperata propemodum videntur: ac nihilominus, morbi causa ex corpore exturbata, homines à morbis liberant. Sed hæc mittamus: & in eo, quod coepimus, pergamus. Remedium inueniri scribit Paracelsus (ac probare videntur Discipuli) quod vnum omnes ex corpore morbos deleat & fuget. Hoc pharmacum ipsi nominant admodum variè, Balsamum, Arcanū, Quintam essentiā, Solem internum, Mumiā, Tincturam, Calorem Solis & Lunæ: & nescio quibus alijs appellationib. notant. Cum deinde plura huius generis pharmaca nobis proponunt, palam fatentur, sic variare medicamina, quomodo res ipsæ, à quibus desumpta sunt, variant. Etenim alijs vtuntur ad conciliandum somnum, alijs ad excitandas vigilias: alijs ad discutiendos humores frigidos: alijs ad extinguendum calorem: alijs ad sedandum dolorem: alijs ad res alias perficiendas. Certè quintam opij essentiā (aut quomodocunque nuncupare ipsis libet) lethargo vel cataphora oppresso nulli, nisi prorsus aut asini, aut dementes, admonerint: vel exhibuerint deuorandam. Paracels. in 2. Archid. discriminatas esse quintas essentias, atque in alijs alia elementa dominari multis exponit.

Quomodo temperata inuent.

Nomina medicina Paracels.

Quinta rerum essentie vocata sic differunt, ut res ipse.

caliditatem aliam vnâ cum dispari virtute in metalli-
cis, herbaceis, &c. contineri asserit. Addit demum, ab vno
pharmaco morbos elementales curari: qui cum do-
minante in ipso elemento pugnant. Constat sic sanè, vt
constare amplius non possit, res aliquas in affectu quoli-
bet amicas & cōgruentes, alias inimicas & incōueniētes
esse. Quamobrem necessarium est, vt pariter confitean-
tur, à quintis essentijs quibusdā morbos nonnullos ex-
citari, ac augeri: ab alijs verò deleri & imminui. Sanè aliā
dicunt esse quintam essentiam Melissæ, Betonicæ, Planta-
ginis, Endiuia, Cichorii, Quercus, Pulegij, &c. vt ex Para-
celso & Discipulis eius iam antè probauimus. Non est v-
na omnium quintarum essentiarum virtus (scribit in Ar-
chid. Paracelsus) sed quemadmodum animalia cuncta spi-
ritum vitæ obtinent, ac nihilominus vires distinctas pos-
sident, ita res hîc quoq; habet. Cæterum potestates suas
non acceperunt ab elementis simpliciter, sed à proprie-
tatibus in elementis existentibus. Hinc aliquot stipticæ,
aliæ narcoticæ, quædam attractiua, nonnullæ somniferæ,
quædam amaræ vel acidæ &c. sunt & dicunt. Quæ etsi ne-
que à Paracelso neq; à suis asseclis dicta fuissent, verum
nihilominus foret, sic rerum quintas essentias necessa-
riò distingui, quomodo res, in quibus insunt, distinguun-
tur. Variant autem res propter insitam congenitamque
virtutem: quæ in rebus sua cuique propria & peculiaris
inest. Quocirca falsum hoc primum est, vnum aliquod
remedium, siue speciem, siue indiuiduum ponas, omnib.
omnino morbis aduersari. Falsum & illud est, morbos sta-
biles siue durabiles, ac perniciosos nullos à calefacienti-
bus & frigefacientibus excitari. Quod enim à magno fri-
gore calorêue in agendo impediamur, adeoque ægrote-
mus, etiam bestia, si fari possent, cōfiterentur. Quod por-
rò à morbis, quos solus calor aut solum frigus suscitauit,
plurimi interficiantur, exemplis messorum, atq; aliorū,
qui

qui vel æstate laborant in Sole, vel iter faciunt per niues hyeme, præclare docemur. Qui negare audent, quæ sensus vera esse docet, cum eis non est disputandum. Nisi enim talia concessa confessaq; ponantur, non poterimus ulterius progredi. Etenim initia & fundamenta firma esse oportet: vt, quæ rectè superstruuntur, immota perdurent. Paracelsici fatentur alterari corpora nostra à primis qualitatibus eousq; vt actiones nostræ lædantur. Iidem huiusmodi qualitates sæpè venenatas esse siue exitiosas aiunt: vt ex supradictis patet. Quid ergo quærimus amplius? Si Paracelsi testimonium requiris, ex lib. quodam Chirurg. promam. Multi morbi, ait, ex perfriktione oriuntur vsq; ad mortem perdurantes. Quod hîc verè dixit, id alibi si negat, pro more suo facit. F V R. Cum dixisti nomine caloris Solis ac Lunæ ab aliquibus insigniri admirandum, nobile, & generosum illud pharmacum, à quo morbi omnes vno tam facile profliguntur, vt manus Dei optimo iure vocari possit ac debeat, oportunè mihi in memoriam reuocasti propositiones quasdam medicas totius huius negocij summam complectentes: quas ex Paracelsi discipulis quidam confarcinauit. In his ratio redditur, cur pharmacum hoc cæleste omnes corporib. nostris impèdentes morbos arceat: ac iam natos eijciat: absque notarum ministerio qualitatum. E R. Illas ne putas octodecim numero, quas in Polonia quidam fabricasse fertur? F V R. Illas ipsas puto. An tu eas vidisti ac legisti? E R. Maximè, nec sine summa admiratione, maximoque animi dolore, & horrore. F V R. Quid ergo tam est in illis horrificum? E R. Tam continent tetram blasphemiam, vt pigeat cogitare ac meminisse, nedum referre. Medica autem & philosophica tam sunt rudia, insulsa, incondita, barbara, puerilia, inepta, falsa, insana, vt ambigere cœperim, Discipulus ne an Magister prodigiosior censeri debeat. F V R. Vnde, & quando eas accepisti?

Principia certa esse oportet.

Propositiones Sarmaticæ.

D. Balthasar
Brauchius.

ER. Misit eas ad me nuper admodum ex Sueuorū Gmū-
da vir humanissimus & medicus experientiss. D. Baltha-
sarus Brauchius: rerum Chemicarū Paracelsi longè sciē-
tior. Nec solus misit theses fatuas & blasphemias: verū
vnā confutationem duorum clariss. medicorum Augu-

D. Pirm. Achil-
les Gassarus.
D. Lucas Sten-
glius.

stanorum, D. P. Achillis Gassari, & D. Lucæ Stenglij: quas
non sine singulari voluptate perlegi. F V R. Rogo te, vt
& mihi communices. Cupio enim legere priusquam de
eis plura interrogem. ER. Accipe, legito: dum quæ scri-
bere cœperam, absoluo. F V R. Benè est Perlegi: nec hor-
rendam illam impietatem ab his viris taxari animadu-
ti. Idem illis, quod mihi, accidisse arbitror, vt ad medica
magis respexerint, quàm ad theologica. ER. Non se-
cus ego etiam sentio: curæ ipsis hoc fuisse in primis, vt ar-
tem medicam assererent: ac noua contra eam somnia
& figmenta refellerent. Theologica non dubitarūt, quin
reprehensuri essent alij. Sed quid si duos tibi præstan-
tissimos doctrina & pietate medicos producam, quibus
maior cura fuit impietatem coarguendi, quàm medica
refellendi? Tam sunt enim absurda & malè confuta-
tam falsa & pugnantia, vt author se in eisdem euiden-
ter satis oppugnet: confutatore nullo alio indigeat.

D. Conradus
Gesnerus.

F V R. Quinam illi sunt? ER. Alter in Domino piè ob-
dormiuit, D. Conradus Gesnerus, Tigurinus, vir nun-
quam satis laudatus: alter virtute & scientia magnarum

D. Iohannes
Crato.

rerum clarissimus viuit adhuc, D. Iohannes Crato, Cæs.
Maieſt. Archiatros. F V R N. Vehementer audire aueo,
quid de his p̄positionibus senserint. ER. D. Gesneri
verba ex epistola ad D. Cratonem scripta 16. Augu. anno
MDLXI. hæc sunt. His scriptis reperi p̄positiones à
te missas nebulonis illius N. N. de cuius in re medica, cau-
sis & curationibus morborum imperitia, vt nihil dicam,
(neque enim opus est apud te). Vide quem nobis con-
spicuum filium Dei faciat: non alium scilicet, quàm

Censura D.
Gesneri.

spiri-

spiritum mundi & naturæ, eundemque corporis nostri (mirum quod non etiam asini ac bouis addit) qui artificio Discipulorum Theophrasti à materia seu corporibus elementorum separari potest. Si quis ipsum vergeat, dicet se Philosophorum sententiam retulisse, non suam. Atqui ita recitat, ut laudet. Et scio alios quoque Theophrasteos talia suis scriptis aspergere, unde Christi diuinitatem eos negare facile appareat. Ipsum quidem Theophrastum Arianum fuisse omnino mihi constat. Hoc agunt, ut Christum omnino nudum hominem fuisse persuadeant, nec alium in eo spiritum quam in nobis esse. Scio in Polonia & dudum Arianos multos fuisse, & nuper ab Italis quibusdam eò profectis ipsorum numerum augeri. Itaque & hanc ob causam, & ut artis medicæ nostræ fundamenta ac methodum secundum Hippocratem & Galenum verissime traditam tuearis, oro te & hortor, vir doctissime, ut omnibus modis te illis calumniatoribus, magis, & Arianis opponas. Quam in re si quid ego etiam potero, non decro. In eadem epistola (quam vir egregia doctrina & virtute ornatiss. Caspar Vvolphius, medicus Tigurinus ad me misit: & cum alijs Gesneri epistolis publicare cogitat) hæc prius scripserat de Paracelsicis. *Ἀπειρανὸς εἶναι, καὶ τὴν τῆς Χριστοῦ θεότητα ἀρνεῖσθαι* plerosque huius farinae homines video. Hinc esse puto, quod in Scheda, quam mitto, omnes nostri temporis Theologi damnantur. Iam & D. Cratonis verba audito. Et nuper quidam de illo grege propositiones quasdam diuulgauit, in quibus cum mirifice inscitiam suam prodidit, impietatem etiam horrendam profitetur: dum filium Dei spiritum mundi & naturæ atque corporis nostri fingit: huncque suum Arianismum Philosophorum sententijs regere conatur. Et si autem quidam Theophrasti, (quæ Arianum & contemptorem omnium Religionum fuisse scripta declarant) Discipulos esse negent: tamen in medicatione alia, ac quæ in

D. Caspar
Vvolphius.

Censura D.
Cratonis.

illius libellis continentur, non proferunt: & vitæ, morū,
 atque verborum vanitate & turpitudine, quales sint, pa-
 refaciunt. Hæc Crato. Quod tu argumentum amplius
 expectes vanitatis & impietatis harum propositionum?
 Viros habes iam celebres etate nostra medicos quatuor
 propositionum tuarum censores: quorum duo res medi-
 cas confutant, duo nefandam impietatem coarguunt.
 F V R. Magni facio tantorum virorum, vt debeo, iudicia.
 Cupio nihilominus easdem mihi propositiones à te ple-
 nius excuti. Nam alteri medica eleganter refutarunt, sed
 multò, quàm vellem, & quàm potuissent facere, breuius.
 Alteri hæc omnia, vt fatua, inepta, confutatione indigna
 meritissimò iudicarunt, & solam impietatē pio zelo mo-
 ti præcipuè reprehenderunt. Quod cum ex professo non
 fecerint, sed in literis obiter solum attigerint, velim equi-
 dem nos pluribus vtrunque agere. Sic enim & medicine
 studiosis rectius consulatur, & pietas aptius defendetur.
 E R. Quoniam ita tibi videtur, non repugnabo. Faciam
 eò libentius, quòd harum confutatio toti huic velitatio

*Propositio pri-
 ma.*

ni futura est utilis. In prima propositione ait, Morbos v-
 niuersos à principali aliquo membro originem ducere;
 vel saltem in eorum aliquo latere. Quomodocunq; hæc
 exponere tentet, nunquam tamen vera ostendet. Quip-
 pe nec insunt in principibus partibus morbi omnes: nec
 ab eis vniuersi dependent. Qui causam in his habēt, diu-
 turni plerunq; sunt, contumaces, & percuratu difficiles.
 Sæpè etiam pluribus partibus communicantur, pericu-
 lumque nonnunquam adferunt. Sed nec oriuntur om-
 nes ab his partibus, nec fomenta sua ab eis accipiūt. Hoc

*Nullus morbus
 occidit, læsione
 ad principale
 partem non
 perueniente.*

dici rectè possit, morbum nullum interitum animali ad-
 ferre, nisi prius ad partem principem offensa peruenierit.
 An non possunt dolere pedes, manus, intestina, partes a-
 liæ ignobiliores, nullo in nobiliorib. vitio existente? Sem-
 per ne ægrotat pars aliqua princeps, cum à flatu intesti-

na vel partes aliæ distenduntur præter naturam? FVR. Nisi pars aliqua primaria, respondebit tibi aliquis, statû aut vitiosum humorem generauisset, excitari ab eo dolor nullus potuisset. Quibus addi illud etiam debet, quòd hic au, hor non tres tantû, aut quatuor cum Galeno partes ponit principales, sed cum Paracelso eiusq; discipulis septem statuit, numero à Planetis desumpto. Nam vbiq; hoc agunt, vt in homine inesse doceant, quæcunque vel in cœlo vel in terra inueniuntur. Proinde sic scribit alio in loco. Morbi à Deo inflictî, itemq; putredines septem principalium membrorum incurabiles sunt. ER. Suo deinde loco dicam, cur & quomodo homo à veteribus sit appellatus minor mundus. Iam illud monebo solû, à præceptoris sui placitis eum longè abire, cum tot ponit morbos incurabiles. Etenim non vno tantû in loco cõtendit Paracelsus, morbos omnes sanabiles esse: ac nos rideat, aliquos insanabiles esse dicentes. Sed facîle crimen diluet author, si non semper hoc eum affirmasse respõdeat. Ad hæc autem quid dicet, quæ Parac. de Tereb. scripsit his verbis? Morbis omnibus resistit, quod putredini resistit. Non enim numerari omnes morbi ex putredine orti possunt. Si vera sunt hæc Paracelsi: atque verû illud quoq; est, quod proposit. architectus scribit, omnes morbos à principe parte originem ducere, & principalium membrorum putredinem insanabilem esse, per pauci relinquentur morbi curabiles. Frustra igitur incredibilem quandam curandi omnes languores artem iactitât. Frustra se tenere curandi rationem prædicant, quam seculis viginti nemo tenuerit. Sed ad primam obiectionē transco, siue septem illi siue plures partes primarias cudant. Non est necesse iecur, exempli gratia, vel ventriculû morbo teneri, quotiès pituitæ aliquid in corpore generatur: quæ in aliquo deinde loco retenta, & in flatum versa do-
lorem efficit. An non frequenter videmus ventriculo &

Partes principi-
pes corporis
Parac. statuit
septem.

Putredo in se-
ptem partibus
primarijs est
incurabilis.

Phlegmone à
qua materia
fiat iuxta Para-
cels.

iccinore naturaliter habentib. pituitam in corpore colli-
gi, propter ingesti cibi vel copiam vel qualitatem? Non
dicitur infirmus puer, qui pondus tollere nequit viribus
suis maius: nec debilis indicatur ventriculus, qui vel co-
piam vel qualitatem ciborum quamlibet exactè vincere
non potest. Sed dic mihi, quaso te, non multi nascuntur
in ignobilioribus partibus morbi propter boni sangui-
nis redundantiam? Certè & rumpuntur vasa, & exoriantur
inflammationes propter sanguinis decubitum in par-
tem aliquam, absque læsione in principalibus existente.
Quî enim ægrotare existiment ventriculus & hepar dum
muneribus suis rectè funguntur, & oblatas materias p-
bè concoquant? FV R. At negant Paracelsici ex sangui-
ne phlegmonem generari: sed ex spiritibus quibusdam
coalescere aiunt, qui in hepate suas tincturas acquisue-
rint. Ex arsenici vaporibus pestilentes nasci: ex sandara-
chæ halitibus pleuræ, pulmonis, hepatis &c. inflamma-
tiones oriri: ex sulfuris flatibus omnium partium carbo-
nes seu prunellas prouenire aiunt. ER. Nō ignoro. Sed
de hac re suo loco quia dicturi sumus, iam omittamus:
& morbos adducamus, quos D. Achilles protulit: quos-
que nullus Paracelsicus potuit ad partes principes reuo-
care. Quis tam rudis est, vt vulnus morbum esse nesciat?
Aut quis tam est amens, vt partes quaslibet vulnerari pos-
se, nihil interim primarijs patientibus, non intelligat? Re-
ctè igitur figuram & conformationem partium quar-
libet lædi, numerum, situmque deprauari, citra offensio-
nem principalium membrorum asserimus. His addi po-
test, quod author hac in parte repugnat Magistro suo. Tā-
tum enim abest, vt omnium morborum exordia quærat
Paracelsus in principibus membris, vt pestem quoque ne-
get primò has partes afficere. Falsum est, inquit in lib. de
Peste, cor, iecur, lienem, cerebrum primò affici. Tria tan-
tum loca sunt pestis, scribit in eodem libro, aures, alæ, in-
guina.

guina, loca alia nulla. Propositio igitur hæc & veritati ad
 uersatur, & Parac. doctrinæ. Secundam, in qua dicit, mor- *Propos. secundæ*
 bum expelli aliter ex membro laborante non posse, quã
 si boni sanguinis generatio in eodem procuratur, egre-
 giè confutant medici Augustani. Morbi ex plethora ge-
 nerati, inquit D. Achilles, ex obstruente materia, item her-
 niæ, veneni haustus, causarum depulsione curantur abs-
 que sanguinis generatione. Si ex vitioso sanguine gene-
 rantur omnes morbi, non tamen per generationem pro-
 bi sanguinis in affecta parte peracta omnes tollerentur.
 Equidem fatuum est putare (licet propositionum author *Nō omnes par-*
 id affirmet) sanguinem in omnibus partibus generari. *tes corporis ge-*
 Quippe partes corporis plurimæ sanguinem non gene- *nerant sangui-*
 rant, sed generatum ad se attrahunt, alterant, mutant, *nem.*
 in substantiam sui conuertunt. Magister eorum non
 per sanguinis generationem, sed per roborationem mor-
 bos pelli scribit. Omne corroborans, ait in libr. de Grad.
 est temperatum. At præter quintam essentiam nihil
 inuenitur temperatum. Nec aliud est, quod morbum
 abigit, quàm corroboratio: ac si viribus fretus hostem
 pellas. Pulsione ait morbos profligari, non sanguinis
 permutatione extingui. Absurdior est, tertia, quæ san- *Propos. tertiæ.*
 guinem ponit à nutrimento per calorem ægrotantis
 membri gigni. Suspiciabar principio scribi debere, è
 nutrimento cum gigni. Etenim in membris non ge-
 neratur sanguis, vt dictum est: sed in venis & iecinore.
 Deinde cum è chylo, vt materia, generetur, quomodo
 fer à chylo seu alimento gigni? Tertiò sanguis mem-
 brorum alimentum est, non generatur ab alimento:
 nec ad membra nutrimentum aliud peruenit, quàm
 sanguis per venas distributus. Cæterum si è nutrimen-
 to generari dicat, perinde errat. Quoniam membra nul-
 lum aliud alimentum à sanguine habent, sicut dictum
 est. Neq; sanguinem generant, sed ex generato nutriunt.

Quare sensus esset, membra è sanguine sanguinem gignere: quòd falsum est. Nam non sanguinem generant è sanguine, sed carnes, ossa, neruos. Denique rectè monet D. Stenglius bonum & laudabilem sanguinem generari nò ab imbecillo ægrotantium partium calore, sed à valida hepatis venarumq; insita caliditate. In quarta asserit, calorem naturalem à morbo impediri, quò minus alimenta conficiat. Verùm hoc est in illis morbis, qui vel sunt intemperies, vel intemperiem habent comitem aut pedissequam. Quis enim concedat à deprauata figura, quantitate aucta vel diminuta, & similibus alijs morbis, insitū membri calorem semper debilitari? Quare non fuit absque distinctione ponenda hæc propositio. Sanguinē non gigni alimento non concocto, asseritur in quinta: quod non negamus. Appositè magis dixisset, puto, membra nò nutriri, nisi alimentum suum superarint. Iam verò in sexta accedit ad rem propius, dum calorem naturalem rem quamlibet ad sustentationem & multiplicationem individuorum dirigentem, calorem dicit esse Solis & Lunæ. Quid, oro te, potest ineptius dici? An dubitauit ullus eruditus post natos homines, num suus cuique rei proprius sit & peculiaris calor? Quomodo ergo calorem cuiuslibet rei, quo & conseruatur & generat sibi simile, asseuerat calorem esse Solis ac Lunæ? Variatur calor rerum pro varietate substantiarum: nec idem calor specie, potest rerum specie aut genere discrepantium calor existimari. At nostra hæc à cœlestibus genere toto differunt. Quare non poterit calor insitus cœlestium & terrestrium (quo formæ substantiales rerum tanquam instrumento proprio, familiari, & primo, in functionibus suis obeundis videntur) vnus idemque calor cenferi. FVR. Per calorem Solis & Lunæ in sublunaribus rebus non te oportet intelligere eundem calorem cum eo, qui est in sideribus. Quippe sic nominare solum videntur insitum in rebus singulis

singulis calorem, vt ea nominatione simili quadam virtute viuificandi cum siderum calore præditum significant. Etenim in propositione octaua apertè hos calores discriminat: dum calorem mundi maioris, à calore minoris mundi separat. ER. Ergo memineris huius, & pergamus iam. Septima propositio hoc habet, calorem sola *Proposit. septima.* rem in homine existentem, conseruandū esse calore Solis & Lunæ de potentia ad actum deducto: quoties videlicet à morbo impeditus officiū facere nequit. Hic quaeri primum potest, quis ille calor sit, qui chemiæ beneficio de potentia reducendus sit ad actum? Non potest dici cœlestium syderum calorem esse. Nam actu est, quod est. Deinde qui posset opera chemiæ cœlestis calor in ordinem redigi? Nec est calor hominis. Qui se ipsum conseruaret, roboraret, augetet. Adde quod calor noster actu est, reductione ad actum non eget per chemiam. Denique non potest ope chemiæ tractari, alterari, separari: nisi fortasse in fornacibus suis vltos homines restituere vitæ ac meliori sanitati possunt miraculorum istorum patratores. Certè Magister eorum Paracelsus in Archidox. suis negat ex rebus sensu præditis calorem hunc secerni, vel tractari, & mutari arte chemica posse. Relinqtur igitur, *Calor Solis est* calorem Solis, quo debilitatus à morbo calor hominis *natiuus calor* resuscitari debet, in alijs quibusdam rebus contineri, ex *cuiusq; rei.* quibus arte chemica euocari secernique possit. Quid ergo tot opus præstigijs? An non præstabat cum omnibus clarè dicere, calorem insitum hominis debilitatum aliarum rerum caloribus corroborandum? FVR. Falleris, *Calor insitus* cum putas calorem insitum homini, quem Solis & Lunæ *est immutabilis* calorem vocat, debilitari. Est enim immortalis & immutabilis, teste etiam Paracello. Notauì quoque in propositionibus, quod nusquam eum dicit à morbis debilitari: sed tantummodo affirmat impediri. ER. Ita sibi constant discipuli, quomodo sibi constat magister eorum.

*Quinta essen-
tiæ descriptio.*

*Quinta essen-
tia cur nō pos-
sit ex sensu præ-
ditis extrahi.*

Hic quintam essentiam describēs, ait, materiam esse corpoream ab omni impuritate & mortalitate secretam, summè extenuatam, arque ab elementis distinctam: ex omnibus rebus nascentibus, omnibusque viuentibuseductam. Paulò post dicit, esse spiritum similem spiritui vitæ, nisi quod illa sit immortalis, hic mortalis. Ideo, inquit, ex homine quinta essentia segregari non potest, quia spiritus vitæ, qui idem spiritus est virtutum, moritur. Ob id non potest quinta essentia ex rebus sensu præditis elici, sed ex solis illis extrahitur, quæ sensu carent. Nam essentia est spiritus vitæ cuiusque rei. Principiò dicit ex omnibus à natura procreatis rebus euocari posse hanc quintam essentiam. Mox ex solis viuentibus prolici, ex eo concludit, quòd sit spiritus vitalis. Paucis interpositis, ex sensu carentibus tantum secludi posse asserit: ratione addita hac: quod videlicet vitæ spiritus cum vita dissoluatur, & dispergatur. Quomodo concordabimus has trepidationes cum eo, quod vbiq; fere alias contendit, res omnes viuere? Si viuunt, spiritum in se vitæ habent. Si hunc retinent, quomodo mortua vocabuntur? Contradictoria sunt, spiritum vitæ retinere, & non viuere. Ergo aut non viuunt, quæ quintam essentiam exhibent Paracelsicis, aut non omnia viuentia spiritum vitæ in se mortalem habent, sed illa tantum, quæ sensibus donata sunt: aut spiritum vitæ vita fugiente nihilominus retinent: aut sola insensibilia vitæ spiritum sortita sunt. Si primùm asserunt, nec ex plantis, nec ex metallis quintam essentiam procudent. Etenim non solum plantæ viuunt Paracelsò, verùm etiam metalla & lapides. Si secundum asserant, melior est conditio plantarum & lapidum, quam animalium & hominum. Hæc enim morti obnoxia, illa immortalem vitam possident. Quod tertio loco dicitur, impossibile esse ostendimus. Quartum asseuerare non possunt,

sunt, cum ideo ex homine & animalibus prolici hunc thesaurum non posse dicant, quia spiritus vitæ vnâ cum vita fugiat. Non multò post ait, in carne cadauerum vitam supereffe, non veram quidem, sed aliam quandam, quàm præseruatam vocat, dum putrescat: ac proinde segregari ab ea quintam essentiam, non viuam, sed tantumquam mortuam. Similis, inquit, ratio est herbarum exsiccatarum. At metalla, gemmæ, lapides vnicam vitam & essentiam habent: non moriuntur. Rectè dicit hæc non mori, quomodo plantas & animalia dicimus mori: quia nunquam vixerunt. Considera, quæso te, quæ monstra nobis adferant istæ bestiæ. Ex herbis aridis quintam essentiam veram & viuam separari negant: quia nimirum vitam veram, seu vitæ spiritum amiserint, instar animalium occisorum. Qua igitur impudentia nobis audent polliceri essentias istas Aromatum, lignorum aridorum, fructuum, succorum concretorum, & fusorum? Ex quibus porrò herbis suas nobis quintas essentias & arcana erunt? Ex viucentibus ne? Minimè gentium. Quoniam oportet prius concidi, contundi, conteri, exsuccari, coqui, putrescere, & modis alijs mille præparari. An magis viuit herba contusa & concisa, quàm arefacta? Hoc ne diabolus quidem mendaciorum author & pater affirmauerit. F V R. Ex terra euulsas statim imponere possunt vasibus distillatorijs. E R. Si propterea manebit vitæ spiritibus, etiam ex alijs sensu præditis animalibus poterit extrahi. Nam hæc etiam viuæ eisdem vasibus includi possunt. An morientur à subiecto igne animalia, vitæque cum spiritu suo perdent, plantæ autem vel neutrum vel alterutrum solum amittent? Quis eousque insaniat, ut aliquid huiusmodi credat? Sicut vides Paracelsum sibi constare, ita hunc quoque asinum intelliges consentanea dicere. Calorem innatū non dicit quidem debilitari: at instauratione tamen opus habere ait in proposito. In cadauerum carne supereff
vita præseruat
ta. Par est inconstantia Magistri & discipulorum.

Deinde in 14. misceri eundem dicit cum nutrimento: & quidem inseparabiliter sic misceri, vt conuertatur in probum sanguinem. At instaurari, misceri, transmutari, quicquid potest, etiam alterari, debilitari, corrumpi potest. An putas hunc Polyphemum à Præceptoris sui sententia discedere voluisse? Nec voluit, nec, si voluisset, propter ruditatem facere sciuisset. Cæterum Paracelsum audiuimus affirmantem Spiritum vitalem hominis non tantum debilitari, verum etiam extinguui. Animaduertit Paracelsum affirmare, quintas essentias, & Arcana rerum, esse immortales. Ex hoc idem putauit de hominis calore asserendum. Si nunquam sibi consentientia dicere Paracelsum obseruasset, fortasse hic etiam minus turpiter se dedisset. Sed

Propos. octaua

pergo ad octauam. In hac dicitur, calorem coelestem non posse fouere calorem hominis, nisi cum eo sic iungatur, vt in simplicem spiritum vitalem spiritui nostro simile conuertatur: quod fit, inquit, per resolutionem cum alimentis. Bone Deus, quot hic pullulare video monstra? Quæro primum ex te, num de calore Solis putes eum loqui in ipso corpore Solis inhaerente, an de alio? FVRN. Non de illo potest sensisse, cum à Sole proprio suo subiecto sit inseparabilis. Quoniam vt ignis calefaciens aquam non amittit propriam caliditatem (quæ de subiecto vno transire ad alterum minimè potest) sed sua caliditate aquam sibi assimilare conatur, ita Sol caliditatem suam propriam non amittit, cum hic generat caliditatem. ER. Falsum ergo est, calorem Solis cum calore nostro coniungi. Etenim copulabitur cum eo non Solis calor, qui huc non descendit Sole deserto, sed cum eo, quem hic generauerit: qui ab illo longissimè alius est. Equidem caliditas Solis, est qualitas: siue eam, quæ in ipso est, siue eam, quæ ab ipso profecta est, intelligas. At qualitatem in spiritum corporeum permutare, vis naturalis aut creata nulla potest. Quæ ratione igitur per resolutionem cum nutrimento

Qualitas non potest in corpus mutari.

trimento verti dixit in spiritum simplicem vitali nostro similem? Quomodo idem deinde spiritus cum nutrimento *αχρωπίσας* mistus in sanguinē permutabitur? Mira res est, qualitas huic homini transmutatur in corpus: ac celestis cum sit inseparabiliter miscetur cum elementalibus. Quis audiuit portenta hæc ante Paracelsi ætatem? Cōfirmat calor Solis aliquanto imbecillum calorē nostrum, fateor: at non magis, aut non multò magis, quam ignis, alimenti, balnei, fomenti. Omnes enim hi calores tempestiuè admoti profunt: non in tempore conuenienteque mensura adhibiti nocent: quod in Soliscalore pariter experimur. Etenim ex duobus in eodem loco Solis radios excipientib. alter sæpenuerò lædīt dum alter iuuatur. Quocirca cum caliditas Solis ab eo hīc generata erigere & augere nostrum calorem possit, nequaquam opus fuit (vt scitè monuit D. Stenglius) eam contra ordinem Naturæ à Deo institutam per resolutionem cum nutrimento prius in vitalem corporis nostri spiritū transplantari: qui ex puriore sanguinis parti nasci, instaurari, augerique pulchrè potest. Summa est: Si calor Solis non potest fouere ingenitum calorem nostrum, nisi cum eo coniungatur, (id quod author affirmat.) nullū ex eo fructum sperare audebimus. In causa est, quòd coniungi nō poterit. Non enim de cœlo ad nos desiliēt relicto Sole. F V R. Habere quæ hīc obijcerem: sed video me commodiorem locum postea habiturum. Perge igitur. E R. Nona tolleribilis est, si per nutrimentum intelligamus, quod tale fieri potest. In eo autem delirat author, quòd à Chylo opinatur excremēta in vētriculo separari, vsum intestinorum ignorās: quod minimè mirum est. Sed recita, si libet, decimam. F V R. Calor Solis & Lunæ per artificium mirabile & occultum ex rebus ijs, in quibus est, extractus, est simplicissima materia à Deo optimo maximo generata, ex spiritu mundi ad restorationem & con-

Calor externus roborat internum.

Propos. nona.

Propos. decima.

Quid per calorem
Solis intel-
ligat.

feruationem humanæ naturæ: Galeno, Auicennæ, cunctisque nostri temporis medicis, (qui medicinas ex Apothecis, vt vocant, petunt) prorsus incognita. ER. In hac plus laboris est. Primum enim videndum est, quid per calorem Solis & Lunæ mirabili & occulto artificio extractum intelligat. Neq; enim ex verbis additis (quod videlicet materia simplicissima sit à Deo ex spiritu mundi generata pro instauratione & conseruatione humanæ naturæ) satis perspicio quid statuere debeam. Vt coelestem putem intellexisse, mouet me quod in 12. statuit eum oportere cum alimento misceri per aliquod medium. Deinde quod tria hæc, calorem Solis, quintam essentiam, & nutrimentum, mista in sanguinem verti scribit, in 14. propositione: quæ cogimur de coelesti calore accipere. Idem in 16. quoq; propositione videtur sensisse. Quare cū hîc agat de calore conseruante & instaurante naturam nostram, is autem sit Solis coelestis calor, vt ex prædictis efficitur, eundem nos hîc quoq; voluit intelligere. Cæterū non pauciora argumenta nos cogunt existimare, ipsum de alio calore locutum esse. Primum est, quod de calore loquitur Galenō & medicis veterib. incognito. At Solis calorem eiusq; vires & efficientiā in sublunaria omnia longè cognouerūt melius veteres, q̃ recentiores isti Paracelsici. Deinde extrahi ex rebus, in quib. inest, cum dicit, non videtur corpora coelestia intelligere. Quo. n. artificio ex illis extrahatur calor? Artificium hoc verè admirabile occultumq; vocatur, vt quod creaturæ nulli cōprehensum adhuc fuerit. Adde quod calor siue quinta essentia & spiritus vitæ nō potest ex re vlla secerni absq; ipsius corruptione, ac partiū impuriōrū segregatione. At sydera nec habēt impuri aliquid, nec possunt à Paracelsicis in fornaculas & vasa detrahi, vt ignei caloris virtute dissoluātur. Huc illud quoq; facit maximè, quod in 6. propositione calorem Solis & Lunæ, quo res conseruant & generantur, calorem

rem esse ait insitū siue ingenitū. Itē quod in 7. scribit Solarē calorē opus habere, vt de potētia reducatur ad actū: quod de cōlesti Solis calore accipi non potest: sicut iam ostēsūm fuit. Itē quod ex spiritu mūdi eundē extruit. Iam si mūdi spiritus vnus idēq; spiritus est, cū corporis nostri spiritu, vt in 11. ponitur, sequitur Solis calorē eiusdem esse cū spiritu nostro generis. Sic. n. ratiocinor. Mūdi & corporis nostri spiritus, vnus idemq; spiritus est. At calor Solis ex mundi spiritu creatus est. Ergo ex spiritu corporū nostrorum effectus est. Quām absurdē porro diceretur calor syderū ex nostro genitus, omnes vident, præsertim cū constet hominē post sidera creatū à Deo fuisse. Adde qđ frustra deuocaretur cōelo, si ex nostro spiritu fabricatus esset. Nam vel mutationē essentialē perpessus est, vel nihil tale ei accidit. Si illud affirmes, incerta fuerint omnia. Etenim ex eadē materia essentialiter mutata generatur mel & venenū. Sin mutationē substantialem passim neges, frustra vel de cōelo detrahēre, vel chemiā opera ex rebus alijs elicere tentauerimus: cū intra nosmet ipsos cōprehensum teneamus. Deniq; probat illud quoq; propositionē non loqui de calore cōlesti, quod in 13. ponit partem quintæ essentialis, per quā solā nobis cōiungi opinať. Quocirca cogor suspicari eū intelligere quintā essentialē rerū sublunariū. Hanc. n. iactitāt Paracelsici se ex reb. quibuslibet seiungere nouisse. In opinione me cōfirmat, qđ in 13. scribit, quintā rerum essentialē constare ex calore Solis & Lunę: atq; ex nutrimento. Calor igitur Solis, de quo hīc loquitur, est pars illa spiritalis quintæ ab ipsis nominatæ essentialis. Hunc vaporem seu halitū cur vocent calorem Solis & Lunę potius, quā calorem congenitum, seu naturalem, nescio: nisi si hęc est causa, quod metuunt ne auriculę prominentes conspiciantur, si vlitato more loquantur. Non. n. nesciunt cōplures nouitatem nominū admirantes putare nouis nominibus res nouas proponi.

Calor syderum non est ex nostro genitus.

Ex vna materia essentialiter mutata cōtraria fiunt.

Calor Solis est pars spiritalis quintæ essentialis.

Nulla substan-
tia corporea
coelestis reperi-
tur inter sublu-
naria.

Res nulla po-
est suo pro-
prio calore ca-
rere.

Vides etiam hîc discipulos non esse meliores præcepto-
re: sed eodem, quo ille, modo sibi constare. Valdè namq;
acutum esse oportet, qui contradictiones à me in dica-
tas solum verè, constaterq; conciliare possit. FVR. Ego
puto eos nomine caloris Solis atque Lunæ exprimere
voluisse defæcatam Quintæ suæ essentiæ substantiã: quia
videlicet de cælo ex Sole ac Luna in res nostras sublima-
res defluerit. ER. Substantiam aut spirituum materiã
è Sole ad nos descendere, aut in his rebus materiam eius-
dem generis ac naturæ inueniri cum materia celestium,
nullus vnquam intelligens dixit aut sensit. Tota namq;
inferioris mundi materia mutationi est subiecta: illa ex-
tra motum localem mutationem, qualẽ hæc patitur no-
stra, experitur nullam. Quamobrem indigna est senten-
tia, quæ argumentis potius coarguatur, quàm quæ fla-
gris excutiat. Quòd si non materiam, sed calorem de-
manasse respondeant, nihilò humanius excipi meretur.
Non enim potest calor Solis relicto Sole transmigrare
in subiectum aliud: in quo conuenire omnes omniũ ata-
tum & regionum sapientes ac doctos scio. Taceo, quòd
Solem actu calidum esse negant Philosophi: sed motu
& lumine calorem nobis parere contendunt. Cur negēt,
rationes adducunt grauiores, quàm quas Paracelsici in-
telligere, nedum refellere didicerint, siue eæ veræ sint, si-
ue falsæ. Secundo loco quarendum videtur, vtrum in o-
mnibus, an in aliquibus solum rebus hic calor Solaris
inueniatur. Quòd si sunt idem, calor Solis & calor insi-
tus, & Quinta præterea essentia, non est magnopere hac
in parte nobis laborandum. Nam suo proprio & peculia-
ri calore, quem ob id congenitum, naturalem, insitum
appellare solemus, res nulla potest carere. nec me mo-
net, quod extrahi ex rebus omnibus, testibus Paracelso
& discipulis eius nequit. Iam enim non id inquirimus, ex
quibus rebus arte prolici valeat: sed in quibus rebus in-
sit

fit inuestigamus. Tertiò percunctandum fuerit, quid per artificium illud occultum & admirabile nos conueniat intelligere. Veruntamen hîc quoque labore liberati videbimur, si artem chemiæ intelligamus: quam solâ ple-rique Paracelsi didicerunt, aliarum bonarum artium rudes. Ergo calor Solis, qui arte Chemiæ euocatur ex rebus sublunaribus, est calor insitus, in Quinta rerum essentia contentus. FVR Puto sic authorem Thesium sensisse: (ni si aliud scripserit, quàm sensit). At velim nihilominus au- dire quid impediât, quò minus de calore Solis ad nos cœlitus demisso interpretemur. Constat enim Solem res multas hîc ita calefacere, vt calorem conceptum à Sole porrò seruent. ER. Dixi antea calorem Solis non posse subiectū suum deferere: & ad nos huc demigare. Est enim calor ἀχώριστος quippiam. Quare qui à Sole rebus nostris calor imprimitur, in eisdem generatur: non cœlitus huc descendit, Ex quo sequitur Elementalem esse: atque ab igneo calore non differre, cum primum est assimilatus familiarisq̃ue redditus. FVR. Non satis percipio quid velis. ER. Quando Solis calor res terrenas afficit, nec materiā transmutat tamen, sed leuiter solummodo calorem eis veluti affricat & aspergit, Sole abeunte, continuo extinguitur iterum calor. Quando autem viribus suis ad intima rerum penetrat, & se cum insito cuiusque rei calore iungēs partes aliquas subiecti permutat vel in naturam igneam, (pro cuiusq; scilicet habilitate) vel in caloris naturalis pabulum, eoq̃ue modo insitum calorem auget, ac roborat, non euanescit, vt prius: sed in subiecto suo fixus inhæret, ac pro naturæ suæ modo ipsum alterat. His dun- taxat vîs & rationibus stabilem & permanentem tribuit Sol nostris rebus calorem: vt omni planarum & fructuum genere, cernere licet. Cur enim vix, exempli gratia, annis calidioribus suauiores, dulciores, calidiore succo turgentes nascuntur? In causa est Solis calor, non qua

Calor in Sub
lunaribus præ
ter Elementalē
nullus reperi-
tur fixus.

Quor modis
calor Solis fiat
stabilis & co
stans.

tenus superficiem acinorum calefecit, sed quatenus subiectum proprium insiti caloris auxit: eumque copiosior & vegetiorem reddidit. Etenim calor omnis, quem res quælibet vel à Sole, vel ab igne, vel à re calefaciente alia accepit, si non sit idem factus cum ingenito eius calore, facillimè, citissimeque expirat. Manifestè hoc patet in lapidibus, lignis, aqua, terra: quæ à Sole aut igne, eo usque nonnunquam calefiunt, ut tangere sine dolore nequeamus. At recedente Sole, aut amoto igne, statim admodum calorem illum rursus perdunt. Quæ causa est huius euentus? Nulla alia, quàm quòd subiectum conueniunt in his rebus calori aptum preparare non potuit. At cum vuas calefecit, quia opera & ministerio innati earum caloris subiecti partes aliquas alterando, attenuando, concoquendo, aptum naturalis caloris subiectum effecit, eumque hoc modo auxit, meritò remanet res calidior, quàm antea. FVRN. Non satis adhuc intelligo, quomodo internum calorem augeat externus calor ignis aut Solis. Nam quòd subiectis suis desertis aliud occupent, scio esse impossibile. Nec quomodo ipsorum subiectum pars subiecti caloris natiui efficiatur, video. ER. Proponam tibi exemplum: quòd aditum patefaciet

Quomodo calor aduentitius proprium animalium calorem augeat.

ad hæc percipienda. Cogita candelam ceream in aere frigido induratum & penè congelatum fuisse: & huius ellychnium ad moto lumine flammam promptè concepisce. Hæc flamma, dum nutrimentum in substantia ellychnij inuenit, in eodem seruabitur, pusilla tamen. Vbi ad ceram usque descenderit, eamque propter duritiem liquefacere prius non poterit, quàm in ellychnio inhaerentem ceram siue alimentum absumpserit, protinus extinguetur. (Nihil hic dico, quod non vñuenerit aliquando sciamus). Qui huic incommòdo occurrere cupiunt, candelam inuertunt, ut flamma ceram attingens eandem liquefaciat ante consumptum in ellychnio paratum alimentum.

mentum. Idem efficiet, qui admoto lumine aut igne alio maiore liquefactioni aptam reddit. Sic enim flamma imbecillis & pusilla ellychnij ex sibi preparata ab alieno calore cera pabulum largè preparabit: atq; hoc pacto robustior auctiorq; reddita seipsam ad finem usq; conseruabit: vt alieno lumine ablato extinctionis porro periculū hac in parte nullum remanserit. Simili quodam modo cogitare debes externum calorem adiuuare internum animalium plantarumque calorem. Etenim auxilio est insito calori, vt materiam in qua primo inest, & qua veluti pabulo indiget, facilius euincat, mutet, formet, ac subiectum sibi conueniens efficiat. Quo facto, necesse est ipsum auctiorem iam factum alacrius agere, omnem sibi subiectam materiam facilius peruadere, permutare, gubernare, se denique ipsum facilius cum subiecto suo conseruare. Hoc pacto auget natium cuiusque rei calorem calor aduentitius: non fit ex alieno proprius. Quis porro dubitat num proprius & congenitus rei cuiusque calor, ex & in materia, cuius est calor, genitus sit? Qui extrinsecus accedit naturalis censerī non potest, priusquam subiectum eius sit permutatum in subiectum caloris ingeniti. Ita nutrimenti calor naturalis tum demum pars fit caloris, cum eius subiectum pars facta est corporis nostri. Cæterum augere modo ante dicto calor externus insitum calorem potest, tamen si paulò post ipse euanescat & pereat: Hinc etiam peripicis cur Sol & ignis viuientium calorem copiosiorē & robustiorem efficiant, vita verò carentibus nihil addant: nisi fortè ἐμπύρευμα in illis generent, quod haud sæpè absque corruptione euenire potest. Piperis granum decerptum & mortuum, vel fructum alium, exponito Soli, aut ad ignem adinquoeto quàm diu vobis, nihil, tamen efficiēs calidiorem: nisi partes aliquæ exurantur, ignisque hac ratione vestigium concipiant.

Propius calor in suo subiecto genitus est, nō aliunde introductus.

Mortua non fiunt calidiora calore proprio

Nulla caliditas
subiectū suum
mutat.

Proprium qua-
tuor primarū
qualitatum.

Quod enim humiditate eius cōsumpta calor insitus ma-
gis apertiusq; deprehenditur, id ab igne vel Sole per ac-
cidens factum est: de qua re hīc non agimus. F V R. Cur
viuentium duntaxat calorem auget externus? E R. Iam
est dictum: quia videlicet hīc, instar ignis cuiusdam, ali-
mento semper habet opus. Hoc cum parare aliquando
satis copiosum ipse sibi solus nequeat, ab externo adiu-
tus facilius perficit. F V R. Calorem externum dicis nō
diu inhærere in re vlla, nisi subiectum eius sit factū pars
subiecti caloris interni. Quomodo igitur calor à Sole in
lapide impressus abeunte Sole remanet? Non enim aer,
in quo hīc calor inest, pars lapidis fiet, puto. E R. Calidi-
tas subiectum suum mutare non potest: sed quā diu
est, in suo subiecto inest: in hoc cum non inest, ne est qui-
dem. Calor igitur aeris à Sole profectus lapidemque ca-
lesfaciens, in lapide non est: nisi etiā aer, in quo vt in subie-
cto inest, in eodem insit. Ergo si recedente aere calido ni-
hilominus lapis manet calidus, non migravit hic calor
de aere in lapidem (quod impossibile esse rectē asseuera-
bas) sed ab aeris calore generatus est in lapide. Hoc enim
est quatuor primarum qualitatum propriū, vt se in ma-
teriam vicinam quamlibet, non derelicto suo subiecto,
propagare valeant. Tota namque sublunaris mundi ma-
teria apta est recipere caliditatem, frigiditatem, humidi-
tatem, siccitatem, siue mista sit, siue simplex. At dulcedi-
nem vel salsedinem, exempli gratia, non quālibet mate-
ria, sed tātum certa proportionē mista, suscipere potest.
Potest igitur caliditas aeris lapidem calefacere: & potest
lapidis materia calefieri propter commemoratam cau-
sam: quia scilicet elementa in se mutuō transmutari pos-
sunt. Quare non debes mirari, si lapidem vel terram au-
dis calefieri. Nam si calefaciens causa pergat, etiam in i-
gnem permutabit. Cum totam non potest, sed particu-
las duntaxat quasdam permutat, id generatur, quod ἐμ-

πύρρην

πυρρεια Græci appellant. Cum materiam non euicit
 hactenus, vt incensionem ardoremue talem introduxe-
 rit, mox ablata causa calefaciente restingnitur leuiter a-
 sperius & in superficie sola hærens calor. Quod de illis re-
 bus debes accipere, quæ calorem pabulo indigentem in-
 star ignis non habent. Nam animalia & plantas alio etiã
 modo calidiores effici ostendimus. Credo te iam clarè
 videre, calorem Solis & ignis (vel externum alium quem
 libet) in nulla re stabilem fixumq; permanere: nisi vel cū
 natiuo calore iunctus eundem in præparando sibi alimē-
 to & cōueniente subiecto adiunget, vel ἐμπύρρεια siue par-
 tes quasdā igneas post se relinquat. Ille naturalis, hic ac-
 cidentarius siue aduentitiuus est. Et hic quidē oritur, quo-
 ties partes aliquæ nimis vruntur: & veluti igniuntur. Ille
 autem nascitur, quoties aduentitiuus cum proprio cuius-
 que rei calore consociatus, fit proprius: atque ob id stabi-
 lis & permanens. Quoniam in re quauis natiuum & pro-
 prium durabilius est alieno & accidentario: quod citò fa-
 cileque perit. Hinc adeo fit, quod ἐμπύρρεια & calor fa-
 cilis à rebus, in quibus inest, segregatur, quàm natura-
 lis: qui re non pereunte interire nequit. Quippe hic per
 omnes subiecti partes diffusus est, easq; sub imperio for-
 mæ regit ac moderatur: ille in certis solum particulis in-
 hæret, quæ separari plerunq; possunt: sicut in cinere, cal-
 ce, vstis metallis apparet. Ex his causam quoque intelligi
 mus, cur Solis calor per se quidem nihil aliud faciat, quã
 calefacere: at cum rerum quarumlibet caloribus iunctus
 res quaslibet efficiat ac generet. Etenim cum apij semi-
 nis calore mistus apium, cum lactucæ calore coniunctus
 lactucam, cum aliarum rerum in vstis caloribus vnitus ea-
 rundem operationes exercet. Quam rem Aristot. in lib.
 de Affect. mist. siue 4. Meteor. more suo, concisè & breui-
 ter, sed eruditè & diuinè his verbis expressit. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς
 τελευτῆς τῶν ἀπὸ θερμότητος οὐκ ἐκείνης συμβαίνει, καὶ διὰ τούτου

Quomodo So-
 lis calor tam di-
 uersa agit.

τῶν ἐκτὸς βοηθείας συνεπιελεαδῆ, οἷον ἡ τροφή συμπέπτεται διὰ
 λειψῶν καὶ ἄλλων τοιούτων. ἀλλ' ἤγε ἀρχή, ἡ ἐν αὐτῷ θερμότης ἐστὶ.
 Sicut balnearum, fomentorum, pharmacorum, adeoq;
 calor ignis, cibos non concoquit, nisi cum ventriculi ca-
 lore iungatur, ita neque Solis calor per se solus vllius rei
 causa & effector existit: sed cum rerum variarum connat-
 tis calorib. coniunctus & vnitus varias res generat. Prin-
 cipium & causa rerum est calor cuiusque proprius & do-
 mesticus, non communis & externus: nisi cum interno
 conspirauerit, vnumq; factus sit. Calor igitur Solis cum
 discrepantium rerum caloribus commistus, discrepantes
 induit naturas, qualitates ac vires: atq; ob id res diuersis-
 simas agit. Hoc autem facere nulla ratione posset, si in re-
 bus omnibus permaneret, quod fuerat. Etenim ab vno,
 quoad vnum & solum est, non possunt eodem tempore
 actiones plures, discrepantes, adeoque contrariae proue-
 nire. Quæ huc vsq; dixi, tam sunt euidentia, manifesta, &
 clara, vt à sano negari nullo possint. Ipsi nos oculi sensus-
 que nostri vera esse docent. Est autem summa eorum ta-
 lis. Cuiusque rei calor proprius & innatus stabilis est ac
 permanens: aduentitius autem breui tempore in re qua-
 libet durat, nisi partes aliquas non alterauerit solum, ve-
 rum etiam transmutauerit. Calor porro Solis non est
 proprius & congenitus rerum sublunarium calor, sed ex-
 ternus & alienus. Quocirca durabilis in his rebus nō est,
 priusquam subiecti partes aliquas transmutauerit. Cate-
 rum duobus modis contingere hoc potest. Nam vel per
 se agit, atq; igneas quodammodo reddit: vel natium &
 insitum roborat, confirmat, amplificat: dum cum ipso
 iunctus eum adiuuat: ac veluti pabulum largius submi-
 nistrat. Hinc fit, quod lapides, terra, ligna mortua, vehe-
 menter à Sole calefacta (sed in superficie tantum, & abs-
 que partium mutatione) paulò post iterum refrigeran-
 tur. Insitum namque frigus aduentitium calorem, absen-

re causa imprimente, citò depellit. Empyreuma relinquere non potest, quia materia frigida & dura vinci, nisi à maiore calore, nequit. Animalia verò & plantę, hoc est, calorem vitę possidentia, non ita facillè refrigerantur: propterea quòd insitus eorum calor à calore Solis confirmatus & auctus materiam & fomenta vberiora sibi comparauit. FVRN. Quid dicas video: cur autem dicas nondum conspicio. ER. Si calor à Sole his rebus impertitus, constans, & permanens (nam de momentaneo & schetico hìc solliciti nequaquam sumus) ex materię subiectę transmutatione ortus est, omninò est necessarium, vt elementalis sit. Etenim res quælibet naturam materię sequitur, ex qua pronascitur. Materia autem harum rerum sunt elementa. Necessum igitur est, vt calor, quem Sol vel alia causa ex materię elementalis permutatione generauit, elementalis sit & dicatur. Videmus motum & attritum durorum corporum excitare calorem & ignem. Nec dubitamus, quin calor, atque ignis hoc modo genitus, elementalis calor sit ac ignis: tametsi causa generans neque calor fuerit neque ignis. Res enim quælibet potius materię, ex qua, seu in qua sit, naturam & conditionem participat, quàm efficientis causę: vt ex modo dicto exemplo clarè perspicitur. Pronunciatum est Physicum. Vnumquodque pro natura recipientis recipi, non pro natura recepti aut dantis: hoc est, vnumquodque ita recipere quod ei communicatur, quomodo suscipere potest. Verùm hoc est, non tantùm in corporibus, verùm etiam in substantiis incorporeis. Declarat hoc nobis mens nostra, quæ incorporeas res ac substantias concipere non potest, nisi per corporearum rerum simulachra & imagines. Et quanquam separare ab omnibus corporis proprietatibus studeat, perficere tamen nunquam valet.

Calor atque ignis generatur à re, quæ nec ignis est, nec calida.

Recipiens recipit quomodo recipere aptum est, non quomodo dans cupit dare.

Sed quid opus hic verbis est, dum in illo ipso, cuius causa hæc diximus, luculenter idem cernimus? An non aliter à Sole eodem momento afficitur lutum, cera, lapis, herba, sanus, æger? Ambigi ergo non potest, quin calor sublunarium fixus & stabilis elementalis sit: à quacunque causa generatus existimetur. Non enim potest hæc materia recipere aliud quàm suæ naturæ congruens. Nec ex ea vel in ea potest virtus creata generare aliquid ab eiusdem natura & habilitate alienum. Quod autem hæc elementa nullam habeant in se naturalem habilitatem cœlestium, (vt scilicet qualitates cœlestes sincerè ac purè recipiant, quomodo in cœlestibus insunt) probationis non eget apud sanos & eruditos. Quocirca perspicue vides, propositionem de calore alio nullo accipi posse, quàm de infuso & stabili rerum calore. Hic autem elementalis est, siue natiuus sit siue aduentitiuus. Hunc calorem, qui in solo spiritu & pura quadam substantia (quæ chemici quintam essentiam, balsamum, mumiam, materiam radicalem, solem internum, &c. nuncupare solent) inharere ab ipsis creditur, calorem Solis ac Lunæ videtur appellare author thesium. Postquam vidimus, quid calorem Solis vocet, propositionis veritas expendenda venit. Aduersatur autem primum historiæ creationis: quod D. Achilles rectè animaduertit. Nam Moses ab initio totam mundi aspectabilis materiam, sub formis cœli & elementorum ex nihilo à Deo creatam scribit. Deinde cum prius terræ iussisset omnis generis plantas proferre, sydera creauit, dicens: sint luminaria in extenso cœlo, vt illuminent terram: noctem quæ à die diuidant, &c. Quare constat plantas vniuersas, ex quibus Paracelsici suum calorem Solis separant, non ex mundi quodam spiritu, sed ex terra procreatas fuisse. Terræ namque, non mundi spiritui, mandauit Deus, vt omnis generis plantas ex se ederet. Quod si eodem modo terræ imperatum inueniremus, vt syde-

ra

*Proposit. 10. ad
uerfatur histo-
ria creationis.*

*Plantæ non
sunt ex mundi
spiritu nate.*

ra seu calorem cœlestem ex se funderet, possemus credere ex eadem materia ytraque, sydera scilicet ac plantas, creatas fuisse. At longè diuersissima fuit ratio. De plantis enim dicitur, terræ ipsas (mistæ nimirum cum alijs elementis: vt in priore collatione ostendimus) fructus sobolemque esse. At sydera ex terra prodijisse nequaquam legimus. Modi etiam loquendi plurimum differunt. De plantis enim loquens Moses lehouam dixisse scribit, Terra proferat herbam. De syderib. nihil tale refert: sed hoc solum dixisse Deum ait: Fiant luminaria in cœlo. Nusquā legimus Deum ante omnia Spiritum quendam creauisse, ex quo res deinde alias architectatus fuerit. Quamobrem reſcicienda est meritò, tanquā impia, ppositionis sententia. Nec minus damnanda est alijs insuper rationib. Quippe fœdè admodum errat author ipsius, cum inter calorem syderum, & à syderibus hic genitum nescit distinguere. Fœdius peccat, cum Solis calorem asserit materiam esse separabilem: siue substantiam se ipsa subsistentem. Verū hoc ei in præsentiarum condonabimus: cum præsertim propositum nobis iam non sit supersticiosius inquirere, vtrum calor insitus rei per chemiam corruptæ in substantiæ parte aliqua separatim seruari possit. Fœdissimè labitur, cum calorem hunc Solis & Lunæ, Deum scribit ex mundi spiritu fabricauisse: qui spiritus idem sit cum spiritu corporum nostrorum. Quicquid enim in homine inest, diuinum est vel elementale: vt historia creationis testificatur: & Philosophia vera omnis docet. Postremò turpissimè à præceptoris & magistri sui doctrina defleſcit. (Nisi fortè hac ratione se excuset, quòd de hac re, vt de alijs omnibus. contraria affirmauit) Nam Paracellus *vires cœlitus in res terrenas infuse per chemiam non possunt separari.* virtutes cœlitus siue à syderibus infusas perdi asserit. Verba eius hæc sunt. Quod cœleste est, tractari non potest. At quod elementale est, est chemicorum.

„artificio ac præparationibus. Scire insuper hoc quoque
 „cōuenit, quicquid chemicus corrumpit, hoc amittit cō-
 „lestem facultatem. Si ergo vis firmamenti seu cœli agere
 „debeat, corruptionem seu interemptionem abesse om-
 „nem oportet. Proinde postulat Philosophia adepta pro-
 „priam componendi rationem. Sicut enim corpora na-
 „turalia multa misceri aut confundi possunt, ita etiam ar-
 „cana cœlestia componi queunt: vt fiat Theriaca cœle-
 „stis, Mithridatum Olympicum, &c. Quid potuit clarius
 aduersus cœlestis caloris extractores dici? quintam essen-
 tiam si dicant se absq; rei, ex qua euocant & separant, cor-
 ruptione conficere, impudētissimi se ipsos mendaciū co-
 arguunt. Si absq; interitu rerum participes fieri tanti the-
 sauri non possunt, sciant se pro cœlestibus potestatibus
 clemētales vires, pro auro carbonēs & cineres (quod che-
 micis non est insolens) accepisse: si modò magistrum su-
 um condemnare mendaciū nolunt. FVR. Satis multa de
 hac propositione dicta sunt. Qui vanitatem adeoq; im-
 pietatem eius nondum vident, omninò cæcutiunt. ER.
 Recita igitur, si libet, vndecimam. FVR. Spiritus mundi,
 & corporis nostri spiritus, vnus & idem spiritus est. Ergo
 calor Solis & Lunæ generatus ex illo ipso spiritu, est res
 magis decocta & digesta, & per consequens magis perfe-
 cta, quàm spiritus corporis nostri: vocaturq; natura mun-
 di: anima medicinæ nostræ: A Platone, Pythagora, Philo-
 sophis, mens prima, diuinus intellectus, imago diuinæ in-
 telligentia, & conspicuus Dei filius dicitur. Orpheus an-
 tiquissimus theologus, Iouem mundi nuncupat: Diony-
 sius beati Pauli discipulus conspicuam Dei statuam. ER.
 Quid de hac propositione tibi videtur? FVR. Aliquid ob-
 scurè video: quòd te duce clarius aspicere cupio. ER. Pri-
 mo loco sciendum est, eum non loqui de spiritibus in-
 corporeis, vt Angelis. Non enim constat Solis calor ex
 talibus. Sed & nos ex Angelis conflatos esse oportet.

Quan-

Propos. vndeci-
 ma.

Quamquam non grauati admissurus hæc videatur Paracelsus, qui, vt in prima dissertatione ostendimus, totum mundum ex Angelis, tanquam ex materia, nonnunquam condit. Discipuli corpora contendunt ex incorporeis fieri: at ex Angelis, quod sciam, non constant. Qui etiam possit hic spiritus incorporeus, seu ex eo natus calor, arte chemiæ à rebus, in quibus inest, separari, monstrari, ægrotantibus exhiberi? De spiritu ergo loquitur corporeo: qui videlicet pars quæpiam sit corporis nostri. Secundò notandum est, quid per coctionem maiorem intelligat. Nam Solis & Lunæ calorem perfectiorē dicit esse, quia ex mundi spiritu magis cocto genitus sit. Si enim hac ratione solum opinatur magis concoctum esse, quæ pomum maturum semimaturum magis elaboratum est, non est mutata substantia. Idem ergo calor in nobis est, qui in illis reperitur: nisi quod in nobis crudior, in illis perfectior existit. Sin per ampliorem coctionem putat suum illum calorem, seu spiritum illum mundi formam substantialem nouam consecutum esse, mutata est substantia. Quippe fieri nullo pacto potest, vt formæ specie discrepantes in materia eodem modo affecta insint. Vtrum affirmetur, luditur opera: si namque substantia spiritus mundani non est mutata, nulla inter ipsum & nostrum est differentia essentialis. Si mutata est, incertum est vtilis ne an noxia sit reddita. Sæpè namque ex vna eademque materia res generantur viribus pugnantibus præditæ. Quod si constare sibi volet author Thesium, nec magistri sui more pugnantia asserere, **velit** nolit affirmare cogitur immutabilem esse. Quoniam mens prima, & intellectus diuinus, alterari, coqui, augeri, minui, corrumpi, diuidi, mutari, nequeunt. At spiritus ille mundanus est diuinus intellectus, mens prima, diuinæ intelligentiæ imago, & Dei filius. Quare nulla re discriminati sunt calor syderalis, & spiritus, seu calor noster natiuus.

Mundus ex Angelis, vt ex materia, factus est Paracelso.

Formæ specie differentes requirunt materiam similiter differentes.

Spiritus mundi non potest magis coqui.

Somniū de cor
porū immorta
litate, Paracel.
vnde natum.

FVRN. O felices nobis pariter & infelices. Vtrumque enim de nobis rectè dicatur. Felices quidem putabimur, quia immortalia repentè corpora nati ac filij Dei facti sumus. Infelices autem inueniemur, quia morbis & arumnis obnoxij nihilominus remanemus. ER. Ex hoc fonte scaturijt, puto, Paracelsi somnium, imò impietas de vitæ nostræ longæuitate: & arcanorum rerum omniū immortalitate. Hæc mysteria quis miretur Galenum atque alios tum veteres tum recentes Philosophos ac medicos nesciuisse? Sed ad nostra redeo. Tertiò consideranda est præclara hominis ratiocinatio. Spiritus mundi atq; corporis nostri res vna sunt. Ergo calor Solis ac Lunæ ex hoc Spiritu natus, magis concoctum adeoq; perfectius quipiam existit. Quæ necessitate consequens deduces ex antecedente? An est necesse, vt, quod ex aliqua materia trās mutata sit, continuò elaboratius sit ac perfectius materia, ex qua ortum est? Non puto. Quis nescit enim mutari posse in peius? Cadauer ex homine permutato seu mortuo, vt ex materia pronascitur: quod tamen nobilius & perfectius homine non est. FVR. Duplex ratio mihi sese offert excusandi: quæ tamen in idem fermè recidunt. Prima est, quod pro confesso videtur sumere voluisse, calorem Solis perfectiorem esse spiritu mundi. Hoc posito, aptè sic concludetur: Calor Solis ex spiritu mundi factus, eodem præstabilior est. Ergo res est magis concocta & elaborata. Quæ namque communem materiam obtinuerunt, atq; coctione differunt, inter illa quæ perfectius cocta sunt, præstabiliora censentur. Altera est, quod de mutatione loqui videtur, qua ascenditur ad perfectionem: non autem de ea, qua res corrumpuntur ac deteriores fiunt. ER. Neutra consistere potest. Primum quidē, quia perfectionē huius caloris ex coctione maiore probat: nō ē contra perfectionē demonstrat magis coctum esse. Deinde quia falsum est, calorem illum Solis perfectiorem & dignio-

gnioresse spiritu mundi. Nunquam enim pars toto præstat. Et quis posset homo intelligens sibi persuadere, calorem syderum præstantiorem esse intellectu diuino & filio Dei? Philosophi gentiles, qui præter naturæ instinctum nihil se habere putarunt, hoc tamen intellexerunt, spiritum seu naturam mundi nobiliorem esse formis ac substantijs alijs quibusuis particularibus huius vniuersitatis. Profanum ergo & impium est, illos prædoctos (scilicet) Paracelsi gregales talia in dubium vocare: aut de eisdem disputandi occasionem alijs præbere. Tantundem altera valet excusatio. Nam cogitare nulli licet, quomodo mens prima, seu filius Dei coctione fiat melior & perfectior. Sanè in omni coctione, qua permutatur substantia, necesse est excrementum generari. Nam vt cum alibi tum in præcedente disputatione demonstraui, nihil fit ex toto subiecto, siue ab arte siue à natura aliquid fiat: quod Aristoteles quoque præclarissime intellexit ac docuit. Ratio est, quod actio & forma qualibet in sua propria materia necessario inhæret. Quamobrem necessarium est simpliciter, vt materia, quæ formam nouam susceptura est, aliter temperetur: atque pro futuræ formæ susceptione præparetur. At hoc fieri nequit, eisdem partibus omnibus remanentibus, partes igitur aliquas separari oportet, quibus nimirum præsentibus non erat habilis futura ad aliud formæ receptionem. Si forma sanguinis posset in materia panis aut tritici inesse, nulla coctione aut partium separatione opus foret: nec esset aliquid inter sanguinem & panem discriminis. At differunt non specie duntaxat, verum etiam genere. In panis ergo materia inest aliquid, quod in sanguinis materia non reperitur: quod per coctionem separari oportet, priusquam sanguinis forma introducatur. Hæc vera sunt ac necessaria in naturæ actionibus. Alia est creationis & diuinæ operationis ratio. Nō enim opus habet Deus materiæ per coctionem.

In omni mutatione corporis essentiali generatur excrementum.

nem præparatione: sed cum ei visum est, ex nihilo facit in non tempore existere quod vult. Et cum ei ex materia placet absque coctione & motu, seu absq; antegressa materia per motum præparatione, aliquid facere, absq; coctione inutilium separatrice perficit. Quamobrem falsa & impia est propositionis pars, quæ calorem Solis & Lunæ ponit ex spiritu mundi vltius cocto fabricatū. Quis posset spiritus ille mundi, quem ait naturam esse mundi, aliquid in se habere impuri & alieni, quod per coctionem fecerni opus habeat? An calor Solis & Lunæ non est naturæ particula vel soboles? Vnde igitur ipsa natura vniuersi perfectiorem concoctionem adeptus est? Mira res: partem naturæ ipsa natura defæcationem & perfectiorem censeat. Quomodo deinde excusabit, quod in creatione dicitur res per concoctionem & digestionem generatas? Nos ex sacris literis didicimus, Deum creaturas omnes virtute omnipotentis verbi absq; vlla coctione & alteratione præcedente perfecisse. Velim hoc etiam scire, vbi legerit, calorem Solis & Lunæ generatum? Si idem ei significat generatum, quod nos vocamus creatum, impudentis seipsum arguit mendacii: Quoniam in creatione nulla est maior aut minor concoctio & digestio imaginabilis. Sin autem putat calorem Solis absolute generatum esse per coctionem & digestionem, sicut verba sonant, aperte blasphemus est. In indiuiduis generatur & corrumpitur: absolute creatus est, non generatus. Cuperem insuper audire, vbi legerit hunc calorem ex spiritu mundi factum. In sacris literis nihil habetur, ex quo probari possit. Apud Philosophos argumenta in cassum quæret. Iam cum spiritum mundi vocat naturam, quid natura sit, videtur nesciuisse. Equidem natura, siue pro agendi siue pro patiendi principio ponatur, nihil aliud est, quam facultas seu potentia rebus omnibus in creatione mundi donata, qua singulæ sunt habiles suæ naturæ modo congruenti

*Pars naturæ
non est nobilior
& defecior tota.*

*Natura aliquando
pro agendi,
aliquando pro
patiendi prin-
cipio ponitur.*

enti moueri & quiescere. Liberius loquuntur & apertius, qui naturā generatim, & pro agendi principio sumptam, dicunt esse potestatem Dei ordinariam omnia cōseruantem & regentem. Nullus vnquam fuit, qui vel spiritum vel corpus esse iudicaret seipso consistens, præter Paracelsicos. Quid enim Prisci illi de natura senserint ex Aristot. 2. Physicorum, atque alijs, intelligi potest. Quæ seipfis consistunt, inquit Aristot. ex sententia omnium hominum, non sunt φύσις, sed sunt φύσει, & κατὰ φύσιν. Adde iam illud etiam, quod natura mundi nihil potest in mundo esse defæcatius, purius, coctius. At spiritus mundi est natura mundi. Spiritu igitur hoc non potest calor Solis purior & defæcatior esse. Quod si etiam spiritus ille mundi est mens prima, diuinus intellectus, diuinæ intelligentiæ imago, quomodo poterit impurior & fæculentior esse calore Solis & Lunæ, quemcunque tandem nos accipere velit, terrestrem an cœlestem, maioris an minoris mundi? An diuinus intellectus, & diuinæ sapientiæ imago per coctionem ampliorem degenerat in calorem syderalem? Nullus post homines natos ausus est talia portenta asserere. Omnem porro Mahometanorum audaciam superat, quod homo, non dicam impius (nimis enim leue est hoc verbum) sed planè Tartareus audet affirmare, spiritum mundi (qui idem sit spiritus cum spiritu corporis nostri) filium Dei esse conspicuum, minus purum & perfectum calore illo suo solari. Quis Mahometanus aut Arianus de filio Dei tam est ausus abiectè vel sentire vel loqui? imò tam sceleratè scribere? filium Dei conspicuum sacræ literæ nullum admittunt, præter Christum in humanitate patefactum. Inconspicuum nullum agnoscunt, quā eundem Christum secundū alteram sui naturam eiisdē cū Patre & spiritu sancto essentiæ, ab æterno à patre genitū.

Naturam nullus dixit spiritum corporeū, visibilem &c.

Natura mundi nil est in mundo purius.

Inaudite omnibus seculis Patet. blasphemie.

Filius Dei conspicuus, & inconspicuus est Christus.

Ex vtraigitur natura huius personæ dicet sacrilegus iste Arianus calorem Solis & Lunæ generatum? Ex diuina si dicat, mutabilem, perfectionis amplioris capacem, impuritate, quam Paracelli occulto artificio tollere segregareque valeant, præditam, ponit. Qua blasphemiam nec excogitata est, nec excogitari poterit deinceps maior. Si ex humana Christi natura dicat conditum Solis & Lunæ calorem, nihilo tolerabilius erit scelus. Etenim consequetur humanam Christi naturam, quam ab æterno Dei filio in tempore scimus assumptam, ante creationem Solis & Lunæ genitam fuisse: quam constat multis seculis post conditum mundum in virginis utero à spiritu sancto primum conceptam. Item ex hac concocta sydera cōfecta fuisse. Item perfectionem in syderibus rebusque alijs maiorem inesse, quam in filio Dei. Item humanam Christi naturam pluribus rebus admistam esse, ex quibus beneficio artis chemicæ (quam artificium mirabile & occultum rectè vocat. Tam enim est occultum, ut in nulli creaturæ cogitationem inciderit, vno Cacodæmone excepto, qui deinde Paracelsicis & chemicis quibusdam in spirauit) possit extrahi à discipulis Paracelli, & conspicienda nobis proponi. Hæ, dico, & huius farinæ blasphemiarum plurimæ, ex impia & nefaria hypothesisi necessario consequuntur. FVR. Sanè video nunc, quod nunquam cogitauit, discipulos Paracelli hoc agere, ut impietate superent magistrum. ER. Si possent eum vincere, facerent. Sed is sedulo dedit operam, ut ne quis posset scelerosior esse. Ut porro videas ex quo fonte hauserit sua hic author, verba Paracelli ex lib. de Matrice huc ascribam: quæ sine horrore pius nemo poterit legere, certò scio. Priusquam cœlū

„ & terra, inquit, crearentur, ferebatur spiritus Dei super a-

„ quas. Aqua hæc erat matrix. Cum in aqua creabantur cœ-

„ lum & terra, in alia matrice nulla, ferebatur in ea spiritus

„ Dei spiritus scilicet Dei, qui in homine est: in alia creatu-

ra nulla Propter hunc spiritum, ne solus esset, creatus est
 homo: & in ipso spiritus Domini. Ob id venit spiritus Dei
 in homine à Deo, & ad eundem redit. Cum mundus ni-
 hil esset, sed aqua existeret, spiritusque Domini supra a-
 quam ferretur, aqua permutata fuit in mundū. Ipsa ma-
 trix est mundi, & creaturarum in eo contentarum. Cate-
 rum omnia adhuc erāt matrix hominis: in qua Deus cre-
 auit suum spiritum, domicilium in carnem. Horum ho-
 minum matrix erat mundus vniuersus. Semen eius erat
 Limbus: semen, in quo totus existeret mundus. Hæc est
 primi origo hominis. Ex hac deinde matrice secretus est
 homo: & ex se sibi propriam fecit matricem, foeminā scilicet:
 quæ nihil est porro aliud, quàm totus mundus. Et spi-
 ritus Domini in ipsa est, insinuans & collocans se in ipsi
 fructu. Sicut fertur supra aquas, ita nos eum ferimus ho-
 mines supra terram & aquam. Hunc nullus vnquam spi-
 ritum vel vidit, vel videt. Est autem is, qui est in matrice
 hominum, id est, in foemina. Proinde nō vtendum eis est
 ad scortationem. Quoniam ibi spiritus est à Domino ve-
 niens, ad quem etiam reuertitur. Hæc ex Paracelso con-
 uerti verbum verbo reddens, quātum fieri potuit. Quod
 idcirco moneo, vt ne mireris dictionis obscuritatem &
 sententiarum confusionem. Ante mundi huius aspecta-
 bilis creationem imaginatur homo impius (si tamen ho-
 mo fuit) aquas præfuisse, atque locum, in quo mundus
 nunc est, occupauisse. In harum complexu sic putat cœ-
 lum & terram creata fuisse, quemadmodum in matrice
 generatur & conformatur foetus. Spiritum autem Dei,
 qui in matrice illa mundi sese agitauerit, eundem esse cū
 spiritu hominis. Quippe eundem illum spiritum in ho-
 mine existere: in alia nulla creatura inueniri: imò creatū
 ob id esse hominem, vt habitaculum fieret ac socius spi-
 ritus Dei: ne fortasse ex solitudine contraheret mœrore,
 & ex mœrore mortem. Hunc spiritum ita in vtero foemi-

*In quo consen-
tiant & dissen-
tiant mag. &
discip.*

narum agitari,quemadmodum in vtero Mundi, hoc est, super aquis ferēbatur. Non audeo repetere cætera propter extremam absurditatem: præsertim cum inauditam omnibus seculis blasphemiam contineant. Sufficiat cognouisse, quod spiritum Dei, qui sese in superficie aquarum agitabat in rerum creatione, dicit in homine solo ex omnibus creaturis inesse: atque ab eo ad Deum reuerti. Idem affirmat author Thesium: nisi quod alijs vtitur nominibus. Quem enim magister vocat spiritum Dei, discipulus nominat spiritum mundi. Discrimen in eo videtur esse, quod ille ex aqua putat omnia generata (nam aqua ante mundi huius creationem præexistentem dicit matricem mundi fuisse, atq; hanc in mundum permutatam fuisse) hic ex spiritu confecta opinatur. Ineptior est præceptore discipulus, quod ex spiritu illo mundi (quem Dei filium à Philosophis appellatum putat) per coctionem asserit alia quædam generata. Deinde quod eundem hunc spiritum artificio mirabili extrahi, visibilemq; reddi scribit, cum Paracelsus visum esse aliquando neget. Adde quod Paracelsus in hoc loco affirmat in solo homine reperiri, cum Propositionū faber in rebus omnib. inesse affirmet: vt ex sexta propositione manifestè colligitur. FVR. Tu proposit. sic interpretaris, ac si spiritum mundi nominaret mentem primam, diuinum intellectū &c. Ego verò puto eum hæc de calore Solis & Lunæ & spiritu mundi per decoctionem ampliorem genito dixisse. ER. ambigüe sic loquitur, vt multum dubitarim de vtro, calore ne Solis, an Spiritu mūdi, intelligi sequentia voluerit. Nec multum refer vtrū eum voluisse putes. Semper enim absurda, falsa, impia, blasphema remanet sententia. Quinimò absurdior magisque blasphema fiet, quoniam concedere cogetur scelerati dogmatis author, filium Dei ex spiritu mundi, tanquam ex materia perfectius cocta & digesta, vt ipse loquitur, natū factumq; à Deo esse: quo vix horribilius

ribilius aliquid Satanas vnquam excogitauit. Ego igitur in re dubia eam volui amplecti opinionē, quæ videretur cū minore scelere pponi posse. Dico, videretur: quia rem si spectes, scelus idem est. Data opera nunc fileo, quæ præterea ex hac sententia monstra & portenta plus quā Tartarea cōsequuntur. FVR. At videris nihilominus iniuriā facere auctori Propositionum, dum eorum, quæ à Philosophis Platone & Dionysio affirmata recitat, ipsum facis auctorem & assertorem. ER. Impietatē hac ratione non excusabit. Primū quidem, quia sic recitat, vt laudet ac pbet: quod rectē notarunt viri omni laude digni, D. Crato, & D. Gesnerus. Author libri, in quo querit, An animal sit, quod in vtero est, mundū dicit coagmentationē esse ex cœlo & quatuor elemētis: & per hęc diuisum esse spiritū, quē Philosophorū vetustiorū aliqui (in illorū monumētis, qui ad nos peruenerūt, nihil tale obseruaui) animam, alij vnitatē, alij atomū, alij ignem, alij spiritū appellarint: at hunc spiritū, diuinā mentē ac filiū Dei nuncupasse nō ait. Secundò quia mentitur impudenter, dum hanc opinionē Platoni & Dionysio affingit. Nunquā. n. hi viri somniarunt diuinum intellectum, primamq; mentem, spiritum esse corporeum, ex quo tanquā ex materia celestium & terrestriū calores essent pgeniti. Platoni magnā iniuriā fieri norunt, quicunq; scripta eius vel e minus aliquādo inspexerūt: Dionysii huius blasphemix insimulari nunquā ferēt theologi cordati. Stoicorū fuit opinio, vt cum author libri de hist. Philosophica Galeno ascripti, tū alij retulerunt, Deū esse spiritū quendā per res omnes fufum (aliquādo ignē arte præditū, rationesq; rerum vniuersarū continentē differūt) qui pro materiæ diuersitate diuersas susceperet nominationes. Tertiò quia hunc spiritum ipsemet asserit vocari Naturam mundi. Hoc si potuit propter inscitiam credere, illud etiam nō veritus est propter impietatē asserere. His accedit, quòd se Paracelsi discipulū esse non negat: quē Ariū fuisse nimis cōstat,

Plato nusquā
dixit mentem
primam esse
mundi spiritū
corporeum.

Plerique Paracelsici sunt magis studiosi.

Satan semper medicinam superstitionibus conammare studuit.

Propo. duode.

Propos. decim. materia.

Hunc ergo cum sic admirentur discipuli, ut etiam salinā eius dulcissimo melli & saccharo suaviorem esse putēt, ac nulla in re ab eius placitis discedere audeāt, nemo magnopere dubitabit quo animo ista scripserit. Sanē quos paulo notiores habeo Paracelsicos (de illis loquor præcipuē, qui magistrum suum omnibus classicis scriptoribus non exæquare tantum, verum etiam præponere audent) vel ex certis argumentis, vel ex eorum scriptis, vel ex amicorum & familiarum ipsorum narratione, perspexi magis perquam studiosos esse. Cabalam & adeptam Philosophiam Paracelsi in os nobis palam laudare non erubescunt: quas tam certum est scelestæ magiæ partes quādam esse, quā est certum me vivere dum ista scribo. Ceterum dic mihi, oro te, cuius rei causā putas eum immanem hanc impietatem chartis illeuisse? FVR. Ut declararet Pharmaci sui præstantiam. ER. Poterat ei absque blasphemia vires magnas & admirabiles affingere. Aliud est in causa. Nempe sub prætextu medicinæ conatus est Satan semen suum serere. Neque nunc primum id tentauit: sed præclarissimam & castissimam artem hanc semper noxijs superstitionibus contaminare studuit: licet tam rabiose & apertè nunquam ausus fuerit deformare. Sed videamus quō tandem tendat. FVR. In duodecima incipit accedere ad propositum. Sicut Deus & homo, inquit, vniri non possunt, nisi per mediatorem Christum, ita calor Solis & Lunæ cum nutrimento absque medio mixeri nequit. Calor enim hic est ens spirituale perfectissimū, & inter creaturas omnes maximum. At nutrimentum in ventriculo genitū, materia est imperfecta, corporea, transmutabilis Propterea (inquit, in 13. Thesi.) opus est medio aliquo vtriusque particeps, caloris nimirum spiritualis Solis, & nutrimenti corporei: quod a Philosophis Quinta nominatur essentia. ER. Infiniti propemodum hic latent errores cum insigni impietate misti. Repetam breuiter supra-

supradicta, vt aptius connectamus cū sequentibus. Morbi duntaxat boni sanguinis generatione pelluntur: vt habet. 1. At hīc à calore naturali membri affecti generatur, in. 3. Impeditur à morbo, in. 4. Hic calor est calor Solis & Lunæ, in. 6. Corroborandus & instaurandus est calore Solis & Lunæ de potentia ad actū reducto opera Chemiæ, in. 7. Non potest autem confirmare nostrum calorē, nisi cum eo coniungatur: quod fit per commistionem cum nutrimento, in. 8. Nec coniungi, seu commisceri cum nutrimento valet, nisi per substantiam mediam: quæ tū calorem illum, tum nutrimentū participauerit, in. 12. Hoc porro medium est Quinta essentia, in. 14. Habes nunc reſam, quam texere voluit, vt vendibilior esset intexuit flosculos illos de ortu, natura, & materia caloris Solaris. FVR. Quò magis explicari hæc audio, magis ego implicor. In Propos. 6. calorem naturalem dicit esse calorē Solarem. Hunc nihilominus calore Solari confirmandum esse ait in. 7. Quem hīc calorem intelligam vix scio. Cælestem non possum. Quoniam non reducitur à Chemicis de potentia in actum, vt dictum est. Iam vt de hoc ipso intelligam multa monent, quæ suprà indicauimus: tum & illud, quod in. 13. & 14. proposit: calorem Solis extremū ponit distinctū à quinta essētia. Eteſm duo statuūt extrema, inter quæ media sit Quinta essentia: nempe calorem maioris mundi, rem simplicissimam & spirituale, & nutrimentum, rem crassam & corpoream. Hæc extrema coniungi per medium docet veluti sequeſtrum: per Quintam scilicet essentiam. ER. Puto ne ipsum quidem authorē scīuisse quid veller: ediuuabo tamen eum, quātum possum. Per maioris mundi calorem intelligit, opinor, caliditatem, quæ in quinta cuiuslibet rei essentia inest: quam in. 16. Medicum nominat. Per minoris autē mūdi calorem, hominis calorem intelligit. Hunc ergo illo dicit confirmandum & instaurandū. FVR. si hoc modo

*Summa eorū.
quæ in Propo-
sit. continentur
ad Medic. spe-
ctantia.*

*Cur obscure lo-
quantur Para-
celsi.*

*Remedia non
sunt, quæ calor
noster mutare
nequit.*

habet res, cur non dixit innatum calorem hominis debilitatum & fractum ab insito rerū aliarum calore, qui prius à crassioribus partitus, & quasi face quadam repurgatus secretusque fuerit, corroborari? Sic omnes intellexissemus quid vellet. ER. Si aperte & intelligenter loqueretur Tenebriones isti, continuo exploderetur ab omnibus. Dum sic loquuntur, ut quid sibi velint nescias, mysteria quædam latere censent imperiti: vide quæso impiam temeritatem huius Tenebrionis: Sicut Deus, inquit, homini reconciliari (hoc enim est Deum uniri cum homine) non potuit, nisi Mediator interueniret Christus, ita calor, qui in Quinta rerum essentia continetur, cum calore nativo hominis misceri nequit, nisi quinta hæc essentia ministerio Chemiæ seorsum à partibus rudioribus offeratur & cum alimento permisceatur. Quis tam bardus est, qui similitudinem hanc, præterquā quod impia est, non intelligat ineptam esse? Non coniugitur Deus homini per Christum sic, ut Deus pars & alimentum fiat hominis. Unio hæc mentis est ac fidei, non nutritionis. At calorem Solarem ponit cum nutrimento inseparabiliter sic misceri, ut ex eo Quinta essentia, & alimentum unum quoddam quartum corpus fiat. Item calorem cælestem in purissimum sanguinem conuerti, & in spiritum vitalem permutari oportere asserit. Quid ad illud dicemus, quod calorem cælestem in quinta essentia existentem negat cum calore nostro coniungi posse, nisi prius cum alimentis dissoluatur ac misceatur in ventriculo? FVRN. Nescio quid velis. Sanè Paracelsus quoque affirmat remedia nulla prodesse, quæ non vincantur coctione: & ob id maximè purganda esse à partibus crassis & rebellibus. Solum alimentum, ait in lib. de Tart. totum corpus peruadit: eoque solo morbi ubique existentes inueniuntur. In lib. de Vita longa, Arcana ideo vitam producere ait, quia sint admirabilia in nutriendis humoribus

moribus radicalibus. Idem hoc autor Thesū in alio suo opusculo affirmat, medicamentum non esse, quod in ventriculo non concoquatur. Post concoctionem enim non prius, exire ē medicaminibus virtutes. Hec de instauratione substantiæ natiui caloris imminuti & fracti si intelligent, non improbo. Sed & ratio nos idē docet. Quomodo namque caloris insiti substantiam augebit, quod non transmutatum ab eodem sit? Nihil certē nutrit nisi quod à nutrito prius est assimilatum. Idem enim atque vnum sunt, quod nutritur & quod substantiam nutriendem assimilatur: non duo. ER. Non hoc iam agebam: sed illud quærebam, quomodo Quintam essentiam dicat cū nutrimento misceri oportere, siquidem roborare innatum calorē nostrum debeat? Etenim nutrimentum est materia crassa, corporata, imperfecta, vt aiunt. Huic mixta quinta essentia tam non poterit vsui esse, quàm non potuit cum proprio suo subiecto permixta commodare. Quod si cum illo confusa prodest, cur non in suo subiecto comprehensa similiter iuuat? FVR. In quibus essentia quinta est efficacissima, plerunque partes habent caloris nostri viribus admodū rebelles, quas separare oportet, quò illa liberius agat. Iam vt à corpulenta nutrimenti materia non nihil etiam retardetur, promptius tamen ab ea se expedit, quàm ab illa, cum qua naturaliter coaluit. ER. Multa tibi sumis, quæ dare tibi non possumus. Tale hoc etiam est, quod in rebus quibusdam nostræ naturæ non congruentibus quintam essentiam inesse putas, quæ facilius fouere ac certius instaurare congenitū nobis calorem possit, quàm nutrimentorum quintæ essentia. Si de alteratione loqueris, libenter tibi darem ex rebus vnīs euocari magis calefacientia magisque penetrantia pharmaca, quàm ex alijs. At nos de conseruatione & instauratione caloris naturalis loquimur, quæ per generationem substantiæ similis contingit. Plus ergo si-

Quinta essentia non debet misceri cum alimento.

Quinta essentia alimentorū quā rerum aliarum magis roborant calorem natium.

militudinis in re, quæ nutrire nequit, quàm in apto con-
 uenienteq; nutrimento inesse, credent fortasse Paracel-
 fici, quibus deliria & mendacia gratissima sunt: nos cre-
 dere nec debemus nec possumus. Equidem quarum rerû
 partes corpulentæ & crassæ non cōueniunt cum corpu-
 lentis partibus nostri corporis, illarum calores congeni-
 ti, seu quintæ essentia, similiter non conuenient cum ca-
 lore nostro insito, seu quinta nostra essentia. Semper e-
 nim conuenire oportet quintam essentiam & partes cor-
 pulentas, in quibus ea inest. Non enim saluari aliter dif-
 ferentiæ rerum possunt. Nec vera quoque fuerint, quæ à
 Paracels. affirmantur. Dicunt enim quintam essentiam
 Melissæ aliam esse à quinta essentia Lactucæ. Assenerat i-
 dem ille, qui semina ex abyssis elementorum in Scenam
 prodeuntia asserit, suis naturis singula corpora assume-
 re cōgruentia & familiaria. Docuit idem prius magister
 omnium Paracelsus, tum alibi sapè, tum in Archidox. su-
 is. Ergo si alimentorum partes crassiores similiore sunt
 partibus corporum nostrorum, quàm metallorum aut
 Pharmacorum aliorum, necessariò sequitur, ciborum
 quintas essentias magis amicas esse natiuo calori no-
 stro, quàm Pharmacorum aliorum. Quamobrem ido-
 neos cibos & potus asferre debet, quisquis collabentem
 calorem erigere, aut impeditū expedire satagit. Esse por-
 rò in alimentis calorem illum solarem extra controuer-
 siam pono. Est enim in omnibus, in quibus reperit quin-
 ta essentia, vt in 7. & 13. Proposit. habetur: in qua omnem
 talem essentiam participare calorem illum asferitur. Cæ-
 terum quinta vocata essentia inest in rebus mistis vni-
 uersis. Quare in alimentis quoque continetur. Sanè ni-
 hil aliud est hæc essentia, teste Paracels. quàm corporea
 materia ex omnibus vinentibus (imò omnibus terra na-
 scentibus, lapidibus, metallis, terris) extracta, & ab omni
 mortalitate, impuritateque secreta, deniq; ab omnibus
 elementis

*Calor Solis Pa-
 rac. est etiā in
 alimentis.*

*Quinta essen-
 tia.*

elementis separata. Hanc materiam vocat calorem, vitā, proprietatem, spiritum rerum vitali nostro spiritui similem: nisi quod hunc mortalem facit, illum immortalem statuit. Quippe hunc spiritum ex rebus sensu præditis elici non posse opinatur, sed ex rebus sensu carentibus solūmodo extrahi arbitratur. Quod si ex corde, inquit, absq; corruptione ipsius, extrahere possemus vitam, sicut ex rebus sensu defectis possumus, prorsus morborum & mortis insciū victuri essemus. Hæc ideo adscripsi, vt quam bel-
lè consonent videas. Author propositionum dicit, quin-
tam essentiam participauisse calorem Solis & Lunæ. Idē
affirmat hunc calorem ex spiritu mundi, tanquam ex ma-
teria excoctū in natumq; esse. Ex quibus sequitur quin-
tam essentiam participem factam esse spiritus mundi.
At hīc est natura mundi mens prima, diuinus intellect⁹,
filius Dei conspicuus. Ergo res omnes quintam in se es-
sentiam habentes, ex prima mente, & ex filio Dei, vt ex
materia constitutæ sunt. Quocirca non in homine solo,
vt in Propositione II. videtur sensisse, reperitur, sed in alijs
quoque rebus omnibus: tametsi ex decreto Paracelsi nō
ex omnibus, sed ex aliquibus solum artificiosè extrahi se
paratimq; seruari possit. Sanè si calor ille Solis materia *Frustra queri-*
est simplicissima à Deo generata pro hominis instaura- *tur quinta es-*
tione & conseruatione, atq; in solo reperitur homine, ex *sentia in her-*
alijs rebus secerni arte chemica nullis potest, frustra que *bis, metallis*
etc.
runt medicamina sua Paracelsici in terris, lapidibus, me-
tallis, herbis, arboribus, fructibus, brutis animalibus: præ-
fertim cum vnā cum magistro discipulorum aliqui con-
fiteantur, ex homine hanc medicinam propter partium
tenuitatem, & spiritus facilè expirabiles non posse elici.
Anget igitur blasphemiam de Dei filio, quod non in ho- *Cumulant bla-*
mine tantum inesse: sed ex alijs etiam rebus, metallis vi- *sphebias Para-*
delicet, plantis, stercorebus, & excrementis quibuscumq; *celis.*
elici separateq; ostendi posse scribit in quintæ essentia

corpore. Ex quo necessariò cōcluditur, filium Dei ex huius authoris opinione materiam esse rerum quarumlibet: quo non puto aliquid horribilius & indignius asseri, diciq; posse. Quanquam hac blasphemia maiorem allinit Paracelsus, dum spiritum hominis vitalem, in quo cōtinetur quinta essentia, mortalem esse ait. Ex hoc enim sequetur, filium Dei, qui huius spiritus est materia, morti obnoxium esse. Meliore itaq; fortuna vtitur filius Dei, ex hac plus quàm turcica assertione, cum plantis mistus, quā cum Spiritu hominum consociatus. Ibi namq; perpetua fruitur vita, hīc subinde moritur. Quòd infortunium in alijs animalibus sensu præditis experitur filius ille Dei Paracelsicorum. Risit antiquitas fabulam de temerarijs ausibus Gigantum cœlos expugnare conantiū: & meritò non risit solū, verū etiam detestata est conatum. Nobis multò aq̄ius execranda & deploranda est nefaria istorum hominū audacia Deo bellum impiè denunciantium. Quippe Dei filiū eiusdem cum patre & spiritu sancto essentiae audent affirmare spiritū nescio quē esse mundi, vnum eundemq; cum spiritu corporum nostrorum: qui arte chemiæ visibilis reddi, de potentia ad actum reduci, monstrari, ægrotantibus exhiberi, augeri, corrumpi, in sanguinem verti possit. Scriptura testificat Deum, seu diuinam essentiam neminem vnquam vidisse. At Paracelso cum suis gregalibus aliter videtur. Quid mirum, si rectè constituta omnia conuellere volentes, etiam sacras literas corrigere tentent? Velim eos cogitare, quā sit durum contra stimulum calcitrare. Verū ad nostra redeo. Calorem illum, quem vocant Solarem, vnicum natiui caloris solatium & remedium, nō minus in alimentis, quā in rebus alijs contineri demonstrauit. Cur igitur non his potius caloris nostri conseruationem molimur, quā rebus naturæ nostrę aduersissimis? F V R. Causa iam dicta est, Actū esse debet calor ille, non vinctus

vinculus compedibus partium corpulentarum. E R. Nugaris. Etenim actu non est, quod agere non potest, priusquam in ventriculo sit alteratum ac mistum cum nutrimento: siue antequam in sanguinem sit mutatum. At in propositione octaua & 14. asseritur, calorem coelestem nullam vtilitatem adferre calori nostro, priusquam cum nutrimenti inseparabiliter mistus vnumque factus sit. Quare non est in actu. Cur deinde alienæ rei essentia, cum nutrimento vnita calorem nostrum roborat potius, quam alimentorum propria? Et cum innatus calor per corporis substantiam sit diffusus, nec aliud sit, quam partium natium temperamentum, melior modus eundem conseruandi & instaurandi nullus est excogitabilis, quam qui per nutritionem fit. FVR. Videtur tamen experientia stare ab illorum parte. Nam quoties ægros citò recreare oportet, vinum creticum, aut aquas vitæ nominatas, aut alia huius generis tenuissimarum partium exhibere vos quoque soletis. E R A. Calorem non tantum in solidis partibus, verum etiam in spiritibus conseruari oportet. Quoties ergo celeri opus est spirituum recreatione, offerimus quæ celeriter distribui possint, hoc est, tenuia & vaporosa. In causa est, quod spiritus nostri ex vaporosa parte sanguinis & aere inspirato geniti similibus conseruari, aut certè velut excitari solent. Proinde quæcunque familiaria naturæ sunt, & statim, atque in ventre calefiunt, in vaporem vertuntur, perque venas distribuuntur, spiritibus occurrentia eos partim substantiæ proprietate instar purissimi aeris inspirati reficiunt, partim qualitate veluti sopitos excitant, refrigeratos calefaciunt, densatos dissoluiunt, impactos expediunt, inordinatè moros cohibent, crassiores factos extenuant. Manifestè hoc licet in cerebri affectibus videre, vbi odoratis & tenuibus rebus meatus aperimus, crassos humores & spiritus dissecamus, & diuidimus, torpentes extimulamus.

Quæ medica-
mèta sint actu.

Cur in animi
deliquijs & si-
milibus tenuis-
sima offeramus.

*innati caloris
instauratio qui
bus procuran-
da sit.*

Quo citius talia perfici volumus, tanto tenuiora oportet esse quæ offerimus. Quæ substantiam spirituum verè ac propriè augent, tardius quoque iuvant: propterea quòd in sanguinem prius permutari necesse habent. His serius illa prosunt, quæ partes solidiores nutriendo earum calorem refocillant. Summa omnium hæc est: Calor innatus cum est alteratus, qualitate contraria sibi restituitur. Cum est imminutus alimento conueniente gratoq; recreatur. Gratum porro & conueniens est, quòd substantia & qualitate quàm simillimum est. Constant autè partes solidæ calore & corpulentia. Talibus igitur calor reficitur, quæ ipsam quoque substantiam partium reponat. Quare aptissima fuerit materia alimenti quinta essentia: non aliena. Quantum enim res differt à re, tantum differunt quintæ illarum essentia. Quocirca non sic conueniunt quinta essentia auri, exempli gratia, cum vis passis aut ficibus, quomodo calor iecinoris consentit cum substantia eius corpulenta. At calor alimenti sic debet respondere calori partis nutriendæ, quomodo pars corpulenta respondet parti corpulentæ rei nutriendæ. Putidum itaque est figmentum de medio calorem cum alimento connectente: & impia est comparatio. Non enim sic est Deus pars essentia hominis, quomodo quinta essentia est pars substantia in alimentis: imò nihil aliud est, quàm pars tenuior alimenti. Inapientum est, quòd hunc calorem creaturarum omnium nobilissimam statuit. Consequetur enim & animis nostris & Angelis præstabiliorem esse. Blasphemum denique est, quòd eundem hunc calorem supra Deum filium, hoc iam loco creaturam facit. Quis non videat monstra & chimæras verborum & sententiarum ad decipiendos rudes excogitari? Etenim breuius & intelligentius dicere poterat calorem nostrum debilitatum refici calore vel alimentorum vel medicaminum. Quòd si omnino nouè loqui volebat, quintis essentis recreari dixisset.

dixisset. Et cum calor noster is sit, qui nutrimentum alte- *Calor instaurat ac transmutat, quid alio opus est medio? Si in potesta- dus nutrimenta transmutat.*
 rat ac transmutat, quid alio opus est medio? Si in potesta-
 te hominis fuisset reconciliationem sibi cum Deo para-
 re, non opus habuisset mediatore Christo. Quod ideo
 nunc dico, ut incredibilem inscitiam Paracelsicorum, &
 omnibus seculis inauditam temeritatem videas. FVR.
 Satis multa iam audiui: quare ad 14 pergo: quæ sic habet.
 Calor Solis & Lunæ, quinta essentia, & nutrimentū, quā- *Propos. deci- ma quarta.*
 do ita permiscetur, ut separari non possint, conuertun-
 tur in corporibus nostris in purissimum sanguinem, in
 quo est virtus cœlestis, ab omni nos liberans egritudine:
 quod res nulla totius mundi efficere potest. ER. Non
 est necesse, ut hîc multa dicamus. Iam enim pleraque di-
 ximus, aut ex prædictis poterunt colligi dicenda. Hoc so-
 lum addam, quod tria inter se miscet, ut ex eis fiat quar-
 tum. Quod si comparatio eius bona est, ex Deo, Christo,
 & homine, quidnam quartum fiet? Sed istis omissis, me-
 dica expendamus. Antequam agat aliquid calor ille cœ-
 lestis, cum alimento cum opera quintæ essentiæ sic mi-
 sceri oportet, ut in sanguinem purissimum omnia hæc
 tria mista conuertantur. Quæro igitur primum, quid i-
 sta tria, quæ sanguis non sunt, in sanguinem mutet? Præ-
 ter calorem insitū adferri nihil potest. Hic enim est, qui
 cibos in chylum & sanguinem concoquendo permutat.
 Ergo validior est insitus calor tribus istis iunctis: ut qui
 & misceat & mutet. Semper enim mutans mutato, & a- *Agens passio, et mutans into- tato præstat.*
 gens passio præstat. FVRN. Si hoc pacto res habet, nun-
 quam poterit calor naturalis augeri. Semper enim robu-
 stiores esse oportet eo, quod mutat. ERA. Haud aliter
 habet res in illis, quæ non profunt priusquam in sangui-
 nem permutata fuerint. Alia est ratio medicamentorum,
 quæ actu sunt, sicut Solaris atque igneus calor, aut quæ le-
 ui mutatione accepta ad actum reducuntur, qualia sunt
 cantharides, exempli gratia, & purgantia medicamenta.

Hæc enim non habent opus transmutatione substantiæ, vt agant. FVR. Saltem ab alimentis instaurari non poterit: cum augere eum, antequam concocta & deuieta sint, nequeant. ER. Quæ calorem augment, non sicut medicamenta, sed sicut alimenta, permutari omnino oportet. Quare necessariū quoq; est, vt agenti calori cedant. Postquam autem similia facta iam sunt, quid miri est, si deinde similiter agant? Quæro deinde quid illis medicaminibus facturis sis, quæ in sanguinem verti nunquam possunt: qualia sunt ex metallis, ppe omnia concinnata phar maca? FVR. Essentiæ eorum quintæ & arcana sunt purificata: & proinde vinci possunt. ER. Si verū est, quod & rerum natura probat, & Paracelsus eiusque gregales affirmant, sic quintas rerum essentias inter se differre, quomodo res, ex quib. desumptæ sunt, discrepent, ambigi nō potest, quin metallorum essentiæ illæ quintæ nunquam possint ab hominis calore (nam à Struthiocameli ventriculo quædam confici aiunt) in sanguinem permutari. Rationi consonat experientia: vt norunt exercitati medici. Quare nec cōgenitum calorem roborare possunt. Nihil porrò in his Thesib. reperi verius eo, quod in fine huius 14. propositionis dicit: rem nullam totius mundi hoc præstare nobis posse, vt ab omnib. morbis liberemur. FVR. Voluit dicere, nihil extare hac potestate præditum extra hanc medicinam: quod sequens mox propositio docet. ER. Quomodo sonat? FVR. Sunt. n. in hoc cōposito corporum vniuersorū, coelestium & terrestrium virtutes: vt in vna guttula huius medicinæ totus mundus consistat. ER. Hoc pacto nihil probabis. Esto, in medicina illa cōprehendantur virtutes corporum vniuersorum: attamen ab omnibus nos morbis non tuebimur. Nam neq; totus mundus hoc potest efficere, qui nobiscū est corruptioni subiectus. Sed hæc Paracelsica sunt immortalitatem fatuis promittentia: quod & 16. respicit. In ea enim scribitur so-

lam

Quæ non ver-
tuntur in san-
guinem calore
non augment.

Quid in his
Thesibus veri
insit.

Propos. deci-
ma quinta.

Propos. deci-
ma sexta.

lam quintam essentiam firmam valetudinem producere opera caloris, qui in ea insit. Hunc calorem vocat medicum. Si de calore corporis nostri loqueretur, non de calore medicaminis, putarem eum ad id alludere voluisse, quod rectè dixit Hippocrates, naturas esse morborum medicos. Obiter hîc notabis, qđ in qualibet gutta quintæ ab ipsis nominatæ, celebratæ, & decâtatæ essentiæ corporum omnium cœlestium & terrestrium vires, adeoq; mundum vniuersum inesse cōfidenter asseuerat: in quo scēdē à præceptoris sui placito recedit. Hic enim hominem solum μικρόκοσμον esse, omniumq; rerum vires & proprietates in se complecti contendit. Nec habet maius & firmitus medicinz fundamentum & principium, (Quamquam nō veretur pro more suo interdum plures microcosmos architectari: vt nusquam sibi constet.) Proponit. faber hoc quintæ essentiæ attribuit, quæ in omnibus rebus inest. Infiniti ergo sunt microcosmi. In 17. hoc solum dicitur, non vendi preciosum hoc pharmacum in Pharmacopolijs. Si de eo loquitur, quod omnes è medio languores tollit, rectè loquitur. Si de alijs agit, viderit ipse ne temerarius comprobetur. Aliquot enim præclari medici pharmacorum istas præparationes ante Paracelsum docuerūt. Apud nos, inquit D. Achilles, chemica exercent non modo tonsores, sed & sartores & carnifices. Addit Pharmacopœos complures & quintam essentiam & Elixiria aptè præparare: ac precio longè, quàm isti Spemologi, æquiore vendere. Scripserunt etiam de his rebus nonnulla, vt scitè monet D. Stenglius, Villanouanus, Mōtanus, Fernelius, Fracastorius, Cardanus, Gesnerus, alijs. Non prætereundum est, quòd Pharmacariorum medicinas dicit venena esse temperamēta labefactātia corporū nostrorū: Quòd si ergo temperamēta corrūpentia veneni habēt naturā, non conferūt nihil ad sanitatē: quòd alijs affirmare soliti sunt. In vltima ppositione præclare se

Maximum Paracelsi fundamentum.

Microcos. infiniti.

Propos. decima septima.

Propos. vltima

& gregales suos depingit: vt pictore alio non habeant opus: dum non medicos esse ait, sed impostores, Fures, Nungatores, Latrones, Sophistas, Carnifices, Furca dignos. His enim epithetis ornat homo modestus viros eruditiss. experientia & vsu rerum clarissimos, ipso & gregalibus suis infinitè meliores. FVR. Modestia hæc maximè decet hunc gregem. Sed istis missis, oro te, vt de Microcosmo plura mihi referas. Cū enim pro firmissimo principio ponat Paracelsus, quæ de natura Microcosmi docuit, non ineptè fecerimus, si priusquam de medicina disseramus, quatenus veritati consentanea sint, quæ de hac ille re libris suis omnibus inferat, consideremus. ER. Adificium Paracelsi, quod super olidum & fœtidum fundamentum exstruxit, pestiferum & ruinosum esse illi etiã vident, qui, quàm lubricum sit fundamentū non vident. Vt autem doctrinæ inanitas, imò stulticia & insania magis pateat, agè huius quoque placiti stoliditatem examinemus. Paracelsus putat ideo hominem fuisse vocatum Microcosmum à veteribus, quia actu in se complex⁹ sit, quæcunque totus continet mundus, coelum, terram, plâtas omnes, animalia vniuersa, metalla cuncta, bona, mala, virtutes, vitia, actiones, mores, proprietates rerum omnium & singularum, quòd paucis ex eo adductis testimonijs (pluribus enim in re aperta non est opus) demonstrare conabor. Qui sordes eius leget, vt ego facere coactus sum, infinita propemodum inueniet. Noster limbus, ait in lib. de Lunat. naturam porci, serpentis &c. in se tenet essentialiter, non per analogiam, siue similitudinem solum. Similem sententiam ex magna Astron: in prima disputat. citauimus. In Paragr. hæc habes. Sic Melissa est in homine, vt in terra: sic via lactea, Zodiacus, alia sydera, vt in coelo. Miraberis quomodo hæc in corpore sint? At stulti est. Item, Sic eadem sunt astra coeli & hominis, quemadmodum aer vitrum ambiens idem cum eo est, qui in-
tra

Cur homo di-
ctus sit Micro-
cosmus iuxta
Paracelsum.

tra ipsum conclusus detinetur. Item, Cœlum verum ac nostrum sic eadem sunt, quomodo pater & filius eiusdē naturæ sunt. De Podagr. & affinibus. Quemadmodum filius patris, inquit, sui membra omnia habet, sic homo in se continet omnes creaturas. Item, Omnes totius mundi creaturæ, excepta nulla, in vnam materiam (ipse vocat Limbum) ex qua homo figuratus est, omnes suas vires, proprietates, mores, naturas, essentias, contulerunt. Tales sententias, imò talia portentosa mendacia toties repetit, vt nemo libenter numerare, nedum trāscribere velit. Mendaciꝝ coarguit præceptorem discipulus. Non, inquit, oportet formas ipsas & externas signaturas rerum naturalium in Microcosmi anatomia inquirere: sufficiūt proprietates, scientiæ, dona, prædestinationes, tincturę seminales, vitę & potestatis custodes. Vanum est bouem in homine inquirere, cupressum, sagum, triticum, vitem, aurum, smaragdum: proprietates verò & tincturas radicales, actionum fontes, vuarum, tritici, hordei, auri, smaragdi, rosarum, violarum, qui quærit, inueniet. Idem hæc quoque scripsit. Formæ sunt dissimiles, sed actionū proprietatumque conspiratio similitudinem conficit. Item, Non quòd formarum externas signaturas in homine demonstrent (transplantatione enim externa vestimenta amiserunt) sed quia proprietates similes producant. Paracelsus negat secundum proprietatem ac similitudinem solum in homine res alias vniuersas contineri, sed essentialiter inesse asserit: atque id non semel tantum, sed sæpius repetit. Quinctiam causam adfert, dicens, rerum vniuersarum naturas, proprietates, vires, essentias, in vnā massam confluxisse: ex qua homo conflatus deinde fuerit, vt ex vera & propria sua materia. Proinde actu inesse in homine sic statuit res cunctas, quomodo materia est in composito, vel membra patris in filio, vel quomodo aer idem extra & intra vitrum est. Desciscit ergo à numi-

Quomodo discipuli microcosmum dictū putent.

ne Paracelsico inflatus ille Sufflator: falsumque esse probat, quod Magister improbè affirmavit. F V R. At alibi idem sentit. E R. Si ex repugnantibus sententijs Paracelsi, gregalibus eius licet vtram eis libet eligere, alteramque abijcere, cur non & nobis liceat falsam damnare? Cur non vtramque, si falsæ ambæ sint, confutare possimus? Sanè falsa & impia est vtraque. Et quòd res aliæ non insint secundum essentiam vel substantiam in homine pluribus impugnare non debeo, dum præclarissimi discipuli flagitiosam eius temeritatem palàm redarguunt. Alteram verò priusquam refellam, qua ratione homo sit mundus minor appellatus, breuiter declarabo. Sic enim stupor & VERNUS Paracelsi manifestius patebit. Nulli antiquorū in mentem venit, hominem microcosmum appellare, quia ex omnibus mundi partibus coaluerit, aut omnes in se vel actu, vel etiam potestate comprehenderit: sed ob id quidam ita vocarunt, quia videlicet similitudo quædam in eo inuenitur totius vniuersitatis rerum: seu quia nexus est ac medium vtriusque naturæ corporeæ & incorporeæ: seu quia diuinę dispensationis principatus ac moderationis huius vniuersi illustris est imago. Nam corpus habet visibile & elementale, & animam cœlestem. Potentiam vegetandi ac nutriendi habet in se, cuiusmodi est in plantis. Sensus itidem vt bruta. Demum adest mens instar naturæ Angelicæ. Taceo quod similia habet quodammodo membra situ & positione. Nam vt cœlum luminibus hæc nostra illustrat ac motu suo gubernat, ita caput membra ciet oculisque tanquam astris quibusdam viam monstrat. Et quemadmodum mundus vitali Solis calore vitam seruat ac dispensat toti subiecto mundo, sic & cor per vitalem spiritum membra corporis omnia vegetat. Iam quòd tanquam nexus quidam sit substantiarum corporearum & incorporearum, ex ambabus constans, planius est, quàm vt monitore

*Vera causa
quæ sit appellationis micro-
cosmi.*

me egeat. Diuinæ gubernationis exemplum non minus in eo conspicuum est. Nam vt creaturæ tum corporatæ tum spiritales vniuersæ subijciuntur imperio & rectioni diuinæ, sic & corpus nostrum & facultates animæ omnes à mente reguntur: vt, quod ad visibilem mundi dispensationem attinet, ita ferè mens sit in homine, quomodo Deus est in mundo. Quæ similitudo non in eo duntaxat consideratur, quòd homo quilibet ratione regitur, sed & in eo, quòd vnus magnam multitudinem gubernat. In mente ergo cum illustri homini cum Deo sit societas: mox & hominum inter se per eandem fiat conciliatio, & ciuitatis communio, non prorsus nihil habet cum mundo eiusque moderatione similitudinis humana natura. Hæc ex optimis authoribus de causa huius appellationis ipsorum penè verbis recensere libuit, vt quantoperè deliret Paracelsus facilius videas. Paruus mundus est vocatus, quòd in eo appareat imago quædam maioris mundi: non quia in se potestates, naturas, viresque omnium mundi partium & particularum contineat. Qui cælum & astra in homine verè comprehensa putat, Paracelso indignus est discipulus: si successoribus eius habenda fides est. Si iuxta analogiam vel similitudinem putes in homine inesse, quæ mundus complectitur, non improbo: modo generatim accipias, non speciatim. Habet enim homo in se virtutem vegetalem vniuersè, non habet vires & facultates plantæ cuiuslibet particulatim. Sensu præditus est, at non quomodo sigillatim cuncta animalia vel hoc vel illo sensu præstant, ipse quoque eisdem præstat. A multis enim superatur certo aliquo vno vel pluribus sensibus. Participat ergo generaliter tum nutricem tum sentientem facultatem: particularibus differentijs omnino caret. Sicut ex eadem materia factus est à Deo homo, ex qua cætera animalia

*Qua ratione
possit micro-
cosmus nomi-
nari.*

creata sunt, ita non plus alijs habet, nisi quatenus ex alia elementorum proportionem conflatum est. Sed hæc differentia in alijs quoque locum habet tum animalibus & plantis, tum rebus alijs. Cum enim mystorum perfectorum omnium materia eadem sit, plurimum tamē inter se discre-

Homo non magis est Microcosmus Paracelsi, quam res aliæ quælibet.

pant, quia non eadem mensura temperata mista sunt. Hoc præcipue differt à rebus alijs, quod animam à Deo peculiariter creatam infusamque accepit. Sanè Paracelsus quoque cum suis manipularibus concedit, nullum esse inter hominem & res alias discrimen: tamen si se dicere nesciat. In lib. de modo Pharm. sic scribit. Sicut hepar nutrimento indigens ab hepate terræ sumit, & cor alimentum suum ex corde terræ accipit, ita fel terræ nutrit fel corporis, & cerebrum terræ recreat ac alit cerebrum corporis. Simili modo lien lienem, ren renem, sanguis sanguinem nutrit. Etenim cælum & terra sunt homo, non amplius: neque vel plura vel pauciora in se continent. Quare quoties in manu bolum cibi habet, toties in ea cælum & terram tenet in eodem bolo. Quoniam in ipso latent omnes partes hominis: & in eo creata omnia sphaeræ globorumque perfecta sua habent corpora. Sic in manu comedentis est cælum & terra: sicque cælum & terram edidit, corpusque eius cælo terraque nutritur. Et hæc ratio ne idem est in essentia cælum & terra, sed non in forma &c. De Cad. Matr. In pane, inquit, sunt omnes creaturæ cum suis astris: etiam in carne, alijsque cunctis: quia membrum quodque ab eodem morbum sanitatemque recipit. Quippe aliud quodque oportet à suo simili. In Param. hæc habet. Sicut aduersus quemlibet morbum omnia simul membra pugnant, sic pharmacum adhibendum continere in se oportet omnes cæli, aeris, aquæ, terræ vires. Complecti totum debet firmamentum superioris & inferioris sphaeræ. Ex his patet, differentiam inter hominem & res alias quælibet hæc in parte nullam inueniri.

ueniri. Etenim si alimenta & medicamenta omnia in se
 actu habent omnes omnium totius vniuersitatis rerum
 potestates, non minus nominari poterunt ac debebunt
 mundi parui, quàm homo. Meministi, puto, quæ de brassi-
 ca Romana dicta ei sunt alicubi. Si & illa retinere in ani-
 mum libet, quæ in lib. de Matrice (quàm non minus quàm
 totum perfectumque hominem cunctas cunctarum re-
 rum vires in se complexam asserit: ideoque mundum mi-
 nimum vocat) scripta reliquit, chaos monstroforū phan-
 tasmatum inter se mirificè confusorum deprehendes in-
 credibile. Audiuius supra discipulos nihilo esse magi-
 stro saniores. Etenim hi quoque rudimenta sanguinis, ve-
 nas, nervos, ossa, carnes, cerebra, lienes, sulphur, vitriolū,
 salem, arsenicum, mercurium, tartarum, spiritus denique
 tartareos omnes in pane aliisque alimentis arte mon-
 strare posse: pituitam, bilem, melancholiam sola non ap-
 parere. Quot igitur iam *μικροκόσμος* habebimus? Frustra
 porrò hanc homini prerogatiuam adscribent. Paracelsi
 adoratores, Ergo quod nos rectè sapientes, verè, verboque
 Dei consentaneè dicimus, hominis materiam & anima-
 lium aliorum eandem esse, atque in hac parte nullum al-
 liud esse in ea discrimen, quàm disparem temperaturam
 & inæqualem elementorum mensuram, hoc illi deliran-
 tes, infanientes, ac nescientes fatentur. In lib. de Col. do-
 lore, magnus mundus, inquit, caret intestinis: quia non
 edit. Hoc ergo superat homo *μεγροκόσμος*. Supra recor-
 dor eum cum fucato suo coruo dixisse, in mundo nō in-
 ueniri bilem, melancholiam, pituitam: quæ inesse etiam
 in homine etiam cæci videant. Superat igitur in his quo-
 que magnum mundum. FVR. At in alio cap. de morbo
 eodem contrarium scribit his verbis. Homo peculiare
 nihil in se debet habere: sed omnia similia mundo Paulo
 antè quoque audiuius eum dicentem, hominem mun-
 do magno neque plus neque minus comprehendisse. De-

Alimenta &
 me licamina o-
 mnia sunt mi-
 crocosmi.

Homo plura
 complectitur,
 quàm mundus.

Contradict. ali
 quot Paracelsi
 de microcosmo

inde cum suprà dixerit, sicut audiuius, omnia edere, etiam lapides, ventriculosque suos habere tum hos, tum metalla, tum adipem, tum ichorē, tum (quod ad rem in primis facit præsentem) astra & cœlum, quæ fumo ei aluntur, quomodo mundum magnum non edere dicit? Adde quod animalia bruta nullus nescit edere. Quod si ergo ad mundum magnum pertinet, quicquid est extra hominem, & intestina obtinuit mundus, & comedit etiam. Si verò animalia & plantæ (nam has quoque nutrire constat) non attinent ad magnum mundum, frustra iubet nos ex animalium & plantarum morbis discere & cognoscere hominis morbos. Sed nec cerebrum, nec cor, nec lien, nec lac, nec butyrum & caseus, nec oculi, nec aures, nec nares, nec lingua, &c. reperiuntur extra animalia. Ergo omnia hæc habet homo & alia plura, quæ mundus maior non habet. At extremè absurda sunt hæc & his similia. ER. Satis superq̃ se ipsum subinde confutat Paracelsus. Quod ut hic non fecisset, non tamen opus erat longa impugnatione. Quis enim non videt, falsa, e-mentita, impia, & prodigiosè absurda esse, quæ affirmat? Hominem alicubi dicit non vnum habere cœlum, sed singula membra singulos: at mundus vnicum habet cœlum. FVR. Falleris. Nam singula elementa suos quoque proprios & peculiare coelos obtinuisse alibi assue- ranter scribit. Quinetiam discipulorum Coryphæus idem docet. Quippe elementa omnia in se habere tria reliqua inuisibili modo asserit. Quocirca cum cœlum sit vnum ex quatuor elementis, in omnibus cœlum inerit. ERA. At verò idem astra septem Planetis respondentia semel tantum inesse docet. Si membra omnia cœlum cum astris habent, in quouis inerunt omnia. Hæc monstra sufficiat velut exerto digito eminus monstras- se. Vbi cœlum, ibi terram, & intermedia esse oportet. In vno igitur homine quot erunt microcosmi? Et cum

*Microcosmi in
xta Paracelsi
placita infiniti
sunt.*

In qualibet panis & alimentorum ac remediorum particula cœlum & terra comprehendantur, infiniti iam erunt microcosmi. Sed dic mihi, quæso te, si habet homo in se omnes omnium rerum potentias, mores, naturas, affectiones & proprietates, cur non instar auium volat? cur non instar gallinarum oua sibi parit? cur non sub aquis cum piscibus viuit? cur non famem auri sacram sibi ipse explet? cur non vuas, triticum, fructus alios aliarum plantarum profert? cur fame siti que perit, si tam est fecundus? cur non morbos mox omnes remedijs in semetipso natis profligat? cur non statotempore, semel in anno solum ægrotat, quomodo pyrus fert pyra, vel vitis producit vuas? cur non morbos in extremis tantum digitis fert, vt arbores fructus? cur non ferrum instar magnetis ad se pertrahit? horas instar galli gallinacei persentit? Si habere eum hæc in se neget, mendacij se ipsum condemnat. Si differre asserat, frustra sumpsit principium hoc: Omnia sic in homine esse, fieri & corrumpi, quæ & quomodo extra hominem sunt, oriuntur, occidunt. FVRN. Scio quid responsuri sint ad hæc Paracelsici. Quoties enim vel animi gratia vel tentandi causa cum huius farinæ hominibus, inter quos educatus sum, disceptare volui, vnum hoc responsum tuli, me Paracelsi mentem non percepisse: & artem quamlibet hostem nullum habere alium, quam ignorantem. ERA. Ad posterius iam responsum fuit. Si enim refutare nihil possumus, nisi quod didicimus, falsi refellere nihil audebimus. Falsum namque comprehendere per se nequit. Discimus quidem multa falsæ: cum scilicet de rebus veris & existentibus falsæ nobis proponuntur vel rationes vel explicationes. Quod si ergo falsi nihil refutare ac damnare possumus, nisi prius didicerim⁹, cogemur omnes prius impietates, nefarias & blasphemias artes, magiam, necromantiam,

Falsas et mendaces artes vere confutari ab illis etiam, qui eas nunquam perdiscere tentarunt.

*Veritas sui &
falsi regula est.*

incantationes alias, prius addiscere, quàm eas condemne-
mus. Quæ possit maior insania excogitari? Verbum Dei
non solum vsum talium, verum etiam cognitionem seu
cognoscendi voluntatem grauissimè puniri præcipit. An
igitur confutare non audebimus, quia addiscere prohi-
bemur? Qui talibus nobis obgannunt ratiunculis non-
dum eos in bonis artibus progressus fecerunt, vt intelli-
gant veritatem inspectantes falsa simul conspiciere. Est e-
nim veritas sui pariter & falsi regula: sicut rectum recti
simul norma est & obliqui. Quemadmodum quod à re-
cto deflexit, est non rectum & obliquum, ita quod à ve-
ro dissentaneum est, necessariò falsum & damnable est.
Falsa igitur addisci aliter nequeunt, nisi quatenus à veri-
tate deflectere cognoscuntur. Quòd si nouero quæ sit vis
naturalis verborum, quòd scilicet ex pacto solummodo
significent, aliam potestatem, quoad verba sunt, nullam
possideant (nam si verborum materia siue halitus putre-
dine molestus sit, non nocent verba, quoad verba sunt,
sed quoad in foetido vel putrido spiritu insunt) hoc etiã
nouit, in magicis incantationibus non à verbis admur-
muratis fieri, quæ fiunt, sed à potestate alia quapiam ma-
iore cum verbis tunc sociata. Si in punctis & figuris arbi-
trio hominis temerè descriptis vim nullam inesse intel-
lexi, Geomantiæ vanitatem firmè solideque confutare
possum, tametsi artem illam nunquam didicerim. Ratio
par est characterum & figurarum artificialium. Si enim
cognitum habuero, quid & quantum ars tribuere viriũ
possit materiæ, etiam illud perspicio, quid falsò arte figu-
ratis imaginibus adscribatur. Eodem modo qui sydera
nouit causas esse rerum, quæ hîc fiunt, remotas, genera-
les, communes, effectum particularem sine secundis cau-
sis nullum producentes, atque insuper intelligit euentu-
um fortuitorum seu contingentium causas propinquas
alias esse, contingentes scilicet, pariter Astrologiæ fatidi-

cæ

eæ vanitatem perspicit: eamque certissimis euertere po-
 test argumentis, licet in ea perdiscenda nunquam se ex-
 ercuerit. Nec dissimilis ratio est aliarum omnium. Quo-
 circa non tantum dico falsum esse, quod putant aliqui,
 falsas artes à solis illis verè, solidè, rectèque coargui falsi-
 tatis, qui operam eis prius dederunt, verum etiam mani-
 festè impium esse constanter asseuero. Et quod dicitur,
 artes nullos habere inimicos, quàm earum imperitos, re-
 ctè verèque dicitur: sed de veris & bonis artibus accipi
 debet. Has enim nullus odit, qui eas didicit. At falsas odif-
 se debemus cum primùm falsitatem earum perspexi-
 mus, siue operam in addiscendo aliquam posuerimus, si-
 ue nunquam cognoscere studuerimus. Iam enim osten-
 sum est, quomodo falsitatem nefariarum ac falsarum ar-
 tium videre possimus, tametsi earum noticiam nullam
 nobis comparauerimus. Veritas circa rem quamlibet est
 simplex quiddam, falsitas autem circa eandem infinitè
 variat. Et sigillatim velle omnes falsi species circa rem
 quamlibet cognoscere, est impossibile conari. Sufficit i-
 gitur, vt veritatem rei propositæ rectè cognoscamus, fal-
 sumque esse intelligamus, quicquid ab ea quocunq; mo-
 do recedit. Quare cum dictum hoc simpliciter de omni-
 bus artibus acceptum manifestè sit falsum, perspicuum
 & illud est, non de omnibus rectè dici. Equidem artes bo-
 nas & honestas nullus vnquam odio habuit, siquidē eas
 percepisset: nisi fortasse insanus, aut palàm improb⁹, qua-
 lis Paracelsus fuit. Quanquam enim non didicit bonas
 artes, eius tamen ingenij extitit, vt, si quàm maximè ali-
 quas didicisset, nihilominus vituperaturus fuerit. Nam
 hoc vel imprimis Satanæ propositum decretumque fu-
 isse videtur, sanctas, honestas, vtilis artes omnes per ipsū
 criminari, adeoque loco suo mouere: & pro ipsius impia, sa-
 crilega, exitiosa figmenta reponere. Ergo cum vtilis &
 laudabiles artes, nullus bonus, qui modò eas didicisset,

Quomodo in-
 telligendum,
 quòd artes nul-
 los dicuntur ha-
 bere hostes
 quā ignaros.

damnauerit, inutiles autem & falsas omnes boni. postquam falsitatem earum fortè cognouissent, abiecerint & detestati fuerint, necessarium est, vt dictum hoc de bonis artibus interpretemur, non de fucatis & mēdacibus. Illas enim nullus odit nisi ignarus earum, has autem etiam illi execrantur, qui earum sunt peritissimi. Exemplum habes in 19. Act. cap. *ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πράξαντων σιωευνέγκαιες τὰς βίβλους κατέκαμον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψύφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίᾳ μυριάδας πέντε.* Combustos hīc semel audis libros curiosas, falsas, inutiles, noxias, in honestas artes continentes, pro sexies mille sexcentis sexaginta plus minus florenis. Ex his ad alterum quoque quid respondendum sit colliges. Dum enim veritatem præceptorum medicinæ asserimus, simul quoque cum his pugnancia vt falsa confutamus: etiam si Paracelsum nos vbique non intelligere tibi demus. Si enim, quæ docet, consentientia sunt cum nostris, saltem in eo peccauit, quòd aliter locutus est, quàm sentiret, atque alij omnes loqui solent. Et quid erat opus, oro te, si nobiscum sentiebat, diuersa oratione eandem sententiā efferre, imò verbis à nemine vsurpatis, & à paucissimis intellectis uti? Quanquam non video quomodo & eadem nobiscum dicere potuerit, & nouus nouæ medicinæ haberi author voluerit, nostrosq; tanta rabie insectari debuerit. Diuersum ergo si sensit, quicquid tandem sensisse putes, falsum sensit. Quicquid enim à vero quocūq; modo recedit, falsum vt sit maximè necessarium est. Ergo vt aliquando non hoc voluerit, quod nos putamus, falsi tamen aliquid voluit: atq; ob id à nobis meritò reprehensus est. Quis porrò miretur nos in coniectanda mente illius hominis aberrare, qui, quid diceret, ipsemet plerumque nesciuit? Sanè tam multa de re eadem plerumq; adduco testimonia, vt etiam impudentissimi cogantur fateri nullam ei nos facere iniuriam. Quinimò vbicumque possum,

*Paracels. etiam
non intellectus
rectè meritoq;
damnari potest*

possum, hoc ago assidue, vt eum excusem, & in meliorem partem omnia interpreter. In causa microcosmi qui me parum syncerè cum eo agere putabit, omnino distortū habet animum. F V R. Quid si exponamus, quomodo discipulos quosdam exponere aiebas? E R. Absurdus est mendacium: & palàm sibi contradicit ventosus ille Thraso. Semina enim facit rerum omnium immortalia, & scientia infallibili ornata, vt in secunda parte ostensum fuit. Hic transplantari, & vestimenta alia inducere ait, vt externæ signaturæ non appareant in homine, quas extra eum demonstrant: proprietates tamen & actiones similes producere. Si infallibili scientia dotata sunt, quomodo transplantari poterunt? Materiam vbique habent idoneam, & assumunt sibi duntaxat conuenientia corpora, calores, frigiditates, colores, sapes, odores, magnitudines, figuras. Semper igitur eisdem vestimentis cōparebūt, aut in assumptione errabunt. Deinde si semina in homine & rebus alijs, vestimentis & externis signaturis tantū differunt, substantiæ in homine eadē sunt collectim, quæ in rebus alijs vniuersis insunt sparsim. At formas & substantias in homine inesse negat. Quomodo igitur alijs atq; alijs vestib. tectæ hic & ibi fuerint? In homine transplantatas adesse formas, in alijs synceras inueniri ait. Resoluta, inquit, sunt semina rerū naturalium, & spiritualia in generationib. ac transmutationib. microcosmi, & transplantatione externas illas signaturas figurarum, coagulationū, magnitudinum amiserunt, intrinsecis seruatis: in quibus temporum, saporum, odorum, colorum, caliditatis, frigiditatis, coagulationis, proprietates constantes custodiuntur. Ergo vtrobique semina eadē inueniuntur, at non eodem modo affecta. Si temporū, saporū, odorū, colorū, caliditatis, frigiditatis, coagulationis, proprietates cōstantes custodiunt in intrinsecis, vtut externa sint aut videantur mutata, easdem certē substantias remanere in omnib. oportet: quod ille tamē magistrum mendacij conuincens negat.

*Refutatio alius
opinionis de
microcosmi
appellatione.*

*Discipuli Pre-
cept. mendacij
arguentes idē
tamen docent.*

*In quo insunt
alicuius rei
proprietates,
in eodem res
inesst.*

*Omnia in om-
nibus insunt iu-
xta Paracelsic.*

*Paracels. homi-
nes faciunt asi-
nos transplan-
tatos.*

Præterea necessarium est, ut ubicunque reperiuntur eadem actiones, proprietates, dotes, tincturæ (ut ipsis appellare liber) eadem quoque sint formæ & substantiæ. Quoniam impossibile omnino est, ut substantiæ diuersæ proprietates & actiones habeant easdem. Quod si igitur in homine causa, actio & proprietas inuenitur vuarum. tritici, hordei, smaragdi, auri, rosarum, violarum &c. etiam substantiæ harum rerum causæ in eodem reperiuntur. Nam fieri vi naturali nulla potest, ut alicuius rei proprietas & actio in re alia insit, quàm in ea, cuius est proprietas & actio. Quamobrem vel non insunt in homine proprietates prædictorum, vel simul insunt eorundem causæ & subiecta. Quare insunt in homine rerum totius vniuersitatis huius substantiæ sigillatim. Hoc si non sit, absurdus consequitur, proprietatem & actionem magnetis, exempli gratia, extra magnetis essentiam reperiiri: & tandem omnia in omnibus inesse, quibus falsius aliquid ne dæmones quidem in contumeliam sapientiæ diuinæ potuerunt excogitare ac fingere. Si semen quodlibet transplantatione, seu aliis vestimenti assumptione, potest aliud atque aliud videri, quis negare posthac audebit hominem esse asinum, & asinum esse hominem transplantatum? Pro chemicis hoc præclare facit, quibus deinceps labor alius incumbet nullus, quàm ut plumbo de tracta veste tunicam inducant auri. F V R. Non easdem, sed similes inueniri dicunt actiones & proprietates. E R. Disertè dicunt, proprietates & tincturas radicales, actionum fontes prædictorum sic inesse, ut intrinseca seruent, externa solummodo amiserint. Quis virtutem magnetis in homine reperit? Interrogandi fuerint anthropophagi num esu potuque carniū & sanguinis humani perinde inebrientur, atque nostri à vino dementari solent, si etiam vini proprietatem in nobis habemus. Tam multis sese implicant difficultatibus infauitissimi nouatores:

tores:& non suos tantum præceptores, verum etiam se ipsos multis modis confutant, mendacique conuincunt. Satis arbitror, de microcosmo multa diximus. Ideo verò tam prolixè hanc insaniam repuli, quia fundamentum est totius medicinæ Paracelsicæ. Si magis metuissem censuram sapientum (qui stulticiæ tribuent, quod euidentem adeò fatuitatem argumentis impugnare tentauerim) quàm consultum illis cupio, qui nunc per Germaniam nefandis hisce deliramentis dementantur, nunquam rationibus refellere aggressus fuissim. Veniam facti perfacile impetrabo ab illis, quibus res nostræ sunt cognitæ. Alios oro, vt ne putet nos adeò desipere, vt aduersus portenta hæc mendaciorum nullo inter se nexu coherentium disputaturi fuissimus, nisi multorum nos periculum huc vocasset. FVR. Vnicum addam, & mox te sinam ad propositum reuerti. Suprà cum dicebas hominem microcosmum à veteribus appellatum fuisse, quia similitudo quædam mundi in eo appareret, simile quiddam sensisse censei potes. Quod si sic est, immeritò Paracelsicos accusas. ER. Nullus vnquam dixit eruditus & sanus, in homine rerum omnium particularium inesse similitudines, vires, & proprietates: sed secundum quandam analogiam in homine inueniri, quæ in præcipuis mundi partibus reperiuntur. Habet enim in se spiritum immortalem aliquam habens cum Angelis affinitatem. Habet corpus ex elementis conflatum, sicut res aliæ. Habet vim nutritionis, qualis in plantis cernitur. Est sensu præditus instar brutorum. At in ipso esse vires, actiones, & proprietates omnium Angelorum, omnium & singularum plantarum, animalium, lapidum, metallorum, solus Cacodæmon per Paracelsum nuper exspuit: & in eiusdem gregalibus nunc etiam conseruat. Longè differunt aliquam habere cum re quapiam similitudinem, & eiusdem illius rei proprietates complexum esse. Habet homo pictus ali-

quam cum vero homine similitudinem, veri hominis proprietates, actiones, ac potestates nullas obtinet. Quare ut aliquid homo simile habeat cum plantis vel animalibus, non tamen continuo consequitur, eum potentias & vires eorundem cunctas possidere. Quare futilia & putida, imò tartarea & insana somnia putabis esse, quaecumque ex suo cerebro deblaterarunt de microcosmo Paracelsus eiusque affecta. FVR. Ergo ad propositam nobis disputationem tandem reuertamur. ER. Medicinam dixi aeternam esse precipientem, qua ratione, quae ad humani corporis sanitatem vel conseruandam vel reparandam pertinent, ritè administrari debeant. Ex quo euidenter patet, hunc esse medicinae finem, ut humano corpori sanitatem procuret, si amissa sit, aut presentem & inculpatam custodiat. Quocirca versatur circa humanum corpus, tanquam circa proprium subiectum. FVR. In magno versaris errore, dum corpus humanum censes medicinae artis subiectum esse. Quippe rectius vocabitur subiectum illa materia, in qua actionum, curationum, & conseruationum causae vniuersarum delitescunt: id est, cuius beneficio morborum curationes & sanitatis custodia absolui possunt. Huius materiei differentias, conditiones, proprietates, praeparationes, & debitas administrationes in primis inuestigare debet. ER. Errore non solum magno, sed prorsus asinino, quod nunquam propter inscitiam intellexisti, reprehendis. Artium aliquae finem habent actionem aliquam decentem: aliquae non actionem, sed opus aliquod post operationem remanens. Illas *πραξιμας* Graeci vocarunt, has *ποιημας* nominarunt. Ars porro medica in harum, non illarum genere numeratur. De his igitur nunc praecipue agemus. Harum artium finis proprius, propter quem expeiritae, inuestigatae, inuenta, constitutae sunt, est illud opus seu forma & figura, quam certae cuiuspiam materiae nouissimè imprimere inducereque tentant.

Hoc

Finis artis medicae quis sit.

Artium aliae praestiti, reprehendis. Artium aliquae finem habent actionem aliquam decentem: aliquae non actionem, sed opus aliquod post operationem remanens.

Hoc enim facto nihil quærunt amplius. Non est necesse, opinor, hoc multis tibi declarare. Sartores, Sutores, Fabros ferrarios & lignarios intueri. Cum enim Sartor in pannum formam vestis decentem introduxit, Sutor ex corio calceum confecit, ædificator lignis formā domus indidit, artis suæ finem singuli se obtinere dictitant. Ratio est similis aliarum artium omnium: de quibus in præsentem loco agimus. FVR. Nequaquam fines vltimi sunt, *Finis artiū vltimus quis sit.* quos recensuisti. Etenim Sartor nō cessat ab opere cum ex panno vestem parauit: vt quam non propter formam, sed propter mercedem conformauerit. Idem de alijs cogites velim. ER. Merces non est finis artis, sed artificis. Ars enim sartoria nulla præcepta continet de pecunia exigenda: sed quomodo pro confectione vestis pannus aptè secari, partes debitè sectæ decenter rursus inter se coniungi, ritè iunctæ firmè concinneque consui, vt vide licet vsibus eius, qui parari sibi curat, vestis sit accommodata, præcipit. Hic finis est artis sartoriæ vltimus: tametsi *Finis artis & artificis nō est idem perpetuò* idem non sit Sartoris finis. Clarius ex eo intelliges, quod omnium aut saltem plurimarum, atque admodum discrepantium artium vnus esset finis: quod fieri nulla ratione potest. Nam & sutor calceum, & ædificator domū, & faber ferrarius vestem aut ferram ob id facit, vt mercedem accipiat. Non est ergo pecunia finis artium sed artificum: quòd eam non expetant quatenus artis peritiam habent, sed quatenus homines sunt pecuniæ vel indigi vel cupidi. FVR. Intelligo hoc: quare progredi licet. ER. Artes effectrices omnes finem vltimum habere diximus, formam, qualitatem, figuram, certæ materiæ vel subiecto insculpere: vt homini vsum præbeat, quem dum ea vel forma & figura, vel qualitate carebat, præstare non poterat. Hanc formam cum in subiectum artifex introduxit, ab opere cessat: quod se finem artis suæ consecutū rectè iudicet. Huius gratia cum alia omnia faciat, liquet

*Subiectum ar-
tium quid sit.*

hanc extremum artis finem esse: quo, quæ ars docet, diriguntur tanquam ad scopum vniuersa. Materia porro, cui hanc formam aut qualitatem inducere tentat, subiectum artis nominata est ab omnium ætatum viris doctis. Nec aliud dicit tumidus ille Paracelsi gregalis (qui se ipsum in sublimi folio collocat, vt ex alto superbè despiciens tum veteres tum recentes rideat omnes, ac se solum sapere vociferetur) tametsi propter inscitiam aut arrogantiam idem se dicere nesciat. Culinarios, Pistores, Coquos, fatetur circa ciborum præparationes occupari, quo minus vescentes lædant. Quis autem non videt, eam habere pannum rationem in arte Sartoria, coriû in Sutoria, ligna in ædificatoria, quam habent carnes, exempli gratia, in Culinaria, & farina in Pistoria? Coquus enim hoc agit, vt carnes crudas, insuaues, duras, concoctioni rebelles, efficiat coctas, suaues, friabiles, ac molles, concoctuq; faciles. Pistor quoque farinam aqua mistam fermentat, subigit, pinsit, singit, coquit, vt formam panis & qualitates pani conuenientes in eam introducat. Hoc vbi consecutus est, finem adeptus est artis suæ. Non fermentatio, non subactio, non furni calefactio, finis sunt vltimus. Nā hæc omnia ideo facit, vt ex farina conficiat panes esui aptos. Coquus etiam nō in piscium maceratione, aut squamarum detractio, non in interiorum ablatione, non in ignis extructione conquiescit: sed tum demum munere suo se perfunctum censet, cum eos esui aptos effecit. Hoc si posset absque illis obtinere, nunquam faceret. Huius ergo causa illa facit. Cæterum id finis est cuiusque artis, cuius causa reliqua omnia, quæ ars docet, fiunt: & quo præsentem artifex officio suo se satisfecisse intelligit. Subiectum igitur artis cuiuslibet est materia illa, in quam forma & qualitas introducit, cuius causa artifex omnia agit. Quæ nam hæc est forma, propter quam medicus omnia agit: & qua adepta munere suo se perfunctum existimat?

stimat? FVR. Extra dubitationem est Sanitas: cum hui⁹ custodia & reparationis gratia medicus omnia omnino agat. Hæc si non labeficeret, medici opera nullus vti vellet. Sanitatem autem expetimus propter actiones: quas si non læderent morbi, de depulsione eorum solliciti nō essemus. Quæri tamen potest, cur non ponas finem medicinæ actiones expeditas & liberas, si harum causa queritur sanitas? ER. Quia actiones non sunt artis opus, sed naturæ. Hæc autem per sanitatem agit rectè: sine ea conuenienter agere nequit. Quamobrem, cum ars possit naturam in custodienda & reparanda sanitate iuuare, in agendo per se & primò nō possit iuuare, sanitatem habet finem, non actiones naturales. Sed oro te, dicito mihi, in quàm materiam conetur medicus sanitatem, quæ causa est naturalium actionum hominis, introducere? FVR. Hoc cæci vident, ac surdi audiunt & intelligunt. Corpus humanum illa est materia. ER. Ergo subiectum est artis medicæ. Cur ergo turgidus ille reprehendere audet, humanum corpus (non morbos & remedia) subiectum medicinæ pronunciantes? Morbus est qualitas sanitati, quã reducere medicus studet, contraria. Non autem restitui hæc potest, nisi ille prius sit depulsus. Hæc enim est contrariorum circa subiectum idem versantium natura, vt vno abeunte necessariò succedat alterum in abeuntis locum. FVR. Non possunt ambo abesse? ER. Non: siquidẽ medio careant. FVR. At media est inter morbum & sanitatem affectio: quam neutram soletis vocare. Qua in re ab Aristot. atque Philosophorum placitis nihil dubitatis recedere: quos tamen grauiores sententiæ suæ causas habere existimo. ER. Nulla est inter Gal. atque Aristot. hæc in parte dissensio in rebus: sed non eodem modo semper vtuntur nomine sanitatis. Huius enim cum sit latitudo magna (vt alia sit optima, alia mediocris, alia morbo vicina, & quodammodo ambigua) si tota sanitatis nomine

An actio expedita sit medicinæ finis.

Natura contrariorum.

Non dissentiunt Arist. & Gal. in contrarietate sanitatis & morbi.

comprehendatur, non est dubium, quin medium inter sanum & ægrum interueniat nullum. Hoc modo Aristoteles vsurpauit: & plerunque Galenus etiam vsurpat. Aliquando tamen doctrinæ clarioris gratia hos veluti gradus distinguit, alijsque nominibus exprimit: primam firmam, perfectam, & constantem sanitatem vocans: alteram sanitatem simpliciter nominans: tertiam neutram affectionem appellans. Facit hoc ideo, vt cui conseruatio & præseruatio affectui propriè cõueniat, planius perspiciatur. De hac re, si voles, legito cap. 40. lib. ad Thrasimachum in quo disputat, an ars gymnastica ad medicinam pertineat. Inter cætera hæc verba leges. ὑποβέβληται γὰρ ἡ ἰατρικὴ ἐκαστῶν τῶν εἰρημένων ὕλη, τῶν μὲν τὰ κατὰ σχέσιν ὑγιαίνον σώμα, τῶν δὲ τὸ καθ' ἑξῆς, τῶν τρίτῳ δὲ τὸ καλέμενον εὐεχρικόν. Mox vt ambiguitatem omnem tollat, quæ ex verbis nasci poterat, addit: συμβέβηκε γὰρ ὁμονύμως λέγεσθαι τοῖς μορίοις τῆς τέχνης αὐτὰ τὰ σώματα. Quanquam his non erat opus, cum vocula, σώματα, omnia excusare potuerit. Ergo morbi neque subiectum artis medicæ, neque subiecti pars aliqua vocari poterunt. Quinimò ne finis quidē aut forma illa morbus censeretur debet, quam materiæ insculpere studet medicus. Quippe qualitates sunt, quibus eiectis amissa reuocatur sanitas. F V R. Præclare nunc video, morbos neque subiectum artis medicæ, nec subiecti partem aliquam esse: cum non sint illa materia, quam exornare forma seu qualitate quapiam tentat medicus: qui vnum hoc agit præcipuè, vt qualitatem morbosam exterminet, in quò locum eius sanitatem restituat. Et cum subiectum artium effectricium maneat, morbi autem extinguantur, quis porro opinetur medicinæ subiectum esse morbos? De remedijs autem quid iudicas? E R. Instrumenta esse aio medicum alimenta tum medicamina, quibus hand aliter vel præsentem custodiat sanitatem, vel deperditam reducere conetur, quam ædificator securi lignum, faber ferrarius

Morbi nō sunt
medicinæ sub-
iectum.

Remedia sunt
instrumenta,
non subiectum
artis medicæ.

rarius malleo ferrum suis vñsibus & destinato fini accom-
modare studet. Quocirca cum nullus vnquam sapiens
aut doctus existimauerit instrumenta artificum subiecta
illa esse, in quæ vltimam formam & finem artis suæ desi-
derant insculpere, stolidè insciteque putant inepti illi Pa-
racelsici remedia subiecti artis nostræ partem aliquam
esse. Quippe non sunt illa materia, quam medicus extre-
ma forma, id est, sanitate cupit insignire: sed id sunt, qui-
bus eam tētat inducere. Aliud igitur sunt remedia à sub-
iecto: cum aliud sit quod effingere volumus, ab eo, quo
efformare idem illud conamur. Quamobrem non ver-
satur medicus circa medicamentorum præparationes,
vt circa verum artis suæ subiectum: & quomodo versa-
tur circa humanum corpus. Hoc vtriusque materiæ di-
scrimen eleganter & perspicuè Gal. quodam loco de cri-
sibus his verbis expressit. διττῆς δὲ ὕλης ἕξης τοῖς ἰατροῖς, ἐτέ-
ρας μὲν ἐφ' ἣν ἢ ἐν ἣ γίνεται τὸ τέλ^{ος}: ὅπερ ἐστὶ αὐτὰ τὰ τῶν ἀν-
θρώπων σώματα: δευτέρας δὲ τῆς τῶν βοηθημάτων, ἐφ' ἣν ἢ δι'
ἣν γίνεται τὸ τέλ^{ος}: ἡ μὲν περὶ τῶν φαρμάκων πραγματεία,
τῆς δευτέρας ὕλης ἐστίν: ἡ δὲ νῦν ἐνεσῶσα τῆς πρώτης. Materia,
inquit, vna est, in qua exsculpitur finis: altera est, qua, seu
per quam exornatur & fingitur. FVRN. Magnum vi-
detur hac in parte discrimen esse inter alias artes &
medicinam. Nam Sartor, Sutor, Aedificator, &c. instru-
menta sibi sua non fabricant: sed abs Fabro ferrario
confecta accipiunt. Nec anxie quærunt, quomodo
& ex qua materia concinnauerit, dummodo suis vñ-
sibus aptè figurauerit. At medicinæ pars magna ver-
titur circa remediorum considerationem: dum non
tantum de natura eorum, viribus, proprietatibus, dif-
ferentijs disputat, verum etiam modos præparatio-
num varios ac multiplices tradit. Medici quoque paulò
minus in inueniendis, dignoscendis, iudicandis, aptè præ-
parandis pharmacis, occupantur, quàm in corporis humani

Subiecti & re-
mediorum di-
scrimen.

Differentiam
dicim^{us} atq; ar-
tium aliarum,
quod ad instru-
menta spectat.

contemplatione, eiusque natura & conditione perscrutanda, fatigentur. Non de nihilo igitur est, quod illi dicunt, medicinæ subiectum etiam remedia videri: cum in horum disquisitione & præparationibus plurimum laborare cogantur omnes boni medici. E. R. A. Verum est, quod obijcis: at nobis tamen non officit. Non enim totum siue omne id subiectum vocatur artium, circa quod versantur: sed illa duntaxat materia sic nominata est ab authoribus, in quam vltimam formam qualitatemque imprimere satagunt. Quare cum remediorum præparationem medici nequaquam sibi finem proponant, nec in hac parte quiescant, sed illis uti ad morborum propulsationem cogitent, clarè liquet, non esse ea materiam illam, qua exornata finem se consecutum arbitratur medicus. Quod si illis aliter libet nominibus uti, ut qui vnum ferme hoc videantur agere, ut omnia evertant, res tamen mutare incassum tentabunt. Alia semper erit materia quæ effingitur, & qua efformatur eadem: id est, subiectum

Non omnes artifices instrumenta omnia accipiunt ab alijs artificibus

differet ab instrumento semper. Quod plerosque artifices instrumenta, quibus utuntur, ab alijs artificibus constructa fabricataque accipere asseris, libenter concedimus. Quod si omnes talibus uti solis putes, in magno errore versaris. Non desunt enim artes, quæ sibi sua concinnent instrumenta: si non omnia, at quædam tamen. Quis enim neget Pictores sibi temperare ac miscere colores? Quis scriptores ignorat calamos sibi præparare? Tales cum aliæ quoque reperiantur multæ, non absolute vera est sumptio tua: Omnes scilicet artes, præter medicinam, instrumenta ab alijs constructa artificibus usurpare. Cur autem medicina sibi quædam præparet, non ab alio præparata accipiat, mox dicam. Nunc illud monendus es, ne medicinam quidem solis illis uti instrumentis, quæ ipsa sibi concinnauit. Etenim est ex illarum artium genere vna, quæ (tanquam Dominæ ancillis) inferioribus artibus

Medicina etiam vitur instrumentis ab alijs artificibus fabricatis.

præscri-

prescribunt, quid & quomodo agere debeant: quas ob id Græci ἀρχιτεχνονόμος appellarunt. De qua re eleganter Gal. scripsit ad Thrasymb. cap. 43. Ars, inquit, corpus humanum curans una est: materiam seu instrumenta huic preparantes sunt plures. Sutor enim non nouit quibus calcari utile sit aut non sit, aut quo calcei genere utendum cuique sit. Nec Aedificator etiam intelligit, quæ domus quibus utilis sit aut noxia, excelsa an humilis, illustris an tenebricosa &c. Pistor quoque; tametsi panes optimè cōficiat, ignorat nihilominus, cui purissim⁹, cui furfurace⁹, cui mult⁹ aut paucus, manē vel serō, dādus sit. Sed & coqu⁹ cibos esui aptos reddere valens, vires singulorum perspectas non habet. At Hippocrates omnia hæc nouit, tametsi neque calceum suere, neque panem conficere, neque ædes extruere didicerit. Et quemadmodum iam dictæ artes materias Medicinæ adornant, sic aliæ ipsis quoque subministrant. Pistori namque Agricola, Molitor, Furni extructor, Lignorum cæsor, seruit. Ratio par est aliarum. Omnes igitur hæc artes mutua ope indigent, perfectioribusque materias, ex quibus finem suū assequantur, suppeditant: & instrumenta idonea, quibus eas exornent, efficiunt. Omnibus porrò his, ceu quædam Architectonica, præsidet Medicina. Nam Aedificatori, ut tales quasdā ædes extruat, præcipit. Pistori panem, Coquo obsoniū, Sutori calceum: alijsque singulis, ut quæque apta est, quid agere debeat, imperat. Ex hac Galeni mente ac sententia (quam pluribus ille quidem exposuit, ego autem breuiter recitavi) perspicis, non omnia sibi instrumenta cedere Medicum, sed complura ab alijs artificibus confecta accipere. Etsi autem conficere prædicta non sciat, qualia tamen esse oporteat, & ex qua materia construi debeāt, præclare intelligit, utque talia efficiantur à singulis, mandat. Commune hoc habet Medicina cum artibus alijs vniuersis. Semper enim quæ instrumento utitur, melius

Medicina Architectonica.

Commune est omnibus artibus, nosse, qualia instrumenta sua esse debeāt.

nouit, ex qua materia & quali figura conficiendum sit, artificem ipsum fabricantem. Sanè qui domum inhabitat, rectius iudicat aptè ne an ineptè constructa sit quàm Aedificator. Sic plerumque cibus aliquibus vefcentes, suauè sint an non, certius pronunciant quàm coquus, qui eos apparauit. Gubernator quoque tametsi neque nauè neque remum fabricare didicerit, nihilominus fabro doctius & aprius de forma & materia tum nauis tum remi

De vsu rei plerumque rectius iudicat, qui ea vititur, quàm qui fabrefecit.

disserit. Idem iudicium est aliarum omnium. Quo fit, vt de vsu alicuius operis plerumque elegantius iudicet qui ea vititur, quàm effector. Quare non vsquequaque verum est, quod dicebas, artifices instrumenta sua ab alijs accipientes non sollicitè quærere, ex qua materia cõstructa, quaque figura efficta fuerint. Rectè addidisti: modò suis vsibus apta sint. At esse talia non possunt, nisi & debitè figurata, & ex conueniente materia fabrefacta sint. FVR.

Cur medici pharmaca quædam ipsi commendant.

Cur ergo medicus non curat alia sibi remedia sic præparari, quomodo calceos, vestes, habitationes, panes, obsonia, imperat debitè à suis singula artificibus confici? ER. Multæ sunt causæ, cur ipsi met medici pharmaca quædam sibi nonnunquam concinnent, non semper ab alijs concinnatis vtantur: quarum hîc aliquas recensebo. Prima est, quod accuratatione, industria, & diligentia in nonnullis tanta opus est, vt ab alijs artificibus commodè præparari non possint. Magna enim cura genuina ab adulterinis, recentia à vetustis, integra à corruptis, conueniente loco nata ab alijs distinguenda sunt: quæ, vt alia tacèam, vix alij præstiterint. Secunda, quòd materia sæpenumero à Deo sic est creata, vt esse debet: ac proinde alia præparatione non eget. Tertia, quòd iisdem instrumentis seu remedijs nunquam, aut rarò admodum vtuntur vel in eisdem vel in diuersis ægrotantibus. Nam remedia sic variari oportet, quomodo morbus & temperamentum variant: quæ nunquam non mutantur. Aliæ artes certis fere

re instrumentis vtuntur: nec in horas ea instar medici
mutare coguntur. Quarta, quod misionis naturam alij 4:
artifices imperitiores non tam facile iudicant. Quinta, 5:
quod pharmaca quædam miscenda & conficienda non
sunt, priusquam eis vti iam velis: ac proinde parata non
semper ab alijs accipere licet. Postrema, quod sæpe me- 6:
deri cogitur, vbi ad manum Pharmacopæi nō sunt. Quo
tempore si non possit ipse sibi componere necessaria in-
strumenta, frustra artem teneat. Quod si in vrbe ampla
artem exercere debeat, non est cur ipse quicquam agat
aliud, quàm vt dispiciat qualibus indigeat, eorumq; præ-
parationem pharmacario præscribat. Hodie namque in
omnibus propè vrbibus reperiuntur pharmacopolia o-
mni medicaminum genere instructa. Quippe ars præpa-
randi & miscendi pharmaca ætatibus retrò multis ab ar-
te medica disiuncta fuit. Etenim Aristoteles in 7. cap. lib.
3. Politic. medicos ponit triplices, Opifices, Architectos,
vsuperitos: quos *πεπραυμένους* nominat. Et iudiciū his
quidem non minus quàm scientibus seu architectis tri-
buit, opificibus tribuendum non censet. Huius enim offi-
cium est medicamenta duntaxat conficere, & architecti
præcepta exequi. FVR. Coguntur tamen nunc etiam
medici architecti subinde præscribere formulas Pharma-
copæis: quod artifices alij non faciunt. ER. In causa sunt,
quæ diximus: quod nimirum mutanda perpetuò sunt in-
strumenta pro morborum & temperamentorum multi-
plici, adeoque infinita diuersitate. Deinde etiā quod ple-
ræque, præterquam quod hoc certo modo mista non cō-
gruunt alijs, non diu seruantur integra, & quod volumus,
non efficiunt, si non sint nuper mista & præparata. Idem
ferè Pictoribus vsuuenit: propter quod ipsi quoque sæ-
pius colores suos tunc primū miscēt, cum opus eis ha-
beat. Ergo vertitur ars nostra circa duas materias: nem-
pe corpus humanum, & remediorum inuentionem, di-
Medicina cir-
ca duas versa-
tur materias.

iudicationem, electionem, & debitam præparationem. Sed circa illud, ut circa subiectum, cui finem vltimum, sanitatem scilicet, vel custodire vel restituere docet, occupat. Circa remedia verò versatur, tanquam instrumenta sua.

Cur pharmacorum præparatio aliis quàm medicis demādata sit.

Hanc de medicaminum præparationibus particulam à tota arte auulsam sapiētes rerum publ. gubernatores magnis & grauissimis casibus permoti Pharmacopæis publicis exercendam tradiderunt consilio longè saluberrimo. Aegris & medicis egregiè hoc facto consuluerunt. Illi namque certi sunt, nihil sibi noxi offerri: hi autem extra suspicionem sunt: nec infamiā metuere possunt. Præscripta namque remedia testificantur, quid ægris iusserint exhiberi. Cautius quoque prudentiusque agunt omnia, dum ex formulis vsurpatorum auxiliorum iudicium fieri posse intelligunt eorum, quæ acta sunt. Si domi suæ pharmaca misceat medicus, nunquam scire poterūt æger & amici eius venenum ne an salutare auxilium præ-

Negotiatio animarum.

buerit: conueniens ne an alienum obtulerit. Hac via, inquam, sublata est negotiatio animarum: de qua Plin. conqueritur. Utinam verò non illos hodie imitentur Paracelsi multi gregales: & pro salubribus pestilentes offerant potiones: siue scientes siue ignorantes id faciant. Si saperent, ac probè sibi conscij essent, nec infamiam iustamque reprehensionem timerent, non tantoperè celarent sua, sed nota esse vellent: quo à mala suspitione se liberarent.

EVR, Ego puto eos lucri causa tegere. Possunt enim pro auro stercus, pro margaritis quoslibet succos precio quātolibet vendere. Quòd si enim hoc audent illi facere, qui conductitorum famulorum opera præparant, quid de illis censebimus, qui ipsimet parant: & proinde p̄di à nemine possunt? Narrauit mihi quidam pro auri oleo, corallorum tinctura, margaritarum liquore, à quodam ex hoc grege diuitibus succos nullius precij ingenti pecunia venditos. ER. Complura mihi nuper admodū scripsit:

Mirifici impostores.

psit vir egregiè tum pius tum doctus de lucrosa ista medicatione: atque inter alia de quodam ex his negotiatoribus hæc addit. Auro & margaritis emungit homines: & priusquam medicamentum ex illis paret, ægri moriuntur. Mirificos impostores esse, plurimi suo damno sciunt. Quid tibi videtur de hoc artifice? FVRN. Etiam hac de causa video salutare consilium fuisse illorum, qui Pharmaca ab alijs vendi & præparari voluerunt. Quippe iustum sic potuit & porro etiam poterit precium cõstitui: & qui se defraudatum senserit, quid agendum sit, intelligit. ER. Tres causæ recitatæ minimè leues sunt: vt non possit medicus seu odio seu precio inductus cuiquã nocere: vt censuram cogatur industriæ & peritiæ suæ formidare: vt pharmaca iusto precio diuendantur. Hanc vtilem & salutarem constitutionem turbant ac violant Paracelsici non minus facto suo, quàm verbis sacra temerant: ac necessarias artes ore impuro condemnant. Poenas sceleris dabunt (si non hominibus) Deo optimo maximo grauissimas, quicunque non resipiscunt. FVR. Pulchrè iam illud etiam intelligo, quod ex Galeno attulisti, quomodo inferiores artes superioribus seruiant. Etenim Pharmacorum præparatoribus Rhizotomi & Rhopopo-
la materiam suppeditant: dum illi radices euellunt, herbasque, semina, & fructus, quibus temporibus & locis oportet, colligunt: hi vndiq; comportari necessaria, & exotica medicamina eurant. Pharmacopæus hæc deinde misceat ac temperat, quomodo à medico præparare ac temperare quouis tempore iubetur. Hic enim finis est artis Pharmacopolarum (vt hodie ferè nominant) Pharmaca iuxta præfinitionem medicorum concinnare. Vsum eorum Pharmacopæus neque scit, neque necesse habet scire: cum interim medicum oporteat vires & facultates singulorum, quomodocunque mista & præparata sint, perspectas habere: vtendi modum non ignorare: præpa-

1.

2.

3.

Rhizotomi &
Rhopopole.

Paracelsici fa-
mulī & Cocī
sunt medicorū
Galenicorū.

Paracelsici
Thessalijs simi-
līm sunt.

rationis rationem exactè tenere: tametsi suis ipse manib.
aptè præparare non norit. Prædictis omnib. præsidet me-
dicus tanquam Princeps & Architectus, singulis, quid fa-
cere oporteat, imperans. ER. Rectè percepisti. Consequi-
tur hoc quoque ex antedictis, immeritò istos negociato-
res pharmacorum & animarum cristas erigere: & medi-
cis veris sese præstantiores iactitare. Quippe famuli dun-
taxat eorum sunt. Perinde igitur faciunt, ac si gladiatorum
aut armorum faber antepondere se Imperatori tentet, ma-
ioremq; sibi rei militaris exercitusque regendi peritiam
arroget. Cocis haud multò sunt nobiliores, quamuis ho-
die, ut olim Thessalij, petulanter superbiant. Nihil apposi-
tè magis in Paracelsicos quadrat, quàm quæ in Thessalios
afinos passim Galenus dixit. Valde namque similia sunt
tempora: quod vel sequentia verba probauerint. διὰ τὸ το
καὶ σκοποτόμοι καὶ τέκτονες καὶ βαφεῖς, καὶ χαλκῆς ἐπιπηδῶσιν
ἤδη τοῖς ἔργοις τῆς ἰατρικῆς, τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἀπολιπόντες τέ-
χνας. οἱ μὲν γὰρ τὸν ῥῶπον διαλθεμενοι, καὶ περὶ πρῶτων ἐρίζουσι.
An non idem nunc fit à Paracelsi discipulis? Cum frustra
se tot fumos excepisse, tot pecunias decoxisse, tot labores
perdidisse vident in excoquendo auro, ex fumis & fornacu-
lis suis repentè prouolant, in medicinam irruūt, & de
principali loco, non cum recentibus modò, verum etiam
vetustis, certant. Et quid possit aptius in nostros Thessa-
los dici, quàm quod in suos ipse dixit? τοῖς δὲ νεώτεροις αἰρέ-
σεις προσήσασθαι προελομένοις, ὥσπερ ἄλλα λελέχθαι πολλὰ
ψευδῶς, ἔγω καὶ τὸ μηδὲν δέσσειν τὸν ἰατρὸν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔρ-
γα τῆς περὶ τὰς χυμὸς θεωρίας. An porrò inficiaberis Para-
celticos similes esse Thessalijs afinis? An non hi, sicut illi,
humorum noticiam vociferantur nihil ad artis opera
conducere? humidumque & siccum & calidum & frigi-
dum ad Balneatores potius quàm ad medicos spectare?
FVR. Interim tamen non inficiaberis, medicum præci-
puè tractare debere materiam, in qua omnium aëtionū,
cura-

curationum, & conseruationum causæ delitescent: eius proprietates, differentias, & conditiones omni sedulitate explorare: quo morborum exordia, symptomatum causas, remediorum diuersitates & agendi modos, præparationum quoque leges (quod summum est) inueniat. Hæc vniuersa in vitali materia fundari, siue in balsami familia principia sua habere necesse est. ER. Primum hoc morbo, perperam te præparationum leges summum pone re. Iam enim apparuit ad artificem multò abiectione hoc pertinere: nempe ad *δημιουργόν*. Huic autem iudicium de medicatione, quoad opifex est, ac medicamina conficit, adimit Aristoteles: atque τοῖς εἰδόσι ἢ τοῖς ἀρχιτεχνολογοῖς, καὶ τοῖς ὡς ἐμπειρομένοις attribuit. Quod cum ad hæc nostra tempora vsque rectè seruatum fuerit, frustra tentabunt malè feriat quidā mutare. Et cum pharmaca hoc potius modo quàm alio præparentur curationis gratia, summum esse non possunt. Insanit quisquis instrumenti fabricationem in arte illa, quæ vti eo debet, summum esse opinatur: de quo satis multa dicta iam fuerunt. Quod in balsamo delitescere morborum exordia, & quæ attenuisti reliqua, dicis, contra nos non faciunt, si quam maximè vera esse tibi daremus. (Quid de hoc sentiendum sit postea intelligetur). Etenim confiteri cum magistro suo coguntur, sic rerum balsama discrepare, quomodo res ipsæ differunt. Quare subiectum medicinæ fuerit balsamum, non quodlibet, sed humani corporis. Hoc enim est quod custodire, fouere, instaurare, erigere, augere, naturali statui reddere tentamus. At balsamum remediorum inquirimus, extrahimus, præparamus, non hoc consilio, vt ci sanitatem, quæ hominis corpori debetur, inducamus: (quod factum est impossibile) sed vt eo tanquam instrumento idoneo humani corporis balsamo succurramus, opemque feramus. Semper igitur permanet prius discriminē inter subiectum & instrumentum. Manet pariter Paracelsi

*Præparatio
pharmacorum
non est summum
in medicina.*

*Sic differunt
balsama rerum,
quomodo res
ipsæ differunt.*

*Paracelsici Car
bonarij sunt co
qui & manci-
pia architecto
medicorum.*

Coqui, Carbonarij, artifices sordidi, medicorū vilia man-
cipia: digni qui inter magos, sophistas, & impostores po-
tius collocentur, quàm inter medicos vel nominentur
solum. Vnum si dicant balsamum esse commune omniū
rerum, præterquam quod rerum naturæ, euidentiæ, sen-
sibus, rationi repugnant, etiam magistrum suum adeoq;
seipsos impudentissimi coarguunt mendacij. Satis, puto,
de subiecto medicinæ disseruimus. Nec est difficile ex di-
sputatis cernere, quanta inscitia & cæcitate oppressi vi-
uant perditissimi præceptoris infelicissimi discipuli: quā-
tumque nouatoribus istis audacibus deinceps sit creden-
dum: qui in primis principijs, & re omnibus vel medio-
criter doctis notissima, tam pueriliter & inscitè, imò fœ-
dè putideque hallucinantur. Cæterum non sufficit no-
uisse, quòd humanum corpus, quoad est sanitati ac mor-
bis obnoxium, artis nostræ sit subiectum. Quippe ad cu-
stodiendam sanitatem morbosque in eo fortè fortuna
exortos abigendos alio insuper opus habemus. FVRN.

*Omnis artifex
naturā subiecti
sui tenetur sci-
re.*

Quid id est? ER. Scire nos oportet, quæ sit eius natura,
quo temperamento præditum sit, ex quibus coaluerit:
ut, quibus & qualibus naturalis eius constitutio seruari,
quibusque rursus mutari, alterari, corrumpique possit,
intelligamus. Quod dico perfacile percipies, si ad artes
alias respexeris. Sculptor ex ligno Mercurium aut rem a-
liam nunquam conficiet, nisi prius cognouerit, num &
quibus instrumentis lignum incidi, exsculpi, cauari, per-
forari, findi, secari, glutinarique aptum sit. Nec faber fer-
rarius ex ferro aliquid fingere formareque conabitur, pri-
usquam intellexerit, num & quomodo ferrum emolliri,
indurari, flecti, extendi seu dirigi, cogi, dilatari, diuidi, rur-
sumque coniungi possit. Hinc est, quod hic ferrum secu-
ri, terebra, scalpro, non sic tentat efformare, quomodo il-
le lignum effingit. Sed nec faber lignarius ligna emolli-
re, flectere, dirigere, dilatare, longiora facere studet, quo-
modo

modo fabrum ferrarium ferrū suis vsibus aptare videt. In causa est, quod vterque nouit subiecti, in quod certam formam introducere decreuit, proprietates & conditiones. Eadem est ratio artium & artificum aliorum omnium. FVR. Scio aliter sutores coria, & sartores pannos diuidere, iterumque coniungere, quam ædificator ligna diuidit, atque compingit. Nec existere tam iners & rudis videtur faber aut ædificator, qui ligna instar cornū ac panni extendi, secari, consui, opinetur. Ex hoc nihilominus non efficitur, quod consequi necessario putas: vt videlicet artifex sciat, ex quibus rebus subiectum suum sit cōflatum. Sutor enim corium extendi, acu perforari, filo cōsui posse nouisse debet: vtrum ex neruis, aut mēbranis, aut partibus alijs, coaluerit, scire nō habet necesse. Medici de hac re disputantes magis eruditionem & ingenium, quam vsum ostentare voluisse videntur. Quos tu fabros lignarios aut ferrarios vidisti, qui, ex quibus natura ligna & ferrum fabricetur, compertum habuerint? ER. Non inficior, fabros neque ligni, neque ferri generationem exploratē cognitam habere oportere: cum absque hac noticia possint materiam suam certa forma exornare, finemque artium suarum adipisci. At medicum sanitatem artificiosē, recteque in corpus inducere posse, si corporis naturam, partes, compositionem, & temperamentum nesciat, pernego. In causa hoc est, quod illæ artes in materiā merè pureque naturalem formam insculpūt: principioque agendi materiæ vel subiecti nullo ad propositi finis consecutionem egent, sed sola eius aptitudine opus habent. Forma enim, quam in eo effingunt, dispositio est in magnitudine, numero, figura, & situ partium consistens: quæ fermè sola partium ablatione, cōpositione, & transpositione seu dispositione conficitur & absoluitur. Quo circa potest ædificator putrefactam trabem auferre, integramque in eius locum reponere: quod de corrupto in-

*Cognitionis
subiecti in me-
dicina & arti-
bus alijs que
sit differentia*

Medici officiū
quod.

Vis morborū
depultrix, quid
sit.

strumento corporis nostri dici non potest. Equidem sanitas, quæ est forma in corpus hominis introducenda, naturalis est dispositio, quæ sine opera & actione subiecti excitari & procreari minimè potest: cum forma ab alijs artibus materiæ impressa fermè sit artificialis figura. Quod præclare monuit Hippocr. quando naturas morborum medicatrices esse dixit. Medici hoc ferè munus est & officium, vt instrumenta naturæ suppeditet, quib. naturalem constitutionem conseruet, atque affectus noxios vel arceat vel extinguat. Non ignoro morbos aliquos in supradictis qualitatibus consistentes, qualis est, exempli gratia, luxatio, tolli ab illis etiam aliquando, quibus natura corporis incognita est. Interim certius ac verius nihil est, quàm plerosque morbos artificiosè, rectè, tutò, ab illis solis depelli, qui subiecti naturam, temperiè, constitutionem, generationemque probè perspexerunt.

Qui enim fieri aliter posset? Vis morborum propè omnium depultrix est congenita corporis facultas, in apta rerum, ex quibus conflatum corpus est, missione ac temperatione consistens. Hæc, cum valida satis est, nec impeditur ab externis causis, per se sola morbos vincit. Cum infirmior est facta, instauratione & confirmatione indiget. Quomodo igitur vel conseruari vel erigi, corroborariue poterit, si in quibus & qualibus rebus sit posita, quibusque lædi, impediri, debilitari & extinguì possit, nesciamus? Hanc potestatem conseruantia & augmentia exhibere, impediencia arcere aut remouere, lædentia corrigere, corrumpentia tollere nullus potest, quem prædicta latent. Constat ex his, tam non posse medicum arte ac methodo sanitatem præsentem custodire absentemque reuocare, si quidem partium singularum naturam, compositionem, vires & proprietates ignoret, quam non potest ex ligno ædificator domum fabricare, qui, quomodo incidì, dolari, perforari, coniungi inter se ligna queant, nūquam

quam perdidicit. FVR. An non liquet plurimos quoti-
die morbos à quibusdam feliciter curari, tametsi inscī
sint harum rerum omnium? ER. Non nego. Sed hi ta-
les non arte curant, verū casu & fortuitò profunt, cum *Quomodo Pa-
racelsi non-
nullos curent.*
in ægrum robustas vires habentem incidunt. Cum oc-
currit alius, pro salute mortem ei procurant. Equidē po-
tentia corpus nostrum regens, cum valida est, sæpenume-
ro vnà cum medicamento causam morbi irritata extur-
bat. In quo impetu quotiens fortè succumbit, actum est
de salute egri. Quamobrem necessarium est rectè curatu-
rum scire, quid corpus quodlibet tempore quouis ferre
aut non ferre possit. Horum quisquis est inscius, ratione
morbum nullum percurabit. Quæ cum solis illis nota
sint, qui naturam corporis perspectam habent, certum
est fortè fortuna sanari, qui ab huius rei ignaris persanan-
tur. FVR. Attamen videmus nonnunquam à talibus æ-
gros percurari, quos clarissimi doctrina & experientia
medici pro desperatis & insanabilibus reliquerunt. Quæ
res facit, vt non adedò necessariam esse arbitrer accuratā
& distinctam illam corporis humani cognitionem, quā
in medico desiderare tu videris. Miror etiam, quī perpe-
ram agentes in medicina frequenter desideratum conse-
quantur finem: cum in plerisque alijs artibus errātes, &
contra artis præcepta aliquid tentantes, à scopo sapius
abberrent: imò nunquam aut perquā rarissimè attingant.
Equidem sartor contra leges artis suæ pannum diuidens
ac consuens, nunquam vestem effecerit aptam & concin-
nam. Eadem est ratio aliorum artificum propè omniū.
ER. Ad hæc omnia vnica respōsione tibi occurro. Quòd *Cur medicus
errans, sæpè fi-
nem consequa-
tur, quod alijs
artificibus non
contingit.*
enim sartor, sutor, alijque tales artifices, cum in agendo
errant, concupitum finem non assequuntur, id est in cau-
sa, quòd forma, quam in proposita sibi materia effinge-
re student, purè artificialis est: quodque subiectum eorū
in se nullum principium efficiēdi habet. Sola arte ex pan-

no fit vestis : nec opus est vt insita virtute panni adiun-
tur sartor. Etenim solus ex panno vestem conficit. Quare
mirum non est, si, cum in agendo errat, vestis idonea nō
fiat. At sanitatem amissam non solus medicus reddit: sed
ad eam rem opera insitæ in corpore virtutis indiget. Hęc
præcipua est causa, per quam morbi pelluntur, & sanitas
restituitur: medicus instrumenta solummodo huic natu-
rali potentia suppetitat. Hęc si exciterur quouis modo
sæpe morbum expugnat. Quæ cum possit non tantū ab
idoneis & salutaribus, verū etiam à noxijs & insalubri-
bus remedijs concitari, minimè mirum est, his interdum
morbos propulsari. In panno longè aliter habet res. Quic-
quid enim agas ac tentes, nunquam tamen efficies, vt in
eo sopita virtus aliqua suscitetur, qua sartor in opere suo
adiunetur. Potest igitur medicus malè agendo aliquan-
do prodesse, cum per congenitas corporis vires agat, so-
lus sanitatem non inducat. Sartor autem aliq̃ue huius
generis artifices, qui subiectum vi agendi nulla præditū
exornare constitutum habent, vix vnquam consequun-
tur finem optatum, si in agendo aberrent. Quanquam in
alijs etiam artibus discrimen aliquod reperiatur. Nam
quæ instrumentis vtuntur naturalibus, vt igne, atq; sub-
iectum sic transmutant, vt ad formæ introductionem a-
ptum efficiatur, agendiq̃ue principium aliquod adipisca-
tur, fortunam aliquando experiuntur. Sic statuarij ex cre-
talijsq̃ue metallis liquefactis & fufis statuas, aut res alias
fabricantes interdum ex errore fructum percipiūt: quia
scilicet vi ignis materia ad motum & penetrationem a-
pta est reddita. Ast vbi materia duntaxat patitur, non fa-
cilè per errorem peruenitur ad propositum finem. Et cū
ad eum peruenitur, contingit hoc per accidens & casu
quodam cæco. Diuinè hanc rem summus vir Aristoteles
in lib. Metaphys. 2. cap. 9. explicauit: ad cuius loci lectionē
te nunc ablego. FVRN. Quid mea refert, quomodo ad
metam

*In quibus arti-
bus fortuna a-
liquid possit.*

metam præfinitam perueniam, modò voti compos fiā?
 E R. Plurimum refert. Etenim ex arte profecta medica-
 tio nullum adfert cuiquam periculum: tametsi non om-
 nibus palàm proffit. At qui absque arte medentur, neces-
 sariò lædunt aliquos. An qui periculosa curandi ratione *Error in medi-*
 aliquos curat, alios imprudens occidit, homicida nō fue- *cina sæpè facit*
 rit? Discrimen aliud nullum est inter hunc & veneficum, *Homicidas.*
 quàm quòd hic sciens & volens necat, ille insciens ac no-
 lens interficit. Longè præstabilius ac laudabilius est à me-
 dicatione abstinere, quàm absque arte ac methodo ali-
 quos per accidens curare: atque interim alios quosdam
 è medio tollere. Sed ad institutum rediens, dico impossi- *Homini natu-*
 bile esse, vt vera methodo ac ratione morbos plerosque *ram nesciens*
 curet, quisquis constitutionem corporis humani igno- *methodo non*
 rat. Quod enim curat, est calor nativus corporis eiusque *potest curare.*
 partium. Quippe primarium est animæ instrumentum,
 quo anima nostra naturales actiones omnes perficit.
 Hunc ergo qui secundum naturam habentem conserua-
 re nescit, nec vacillantem ac labantem confirmare, debi-
 litatum & fractum roborare, imminutum augere, colla-
 psunt erigere, dissipatum colligere, inordinate motum
 cohibere perdidicit, in plerisque casibus, quid facto sit
 opus, nescit. Equidem impossibile est, vt hæc rectè præ-
 stet, qui non præintellexit, à quibus & qualibus rebus tū
 lædi, tum iuvari possint singulæ corporis nostri particu-
 læ. Caterùm offendunt dissimilia seu contraria, iuuant
 autem similia & familiaria. Quoniam conseruamur &
 alimur eisdem quibus constamus. Quare custodienda
 est naturalis partium affectio similibus: & quæ præter na-
 turam orta est, depelli contrarijs debet. At præstare hoc
 nullus poterit alius, quàm is, qui totius corporis ac sin-
 gularum eius partium naturam, vires, ac temperamen-
 tum diligenter explorauit. Temperamentum appello, *Temperamen-*
 quod Græci κρᾶσις nominant (Aristot. etiam τῆς μίξεως λό- *tum quid,*

*Temperament.
elementa qua.*

*Intensio & re-
missio vnde o-
riatur.*

*Transmutatio
essentialis om-
nis fit à 4. pri-
mis qualitab.*

you vocat) qualitatem ortam ex mutua actione & perpel-
sione calidorum, frigidorum, humidorum, siccorum, cer-
ta proportionē congressorum. Quod ideo te moneo, ne
putes me hoc nomine cum Paracelso abuti velle. Tem-
peramenti principia & velut elementa sunt primæ qua-
tuor qualitates effectrices: cum aliud non sit, quā harum
sub certa proportionē coeuntium qualitas, sicut dictum
est. Subiecta earum sunt quatuor elementa. In his quia
primò insunt, primæ nuncupantur. Primò autem in ele-
mentis eas inesse id demonstrat, quod in eis synceriores
insunt: & quod in mistis vniuersis reperiuntur. Etenim
qualitas, quæ in pluribus inæqualiter inest, in certo ali-
quo subiecto syncera puraq; inest. Quoniam in mistis in-
tensio ac remissio omnis oritur à contrarij permistione.
Elementa porro prima & simplicissima esse corpora, sub
lunariumq; vniuersorum materiam, non tantum sensib.
evidenter apparet, verum etiam Hippocrati primū, de-
inde Philosophis ac medicis omnibus demonstratū fuit:
vt in præcedente velitatione declarauī. Quinetiam sacra-
rum literarum testimonijs apertè satis idem comproba-
uimus. Quod ergo in secunda parte clarissimè firmissi-
meque demonstrauius, id in præsentiarum tanquam
certum & indubitatum ponimus: scilicet corpora nostra
ex elementis, vt ex materia, coaluisse. Equidem mutabile
sic esse corpus nostrum, vt essentia eius permutetur, con-
trouersia caret: si non me fallunt omnes mei sensus. Con-
stat porro transmutabile id solum esse, quod ex materia
transmutabili conflatum est. Cæterum transmutatio o-
mnis substantialis fit à caliditate, frigiditate, humiditate,
siccitate: quemadmodum in secunda disputatione vidi-
mus. Proinde coagmentatū est corpus nostrum ex cali-
dis, frigidis, humidis, siccis: quod perinde est, ac si ex aqua,
aere, igne, ac terra, conflatum dicamus. In his enim cor-
poribus hæ qualitates primò insunt: & ab his totius sub-
stantiæ

stantiæ vel subiecti alterationes, generationes, corruptiones, atque mutationes essentielles proueniunt vniuersæ: vt non tantum Philosophi demonstrant, verum etiam Galenus scitissime declarauit. FVR. Præclare memini Paracelsum non eodem semper modo sensisse in hac parte. Quanquam verò sæpe negat ex elementis vulgaribus concreta esse corpora nostra, tamen ab ipsa interdum veritate coactus palam aliquoties affirmauit ex eis composita esse. Præter illa, quæ in priore collatione prolata fuerunt, testimonia reperi complura. Cap. lib. 1. Astron. sagacis: carnem, temperamenta, appetitiones cordis, hepatis, aliarumque partium ab elementis nasci: non è cœlo aut syderibus descendere asserit. In eodem opere, carnem & sanguinem ex corporibus quatuor elementorum desumpta ait, substantia eorum in substantiam hominis transmutata. Item, quoniam pyrum corpus tactile habere oportuit, transmutata sunt elementa in lignum. Item, corpus elementale hominis edit ac bibit de elementis. Item, Generare liberos ad corporea elementa pertinet. Quod enim hic fit, ad corpus spectat. Quod ad corpus attinet, à corporatis elementis prouenit. Item, vltèrius sciatis, quod cum ex quatuor elementis homo conflatus sit, vt abundè fuit probatum, in eadem rursus dissoluetur. Adde hoc etiam. Si ideo vocatur homo microcosmus, quia in se totius mundi partes, naturas, proprietates, corpora vniuersa, actu tenet comprehensa, etiam quatuor elementa continet. Qui hæc cum illis coniungere volet, quæ in præcedente disputatione commemorata fuerunt, omnino confitebitur, Paracelsum hominem ex elementis sæpe numero fabricare. ER. Benè est, quod non dixisti, semper. Nam interdum ex vnico, aliquando ex duobus, nonnunquam ex tribus, aliquoties ex omnibus compositum ait. vt hic, sicut alibi, sibi constet. Sufficit nobis iam, quod humanum corpus mutabile & corruptioni obnoxium.

Paracels. hominem ex 4. elementis nostris compositum ponit.

Corpus humanum est corruptioni obnoxium.

esse concedit. Quo posito, alterum illud ex necessitate consequitur, ipsum à qualitatibus elementalibus, scilicet caliditate, frigiditate, &c. pari ac mutari: ac proinde multos morbos ab eisdem in nobis excitari. FVR. Negant ab his qualitatibus morbos vel fieri vel curari: quod te suprà dixisse nunc recorder. ER. Aliquos ab his generari morbos negare non audent (nimis enim clarum est ac certum) sed eos leuiiores esse aiunt, quàm vt opem medici desiderent. In hoc autem magistri impudentiã vincere conantur discipuli quidam, quod Hippocratem scribunt despexisse calidum, frigidum, &c. & causas morborum validioribus attribuisse potestatibus: quasi ballamũ Paracelsi agnouisset. Si per validas illas potestates intelligunt qualitates ex primis natas, facilè inter nos conueniet. Si verò alias eum intellexisse opinantur, verberum mihi quàm verborum confutatione digniores vidèntur. FVR. Attamen Hippocr. in lib. de veteri medicina palàm damnat illos, qui principium & fundamentum artis medicæ ponunt calidum, frigidum &c. Quippe causas morborum & curationem ascribit amaro, dulci, acri, acido, acerbis: non calido, frigido, humido, sicco. ER. Mentem Hippocratis non percepisti. Etenim nō reprehendit quatuor elementa mistorum principia ponentes, sed aduersus illos disputat, qui artem medicam ex hypothese inuenire, fundare, constituere, augere volebant: non ex iuuantibus & lædentibus exornare & amplificare studebant. Ideo autem eos damnat, quia hypothesin ponebant non rectam. Quoniam alij calidum duntaxat, alij frigidum, alij siccum, alij humidum tantum, aut ex his duo solum statuebant principia & causas morborum atque curationum omnium. Quapropter non vituperat elementa omnia principia rerum ac mutationum naturalium constituentes: sed vnum ex his, aut duo solummodo ponentes, accusat. Idem hoc in libro de natura humana docuit, homi-

*Locus Hippo.
in lib. de Veteri
medicina.*

hominē non cōstare ex vno solo vel elemento vel humore, sed ex omnibus quatuor coagmentatū esse. FVR. Expone mihi breuiter, obsecro te, sententiam Hippocratis.

ER. Propositum ei fuit docere, artem medicam rectius *Explicatio libri Hippoc. de vet. medicina.* ex obseruatione iuuantium ac ludentium inque ægrotis apparentium, quam ex longè petitis hypothefibus ar-

tis limites excedentibus constitui & amplificari. Sic enim inuenta fuisse à prioribus, quæcunq; vtilia eius præcepta extiterint. Idem fermè hîc vrget, quod in principio

libri de natura hominis monuit, non quamuis de hominis natura disceptionem ad medicinam pertinere. Im-

probat igitur modum docendi atq; amplificandi artem medicam veterum, duabus de causis. Prima est, quod à re

motis nimium inciperent, quæ extra fines medicinæ extendebantur. Altera est, quod hypothefes illi statuerent non veras. Quippe alij calidum, alij frigidum, aliqui sic-

cum, nonnulli humidum omnium morborum mortis- que causam in cunctis esse volebant. Nec simul hæc om-

nia, sed vel vnum ex his solum, vel duo duntaxat p principio & fundamento subiiciebant: quemadmodum illi

vel aerem, vel ignem, vel aliud quoddā corpus vnum cō-

tendebant hominem esse. Hoc cum in principio monuisset, mox quomodo veteres medicinam inuenerint atque

auxerint fusè declarat. Post quæ ad illos consutandos redit, qui artem nouo modo ex hypothefibus constituere satagebant. Si homo nil est aliud, inquit, quàm calidum,

à solo frigido lædetur: & si solum sit frigidum, à solo calido offendetur. Par ratio est, si vel humidum vel siccum esse ponatur. Quod si ergo morbum efficiens est calidū

aut frigidum &c. & curatio omnis fit à contrario, quomodo curabitis hominem ex comesto tritico crudo, car-

Nullum reperitur alimentū sincerè calidum, frigidū,

nibus crudis, frigidaq; hausta egrotantem? Oblatione calidi? At nullum reperitur alimentum sincerè calidum.

(ὅτι γὰρ ἐστὶν αὐτοῖσι ἐξευρημένον αὐτὸ τῇ ἐφ' ἑαυτῆς θερμότητι, ἢ ψυχρότητι.)

In homine sunt
amarum, dulce,
acre, acidū
&c.

Morbi à nuda
caliditate, frigiditate
&c. ori-
ti, non egēt me
dico.

Obiectio.

χρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, μηδὲν ἄλλω εἶδει κοινωνέον). Etenim calidorum quædam sunt acerbæ, & adstringentia: quædam laxa & fluida: alia alijs qualitatib. prædita. Quodnā ergo ex his offeremus? Veteres sanè alia via ingressi, neque calidum, neque frigidum &c. curarunt (vt quæ nec incommodare, nec iuuare multū putarent) p tritico panē, pro carnibus crudis, coctas, pro aqua vinū exhibuerunt. Cū enim in homine inesse vidissent amarū, & falsū, & dulce, & acre, & acerbū, aliāq; virib. varijs & potētibus prædita & quantisper hæc mista inter se ac temperata manerent, molestiam nullam exhibere, cum primum verò aliquid secretum seorsum maneret, morbos parere obseruauissent, cibos etiā & potus vehementem qualitatem obtinentes lædere, mediocres autem vires possidentes commodare conspexissent, extremas & sinceras qualitates habentia damnarunt, & mediocria pro eis substituerūt. ἃ, τὸ ἰσχυρὸν ἐκάστω, καὶ τὸ κρέσσον τῆς φύσεως τῆς ἀνθρώπινης, ἢ μὴ ἡδυνάτο κρατεῖν, τὸ το βλάπτειν ἢ γήσασιν, καὶ τὸ ἐξήττησαι ἀφελείν. ἰσχυρότατον δὲ ἐστὶ, τὸ μὲν γλυκέος τὸ γλυκύτατον, τὸ δὲ πικρῶ το πικρότατον, τὸ δὲ ὀξέος τὸ ὀξύτατον: ἐκάστω δὲ πάντων τῶν ἑόντων ἡ ἀκμὴ. ταῦτα γὰρ ἑωρων καὶ τῶ ἀνθρώπῳ ἐνεόντα, καὶ λυμαινόμενα τὸν αἰθρῶπον. Caliditatem porrò & frigiditatem inter omnes facultates minimè sic lædere corpus, vt medicus sit aduocandus, ex multis liquet. Primū quia frigus à calore temperatum non lædit. Deinde qđ, cum fortè subitò natum est, ab insito calore mox extinguitur. Item quod perfrigerati sumptis vestibus statim recalfiunt: quodq; qui calefacti vehementius sunt, paulò post frigidiores fiunt, quàm prius essent. Sic & rigoribus febrium succedit mox calor: quo restincto redditur homo, quàm antè febrem fuerat, frigidior. Cui igif tam breui succedit. τὸ ἐναντίοντασόντε καὶ ἀφελόμενον τὴν δυνάμιν ἀπὸ παθημάτων, τὸ αὖ ἀπὸ τελέων μέγα γίγνεται. ἢ πῶς δ' αὖ πελάγης ἐπὶ τελέω ἐξηθείας? Quod si mihi obijcias, inquit, in febrib.

non

nōn semper frigus mox consequi calorem, sed sæpè mul-
 tos dies hominem vri, in causa esse respondeo, quod nō
 à calido simpliciter orta est febris: nec solum calidū cau-
 sa est morbi: sed cum calore iunctum est amarum, vel sal-
 sum, vel acre. Atque ab his febres foueri, non à syncera ca-
 lidityte, indicant omnes morbi. Etenim cum acria, salsa,
 amara in morbis per coctionem & temperationem suc-
 corum aliorum permutata sunt, soluuntur febres. δὲ δὲ
 δὴ πᾶς πᾶντα αἵτια ἐκάστῃ ἡ γίνεσθαι, ὡν παρόντων μὲν τοῦτον *Causa.*
 τρόπον ἀνάγκη γίνεσθαι, μετὰ βαλλόντων δὲ ἐς ἄλλην κρῆσιν πᾶνε-
 δαι. His verbis, seu axiomati huic, statim hæc attexuit. οὐδὲ-
 ταν ἔν ἀπὸ αὐτῆς τῆς θερμῆς εἰλικρινέῃ ἢ ψύξει γίνηται, καὶ
 μὴ μετέχῃ ἄλλης δυνάμεως μηδεμιᾶς, ἕτω παύοιτ' αὐτὸν, ὅταν μετὰ
 βαλλῇ ἐκ τῆ ψυχρᾶ ἐς τὸ θερμὸν, καὶ ἐκ τῆ θερμᾶ ἐς τὸ ψυχρὸν.
 Ex commemoratis liquidò intelligis, Hippocratem hoc
 loco de caliditate & frigiditate &c. synceris loqui: & pro-
 inde illos coarguere Philosophos, (Quos illo tempore
 Sophistas nominabant) & medicos, qui hominem ex va-
 no quodam simplici vel sincero corpore fabricabant. Et
 Philosophorum quidem aliqui acrem, aliqui ignem, ali-
 qui aliud quoddam id esse dicebant: vt in principio libri
 de Natura hominis ostendit. At medicorum alij calidū
 esse tantūm, alij frigidum, alij siccum, alij humidum iudi-
 cabant. Vtrosque nimis à proposito longè abesse asserit.
 Non enim necesse esse, vt medicus generationem seu cō-
 stitutionem hominis primam siue ex primis superstitione
 se scrutetur. Hoc potius inquirendum censet, à quibus re-
 bus in primis vel iuuetur vel lædatur. Quod autem Phi-
 losophos de hominis natura rectè disputantes non dam-
 net, ex his verbis ita constat, vt constare amplius non pos-
 sit. μέχρι δὲ τῶν πολλῶν μοι δοκεῖ ἰδεῖν (λεγω δὲ τὴν ἰσορρολίαν
 αὐτῆς εἶναι) ἀνθρώπου τί ἐστὶ, καὶ δι' οἷας αἰτίας γίνεσθαι, καὶ τῶν
 ἄλλὰ ἀκρεβέως. Fatetur ergo Philosophos quosdam co-
 gnouisse quid homo sit, propter quas causas nascatur, &

Resp. Hippoc.

Causa.

Hippocr non
 damnat Philo-
 sophos de ho-
 minis natura
 rectè disputan-
 tes.

reliqua diligenter. FVR. At philosophorum de his rebus disputationes in eodem loco minus esse viles medicis asseuerat, quàm pictoribus. ER. Vtrunque rectè affirmat. Etenim philosophi nimis generaliter de hominis ortu naturaque differunt, cum primam eius originem ex elementis declarant. Est enim hoc commune rebus multis vniuersis. Quare non magis hac notitia iuuatur medicus in curando, quàm pictor in pingendo coloresue temperando. Quid enim prodest scire, hominem ex elementis compactum esse, si hinc subsistat cognitio, nec progrediatur longius? Nam & lapides & metalla ex eisdem composita sunt: quæ tamen similiter homini pati non possunt. Et quòd de remota generali que hac notitia loquatur Hippocrates, euidentissimè probant eius verba. Dicunt, inquit, nonnulli tum medici tum Philosophi, (quos Sophistas appellat) non posse medicinam ab eo cognoscere, qui nesciat ὅ, τί ἐστι ἀνθρώπου, καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη, scilicet πρῶτον. Cæterum ne videretur contemplationem de natura hominis simpliciter contentinere, ac velut inutilem minimeque necessariam medico abijcere, continuò necessariam esse indicat, his verbis. ἐπεὶ τοὶ γὰρ μοι δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι παντὶ ἰητρῷ πρὸς φύσιν εἰδέναι καὶ πάντῃ ἀποδίδασθαι ὡς εἴσεται (εἴπερ τί μὲν ἐστι τῶν δεινῶν ποιῆσαι) ὅ, τί ἐστὶν ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα: καὶ ὅ, τί ἀφ' ἐκαστοῦ ἐκαστῷ συμβήσεται. καὶ μὴ ἀπλῶς ἔγωγε δὲ κείνῳ, ὅτι πονηρὸν ἔργον ἐστὶν τοῦτο &c. Maxime necessarium mihi esse videtur, inquit, omni medico naturam cognoscere, & in eo se quemque exercere debere, vt sciat quid sit homo, non quidem simpliciter, sed ad ea quæ eduntur & bibuntur: vt nimirum intelligat, quid cuique prodesse vel obesse possit. Nec sufficit cognitio generalis, vt quòd cæcus lædat, sed particulari opus est notitia, vt intelligatur, cui molestus sit aut non sit (nam aliquibus non nocet) & quos morbos in singulis gignat. Ex his nullus est, qui non videat

Quatenus naturam hominis scire teneatur medicus.

videat verum esse, quod diximus: nempe Hippocratē spe-
 culationem de natura hominis philosophicam probare
 quidem, sed medico, quoad medicus est, necessariam nō
 esse. Medico namque satis est, si ab aere, cibo, potu, exerci-
 tio, alijsque talibus hominem hunc vel illum, sic, vel ali-
 ter affici norit: tametsi an ex elementis conflatus sit non
 perinde exploratum habeat. Quod si hoc etiam sciat, nō
 scit, quoad est medicus, sed quoad est philosophus. FVR.
 At dicunt vulgò bonum medicum oportere simul phi-
 losophum esse. E R. Non malè id dicitur. Sed ex hoc ta-
 men non sequitur, non esse distinctas scientias, Philoso-
 phiam & medicinam. Equidem ne theologus quidē aut
 iureconsultus aliquis fiet excellens absque Grammaticæ
 & Dialecticæ peritiā: quas ob id artes nemo scientiarum
 illarum partes putarit. Semper scientia generalior, vt ad
 rem magis accedam, contractioris principia causasque
 considerat: nec tamen hæc illius particula censetur. Hoc
 discrimen medicinæ & Philosophiæ Gal. quodam loco
 pulchrè descripsit de humoribus loquens: De humorū,
 inquit, generatione, differentia & facultate, quaque in re
 gione, tempore, ætate, corpore, singuli dominantur, opti-
 mē fusissimeque differuit Hippocrates: quæ Platoni com-
 memorare non fuit necesse: quemadmodum nec Hippo-
 crati necesse fuit quærere, cur pituita sit alba, sanguis au-
 tem ruber, aut flauus bilis color, aut niger atræ bilis. τὸ
 μὲν δὲ φλέγμα λευκὸν φαίνεται, διότι κατὰ τὴν γένεσιν αὐτῆς με-
 κραὶ πολλὰ πομφόλυγες ἐπιλαμβάνονται, λέγειν ἰπποκράτης
 ἐκ ἐτόλμησεν, ὡς μείζον ἢ δὲ φυσιολογίας, ἢ κατὰ τέχνην ἰα-
 τρικὴν. ἀλλ' ὅπερ πάλαιων καὶ τῶν εἰπεν, καὶ ὡς τῆς τῆς αἱματὸς
 χροῆς ἐν ταύτῃ βιβλίῳ διήλθεν. Etsi verò colorum causas in-
 dagare non putarit ad se pertinere Hippocrates, quid ta-
 men mutati in corpore colores significant, vbique decla-
 rauit. Huc illa quoque Aristotelis verba faciunt. τῶν τε γὰρ
 ἰατρῶν ὅσοι κομφοί, ἢ ὡς ἱεργοί, λέγουσι τὰ περὶ φύσεως, καὶ τὰς

Medicinae
 Physiologiae di-
 scrimen.

ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξιοῖσι λαμβάνειν. καὶ τῶν περὶ φύσεως πραγμάτων
 τευθέντων οἱ χαλεπότεροι σχεδὸν περὶ τῶν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἰα-
 τρικὰς. Quisquis iam dicta diligenter expēdere volet, per-
 facili Hippocratis mentem in hoc & altero de hominis
 Natura libro perspiciet. Ob id solum & præcipuē veteres
 quosdam accusat, quod in generali philosophorum spe-
 culatione acquiescebant, nō propius ad medica accede-
 bant: quod & in altero paulò antè nominato libro fecit.
 Quocirca non damnat factum illorum, qui philosophi
 personam induentes, rectè inuentorum causas inuesti-
 gant, & sic extra limites medicinæ egrediunt: modò ter-
 minos finesq; artium & scientiarum interim non cōfun-
 dant. Ipse namq; in omnib. suis libris nihil egit studiosi⁹,
 quā vt apparentiū causas indagaret nobisq; conspicien-
 das traderet. Ergo sicut in lib. de Natura hominis cōstan-
 ter affirmat, hominē ex elementis communib. concreuif-
 se, inque eadem illa dissoluendū esse, ac nihilominus hac
 disputatione relicta de proximis elemētis, nempe de qua-
 tuor humorib. differit, ita hīc quoq; faciendū suadet. Di-
 scrimen est, quod saporū nominib. hic eos frequētius ex-
 primit: cum ibi proprijs eos nominib. suis apertius nomi-
 net. Et quod per τὰς δυνάμεις alimentorū, pharmacorū, &
 humorū qualitates præter naturā auctas intellexerit, ip-
 semet manifestè docet. Quando amaritudo quæpiā, inq̃t,
 diffusa fuerit, quā bilē flauā nominamus, quales mox an-
 xietates, æstus, & ἀδυναμία occupāt? Et quos acuta, acris,
 & æruginosa bilis affligit, quales mox rabies & viscerum
 morsusprehendūt? Nec desinūt hæc, priusquā vel conco-
 cta sit bilis vel expurgata. Paulò post hæc etiam legimus,
 εἶν δὲ μοι δοκεῖ καὶ ταῦτα εἶδέναι, ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ παθύματα
 ἀπὸ δυνάμιων ἐρχεσθαι καὶ ὅτι ἀπὸ χυμῶν λέγω δὴ τὸ τῆς δύ-
 ναμιος μὲν εἶναι, τῶν χυμῶν εἶδέναι τὰς ἀκρότητάς τε καὶ ἰσχύς. Item,
 περὶ δὲ δυνάμιων χυμῶν, αὐτῶν τε ἕκαστος ὁ, τὸ δυνάμει ποιεῖν
 τὸν ἀνθρώπον ἐσκεφθαι, ὡς περ καὶ πρότερον εἰρέσθαι τὰς συγγε-
 γείας

Hippocr. per
 τὰς δυνάμεις
 intellexit hu-
 mores.

νείας ὡς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους. λέγοι τὸ ποιῶν. εἰ γλυκὺς χυμὸς μεταβάλλοι εἰς ἄλλο εἶδος, μὴ ἀπὸ ζυγκρήσεως, ἀλλ' αὐτὸς ἐξ ἑα-
μένους ποῖος πρῶτος γένοιτο, πικρὸς, ἢ ἀλμυρὸς, ἢ σφυγνὸς, ἢ ὀξύς.

Videtur autē mihi, inquit, hoc quoq; sciri oportere, quæ affectiones homini à potestatibus, & quæ à figuris adueniant. Quod dico tale est, Potestatem quidem esse, humorū summas vires ac facultates nouisse. Item, de potentijs autem humorū, quid singuli possint in homine perspexisse cōuenit, sicuti cognationes eorū prius dictæ sunt. Quod dico, eiusmodi est. Vtrū humor dulcis in aliā permutet speciem absq; alius admistione, sed ipse à sua discedēs natura alius fiat, amarus, salsus, acerbus, acris. Hippocratis mentē & propositū perspicuē tibi, puto, declarauī: quantum fieri potuit in hac tēporis angustia. FVR. Superest aliquid adhuc, in quo mihi satisfieri cupio. Cōstat Hippocratem persuasissimū habuisse, inq; operib. suis omnib. cōstanter docuisse, nō tantū res mistas alias ex elemētis cōflatas, verū etiam corpus hominis ex eisdē coagmentatū esse: vt cum alibi, tum in lib. de Natura hominis videre licet. Quomodo igit in hoc loco negat calidū, vel frigidū, vel humidū, vel siccū, esse, τὸ τὴν μετὰ τὴν διῶμαιν ἔχον, ἀλλὰ τὸ σφυγνὸν καὶ τὸ πικρὸν: cū illis alibi semper omnia visus sit attribueret? ER. Perfacilis est responsio. Disputat hoc in loco aduersus illos, qui sincerum corpus calidum, vel frigidum, vel siccum, vel humidum constituebant corporis humani materiam: alibi aut quatuor elementa ponit inter se alterata & mista generationis mistorū esse principia. Quocirca non negat hīc res calidas aut frigidas &c. morbos excitare: sed syncerē tales existentes asserit morbos plerūq; neq; diurnos neq; difficiles generare. Ideo suprà dixit, morbos, qui à puro frigore aut calore, quibus cum alia qualitas coniuncta sit nulla, suscitati fuerint, statim contraria qualitate pelli. Item, cum ad obiectionem se pondet de febribus perdurantibus, ideo durabiles esse

Quomodo pre-
cipuas morbo-
rum causas ne-
gauerit Hippo-
cr. calidum, fri-
gidum &c.

ait, quia non à sola caliditate generatæ sint, sed à calido, falso, acri, amaro, hoc est, ab humore aliquo calido, non à nuda caliditate. Denique cum humores morbos efficientes dixisset attenuari, temperari, concoqui, incrassari, permutari, expurgari, adiicit hæc verba. πάντων δὲ τούτων ἤκιστα προσήκει θερμῷ ἢ ψυχρῷ πάσχειν. ἔτι γὰρ αὐτὸ τοῦτο αἰπὴν, ἔτε παχυνθῆ &c. Si de calido & frigido loquitur, quæ neque putrescere, neque densari, neque extenuari, neque concoqui, neque expurgari pharmacis possunt, de qualitatibus certè nudis loquitur, aut corporibus simplicibus, atque synceris: non autem de mistis. FVR. Nihil habeo, de quo porro dubitem in hac parte. ER. Vides igitur, (& videbunt vnà tecum omnes homines aliquid iudicij retinentes) quàm pueriliter ille Thraso aberret, qui per τὰς δυνάμεις Hippocratem Paracelsi fictum balsamū intellexisse somniat. Per τὰς ἀκρότητας καὶ ἰσχύς τῶν χυμῶν non balsamum Tartareum, sed vitiositatem humorum intellexit, quam ex cruditate, vel putredine, vel secretionem, vel alia occasione tali acquisuerunt. Propterea vel coctione, vel temperatione, vel purgatione iubet corrigi. An etiam semina & balsamum (quæ immutabilia fingunt & æterna) in aliam speciem permutari concedent noui reformatores? Sed & pharmaca nobis cogentur monstrare, quæ corruptum balsamum, quotiens corrigi amplius nequit, ex corpore expurgent. Sic & balsama miscebunt, temperabunt, attenuabunt, incrassabunt, concoquent, in alias species infinitas vertent. Quam pugnent hæc cū ipsorum principijs & hypothesebus, perspiciunt omnes, qui, quæ de seminibus immortalibus & balsamis suis æternis fabulantur, aliquando audierunt. FVR. Non solum hoc perspexi, δυνάμεις hoc loco appellauisse Hippocratem qualitates mistorum excellentes & notabiles, verum etiam alia quædam tum in huius loci explanatione, tum in alterius ex libro I. de Diætâ citati expositione,

mihi

Hippocr. per
humorum ex-
tremas qualita-
tes non intelle-
xit balsamum
Paracelsi.

mihi notauit. Primū est, quod in vtroque loco res vniuersas ex certa calidi, frigidi, humidi, sicci mixture seu temperamento conficit: atque ex horum moderatione sanitatem, ex immoderatione morbos nasci affirmat. Alterum, quod humores statuit causas sanitatis ac morborū plurimorum. Scio vtrunque perpetuū ab Hippocrate in legitimis libris affirmatum: sed horum in præsentia mentionem duntaxat facio, in quibus Paracelsici sperarūt inueniri posse, quod ipsorum commento patrocines. Proinde cum eorum opinio in illis etiam locis ab Hippocrate confutetur, in quibus Paracelso fauere iudicant, nō video, quæ eis spes in illo viro reliqua sit. Laudāt magister & discipuli Hippocratem, & medicum præstantem legitimūque fuisse, ac verū medicinæ spiritū habuisse aiunt. Addunt hoc etiam, rationem docere, scripturā, cum medicos commendat, laudat, honorari præcipit, de Hippocrate & Apolline loqui. Hos enim vero medicæ artis spiritu ægros percurauisse, prodigia & signa edidisse, ac tanquam naturæ illustria quædam lumina luxisse. At Hippocrates Paracelsi principia, ne per somnium quidem vnamquam vidit. Quo pacto igitur fieri potuit, vt verus ac bonus medicus esset, cuius doctrina cum Paracelsi fictionibus nihil habet simile? Si absolutè pugnat doctrina Hippocratis cum phantasia Paracelsi, vt in parte vix vlla cōsentiāt, impossibile est, vt amborum doctrina vera sit ac recta. At Hippocratem laudant etiam Paracelsici, cum ipsos laudare nemo possit. Quocirca Hippocratis doctrinam veram & legitimam esse certum est: Paracelsi autē falsam & noxiam. Non enim possunt discrepantes & pugnantes de eadem re sententiæ simul esse veræ. Quippe Hippocrates contendit corpus totum naturaliter affectum & sanum esse, cum omnia in eo contenta aptè temperata mistaque sunt. Paracelsus negat temperamētum ad sanitatis vel custodiam vel reparationem conducere.

Paracels. laudant Hippocratem, vt præstantem medicum.

Alterum oportet falsum esse: cum vtrunque verum esse non possit. E R. Sanitatem & morbum qui negat in temperie & intemperie seu mediocritate & excessu consistere, omnium qui vixerunt vnquam hominum est inficissimus. Etenim non solū corpora tum nostra, tum rerū aliarum omnium, verū etiam affectiones, qualitates, & actiones omnes amicæ & familiares, in quadam mediocritate consistunt, vltra & citra quā sunt vitiosæ vniuersæ. Equidem rectè verèq; scriptum est ab Ouidio: Est modus in rebus, sunt certi denique fines: quos vltra citraq; nequit consistere rectum. Quod si ergo, quicquid in hoc mundo est laudabile & bonum apud hominēs, in mediocritate quadam constat, & ex suis quibusdam extremis rectè temperatis cōpositum est, quomodo de hominis cōstitutione dubitari potuit? Caterū vt alia sunt aliorum principia, ex quibus mistis mediocritatem accipiunt, ita corporum elementa naturalium demonstrauius esse ignem, aerem, aquam, terrā: vel (vt cum medicis loquar) calidum, frigidum, humidum, siccum. Non arbitror eō dementiae venisse sanum aliquem, vt nesciat corpora mista omnia participare caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. In omnibus enim hæ qualitates manifestè insunt: inæquali tamen mensura & pportione. Quoniam alia alijs sunt calidiora, frigidiora, humidiora, sicciora. Quod impossibile foret, si non à contrarijs suis singulæ repressæ remissæque essent. Etenim in mistis omnis remissio prouenit à contrario. In omnibus ergo per mutuam actionem & passionem ad certam mediocritatem redactæ sunt: quā temperamentum appellamus. Fieri nāque nullā vi potest, vt in eodem contraria conquiescant, priusquam mutua temperatione ad cōcordiam sub certæ formæ imperio conspirauerint. Quocirca necesse est, vt ex his certo modo temperatis consent singulæ corporis nostri partes. Quod qui negat, multò insanit periculosius,

Quicquid in
mundo bonum
est, mediocre
est.

Omnis remissio in mistis est
à contrario.

loſius, quã vt curabilis videri poſſit. Paraceſſus certè pro more ſuo non ſemper negauit. Homo ex quatuor elemẽtis compoſitus eſt, ait in lib. de hydrope, ideoquẽ in his & per hæc moritur & viuít. Ex quo conſtat, ex eodem viuít, moritur, ſanus, æger eſt. In Archid. temperamenta quatuor in nobis eſſe ait, ſed non mutari: quia nob. ſcũm cõ. naſcantur, & ad mortem uſque perdurent. In humore inſunt radicali, inquit, & ſpiritu vitali. In lib. 3. Chirurgiæ cuiuſdam, ſic ſcripſit. Quod in hac re ſummum eſt, obſerua re conuenit, naturam. Huius ſi temperamentum ſeruaue ris, ſpontè vulnera curabit. Bouem intuerẽ, cui fracta ſit coſta: quã natura propria curat. Eodem modo nil ſibi agendum ſciat medicus aliud, quã vt impedimenta auferat, quæ in temperie vniuerſa conſiſtunt. Item, remedia omnia referuntur ad temperamentum quatuor elemẽtorum: & ſine temperamento curari nullus poteſt. Temperamentum porrò eſt facultatum quatuor elementorum cõiunctio, vt vnum fiant. In lib. de impreſſ. Meteor. *Temperamentum quid ſit a- pud Paraceſſũ.* quatuor temperamenta ab aſtris manare dicit. In Param. negat eorum conſiderationem ad medicum pertinere. Vita, inquit, & quæ ad hanc attinent, cumquẽ ea abeunt, non ſpectant ad medicum. At temperamenta cum vita veniunt & abeunt, adeoquẽ vitæ non corpori phyſico impreſſa ſunt. Secundò, nil eſt aliud temperamentum, quã natura. Cum enim dico hic calet, aut humidus eſt, non temperiem, ſed naturã eius dico: ac ſi colorem eſſe hunc vel illum dicerem. Hoc autem non facit vel ægrum vel ſanum. Tertiò mores non à temperamento, ſed ab aſtris oriuntur. Non bilis iram ſuſcitatur, ſed mars veſicam fellis replens. Ideo nec materia, nec cauſa morborum, nec medicorum contemplationi ſubiecta ſunt. Et ſi in iam recitatís verbis medicæ conſiderationis non eſſe inquit temperamenta, eſſe tamen concedit. Quã porrò falſum ſit vitæ contemplationem ad medicos non pertinere, nullus *Vitæ contemplatio ad medicos cum pertinet.*

ignorat prudēs. Propter vitæ namque custodiam omnia faciunt, sanitatem tuentur, morbosque fugant. Imò huius gratia ipsa quoque temperamenta conseruare & emendare student. Virū temperamentum vitiatum morbus sit nec ne, suo deinde loco audiemus. Longè alia est, quā colorum, temperamentorum ratio. Vnde morū varietas nascatur, hīc non quærimus. Sufficit iam breuiter indicauisse, quā sit bellus argumentator Paracelsus: quāque præclare probet ad medicum non spectare disputationem de temperamentis. FVR. Alia insuper extant testimonia, quibus temperamenta nullam vtilitatem adferre medico dicit. Comparat ea fructibus arborum, vt sint morborum effectus, non morbi. Vulnera quoque quantumuis inflammata frigidis iuuari constanter alicubi negat. Aliquando rem quamlibet vel calidam vel frigidam tantummodo esse dicit: nonnunquam alias etiam qualitates adiungit. Omnino varius est in hac re. At verò quia nec sibi constat, nec causas probabiles vllas adducit, cur neget, ipse quoque simplicem negationem facile contempsit. Nam si negare aliquid sufficit, nec argumentis oporteat, quod negatur verum, falsum ostendere, verū nihil erit. Omnia namque negare ausi sunt olim Sceptici: & nunc audent Paracelsici. Illud consideratione dignius est, quòd ab humoribus gigni morbos negat: eosque corporis nostri elementa esse inficiatur. Nam sententiæ suæ rationes videtur aliquas adferre, ad quas mihi velim perspicuè respōderi. Quoties causam nullam adfert, quid dicat parum sollicitus sum: vt qui statuerim in nullius iurare verba magistri. Tale est, quod alicubi scribit, omnes ex quatuor humoribus medicorum errores natos esse. Item, non esse in omnibus corporibus quatuor humores, sed in alijs vnicum tantū, in quibusdam duos, in aliquibus tres, in nonnullis quatuor. Tales, inquam, sententias ne flocci quidem facio. ER. Producito igitur ratio

rationes, quas obseruasti. FVR. Ne, quæso te, graueris mihi nodum quendam, seu difficultatē dissoluere, quæ modo mihi incidit. Ex Hippocrate suprâ dixisti τὰς δυνάμεις seu τὰς ἀκρότητας τῶν χυμῶν, cum fortè secreti sunt in corpore, seorsumque consistunt, non prius desinere affligere ipsum, quā vel concocti, vel cum alijs misti ac temperati rursus fuerint. Nuper autem temperamentum aiebas consistere in mediocritate & temperatione quatuor qualitatum. Nam elementa κράσεως dicebas esse caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. Id si est verū, quomodo dixit Hippocrates, humores amaros, salos, acres, acerbos, inter se misceri ac temperari oportere? Memini quoq; te in præcedente disceptatione constanter asserere, salsa, amara, dulcia &c. quoad talia sunt, verè non misceri. Neque oblitus sum argumenti, quo hoc ipsum demonstrare conatus fuisti. Dum horum omnium recordor, Hippocratem tacitè erroris argui video. Sin aliter habet, non tantum nouem erunt illæ species temperamentum à Galeno enumeratæ, sed longè plures. Quoniam temperamentum quoddā erit falsum, exempli gratia, & amarum, & dulce, & acerbum, & acre: prout in mitione horum vna ex his qualitatibus, aut duæ superauerint reliquas. ER. Diuinè Galenus docuit non plures quàm nouem temperamentorum species esse. Plures enim fingere cum ratione aliqua vera non licet. Nam diximus temperamentum esse qualitatem vnā ex mutua actione & perpeffione caliditatis, frigiditatis, humiditatis, siccitatis, ad mediocritatem quandam redactarum pronatam. Huic illud addendum est scilicet, temperamentum in toto corpore temperato, eiusque partibus & particulis vniuersis æqualiter inhaerere: si modò sit corpus verè simile, ac simpliciter temperie præditum. Confectarium igitur est, vt qualitates, quarum mediocritas quædam existit, æquali proportionē mensuratim conseruata, omnes

An tempera-
mentū aliquod
sit falsum, ama-
rum, dulce, bi-
liosum, pitui-
tosum, &c.

Temperam e-
quē in toto &
particulis om-
nibus inest.

*Sole primæ
qualitates in
omni materia
inesse possunt.*

subiecti partes & particulas æquè peruaferint occupa-
rintque. Quod cum extra caliditatem, frigiditatem, hu-
miditatem, siccitatem, qualitates aliæ nullæ possint face-
re, impossibile est, vt verū temperamentum in alijs vllis
qualitatibus insit. Omnes aliæ qualitates determinata
quædam subiecta obtinuerūt, extra quæ nec existere pos-
sunt vllō pacto, nec cogitari fingique debent. Amaritu-
do namque ac fædeditudo, aut alia similis qualitas, cum sint
effectiōnes certæ mixtionis, nō in quavis re, sed certo mo-
do mixta duntaxat insunt: in aliter mixtis vt insint nulla
vis creata perfecit. Non enim essent certæ ac definitæ
mixtionis soboles, si etiam in aliter temperata materia
inesse cogirarentur. Amara igitur, dulcia, salia, &c. quoad
alia existunt (nam quatenus calida sunt ac frigida, &c. ni-
hil prohibet ipsa misceri) non possunt verè temperari, p-
pterea quod amaritudo non potest inuadere in subiectū
dulcitudinis: nec dulcedo amaroris subiectum posside-
re valet. Eadem est aliarum omnium ratio. Quocirca nō
possunt verè temperari totæ per totas, quæ sic confusæ
sunt qualitates, vt in suo duntaxat subiecto inhæreant,
non totam materiam similiter occupent. FVRN. Quo-
modo ergo ex dulcibus & amaris certo modo mixtis sa-
por dulciscens seu medius inter dulcem amarūq; pro-
uenit? ER. Quia alter alterius vires obtundit, nec since-
rè in linguam agere sinit. FVR. Si non peruaferunt sin-
gulæ subiectum totum, quī sit, quod in quavis minima &
sensibili particula vterque sapor percipitur? aut saltē ex
vtroque mixtus? ER. Quia secundum minimas ad sen-
sum particulas facta est cōfusio earum. Suprà vbi de Mi-
xtione inter nos disputauimus, negotium hoc exemplo
vini rubri & albi inter se confusorum declarari. Hoc in
loco repetere, quæ ibi dicta sunt, non volo, quia eorū non
es oblitus: sed paulò pluribus exemplis solū declarabo.
Quamquā verò infinita possent adferri tum naturalia tū
arti-

artificialia, duobus tamen contentus hîc ero: artificiali vno, & naturali altero: ex quibus abundè res tota conspici potest. Nulla pars calcis ita parua sumi potest, quæ non *Calx quomodo* *mista.* *ἐμπύρευμα* contineat: neq; aloes particula aliqua est non amara. Quòd aut̃ neq; calcis partes vniuersæ ignitæ, neque aloes particulæ omnes amaræ sint, ex hoc euidēs est, quòd elui ex illa calidæ, ex hac amaræ possunt. Et si verò in cunctis rebus hæc partium separatiō non æquè prompta est ac facilis, verū esse nihilominus perspicis quod diximus. FVR. Non repugno hîc vlt̃erius. ER. Ergo cum solæ qualitates quatuor effectrices hæc sint natura & facultate, vt singulæ totam sublunaris mundi materiā possidere queant, solæ possunt veri temperamenti elementa censer̃i. Et si enim ignis calidus est ac siccus, potest tamen eius materia frigida & humida effici: & è contra aquæ materia, quæ has in se qualitates obtinuit, caliditatē & siccitatem suscipere potest. Potest igitur vnaquæq; ex his qualitatibus in corpōra sublunaria omnia, simplicia & mista, introduci: & possunt in misto corpore omnes simul inesse, in quæ omnes eius particulas simul penetrare. Solæ igitur hæc quatuor qualitates tangentia corpora subire atq; alterare tota possunt, vt se ipsas in omnē materiam veluti propagent ac exporrigant: quod alijs nullis datum nouimus. Amara namque tam nō mutant dulcia (nisi vnà cum sua materia cum dulcium materia confundantur: & hoc pacto sensus iudicium impendant) quā non faciunt corpora grauiora, vt lenia iuxta posita fiāt grauiora. FVR. At contraria, vt video, in eodem præcisè subiecto geminata collocas. ER. Non sunt contraria, cum ad mutuam concordiam sub formæ imperio cōspirarunt: & dū adhuc pugnarēt inter se de subiecti possessione, nōdum id occupauerāt similiter ambæ. Cōtrariæ igit̃ erant, dū sinceræ adhuc essent, nulla forma coercitæ & colligatæ. FVR. Video præclarè nūc, cur in solis his qualitatibus

An contraria
in eodem inesse
possint.

temperamentum posuerint Philosophi ac medici: curq; falsa, amara, dulcia, pituitosa, biliosa &c. temperamenta mutare nequeant, quoad talia sunt. Nam quoad pituita frigida est, bilis autem calida, potest illa frigefacere, hæc autem calefacere tangentes carnes totas, non in superficie tantum: atque id facere possunt tangendo solum, absque eo, ut cum carnibus misceantur seu confundantur. At

Acida, salsa, etc. non alterant corpora vicina, quoad sunt acida, salia, etc.

dulcem, aut acidam, aut saliam, aut amaram reddere carnem totam non possunt (imò ne superficiem quidem) nisi cum ea permisceantur particulae aliquæ dulces, vel acidæ, vel amaræ. Nunquam enim hæc qualitates in alio quam suo proprio subiecto inesse possunt. Caro igitur amara vel salsa efficitur, quia substantia aliqua tali sapore prædita, ut succus, aut vapor, seu spiritus in eam se insinuauit: non quia ipsa carnis substantia qualitatem hanc suscepit. Frigida verò aut calida effici potest, licet rei calefacientis aut frigefacientis particula nulla prorsus in eam permeauerit. Causa declarata prius fuit. Cui addi hæc etiam possit, quod dulcedo, salsedo, amaritudo, &c. in solum

Acida, salsa, etc. quoad sunt talia, in solum gustatum agunt.

gustum agere possunt, quoad scilicet saporibus sunt: quem admodum colores solos oculos mouet, ac soni solas aures percellunt. Non possunt ergo se in vicina corpora absque suis subiectis insinuare, atque propagare, instar caliditatis & frigiditatis. ER. Hæc si arrogans & tumidus ille Paracelsi gregalis intellexisset, nunquam verba, quæ se quuntur, excidere sibi passus fuisset. Dicent, inquit, ex occurso frigidorum alimentisque frigidis generari intemperiem: ex intemperie autem actiones debilitari. Dicam ego, ex occurso & usu acidorum generari aciditatem: ex aciditate actiones lædi. Et hoc adiungo: nisi in frigidorum occurso vel usu adfuerit *δυσμυς* quædam, morbum nullo modo relinqui in corpore: in acidis, acerbis, amaris, acris, salis, semper adesse. Quid ais turgidule sophista? Num eadem ratione per totam penetrare contingit corporis

poris substantiam, vel aciditatem, vel amaritudinem putas, qua frigiditas penetrat? Vis nulla creata præstabit, ut alicuius misti substantia non acida, propter contactum corporis acidi efficiatur acida: priusquam virtute caliditatis, frigiditatis, &c. temperamentum eius immutatum, aptumque aciditatis subiectum reddita fuerit. Nō enim potest aciditas, quoad aciditas est, contiguum corpus aliud mutare, quā linguam. Acidum ergo fiet, si particula acida in ipsum transmigrent. Sic & aqua ex permistione fellis amara redditur, tametsi propriam naturam nō mutarit. Recte igitur dicitur, intemperiem ex occurso acidum, quoad sunt acida, nullam gigni: sed quoad sunt frigida, sicca, &c. Atque hæc est illa *διωαμυς*, quā impudens reprehensor inscite quærit: quæ acidis perpetuò adest. Sic vocauit enim Hippocrates qualitates primas effectrices, quoad in subiecto aliquo insunt durabiles & mistæ. Vbi simplices sunt, non constantes & mistæ, nō tam facile inducunt morbos: facileque iterum fugantur. Hoc autem fieri non potest in acidis, amaris, &c. Non enim extinguere vis, aut retundi actio potest, nisi vel cum alijs temperentur, vel extra corpus eijciantur. Quamobrem confitendum fuerit, Hippocratem de mitione ac temperatione illa locutum esse, quæ est instar Cramatis: vbi qualitas quælibet proprium seruat subiectū suum, (*τὸ δὲ ἐκ* *κὸν πρῶτον* vocat Aristoteles) tametsi sensus discernere nequeant. FVR. In hac re quia mihi satisfactum est, redeo ad enumerationem rationum, quas Paracelsus adducit, ut humores illos quatuor celebres in corporibus nostris non inesse doceat. In lib. de modo Pharm. cum humores corporis nostri fructus & effectus, non autem excrementa esse probare statuisset, sic argumentari voluisse videtur. Quemadmodum pyra seu fructus arborū nullus recte dixerit excrementa earundem esse, ita neque humores scite vocabuntur excrementa corporum nostrorum.

Aqua ex permistio felle amara, in se non est amara.

Per τὰς δυνάμεις quid Hippocr. intellexerit.

Argumenta Paracelsi contra humores.

» rum: cum eorum sint fructus. In eodem cum vellet osten-
 » dere, hominis materiam non esse humores, sic ratiocina-
 » tur. Sicut fructus cum arbore generati aliud sunt ab ar-
 » bore, cuius sunt fructus, ita humores quoque non pote-
 » runt reputari homines: cum sint excrementa (ipse vocat
 » stercora) cum carnibus producta. In lib. pro Hospital. si-
 » mili modo contendit, eos non esse materiam causasue
 » morborum. Vt in horto, inquit, Maiorana seminaturus
 » non cogeris quærere, quid phlegma sit aut bilis, ita mor-
 » bum curaturus scrutari non habes necesse, quid sit me-
 » lancholia, vel sanguis. De morb. tinct. Bilis non est humor,
 » sed corpus, & velut membrum principale, nec locum mu-
 » tans nec magnitudinem. Ergo nec excrementum nec ele-
 » mentum est. Idem de dolore Colico repetit. Bilis, inquit,
 » causa non est huius mali. Non enim excerneretur in tan-
 » ta copia, cum sit pars corporis suamque habeat mensu-
 » ram: ultra quam non magis augetur, quam ossa. Alia ra-
 » tio in lib. de modo Pharm. posita, talis est. Nulla ars aut
 » professio humores vestros probat: & in nullo corporis
 » loco oriuntur. Ergo non sunt corporum elementa, mor-
 » borumue causæ. Neq; cœlum neq; terra nouit phlegma,
 » bilem, melancholiam, scribit in suo Labyrintho. Ergo ne-
 » que in homine ista fuerint. Quis in natura bilem, inquit
 » in Paragr. in Philosophia melancholiam reperit? Eadem
 » ratione in chirurgia quadam negat sanguinem in hepa-
 » te inesse (ratio eadem est humorum aliorum) quia videli-
 » cet in eo nunquam viderit. In lib. de Podag. materiã mor-
 » borum negat his verbis. Nulli morbi, inquit, è materia
 » fiunt, sed ab effectore. Humor autem non magis est effe-
 » ctor, quàm lignum. Et vt hoc à se ipso non conformatur
 » in domum, ita nec ille à se ipso permutatur in morbum.
 » De caduco sic legimus. Non ex putrido ligno ædificatur
 » domus, sed ex aptè fabricato. Quare vos etiam morborum
 » materiam adferre, non humores putridos, sed concinnè
 » efforma-

efformatam & fabricatam. In Chirurg. ait, quomodo po-
 test bilis flaua erodere carnem, cutem, ossa, cum in ea ca-
 nis nullus insit? Aut qua ratione acrimonia sua abradat
 & exedat atra bilis, cum æruginē in se nullam contineat?
 Item, si ab humoribus tumores efficiuntur, cur propriū
 habent locum? cur dilatantur? cur in externis partibus, v-
 bi pauciores sunt humores, apparent? Postrema hæc est.
 Quod non est matrix & sinus, quemadmodum terra fru-
 ctuum, & vterus infantis, elementum corporis esse neq̃t.
 At quatuor humores non sunt eiusmodi receptacula &
 sinus. Quare ne elementa quidem fuerint humani cor-
 poris. Quæ de hac re notaui, illo ferè ordine, quo legi, re-
 citaui. Et si enim modò vnum, modò aliud videtur mon-
 strare voluisse, omnia tamen huc tendunt, vt neque ele-
 menta corporum nostrorum neque causas morborum
 esse persuadeat. E R. Non expectabam à te, vt, quæ con-
 fusè perturbateque scripsit, distinctè atque ordinatè no-
 bis proponeres. Sufficit nobis, si eorum, quæ indiscretè &
 inordinatè dixit, summam perspicere valeamus. Medici
 quatuor humores dicunt esse elementa, & excrementa
 corporis nostri, & denique etiam causas materiamque
 morborum. Videntur hæc absurdè dici. Non enim vide-
 tur elementum alicuius, rei eiusdem censerī posse excre-
 mentum. Pugnant enim inter se elementum esse & excre-
 mentum esse rei eiusdem. Præterea non satis liquet, quo-
 modo humores elementa sint corporum nostrorum, si-
 mulque materia & authores seu effectores morborum
 dicantur. Effector enim non est pars rei effectæ: elemen-
 tum autem pars eius existit. Hæc si voluit reprehendere
 Paracelsus, plus sapuit in animo, quā in verbis appareat.
 FVR. Videtur aliquid horum somniasse, quando humo-
 res non magis effectores esse morborum dixit, quā lignū
 domus: quo in loco materiam concessisse putarem, si nō
 alio loco palam iterum negaret. E R. Nihil est noui, si,

*Humores sunt
 corporis nostri
 elementa, excre-
 menta, & mor-
 borum causa. ¶*

*Fructus & se-
men quomodo
sint excremēta*

quod in vno loco affirmat, in alio rursus neget. Hoc infolens fuerit apud hūc Tenebrionem & sequaces eius, si eandem vbique sententiam veram tueantur. Negat humores esse corporis excrementa: & nihilominus fatetur ita cum carnibus generari, quomodo cum fraxino, excrementum suum oritur, & quomodo in arbore fructus nascuntur. Sanè ipsos esse fructus quosdam non ita inficias. Hi cum pars indiuidui non sint, quid aliud quam excrementa fuerint? Semen excrementum esse animalis, si ad illud, in quo generatur, respicias, controuersia caret. Tantum enim abest, vt ei pro sit, vt sæpè plurimū obsit. Quo fit, vt frequenter admodum effundere ipsum maximo perire annitatur. At idem illud utilis & necessaria res est, si propagationi seruire cogites. Est enim opifex & effector, aut certè instrumentum (ne materiam quoque dicam) generationis, sine quo generatio multorum animalium perfici nequit. Sic fructus etiam plantarum utiles sunt nobis quidem, arboribus autem nihilo magis prosunt, quàm fetus matri prodest. Quod si ergo semen est, ac rectè vocatur excrementum, quomodo bilis tum flaua tum atra, licet vsum aliquem in corpore interdum habeant, sanguinis excrementa non verè nuncupentur? Paracelsus in lib. de morb. inuisib. pituitam (quā ipse mucum vocat) excrementum sanguinis expressè nominat. Qui naturā & à pharmaco irritatam, & à vitijis humorum exsuscitatam, vidit bilem modò flauam modò atram, aliquando per vomitum, aliàs per aluum vacuare, corpusque à grauissimis morbis eo modo liberare, & adhuc dubitat an excrementa fuerint, indignus est, qui inter homines sanos censeatur. FVR. Non admodum hac de re dubitat, vt arbitror, Paracelsi discipuli, cum non sit hic alia re quàm oculorum inspectione opus. Equidem Paracelsus, quicquid de hac re dixit, huc præcipuè direxit, sicut antea monui, vt nec elementa corporis, nec causas morborū probaret.

baret. Interim non nihil me scrupus vexat, quem paulò
 antè mihi iniecisti: cum verisimile non esse diceres, rem
 eandem excrementum pariter & elementum eiusdem
 corporis existere. E.R. De hoc postea: nunc an elemen-
 ta sint corporis nostri videndum est. Vtrum causæ sint
 ac materia aliquorum morborum, & quomodo vtrum-
 que sint, suo deinceps loco, cum de morborum causis a-
 gemus, declarabitur. Caterùm sicut à te non postulavi,
 ut, quæ misit ille tradidit, tu electè distinctèq; recitares, ita
 non debes, à me vicissim pòterò, ut, quemadmodùm res
 omnes, mistas necessariò, suo quodam temperamento
 ex actione & passione mutua calidi, frigidi, humidi, siccì
 otto, præditas demonstravi, sic etiam quattuor in nobis
 humores inesse, sanguinem, pituitam, bilem flauam, a-
 tramque, argumentis probare coner. Non enim conue-
 nit, ut sensibilem aliis sit iudex quam sensus: ut iam su-
 præ quoque ostendimus. Qui rerum sensibilem, inquit
 Galenus, se putant iudicem antiquiorem sensu præstantio-
 rem habere sensu, ἀμικχανὸν τῆς σοφίας, μάρχων δ', εἰ καὶ τ'
 ἀληθὲς εἴπειν, ἐμὴ δὲ ξίαν ἐπαγγέλλονται. Nos igitur, ne videamur
 esse Sceptici, ac sensus contemnere, ignemque frigi-
 dum dicere, huic sententiæ absque vltiore probatione
 acquiescimus: quæ humores prædictos in corpore homi-
 nis inesse statuit. Non potest enim negari, quin quotidie
 multi per aluum egerant, & per vomitum reiiciant, hu-
 mores aliquando flauos, virides, ærugini similes, amaros,
 quos bilis species esse dicimus: interdum atros, acidos,
 vel acerbos, quos melancholici generis esse scimus: non-
 nunquam albos, aquosos, leuissimos, acidos, salios, quos pi-
 tuitæ naturæ esse nemo non concedit. Et hos humores
 in corporibus semper inueniri mortuorum pariter & vi-
 uorum indicant quotidiana excretiones non tantum ven-
 triculi, verum etiam alui & urinarum. Etenim in excre-
 mentis intestinorum semper aliquid apparet biliosum ac-

*Humores sunt
 elementa cor-
 poris humani.*

*Sensibilia non
 sunt argumen-
 tis asseruenda.*

*Humores in
 corporibus no-
 stris inesse do-
 cent sensus.*

flauī, ac præterea nigri, tamen si modò hic, modò ille superare humor videatur. Sic & vrinæ nunc magis flauescunt, nunc pallescunt, nunc nigrescunt, prout hic vel ille humor redundat. Nec sanguis etiam, quocunque tempore vel secta vena educitur, vel vase aliquo recluso effunditur, vnus semper modi apparet. Et quanquam nunc nigrior & crassior, mox flauus magis & tenuior, aliquando rubrior, & ad mediocritatem accedens propius, non raro candidior & pituitæ similior cernitur, semper tamen ex omnibus humoribus compositum esse quiddam conspicitur. Quæ quia sensus nos docent, verè stupidi simus, si in dijudicanda re sensibili plus argumentis tribuamus, quàm sensuum testimonio. Non sumus Sceptici, vt sensibus rectè affectis fidem derogemus: cum hoc, vt rationes humanas in præsentia omittam, sacrosanctæ Dei voluntati in sanctis Scripturis expressæ manifestissimè repugnet. Sed nec Hippocrates conatus est argumentis astruere alijs, quod dicimus, quàm confessione hominum omnium, & manifestè apparentibus. Dixi, inquit, quæ hominem ego esse affirmari semper demonstraturum talia esse secundum legem, id est hominum existimationem, & secundum naturam. Et sanè nullus vnquam mortalium non alio nomine sanguinem, alio bilem flauam, alio atram, alio denique pituitam appellauit. Quòd ad naturam attinet, satis liquet, inter se forma viribusque plurimum distare, cum coloribus, qualitatibus tactilibus, & consistentia viribusque omnino inter se differant: quod non minus pharmaci propinatione comprobatur. Non utitur alio argumento Hippocrates, quàm hominum consensu & euidentiâ sensuum. Et his quidem non hoc probat, inesse quatuor istos humores in homine, quòd sensuum arbitrio totum permittit, sed quatuor omni tempore in eo apparentes humores inter se differre, neque vnum quid esse prædictis argumentis ostendere conatur. Quippe fuisse tunc aliquos,

Sensuum indicium negare pugnat cum sacris literis.

Quid Hippoc. per legem & naturam voluerit probare.

quos, qui non quidem negarent in homine inesse pituitam, sanguinem, bilem vtranq; , sed eandem rem esse omnes hos opinarentur humores, ex sequentibus perspicuum est, vbi causas exponit, cur in hanc opinionem aliqui deuenerint. Ergo cum neq; ætate Hippocratis, neq; post illud tempus ad Paracelsum vsq; , negare aliquis fuerit ausus, quatuor in homine inesse humores, quod sensibus hætenus repugnare nulli vellent, ne nos quidem decet ab hac iudicandi consuetudine discedere, cum de sensibilibus ferenda est sententia. Faciendum id nobis eò est promptius, quo certius scimus etiam coelitus edocti sensuum iudicium in discernendis & censendis sensibilibus non esse aspernandum. FVR. In hac parte haud magnalis fuerit: cum ne Paracelsici quidem prudentiores inficientur prædictos humores in homine inueniri. Vtrū ob id elemēta censendi sint corporum nostrorum, ex dictis nondum intelligere possum: quod in primis Paracelsus refellere voluisse mihi visus est. Non enim quicquid in corpore inest, continuò elementum eius debet reputari: nisi fortè & ex vermibus & ex alijs sordibus cōflatum existimare oporteat, quia in homine sæpe insunt. ER. Obiter illud etiam ostendimus, quod probatum adhuc nō te vidisse ais. Sanguinem id esse, ex quo corporis nostri partes omnes aluntur, non negabis opinor. Illis porrò nos ali solis, quibus constamus, si confessum non esset omnibus, perfacile posset à nobis demonstrari. Ergo cum in sanguine humores alios contineri sensus nos doceant, quid aliud sentire possumus, quàm ex eisdem nos de principio factos? In quem enim vsum alium, rogo te, deferretur sanguis talis in omnes totius corporis partes? Quintæ partis, nempe feri vtilitatem ac necessitatem docti semper intellexerunt: vt scilicet vehiculum esset humoribus crassioribus per angustos meatus facilius penetrandi, & ad omnes corporis particulas permeandi.

Non quicquid
in corpore est,
elementum est.

Alimur sanguine ex humoribus misto quatuor.

Supra dictum
de humoribus
et elementis

Non idem humores sunt elementa et excrementa.

Bilis autem tum flauæ tum atræ, ac pituitæ insuper vsus quis fuerit, si non præstet alimentum membris? Equidem oculis nostris cernimus, ex sanguine melancholico nutritos, aut biliosiore, aut pituitosiore abundantes, carnes tum colore tum consistentia nancisci tandem similes. Hoc autem fieri non posset, si non his partibus aleretur. Taceo iam quod oculis nostris videmus, partes alias succis quodammodo discrepantibus ali: quos ex eisdem tamen vasis ad se omnes alliciunt. Conuenit etiam rationi, ut alimentum sicciorum partium siccius, humidiorum humidius, frigidiorum frigidius, & calidiorum calidius non tantum putetur, verum etiam existat. Sed hac in re nequaquam opus est nos immorari diutius, cum per se clara & perspicua sit, ac proposito nostro eius explicatio accuratior non usquequaque sit necessaria. Etenim materiam corporis nostri primam sic demonstratum fuit quatuor esse vulgaria elementa, ut merito confidam Paracelsicos, quibus aliquid in capite salis est reliquum, porro non negaturos. Proxima elementa siue quatuor à nobis iam sæpè nominatos humores nobiscum siue quis ponat, siue neget, parum laboramus: dum negari à nemine sano potest, hos in omni corpore, omni tempore, loco, ætate, regione, inueniri. Sed ne illud quidem potest negari, sanguine ali corpus ex diuersis partibus colore & consistentia composito, quibuscunque tandem nominibus has cuique placeat nominare. Hæc, inquam, cum sint certa & confessa omnibus hominibus, de reliquo non magnopere sum sollicitus. F V R. Partes corporis esse non dubitat affirmare Paracelsus. Sed tui nunc est muneris docere, qua ratione iidem humores corporis nostri elementa pariter & excrementa censerì possint. Vtrunque enim confectum esse iam video. E R. Non iidem humores sunt elementa & excrementa, sed diuersi. Dum enim ex Chylo sanguis generatur ex quatuor humoribus con-

cretus,

cretus, partes aliquæ intra, aliquæ suprâ modum coquuntur. Has tanquam inutiles sanguini futuros, natura secernenda certis ad hoc visceribus destinatis tradit. Reliquos, quicunque neque infrâ sanguinem nimium manserunt, neque nimis longè ab eo recesserunt, sed æquabilitatem quandam per coctionem adepti sunt, unitos inter se per venas & arterias in totum corpus distribuit, ut eiusdem alimentum fiant. Ergo non moderatè coctos, sed vel remotius infrâ sanguinis naturam subsistentes, vel longius suprâ eius naturam transgressos, vel alia ratione inutiles segregat, & ad usus alios amandat. Prouida enim natura ne excrementa quidem non studet ad rem aliquam utilia facere: quò nihil in corpore sit ociosum. FVR. Intelligo eosdem specie hos & illos esse, sed perfectione & imperfectione alijsque talibus accidentibus differre. Ad Paracelsi autem argumenta quid iudicas dicendum? ER. Cum bilem corporis partem dicit esse locum non mutantem, naturalemque magnitudinem non egredientem, pro vesica bilem ex sanguine separante videtur accepisse. Solent enim Sophistæ & impostores, cum aliter fallere non possunt, nominum abusu & inuersione ludere. Potuit hîc facilius latere, quia nostrate lingua omnia scripsit, in qua etiam receptaculum, seu vesica fellis, fel nominatur. Sed quod modò excerni extrâ corpus dicit, modò partem corporis esse immobilem ait, satis declarat eius insanam & inconstantem calumniandi libidinem. FVR. Non pugno, quin rectè ista dicas: at nihilominus manet difficultas. Quippe humores effectus & veluti fructus quodam esse concedis animalium: & eisdem aliquoque affectibus. Eosdem ergo humores facis elementa & fructus seu effectus eiusdem animalis. Cerrè iecur & venæ eodem illo sanguine nutriuntur, quem paulò prius confecere. Sic & ventriculum dicitis chylo ex cibis generato refocillari. Est autem absurdum, ut fructus arboris putentur ele-

Vtrum elementa pariter et opera corporis nostri sint humores.

mentum arboris. Nam elementum prius est eo, cuius est elementum, fructus autem posterior. Idem ergo prius erit ac posterius ad idem relatum. Hoc Paracelsi argumentum non mihi videtur despiciendum. ER. Ausim constanter asserere, tantum in Paracelsi iudicii & doctrinæ aut sapientiæ non fuisse, ut tale quid cogitaret. Nam longe aliter ab eo proponitur in lib. de modo Pharm. ex quo

„ tu desumpisti. Vnaquævis particula, inquit, propriū habet ventriculū & peculiare excrementum (hoc excusa-

Paracels. sanguini, adipi, ichoribus proprios tribuit ventriculos.

bile fuisset, nisi & sanguinem & adipem & ichores vicerum suos habere ventriculos asseneranisset: quasi hæc etiam nutrirerentur). Quare cum tot sint stercorea & ex tam differentibus conditionibus genita, quomodo ex quatuor solum rebus gigni dicunt medici? Sic generantur excre-

„ menta, quemadmodum fraxinus. Hanc quis ex melan-

„ cholia vel bile procreatam dicat? Aut quis iam natā, pu-

„ ter bilem esse vel melancholiam? Quam non potest hoc

„ affirmari, tam non debet illud asseri: cum vtrorumq; or-

„ tus idem sit. Et sicuti in fructibus arborum nullus est hu-

„ mor talis, nec ex fructu colligere potes in arbore conti-

„ neri bilem, melancholiam, &c. ita neque excrementa in-

„ dicant bilem aut melancholiam in corpore. Hæc est præ-

clara Paracelsi doctrina. Videtur autem hoc velle, sicut

pyrum, exempli gratia, non est excrementum pyrorum

in arboris medulla latentium, ita neque bilem excretam

excrementum esse bilis intra corpus comprehensæ. Ve-

rūm ut alia omnia penè non scripsit nisi ebrius & amens,

ita hæc spiritu non bono inflatus distulit. Certè quid vo-

Paracelsi calumnia.

luerit ipsum nescisse liquet. Non enim dicunt medici vel

quatuor tantū excrementa, vel excretam bilem, bilis

in corpore permanentis excrementum esse. Bilem san-

guinis excrementum scimus: & huius partem aliquā sub

inde vacuari nouimus: relictæ in corpore excrementum

non docemus. Sed nec video cur talia dixerit. FVR. Su-

spicor

spicor hoc cum voluisse. Sicut propter pyrum in arbore
 apparens nullus existimat pyra ex arbore purganda, vt
 quæ in ea non insint, ita propter bilem ex corpore exeun-
 tem non debent medici bilem detrahere conari. ER. Ef-
 fectioes corporis nostri multæ sunt ac dispares. Genera-
 tur enim chylus in ventriculo, & separatur excrementū
 ab eo in intestinis. Ex hoc in venis hepatis generatur san-
 guis, & secernuntur ab eo excrementa virtute lienis, veli-
 cæ fellis, & renum. Nutriuntur sanguine partes, & suum
 quoddam singulæ pariunt excrementum. Horum quæ-
 dam inutilia sunt, ac proinde efficiuntur: quædam vtilia
 sunt, vt lac & semen. His si comparare velis fructus arbo-
 rum, ferri possis. At si generationi bilis vtriusque, alia est
 ratio. Et si enim his quoque natura abutitur ad commo-
 ditatem animalis, fructibus tamen arborum non respon-
 dent. Similia fuerint potius gūmi, quod exudat ex plātis,
 fungis adnascantibus, & succis quibusdam alijs sub cor-
 tice contentis: vt quæ nutrientis succi excrementa recte
 appellaueris. Cum fructibus etiam prolem ritè contu-
 leris: cum excrementitjs humoribus similitudinem vix
 ullam habent. Quàm porro sit inepta collectio Paracelsi,
 etiam cæcos videre arbitror. Non purgant bilem medi-
 ci, priusquam ex certis indicijs perceperint in corpore
 redundare, morbosque vel generare, vel fouere, vel mini-
 tari. FVR. Quid interim ad meam obiectionem respon-
 debis? ER. Nihil absurdi sequi. Haud puto post natos ho-
 mines dubitatum esse, num animalia sibi suum nutrimentum
 præpararent. Axioma est apud medicos, idem esse
 quod nutritur, & nutrimentum sibi concoquit. Primum
 ergo ex cibo conficitur sanguis: & ex eo post modū par-
 tes, quæ generarunt, alimentum capiunt. FVR. Idem er-
 go prius & posterius est. ER. Nutritio fit, vt in locum e-
 ius, quod abiit, simile reponatur. Generatur ergo ex san-
 guine, non quod iam est, sed quod non est. Ab eo, quod

Effectioes cor-
 poris nostri
 multiplices
 sunt.

Quomodo hu-
 mores elemen-
 ta simul sint &
 fructus corpo-
 ris.

adeſt, concoctus & generatus eſt ſanguis, nō ab eo, quod diſſipatum fuerat. Quare ſanguis, ex quo per nutritionē pars deperdita regeneratur, non eſt hac parte genita poſterior, ſed prior: cum ſit eius materia. Poſterior autem eſt ea parte, à qua genitus fuit. At huius non eſt elementum. Ex auctione facillimè, quod dico, perceperis. Cum enim pars aliqua capit incrementum, non ea, quæ cce-
dit, ſanguinem generauit, ſed ea, cui accedit amplior. Sanguis ergo eſt effectus & opus quoddam eius partis, cui accedit aliquid: elementum autem & materia eſt, non huius, ſed eius, quæ accedit: hoc eſt, eius, quæ generatur, & nondum exiſtit. Quocirca vides non ad idem præciſe referri ſanguinem, cum partis alienius opus dicitur, & cum eiufdem partis elementum vocatur. Prior itaque eſt eo, quod per nutritionem ex eo generatur, & poſterior eo, à quo generatus prius fuit. F V R. Egregiè nodum hunc explicuiſti: quare ad conſequentia tranſeundum. E R A. Quod Paracelſus ait nunquam ſe in hepate ſanguinem vidiffe, poteſt verum eſſe. Fortaſſe nunquam videre tentauit. Nos autem, & quicumque non ſunt orbatī oculis, ſæpè vidimus. Saltem in venis aliquando vidit: atque ex vulneribus aut naribus profluere conſpexit. Si neque in coelo, neque in terra, neque in plantis conſpicatus eſt bilem, pituitam, &c. mirum non eſt. Non enim horum ſunt vel elementa vel excrementa quatuor toties nominati humores: ſed animalium duntaxat ſanguine præditorū. In liene ſemper conſpici-
tur ſanguis a-
ter.

Sanè in venis & carnelienis perpetuò ſanguis nigrior re-
peritur, quàm in aliarum partium venis. Sed & ipſa huius viſceris ſubſtantia talis exiſtit: quod argumenti eſt ſatis, ipſum ex hepate ſæculentum melancholicumq; ſuccum ad ſe pertrahere. Similiter videmus in animalibus veſicam fellis adnatam hepatis bile modò flauiore, modò viridiorē turgentem: quam ex ſanguine attractam eſſe non eſt dubium. Effundi eandem per interualla ex eadem

dem vesicula in intestina, vt ab ea extergantur, & excrementa promoueantur, ne id quidem ambiguum est. Sic & color excrementorum indicat, in alijs animalibus alios ex his humoribus magis minusue redundare. Quid, quod canes nonnunquam cernimus succum flauum, interdum verò porraceum aut viridem, vomitu reijcere, ac morbis aliquibus ita repentè instar hominum liberari? Falsum igitur est, quod Paracelsus ait, bilem & melancholiam nusquam inueniri. Si libros Aristotelis de Animalibus accuratè legisset, nunquam philosophos ignorare prædictos humores scripsisset. Sed fac in alijs animalibus nō reperiri, an propterea ne in homine quidem fuerint? Non arbitror. Quoniam in vna sæpè specie est, quod in alijs eiusdem generis non inuenitur. Humores cum por- *Materia non comprehendit instar cistæ id, cuius est materia.*
rò dicit ideò non esse elementa, quia non includant intra se corpora nostra, quomodo terra cōprehendit plantas, aut aer animalia circumplectitur, opus non habet refutatione. Quippe terra, quæ vel animalis vel plantæ materia est, nō amplexatur instar loci plantam siue animal, sed intra eius naturam ita continetur, vt materiæ eiusdē pars existat. Ergo non vlla pars terræ, in qua defixa radicibus suis hæret planta aliqua debet materia æstimari illius plantæ, sed illa, quæ pars materiæ eius est. Humores igitur nostros non oportet corporum esse capsas, sed ex eis concreuisse oportet. Insania hæc plus quam barbarica nescio à quo excogitari alio potuerit, quàm à Cacodemone. Quippe omnes homines, vt in 3. li. de Cœlo & mū- *Elementū quid vocet homines*
do asserit Aristot. elementum vocant id, ex quo res quælibet tanquam ex materia compacta est: non id, quod rē aliquam continet, fouet, amplectiturque. Quis hominū præter insanum Paracelsum eiusq; gregales, vterum putet elementum esse infantis in eo conclusi? Quis præterea ambigat, quin materia domus sint, lapides, calx, ligna, ex quibus constructa est, non autem id quod eam ambit?

vestis materiã atq; elementa nullus opinatur, quod hanc circumdat, sed pannum, ex quo concinnata fuit, elementum eius appellant cuncti homines. Miror sanè cur non & vestes corpus ambientes elementa corporis vocet: atque siliquas leguminum materiam opinetur. Sed valeat sceleratus homo cum suis discipulis, quicumque sciētes & prudentes, vt eximij esse videantur, sceleratas hasce nugas defendere deinceps tentauerint. Sannas, quibus humores causas morborum non esse persuasit malè feriat, quibusdam discipulis, suo loco examinabimus. In præsentia tum excrementa tum elementa quomodo sint, declarauisse sufficit. FVR. Quandoquidem clarè nunc perspicio, veterum medicorum doctrinam de elemētis, temperamentis, & humoribus, & veram & necessariam esse, Paracelsicos autem nil nisi meras & impudentes nugas contra eam adferre, non vereor affirmare doctrinã eius à dæmone in perniciem humani generis excogitatã esse. Docent hoc nimis apertè exempla homicidiorum, quæ carnifices isti passim patrant. Sed tempus est, vt ad morbos ipsos tandem deueniamus. ER. Ergo ne sic præteribis tacitus, quæ de hac disputatione argutulus ille in flatu sc̃p Thrafo, qui totum Paracelsi semen, mumiã, spiritum hausisse sibi videtur, eodem quæ illo lumine illuminatus à quibusdam creditur, prodidit? FVR. Rectè admones: oblitus enim fueram. Quanquam negligi poterant, quæ adfert, cum ex Paracelsi libris suxerit vniuersa, coloresque tantum nouos inducere conatus sit. Hoc solum ferè habet peculiare & eximium, quod Hippocrate videtur legisse, eumque in Paracelsi partes enixim traducere allaborat. ER. Incredibilis est in homine audacia & fastus, qui tanta confidentia damnare non vereor, quæ non modo omnium eruditorum consensus, verum etiã sensus, ratio, euidentia rerum & euentuum, vera demonstrat. Excusari hoc etiam quoquo modo poterat, quod

non hirsuta
liberis quibus
hirsuta nati
miseris

**Homicidia Pa-
racelsicorum.**

Quid Paracel-
sicorum Cory-
phæus propri-
um habeat.

suus

suis quibusdam somnijs dementatus talia videretur ap-
 probare, si non præ se omnes veteres & recentiores ex al-
 to despiceret. Fatuitates, inquit, eorū miramur, qui phan-
 tasticos illos humores, sanguinem, bilem, pituitam, me-
 lancholiam, communes morborum causas statuunt: cū
 tanta sit locorum semina morborum tantopere differe-
 rentia continentium diuersitas. Morbos pro patienti-
 um locorum diuersitate plurimum inter se differre mul-
 tō anrē sciuius, quā inflatus & turgidus iste calum-
 niator in lucem proreperet. Neque hoc ignorauimus,
 non solum eadem excrementa effici vno in loco dete-
 riora, quā in alio, sed & peculiaria quædam vbiq̃ na-
 sci posse. Non ob id sequitur tamen, non esse quatuor
 humores illos causas morborum plurimorum. Omni-
 um esse causas, nusquam reperiet à medicorum princi-
 pibus dictum insanus reprehensor. Quid verò non au-
 deat homo ille, quem viscera partesq̃ corporis nostri
 ex spiritibus incorporeis fingere, & ex incorporeis cras-
 fescenscentibus corpora architectari, adeoq̃ corpoream al-
 imenti per venas distributionem negare non pudet? Su-
 perstitiosum planè est, ait, quod de obliquæ venarum
 meseraicarum inter duas intestinorum tunicas insertio-
 nis vtilitate adferunt. Frustra enim manifestas vias spi-
 ritualibus corporibus instituunt. FVRN. Non sim-
 pliciter absoluteq̃ corporis expertes intelligit spiri-
 tus: sed exiles & sensum fugientes. Ex his crassescenti-
 bus ac densatis corpora visibilia & densa gigni arbitra-
 tur. Probo ex eo, quod dicit, substantiam, quæ sola ad
 hepar confluat, vaporosam esse, & spiritualement. Vnde in-
 telligimus eum incorpoream vocare exilem & tenuem,
 quæ sensus effugiat: ex quali tū metalla, tum alia quædā
 corpora dēsa gigni statuūt Philosophi. ER. In disputatio-
 ne de Philosophia Paracelsica satis clarè firmeq̃ docui,
 hūc audaculū ex planè incorporeis corpora cōpingere.

Impudentia cu
 iusdam Para-
 celsici.

Paracelsici ne-
 gant corporeā
 alimenti distri-
 butionem.

Paracelsici cor-
 pora constant
 ex non corpo-
 ribus.

*Paracels. res
plures habent,
quàm alij ho-
mines.*

Nec mouet me, quod vaporosæ substantiæ hîc meminit. Licet enim illis vti nominibus, vt libet. Quare per vaporem intelligere se dicet vel corpus, vel non corpus, pro ut conducibile hoc vel illud significatum instituto suo iudicabit. Pro excusatione deinde hoc adferet, rerum facunditati nomina obedire æquum esse. FVR. An ergo plures ipsi res habent, quàm alij : & quàm Deus creauerit? Si easdem exponunt, nominibus vti, quibus alij sunt vsi, possunt. ER. Res longè plures habent, quàm alij nos habeamus. Sed & pauciores quoq; habent. Nam fingunt & somniant multas, quas neque Deus neque natura præcreauit. Et creatarum plurimas nesciunt, rident, atque esse negant. Quare non est mirum, si, cum nobiscum non sentiant, nobiscum non loquantur: de qua re alio agem? loco. Veruntamen ponamus eum vaporosam substantiã vocare nobiscum corpus in vaporẽ halitumũe solutum, nihilò tamen rectius vel sentit vel loquitur. Quippe sensus nostri docent nos substantiam chyli benignam & familiarem per venas mesenterij transmitti ad hepar, ibiq; in sanguinẽ verti. Nam si animal quoduis aperueris, seu viuum seu mortuum, chylum aut sanguinem in illis venis reperiēs. FVR. Non semper credendum est sensibus. ER. Qui sensibilibus iudicem quærit alium, quàm sensum, vecors, amens, insanus, & stupidus existit: vt ex Galieno supra docuimus. Quinimò in veritatem pietatemq; omnem iniurius est. Quid enim non in Philosophia duntaxat, verum etiam in Theologia constans, certum, solidum, videri poterit, si sensuum iudicio standum non sit in dijudicatione rerum sensibilibus? Christus certè argumenta à sensibus sæpe ducit. Cum se verum hominem esse ac resurrexisse, carnemq; & ossa habere probaturus esset discipulis, videre inquit, & palpate. Spiritus enim carnem & ossa, quæ in me visu tactuque inesse comprehenditis, non habet. Et qua ratione alia, natum, captum, occisum,

*Qui sensibus si
dem derogāt,
in Deum et pie-
tatem iniuri
sunt.*

occisum, sepultum, resurrexisse, ad coelos ascendisse, miracula tot, ac tanta edidisse probabitur? Sunt igitur hac vira indigni, quicunque cum Scepticis adimunt rectè affectis sensibus iudicium de rebus sub sensum cadentib⁹, quoad sub eos cadunt. Nec opus habet homo pius alia refutatione. Qui Philosophiæ non est expers, imò qui homo est non excors & amens, alijs insuper rationibus horum nebulonum audaciam eludere potest. Cum hæc dico, non in simulo huius sceleris Paracelsicos. Nondum enim hoc eos palàm vidi affirmare, licet complura dicant & scribant, ex quibus tale quippiam eos moliri suspicio est. Quòd si ergo sensibus credendum est, mentitur novus ille Thessalus, dum chylum ad hepar in spiritus incorporeos mutatū confluere impudenter asserit. Quod idem sanguinem vivere, itemque ichorem, qui in articu- *Sanguis ex ichores vivunt* lorum iuncturis & vulneribus cernitur (sinoviam ipse *Paracelsicus.* vocat) non miror: quia Paracelsi eum stercora passim gē mis omnibus ac musco quantumvis odorato anteferre video. Sanè & Cabalam & Philosophiam adeptam commendat: nec dubito, quin medicus adeptus censeretur (hoc est, impius & profanus, iuxta nostram expositionem) velit. Hoc miror magis, cur non & vreterum in vesicam obliquam inter duas tunicas insertionem vel neget, vel inutilem affirmet: cum etiam vrinam Paracelsus tradat per alios meatus in vesicam vaporis modo colligi. Puto nō venisse ei tunc in mentem, alioquin hoc quoque omis- *Vrina Paracel- sonon colatur per renes.* surum non fuisse. Verba Paracelsi hæc sunt. Vrina secernitur à nutrimento in mesenterij venis. Iecur enim præter alimentum nihil ad se attrahit. Vrina itaque sola relicta sensim ad vesicam distillat per insitam sibi virtutē expul- tricem. FVR. Sed & hæc apud eum verba legimus. Vrina præcedit alimentum per iecinoris venulas. ER. Benè est, quod ubique sui similis manet. Redeo ad discipulum. Si, cur venarum continuïtas necessaria fuerit, quæ-

ras,respondet,vt continuitate moderante notas vias ingrederentur potius quàm peregrinas non continuas. Ita vbi medici cum Hippocrate propter suctionem attractionemque subire meatus illos docent, ipse admirabili spirituum scientiæ attribuit. Si sensus docere obijcias, chylum corporeum per mesenterij portæque venas ad hepar transferri,opera naturæ pauca te intellexisse vociferatur. FVR. Ego verò impium esse impostorem ei reponam,si pertinaciter negare pergat. Sanè fatua temeritas est negare velle in corpore inesse,quæ sensus in eo percipiunt. Si hoc diceret,multa in corpore esse ac fieri,quæ sensus non sentiunt,tolerandi essent. At cum sensibus comprehensa inueniri negant,explodendi omnino videntur. ER. Ad humores veniamus,toties Paracelso repudiatos.

» Materia humorum,inquit,est chylus. Hic autem ex reb.
 » lōgè dissimillimis, pane, vino, herbis, carnibus, piscibus,
 » &c. generatur. In omnibus porrò aliquid esse oportet no-
 » bis familiare & idem:propter quod sunt alimenta. Id ve-
 » rò balsamum est,omnium alimentorum radix, quo quæ
 » destituuntur nutrire non possunt. Ex balsamo enim pro-
 » ximè constituuntur vniuersa membra,& constituta assi-
 » duè nutriuntur. In balsamo igitur est hæc affinitas & si-
 » militudo. In eo sunt elementa,sal,sulfur,mercurius,sul-
 » fur impurum & fatidum,vrina,mucilagines tartareæ,su-
 » dores,aliæque multæ excrementorum species,succus pti-
 » sanæ cremori similis,sanguis,spiritus,carnes,ossa,ligamē-
 » ta,nerui:si mechanicorum adsit industria,qui latentia se-
 » parare possunt. Impurum illud fatidumque sulphur,hur-
 » racisf. cuiusdā morem ptisanæ cremori similem,rudimenta sanguinis,
 » aduersus humo- » urinam,multas salium,sulfurum,hydrargyrique species,
 » artis ministerio ostendere possumus:pituita,bilis,melan-
 » choliæ anatomiam nescimus. Nec enim species,nec pro-
 » prietates in natura possidēt:sed nomina sunt inania,fran-
 » dulenta ostētatione principiorū insignijs superba. Quod
 » si

Solum balsa-
mum nutrit.

Argumēta Pa-
raccisf. cuiusdā
aduersus humo-
res.

si salis, sulfuris, mercurij exercitus repetitum venerit pro-
prietates, furtiuis nudati coloribus humores risum mo-
neunt posteritati. Ipsi quoq; medici vomitione reiectā
bilem æruginis proprietates referre sæpenumero ani-
maduerterunt: itaque æruginem appellauerunt. Interdū
porri qualitates manifestè repræsentabantur: hanc por-
raceam confestim nominarunt: alium conspicati sunt
humorem terram fermentare, bullas excitare, similitudi-
nem amurcæ facisq; vini ostendere: hanc atram bilem
dixerunt. Hæc sunt præclara gregalis illius argumēta, qui
bus exterminauisse humores nostros stolidè opinatur.

FVR. Vnico argumento Hippocratis in fumum omnia
dissipantur. Quæ hominem, inquit, dico esse, siue quæ ho-
minis elementa assero, omni tempore & ætate in omni
homine inesse demonstrabo: & quidem sic, vt rectè mo-
derateq; illis habentibus sanum, immoderatis existen-
tibus ægrum esse necessum sit. Demonstrant ergo sic no-
bis suos sales, sulphura, & mercurios, quomodo eis pitui-
tā, bilem, melancholiā, sanguinē, demonstrabimus. Hoc
dum facere non possunt, frustra nobis obtrudent fœti-
dos, perniciosos, ac venenatos humores suos, salem, sul-
phur, & mercurium. Sanguinem ex esculentis & poculen-
tis quotidie gigni indubitatum est. Eodem corporis vni-
uersi partes nutriri certum est. In eius generatione cate-
ros humores, qui vel propter copiam vel qualitatem cū
sanguine reliquo permisceri aptè vtiliterq; non potue-
re, separari, & à certis à natura ad hoc destinatis partibus
attrahi, negari nequit. Quare grauiter desipit, qui mani-
festis reiectis eiusmodi venatur elemēta, quæ mōstrare
nullus potuit. Sed desino tuas mihi partes sumere. ER.
Perpēdamus parū per supradicta. Solū balsamū nutrit. Si
sic nominat, qđ in quouis cibo amicū nobis est, nobiscū
sentit: at cū suis gregalib. loquit. Sin aliud intelligit, quin-
tam scilicet essentiam, supra cōfutatum se animaduertit.

*Paracels. suos
humores non
possunt osten-
dere.*

*Coctio ventri-
culi est putre-
factio Paracel-
so.*

*Paracels. reuo-
cant Anaxago-
ra chaos.*

Equidem neque carnibus, neque piscibus, neque plantis
alimur, si vera sunt, quæ magister & discipulus referunt.
Ille namque quæcunque vixerunt, vnâ cum spiritu vitali
balsamum perdere: hic autem solum hoc nutrire. Vesci-
mur autem plerisque omnibus mortuis iam. Etenim co-
ctione & præparatione fugatur qui in ipsis inhærebat vi-
tæ spiritus. Quanquam alter ille, de quo supra egimus, à
quinta essentia nutrimentum distinguat: & tum ex hoc,
tum ex illo sanguinem generari asserat. Præterea negat
Paracelsus ex putridis quintam essentiam elici. Et in lib.
de modo Pharm. ventriculi aliarumque partium coctio-
nem scribit esse putrefactionem. Idem in Archid. confir-
mat, cibos in ventriculo & iecinore per putrefactionem
alterari. Quare nulla erit in generato sanguine rerum, ex
quibus factus est, quinta essentia siue balsamum. Cæte-
rùm sanguine ali corpus caret ambiguitate. Balsamum
igitur Paracelsicorum non id est, quo nutrimur. Adde, si
lubet, hoc quoque, Paracelsus in lib. de Cad. Matr. inter
cibum & arcanum aliud nullum statuere discrimen, quâ
quod cibus sit corporeus, arcana autem corporis exper-
tia. FVR. Hæc iam ante intellexi: nunc rationum addu-
ctarum explanationem exspecto. ER. Ratio ponit præ-
dicta omnia in cibis latere, atque per resolutionem & se-
parationem in apertum proferri. Ponit ergo Anaxagoræ
chaos: atque omnem generationem & corruptionem è
medio tollit: quod in lib. ad Athen. magister eorum fecit.
Palàm dicit in balsamo latere elementa, tria principia Pa-
racelsica, excrementa varia, sanguinem, spiritum, ossa, ner-
uos: atque artis ministerio separari hæc posse. At eruditi
omnes, consentiente voce diuina, tenuerunt, res alias ex
alijs per substantiæ seu essentiæ transmutationem fieri:
non per separationem in lucem duntaxat protrahi. Quæ
hanc opinionem prorsus impiam minimeque ferendam
consequantur absurda, non debeo hîc exponere, cum in
prima

prima & secunda parte, quantum utrobique res postulauit, satis declaratum fuerit. FVR. At tribuit hanc potestatem, non arti, sed spiritibus mechanicis, vel, ut nos loqui solemus, calori ac spiritui naturali. ER. Cuicunque scientiam separandi tribuat, latere hæc in cibis seu balsamo asseuerat: non putat per essentialem transmutationem fieri. Hoc autem modo perinde ponit generationem nil aliud esse, quam secretionem, atque si ab arte segregari assereret. Differentia non est in alio, quam in peritia separatoris. Ex sanguine igitur non generatur caro, os, nervus, quia in hæc ab anima per calorem transmutetur, sed separantur duntaxat ex eo, & in apertum educuntur. Deinde clarè, expresseque dicit artis opera sulfur impurum, excrementa varia salium, sulfurum, mercuriorum, cremorem ptisanæ similem, rudimenta sanguinis, in cibis ostendi posse. Ergo inerant actu prius, tametsi latenter inessent. Sanè ex corruptione essentiali non potuere generari. Quod enim non potest generari modo iam dicto, ne corrumpi quidem sic potest. Et si non potest natura ex pane, exempli gratia, per essentialem mutationem gignere sanguinem, sed ex eo solummodo per segregationem ac resolutionem producit, ne ex sanguine quidem aliter carnem, ossa, nervos, fabricare poterit. Gignet igitur hæc quoque per separationem. Inerant ergo in sanguine actu. At non sunt per transmutationem facta. Erant igitur prius in pane. Nam ex pane omnia hæc fieri testatur idem author his verbis. Ex vno pane carnes, ossa, ligamenta, nerui, viscera, sanguis, & vniuersa corporis membra vitale nutrimentum hauriunt. Hoc ergo discrimen manebit, quod ars non potest ex pane carnes, ossa, &c. segregare, sed tantum rudimenta sanguinis, cremoriq; ptisanæ similem humorem. Spiritus autem innati, scientia sunt altiore præditi, ac sanguinem, carnes, ossa, nervos, venas, cerebra, testes latentes protrahere norant. Suspicio

Generatio apud Paracels. est separatio.

Corruptio essentialis nulla apud Paracels.

*Paracels. artē
faciunt Deum.*

*Sanguis ex ci-
bis arte potest
effici iuxta Pa-
racels.*

eum per humorem similem prisanæ cremori nos chylū intelligere voluisse. Sic enim Gal. aliquando locutus est. Quod si ita est, incunctanter assero, eum pestilente quouis hæretico nihilò esse meliorem. Sic enim ars fiet natura: & poterit eadem ars efficere, quæ natura, id est, Deus facere solet. Ego autem adhuc putaui artem esse veluti simiam quandam naturæ, eademq; præstare nequaquam in talibus posse. Sic ergo adeptus iste philosophus & cabalæus, etiam adeptus fiet medicus, miraculorum patratōr, præceptorī similis, infamis & detestandus magus, codæmonis socius, & Dei inimicus iuratus. Sed quia de his, in prima & secunda disputationum nostrarum partibus fusè actum est, plura hic non dicam. Laudo in hoc discipulo modestiam, quod rudimēta solummodo sanguinis in cibus arte monstrari ait, non perfecti sanguinis ostensionem pollicetur, quod magister facit. Quicquid est edendo, inquit, in Archid. ex eo potest arte sanguis fieri, qualis in corporibus nostris generatur. Miror quid eum mouerit, ut hoc loco à magistri sui placitis discesserit, cū ubiq; fermè prodigiosissima eius mendacia figmētis minus absurdis præferre solitus sit. Veruntamen quæstio remanet difficilis, quid rudimenta illa sanguinis perficiat? Si enim talia permanere ac non perfici putemus, Deum erroris & impotentiae coarguimus. Creauerit enim imperfecti aliquid, cui perfectionem donare nulla res possit. Si perfici posse arbitremur, iam non tantum separantur res, sed etiam generantur, & corrumpuntur. FVR. Idco vocari (responderim pro ipso) sanguinem inchoatū, quia ars non possit perfectè separare. Peregrinorum igit permistione vsuuenire dicam, ut rudimenta solum, non perfectus sanguis, appareant. ER. Artē igitur hac in parte non æquat naturæ, quemadmodum Paracelsus facere ausus est. Quanquam dubito, num Paracelsus tantum arti voluisset tribuere, qui alias rerum omnium generatio-

nem

*Vires Brassicae
Romanae iuxta
Paracelsum.*

nem nihil cunctatus est dicere secretionem. In lib. quodam de caule seu brassica Romana loquens hæc habet. Brassica Romana olus est nobilissimū, salē, sulphur, mercurium, pyritem, colocynthida, turpetum, elleborū, diaphoretica omnia, stiptica, laxantia, digerentia, incarnantia, mundificantia, & in summa omnes totius naturæ species, id est, virtutes, in se complectens. Est enim compositum quiddam ex omnibus speciebus alimentorum, graduum, & temperamentorum. Sic ex ea segregat ventriculus elleborum, colocynthida, ut non minus pura sint ab eo separata, quàm quæ in Pharmacopolio diuenduntur. Ratio par est aliorum medicamentorum. Attamen in ea superat, quod edendo est. Consimili modo ex saccharo extrahit ventriculus colocynthida: & ex hac elicit similiter saccharum. Vides ne quàm bellè cum præceptore conspirarit discipulus? & quàm bellam ambo profiteantur doctrinam? Sed in secunda parte, vbi de generatione disputauimus, hanc insaniam aliqua ex parte retudimus. Illud deinceps quærendum videtur, quæ ratione assermet pituitam, & vtramque bilem, nullas habere in natura species aut proprietates, sed nomina esse inania. An hîc rursus in discernendis sensibilibus cogimur sensus negare? An probationum Hippocratis, quem solum ex doctis omnibus vnus saltem flocci faciunt (meritissimò hunc virum laudant, & flagitiosè alios interim complures vituperant) confestim obliti sunt? Probat is lege & natura quatuor in homine humores inter se naturis, potestatibus, qualitibus alijs, differre plurimū. Quo pacto igitur nomina fuerint inania? Aut quomodo ab his repetere suas possunt proprietates Paracelsica somnia, sal, sulphur, hydrargyrū? quæ nec insunt in ipsis actu, nec nisi corruptis ipsis ex materia eorum generari possunt? Quod bilem quandam medici vocant æruginosam,

*Humores non
sunt nomina
inania.*

*Cur bilis quædam dicta sit
æruginosa.*

Hipp. lib. 4. de
Morbis.

aliam porraceam, aliam vitellinam, non ideo fit, quia inesse talia in bile arbitrentur, sed quia colorem talium rerum imitentur. Nullus, puto, porrum verum aut vitellum verum in bile quæsiuit vnquam: sicuti nec æruginem. Atram verò à colore similiter denominarunt, tartaream non dixerunt: quod cum tartaro coagulato similitudinem nullam habere notabilem viderent. Pituitam idem salisam & acidam inuenerunt, sales Paracelsicorum non reppererunt: tamen si salis & salsedinis in corpore generatio nem infinitè melius intellexerunt Paracelsicis carbonarijs. FVR. At Hippocrates aliam rationem humorum instituit lib. 4. de morb. In alimento ponit inesse pituitosa, biliosa, aquea, sanguinea: & omnino in humorum dispositione demonstrat, se non elementis, vel nudis qualitatibus animum adhibuisse, sed proprietatibus: quarum copiam ad certa quædam genera reducere conatus est tum hic, tum in lib. de Natura hominis. Etenim quatuor humores veluti matrices facit & capsas latentium in ipsis potentiarum, vel seminum. In his enim tanquam in terra, omnigenæ facultates latent, acerbum, acidum, austerum, salsum, amarum, acre, &c. Quæ vbi separantur, & ab alijs separata ad exaltationem perducuntur, morbos pariunt. Separationes verò accelerant, vel retardant calor, frigus, cibus, potus, venus, labores, animi affectus, contusiones, casus, vulnera, &c. ER. Non est instituti nostri hoc loco exponere, quatenus sententia Hippocratis de quatuor humoribus & quatuor eorundem fontibus recipienda sit. Satis nobis est, quod Paracelso & sequacibus eius nulla in re patrocinetur. Primum non dicit Hippocrates in cibus actu latere humores, carnem, ossa, nervos. Hoc dicit, in cibus inesse *χολάωδός τι, καὶ ὑδρωποιός ἐστι, καὶ αἱματώδες ἐστι, καὶ φλεγματώδες ἐστι*. Generari autem hæc virtute caloris natiui in nobis, in omnibus operibus suis demonstrauit. Quatenus autem animum adhibuerit elementis,

tis, ex superioribus abundè liquet, puto. Nudas qualitates ne nos quidem principia facimus corporis humani, sed elementa: quæ harum qualitatum viribus inter se agere, pati, misceri, dicimus. Hac de causa non caliditatem, frigiditatem, &c. sed calidum & frigidum, &c. principia veteres dixerunt. Falsissimum quoque est, quod innuere videris, Hippocratem sic collegisse. Sicut in terra omnigenæ & innumerabiles insunt proprietates, ita etiam in humoribus. Etenim hoc solum voluit Hippocrates docere, sic partes corporis familiarem sibi que consentaneum humorem attrahere, quomodo plantæ singulæ ex terra sibi conuenientes succos attrahant. Nunquam somniavit Hippocrates, in bile, exempli gratia, latere omnis generis semina, facultates, & proprietates. Suprà satis patuit, quod saporum viriumque mutationes attribuendas censuerit humorum separationibus, coctionibus, per missionibus, mutationibus alijs. Itaque humorem eundem dicit Hippocrates amicum, inimicum, amarum, acrem, erodentem, magis minusque fieri, non quia talis actu sit, sed quia talis fieri possit. Nunquam opinatus fuit Hippocrates, in bile, tanquam agro, latere distincta semina, amara, acria, salsa, alia: sed eandem bilem modò esse acrem, modò aliter affectam, prout vel mista vel sincera sit, vel coctione temperata, vel ab alijs causis alterata. Eodem modo loquendum est ac sentiendum de alijs. Impudenter ergo mentitur, qui Hippocratem affirmat quatuor humores putauisse capsas quasdam fuisse seminum & balsamorum: siue salium, sulphurum, & mercuriorum impurorum à Paracelso & insanis eius gregalibus confictorum. Non dixit, aut somniavit hæc semina per aeris annuas mutationes deprimi vel exaltari: sed quatuor humores nostros pro aeris caliditate, frigiditate, humiditate, siccitate, alterari, augeri, ac minui affirmavit. Ratio eadem est caliditatis, frigiditatis, &c. ex cibo potu, labore, a-

Ratiocinatio
Hippocr.

Hippocrates i-
gnorauit exal-
tationem Para-
cell.

Quomodo Hip-
pocr. in cibis di-
cat pituitosa
inesse, aut bilio-
sa.

Idem cibus in
alio bilem, in
alio pituitam
parit.

nimiꝛque p̃turbatione, alijsꝛque causis p̃fecta. Hoc ve-
rè tibi affirmauero, vix aliquid fingi ab homine posse, q̃d
minus Hippocrati in mentem venerit: quod mecum scio
affirmaturos esse omnes homines intelligētes, inq; Hip-
pocratis lectione versatos. F V R. Quiduis potius sem-
per credidi, quàm Hippocratem adeo desipuissē: cum to-
ta eius doctrina phantasticis hisce deliramētis reclamet.
Interim negare non possum, quin dixerit in cibis inesse
pituitosi aliquid vel biliosi, vel sanguinei. Quod quia fal-
sum esse certò scio, si sic accipiatur, vt verba videntur pri-
ma fronte sonare (ac Paracelsi superbo spiritu distentus
discipulus exponit) refelli à te cupio. E R. Vnico verbo
me expedire valeo. Non actu inesse putauit, sed potentia:
atque ideo coctione ac substantiali transmutatione gi-
gni docuit in libris suis propè omnibus. Hoc qui negat,
non verbis, sed verberibus refutandus fuerit. Sed fac Hip-
pocratem aliter existimasse. An ob id veritatem nos pro-
dere decebit? Non arbitror: p̃sertim cum generatione
& corruptione veris è medio sublati non Philosophiam
modò cum vniuersis artibus, sed & ipsam theologiã peri-
clitari necesse sit. Quo fit, vt huius furoris à diabolo exeo-
gitati pertinaces assertores non ferendi, sed grauissimis
pœnis videantur comprimendi. Ne nos quidem aliquan-
do dubitauimus, quin aliqui cibi generandæ pituitæ, aliq̃
sanguini, aliq̃ bili magis sint idonei: sed actu hos humores
in eis contineri non concedimus. Nam idem ille cibus,
qui in certo homine in bilem propè totus conuertitur,
in alio quodam in laudatissimum sanguinem mutatur.
Quod fieri certè non posset, si actu in se humores iam di-
ctos comprehendissent. Non enim vel in hoc tori fermè
in sanguinem, vel in illo tori propemodum in bilem per-
mutarētur. Patet res ex eo magis, quod idē cibus in eodē
homine sano & ægrotante nō eundē suppeditat succum.
Mel enim, exempli gratia, in sano aliquo subministrat o-
ptimum

ptimum sanguinem, febricitanti eidem exhibitū, totum
penè transmutabit in bilē. Ergo pituitosus dicitur esse ci- *Cibus pituito-*
bus, quicunq; aptus est à plerisq; hominibus in pituitam *sus quis.*
verti: biliosus, qui in omniū fermè corporib. in amaram
trāsmutatur bilem. Idem aliarū quoq; est iudicium. Huc
spectant, quæ in prima & secunda disceptatione de rerū
transmutatione humanis & diuinis argumentis demon-
strauimus. FVR. Plenè mihi satisfactū est: & clarè video
Paracelsum sola nouandi prurigne incitatum humores
reijcere voluisse, nostris subinde sensibus occurrentes. Et
sanè tanta vis est veritatis, vt etiam hostes nonnunquam
patronos habeat. Equidem Paracelsus bilem vtramq; cū *Paracelsus qua-*
pituita à certis remedijs tolli asserit, lib. 6. Archidox. Sed *tuor humores*
& pestes quasdam à pituita, alias à bile, alias à melancho- *asserit.*
lia seu liene pendere putat, in lib. de Peste. Discipulus quo
que, de quo loquebamur inter nos, palàm confitetur, Pa-
racelsum remedia docere, quibus pituita, bilis & melan-
cholia coaceruatio prohibeatur: nec excusat hoc eius fa-
ctum. Idem negare non potuit, quin pharmaca pituitam,
bilem flauam, melancholiam educētia, morbos aliquan-
do pellant ab his humorib. profectos. Putidè interim ex-
cusat dicens, ideo contingere, quia semina quædam cum
pituita, quædam cum bile affinitatem habeāt: qua ratio-
ne communē quoq; obtinuerint curationē. Vtrunq; igi-
tur confitetur, & humores hosce in corpore inesse, atque
expurgatione eorum nonnunquam certos morbos pro-
fligari. Nec me multū mouet, quod leuiiores & anniuersarios
tantum languores Hippocratis ætate consuetos hoc modo
sanari asserit: quorum remedia sub diætā & iusto agrorum
regimine clausit Paracelsus. Impurum *Hippocratis*
namque mendacium est, leuiiores Hippocratis tempore *ætate morbi*
morbos fuisse, quam nunc sunt: exceptis paucis qui- *quā nunc le-*
busdam, qui post illam ætatem vel exorti sua sponte *uiiores nō suē-*
sunt, vel ex peregrinis terris importati creduntur. *re.*

Reliquos apud Hippocratis coetaneos nō minus viguisse comperimus, quā nunc vigeant. Qui libros Hippocratis tum alios, tum de morbis scriptos (quorum testimonium pro se citare ausus est) accuratē perlegit attenteque expendit, nihil ambigit de veritate huius rei. Historici quoque nonnullos apud vetustos morbos saeuissimos extitisse referunt: quibus nostrā ætatis morbi hac in parte vniuersi cedant facili. ER. De morbis ergo agamus: in qua disquisitione illud primum operam dabim⁹, ut, quid sit morbus, intelligamus. Post hæc species morborum inquiremus: mox causas ac signa indagabimus. Tandem quomodo & quibus curādi sint curabiles morbi considerabimus: ut in proxima collatione particularium aliquot morborum causas, curationes, certorummq; præterea pharmacorum vires ac præparationes expedi-

Morbus apud Paracelsum est mentervelintelligere, quid tandem putarit morbum esse homo pedes, manus, oculos, &c. habens. Paracelsus. Ita enim varius est in hac re, ut non potuerim videre, quæ ipsius mens fuerit. De morborum Physion-

Morbum quemlibet integrum hominem esse contēdit,
 " his verbis. Scitote quemuis morbum integrum esse ho-
 " minem, corpusque habere inuisibile, & corpus esse mi-
 " crocosmi, imò microcosmum existere. Exemplum esto i-
 " æterus. Hic, ubi ad perfectionem creuit, omnia membra
 " habet, quæ habere homo debet. Proinde eadē occupat
 " loca pari proportionē & extensionē, ex quo sequitur, ut
 " manus iæteri manuum, pedes pedum, oculi oculorū, ven-
 " triculi, ventriculorum morbos efficiant. Sic est microcos-
 " mus in tali morbo duplex, duo habens corpora, & unus ho-
 " mo existens ita mistus & confusus, ac si aqua cum cinere
 " mista fuisset. Vt hic plus spacii ambo non occupant, quā
 " singulā, ita duo ibi sunt homines in vna dimensionē. Ne-
 " que hic morbus tantum, sed quilibet alius similiter ma-
 " nus & pedes largitur. Item, audiuis morbos internos
 gignere:

gignere homines. Hic est, qui moritur, non externus: qui-
 que exteriorem regit. Nam in exteriore nec mors nec pu-
 trefactio est, sed in solo interiori. Et quemadmodum ho-
 mo morbus in homine laret, ita etiam remedium homo
 talis est, manus, pedes, caput, oculos, ventrem, adeoq; om-
 nia illius instar habens. Quanquam verò homo morbus
 latet, tamen instar umbræ vitibilis est. Ex his patet, Para-
 celsum putauisse, morbum esse tenue quoddam corpus
 organicum in totum hominis corpus extensum. Huic si-
 mile quippiam videtur dicere voluisse, cum in lib. de Ca-
 ducio matr. sic scripsit. Corpus non aërotat, sed astra tan-
 tum modo tum sana tum aëra sunt. Corpus est cadauer,
 in quo astra seu spiritus ita insunt, quomodo in corallis
 rubedo inest. Item de insania: Corporis morbi omnes, vt
 podagra, epilepsia, colica, &c. sunt spirituum inter se aci-
 ditatem habentium. Hi in cerebro insaniam, in alijs locis
 dolores efficiunt. De chirurg loquens, vlcus aut vulnus,
 inquit, non est morbus: sed accidens est morbus. Cui libet
 porro vulnere duo ad sunt mox ab initio, continui solu-
 tio, & elementorum externorum contrarietas. Sic in lib.
 de Caduco, morborum alios dicit elementales esse, alios
 temperamenti. His locis videtur morbum vocare tem-
 periem, sicut in prioribus corpus esse opinatus est: quam
 opinionem in plerisque locis renuit. De morbi natura &
 definitione præterea nihil apud Paracelsum notaui. Si ali-
 quo in loco morbum definiuit, vel nō obseruaui, vel ob-
 litus sum. Interim nolim me putes tam esse rerum om-
 nium ignarum, vt non intelligam, vlcus nihil aliud esse,
 quam continui solutionem. Quocirca cum vlceri solu-
 tionem continui dicit accidere, vlcus vlceris accidens es-
 se asserit. Sed hæc Paracelsus cōdonanda videntur: vt qui
 non admodum sollicitus fuisse videatur, quomodo res
 accuratè distingueret. ER Quod vbique fermè posue-
 rit morbum Paracelsus corpus esse, notum est in scriptis.

*Vlcus est ipsa-
 met continui
 solutio: non ac-
 cidit vlceri.*

Morbum quid
nominent Pa-
racelsici.

cuius versato. Quod interdum etiam temperiem concel-
serit morbum esse, nullus mirabitur, quisquis nouit eum
sibi nunquam & nusquam constare. Discipulos ego spe-
raui, qui in linguarum studio non infelicitè versati vidē-
tur, plus adhibituros iudicij, atque diligentius ista decla-
ratos. Sed qui inter alios eminet, atque se antiquos o-
mnes tum philosophos tum medicos longo post se in-
teruallo reliquisse inscitè credit, non magis hac in re præ-
ceptore sapit. Quippe in opere magno tandē quid mor-
bum vocet his verbis exponit. Morbos appellamus radi-
ces, radicū quæ efferuescentias, & spirituum ebullitio-
nes usque ad ἀνίην & consumptionem eorundem. Mate-
riam verò relictam, siue paulatim à naturali mumia hu-
mani corporis consumatur, siue per vias conuenientes
euacuetur, siue in puris generationem transeat vlcusque
relinquat, lēSIONES & ἐπιγνώμενα dicimus: curationesque
propriās habere fatemur. FVR. Si quid intelligo, inepta
æquè est hæc morbi seu descriptio seu notio, atque Para-
celsicæ. Quippe antè dixerat, semen (à quo radicem, bal-
samum, mumiam, &c. non re & subiecto, sed ratione dun-
taxat differre statuit) vitale principium esse, in se spiritus
mechanicos & tincturas vniuersæ speciei proprias conti-
nens: putauit ergo substantias esse. Quomodo enim in se
contineat accidens spiritus illos, si in subiecto non insit
suo & determinato? Morbi proinde iuxta huius hominis
sententiam substantiæ sunt. Sed & motiones quædam
sunt morbi: atque res eadem simul & substantia est atque
motus. Nam efferuescentia radicū, est quidam earum
motus: nec minus à radice differt, quā ambulatio ab ho-
mine, aut feruor sanguinis in ira à sanguine. Sic & ebulli-
tio idem nunquam fuit, est, erit cum spiritu ebulliente:
nec consumptio rei non discrepat abs re, quæ consumi-
tur. Item, si radix id est, quod spiritus in se continet, aliud
est à spiritibus. Multa igitur erit morbus: radix, spiritus,
radicum

Morbi substā-
tiæ pariter &
motiones sunt
Paracelsicis.

radicum efferuescentia, spirituum ebullitio, denique horum absumptio. Quod si semen vel radix spiritus in se complectens immortalis est, quomodo spiritus consumi dicit? Monstra mihi videntur adferre, qui talia inflatis buccis expuunt, imò eructant & euomunt. ER. Grauior alius latet error: quem tunc perspicies, cum veram morbi definitionem examinauerimus: quo loco illud etiam ponderabimus, quod materiam, quam insitus calor aliquando discutit, interdum verò sensibiler euacuat, ἐμπυρόμενον vocat. Cæterum vt calumniandi aduersarijs occasio præcidatur, à confessis notisque cum Galeno incipiemus: qui hanc rem diuinè exposuit. Ac miror sanè supra modum repertos esse adeò insanos, qui reuocare in dubium audent. Omnes homines, inquit Galenus, se putant & dicunt sanos esse, quantisper nullam corporis partem impeditam in suo munere sentiunt, sed earum ministerio liberè & sine offensione vtuntur. De hac sententia quisquis dubitat, sani cerebri non est. Omnes enim nos rectè valere arbitramur, dum secundum naturam expeditè, citraque dolorem actiones obire possimus. Cum primum verò partis alicuius actionem consuetam, vel imminui, vel tolli, vel deprauari percipimus, de vitio & valetudine eius conquerimur. Quocirca impossibile est, vt in alio morbo rectè quæramus, quem vel in ipsa actione impedita, vel in læsionis proxima causa. Quodcunque enim & qualecunque in corpore præter naturam & consuetudinem natum aut mutatum, singas, ægrotare tamen prius non dicetur, quàm actio aliqua noscat offensam. Morbus ergo vel est ipsamet offensam actio, vel offensionis causa propinquissima & immediata. Cæterum actionem esse læsam nullus vnquam *Morbus non est ipsamet actio læsa.* existimauit eruditus. Quippe neque podagricus, neque claudus, neque aliter debilitatus dici posset æger pedibus, quâdiu vel dormiret, vel aliàs quiesceret. Illo namque tempore pedum actio nulla cum sit, neque impeditio eius aliqua actu præsens fuerit.

*Natura morbi
inuestigatio.*

*Morbus non est
ipsamet actio
læsa.*

Morbus est cau-
sa impedita fun-
ctionis.

Scientia nostra
originem ha-
bet à sensibus.

At nos tales tunc etiam ægrotare omnes verè dicimus, dum suauiter dormiunt. Non enim nulli sunt morbi doloris expertes: præsertim si membra laborantia in quiete contineantur. Est igitur necessarium, vt morbum dicamus esse offensæ actionis causam. Actio enim omnis, siue expedita siue impedita sit, motus quidam est: ac proinde non est, nisi dum fit. Nihil autem fit absque causa. Quare adiunctam sibi causam habet: sine qua motû impossibile est existere. Ergo cum esse non possit morbus, vbi actio impedita nulla est, atque non sit ipsamet actio læsa, necessarium est, vt sit huius offensæ causa. Nam præter causam res alia nulla perpetuò ac necessariò coniuncta est cum actione vitata. Quamobrem consequens est, vt quæ & qualis hæc causa sit scrutemur. Hac enim inuenta & cognita, morbi noticiam habebimus. FVR. Ineptû est rusticorum opem implorare in morborum demonstratione, & causarum, à quibus actiones debilitantur, declaratione. Cæcutiunt enim sensus eorum ad contemplationem causarum, à quibus actiones humanæ læduntur, tanquam vesperilionum oculi ad meridianam lucem. Nostram proinde Philosophiam iamdudum à rusticorum censuris & societate seiunximus: vt qui non sumus sensuum mancipia, qualia vos estis. ER. Videris rerum omnium imperitus esse. Cognitio nostra omnis initium habet à sensibus. Ex sensibus enim axiomata construuntur, quæ initia sunt & fundamenta scientiarum omnium: quibus in natura certius esse homini nihil potest. Equidem progredi nobis ad res incognitas non licet, nisi à notis, confessis, certis, indubitatis, ad incerta & dubitata præcedamus. At in his rebus, quæ naturaliter ab homine cognosci possunt, nihil est prorsus omnibus hominibus cōfessum, certum, indubitatum, præter sensibilia, & ab his proximè sumpta pronunciata. Nam & intellectu euidenti inductione opus habent apud rudes & pueros. Ideo autem

autem sensibilia confessa sunt omnibus, quia sensus, qui horum est iudex, vnus est apud omnes sanos. Neque plus valet doctissimorum sensus, quàm ignauissimorum rusticorum. Quis enim neget Agricolas plurimos sapienter acutius videre, vel audire, vel gustare, vel odorari doctissimis quibusq; Non est ergo in diiudicatione sensibilibus plus credendum doctis, quàm indoctis: nobilibus, quàm rusticis. Alia est illorum ratio, quæ non sensib. percipi, sed ratiocinatione comprehendi solent. Cæcutiunt sensus rusticorum ad contemplationem causarum actionis læsæ, cum sensibiles hæ non sint. At non cæcutiunt ad sensibilibus distinctionem: quæ probatione alia nõ egēt, quàm monstratione seu sensatione. Tam videt rusticus differentias sensibiles inter hominem, equum, bouem, suæ, arborem, plantam, &c. quam eruditissimus quiuis. Axiomata & præcepta de sensibilibus sumpta non sunt sensibilia, sed à sensibilibus orta sunt. Hæc si sensibus etiam rusticorum sanorum refutari queant, pronunciata vera & stabilia non sunt. Nam principium artium non est, quod dubium est: quodque non ab omnibus omnino hominibus concessum est. Quomodo namq; certum fuerit, cuius principium controuersum est? Et quid aliud quàm sensus adducunt Paracelsici: quæso te, pro suorum principiorum confirmatione? An non ex tribus ideo contendunt concreta esse vniuersa, quia in hæc resolui queant? An nõ suprà negabat idem ille, cuius verba tu mutuatus es, quatuor humores corporis nostri elemēta esse, quia in cibis non inuenirentur? An non pleraque in homine vel inesse, vel non inesse ex eo demonstrare volunt, quòd in alijs rebus, id est, in maiore mundo extra hominem vel reperiuntur vel non reperiuntur. Cur ergo sensus rusticorum, qualis Paracelsus magister eorum fuit, valent ad confirmanda Paracelsica principia, non autem valent ad comprobanda vera fundamenta? Dicam iterum: si sensuum

In iudicandis sensibilibus nõ magis credendū doctis quàm rusticis.

Principia artium oportet cōfessa esse omnibus.

Paracel. sensus arbitrio sua probant.

iudicio standum non est in rerum sensibilibus dñudica-
tione, corruent omnes artes, omnis pietas & religio: &
multò magis euanescent pariter noua, mendacia, turpia,
noxia, blasphemata Paracelsi eiusque gregalium dogmata
vniuersa. Etenim omnes homines saniores cunctas in sa-
lem, sulphur, hydrargyrū, resolui constanter negant (qua-
re principium hoc esse poterit) ægrotare autem mem-
brum, cuius actio præter naturæ consuetudinem impe-
dita est, summo consensu asseneranter vniuersi affirmāt.
Quòd si ergo pro veris habenda nō sunt, quæ omnes ho-
mines sensibus suis eodem modo comprehendunt, mul-
tò minus, arbitror, tanquam vera admitteremus, quæ om-
niū sensus falsa esse docent. Nos illa vera esse, quæ sensus
percipiunt (de sensibilibus loquor) certò scimus: quæ au-
tem non percipiunt, ne esse quidem sensibilia æquè cer-

*Verbum Dei
execratur sen-
suum iudicium
negantes.*

tò nouimus. Sed nimis multa contra bestias illas Scepti-
cas dixi: quas verbum Dei non confutat solū, sed exe-
crabiles esse probat. FVR. Ista iam sino, atq; illud scire
cupio, quomodo ex approbatione omnium demonstres
morbum causam esse actionum læsarum. ER. Tamen si
iam clarè, ut puto, exposui, iterum tamē repetam. In hoc
conueniunt omnes homines, omnem egrotantē habere
corporis aliquam actionem sensibilibus læsam. Item, om-
nem hominē, qui actionem aliquam impeditā habeat, æ-
grotare: sanos autem esse omnes, qui nullius partis offi-
cium præter naturæ suæ consuetudinē impeditū sentiūt.
Ex hoc cōsensu & cōcessa omnibus hominib. notione na-

*Præter causam
læsæ actionis
nihil semper
est ubiq; iun-
ctum est.*

scitur hoc pñunciatū. Morbus vel est actio impedita, vel
aliquid sine quo impedita actio nunquā & nusquā inue-
nitur. At præter causam immediatā actionis præpeditā
nihil ei semper & ubiq; adest. Ergo cum morbus non pos-
sit esse ipsamet actio læsa, necessariū est, ut sit impeditio-

*Locus Gal. in
li. de opt. secta.*

nis eius causa proxima. FVR. Intellego iam nunc Gale-
ni verba in lib. de optima secta, ubi sic scribit. *επεὶ γὰρ οὐκ*

σηκεν ἐκ τῶν Φαινομένων ἡ τέχνη: ὅθ' ἡ παράδοσις τῆς τέχνης ἀ-
πὸ Φαινομένων γίνεσθαι εἰς γὰρ τὰ Φαινόμενα παραδίδωσιν,
ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς Φαινομένοις θεωρήματα, ἀπερ' εἰ φαίνεται ταῦτ'
ἐν καὶ ἀρχὴ τῆς τέχνης εὐλόγως αὐτὸς εἴποι, τὰ ἐπὶ τοῖς Φαινομέ-
νοις λέγω θεωρήματα: δηλονότι ἀρχὴ τῆς ἀποδόσεως τῆς τέχνης
ἀπὸ Φαινομένων γίνεσθαι. Idem hoc in methodo sensit, cum
sic scripsit. Διότι τὰς μὲν τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεις ἐκ τῆς τῶν ἐλ-
λῆνων σωηθείας ποιησόμεθα, τὰς δὲ τῆς ἰστίας αὐτῆς τῆς πράγ-
ματι εὐρέσεις τὴν καὶ ζητήσεις, καὶ ἀποδείξεις, ἐκεῖ ἐκ τῶν τοῖς
πολλοῖς δοκούντων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν λημμάτων. Video
sanè immèrito sensuum mancipia nominari hanc metho-
dum seruantes: sicut sensuum iudicium in sensibilibus di-
gnatione auersantes insanos esse præclare quoque per-
spicio. Errant, aut potius delirant his non minus, qui artē
aliquā tradituri principia & fundamenta nulla adferunt
certa: sed controuersa duntaxat, ac dubia proponunt. Re-
ctè igitur ex sensui euidentibus principium statuit Gale-
nus concessum ab omnibus. Quantum iudicare possum,
frustra oppugnabunt hanc arcem Galeni Paracelsus cū
sequacibus. E R. Idem docuit Gal. in methodo Therap.
cum quatuor res in agrotantibus plurimis apparere mo- *Quatuor in e-*
nuisset admodum inter se vicinas: actionem læsam, mem- *grotantibus vi-*
brum seu corpus (à quo actio editur) præter naturam af- *cina inter se*
fectum, huius affectionis causam, & denique corporis af- *que sint.*
fectum, qui actioni neque commodat, neque incommo-
dat. Quippe affectus vltimus pro morbo haberi nequit,
cum actionem neq; impediat, neq; promoueat. Nec cau-
sa corporis præter naturam dispositi morbus censerì po-
test, cum sæpè læsa sit actio, ipsa non amplius existente.
Quare impedita aliquando esset actio corporis nostri
præter naturam, nec agrotaret homo tamen: quod fieri
non posse ostensum est. Ergo, si neque læsa actio morbus
dici potest, consequens est, vt id sit morbus, quod in
membro actionis causa nunc aliter habet, quàm prius.

Rudis Paracel.
cuiusdam ca-
lumnia.

Cur causas ex-
ternas nullus
putauerit mor-
bos esse.

Galenus de ani-
mæ substantia
dubius fuit.

Ipsū namque membrum morbum existimare demen-
tis esset: cum nulla tunc esset sanitas. Est autem membrū
quodlibet modò sanum, modò ægrum. Sanitas igitur &
morbis non sunt ipsa membra, sed horum secundum &
præter naturam dispositiones. Potest ex his facile à quo-
uis perspicui, quæ fide arrogantissimus ille Paracelsi gre-
galis agat, cum sic scribit. Galenus in prioribus lib. Meth.
quatuor rerum distincta genera proposuit, actiones, a-
ctionum proximas causas, antecedentes, euidentēs, siue
externas: in hisce ordinibus morbum necessario contine-
ri. Galenus non hæc, sed quæ paulò antè recēsi ego, quæ
tuor inter se proxima sapè in morbis conspici asseruit.
Cur euidentium siue externarum causarum fecisset me-
tionem? Enumerauit illa, de quibus dubitari poterat, an
morbis essent. Causas externas nullus vnquam, puto, pro
morbis habuit: cum morbo præsentē plerunque absint.
An possit aliquis calorem solis febrem putare, ægro in
ymbra iacente? Per multi ex labore in febrem inciderunt:
quæ cum laboribus non abiit. Quis cultum indicet mor-
bum, & non potius ab eo infictum vlnus? Verum stu-
dio calumniandi bonos authores ita incensus est nouus
ille thessalus, vt quid dicat plerunque nesciat. Multò ma-
gis comprehensum in schola Galeni est, quid elementū
sit, quomodo misceantur, an actionum & quarum tem-
peries causa sit (quæ reprehensor perperam incompre-
hensa putat) quàm percepta sint ab ipsis Paracelsi insana
phantasmata. Falsi enim comprehensio cum non sit vl-
la, mirum non est, si comprehendi nunquā possint. Quid
& quot elementa sint, ac quomodo misceantur, quantū
medico satis est, cognouim⁹. Nec ignorauit Galenus quo
modo temperiem actionum vocaret causam. FVR. Pu-
tant plerique præter temperamentum, formam eum a-
liam nullam agnouisse. ER. Non inficior eum aliquan-
do dubitauisse, num anima nostra diuersa substantia sit à
tempe-

temperie, incorporea, & separabilis: vt Platoni visum fuit. Huius enim rei certam demonstrationem se nullam tenere alicubi scribit. Attamen ex contingentibus in cerebri offensionibus didicit, spiritum non animam, sed animæ primum esse instrumentum. Illam autem disquisitionem, vtrum scilicet anima substantia quædam alia sit à temperie, medico ad curationem necessariam non esse monuit. FVR. Quî potest hoc esse verum, si ponatur anima principium & causa actionum in animalibus omnium? ER. Anima principium est & causa operationū prima, non vltima seu proxima. Quippe nullā edit actionem absque temperie & structura partium singularum. Et pro varia cuiusque membri dispositione variant etiā actiones necessariæ: propterea quod membrum animatum quodlibet certæ actionis tantum causa est, nō autē bonæ vel malæ actionis. Vt enim actio partis secundum naturam edatur, opus est naturali dispositione. Si vitata sit, ideo est, quia membri dispositio deprauata seu præter naturæ ordinem affecta est. FVR. Non satis intelligo. ER. Differunt inter se quatuor hæc, actio simpliciter, actio certa, actio bona vel naturalis, & actio impedita seu naturæ non congruens. Actionis absolutæ causa est anima: actionis certæ & ab alijs distinctæ, vt concoctionis, visionis, auditionis, ambulationis &c. causa est propria & peculiaris instrumentorum substantia & natura. Vt autē conueniens & bona sit actio quælibet efficit naturalis aptaque membri affectio: quemadmodum vitiosa vel precepta effectio est laborantis partis vitiositas. Animæ igitur sola actio est adscribenda instrumenti actionis proprietatis siue species est assignanda instrumenti dispositioni bonæ, bona: malæ autem mala est attribuenda. Si posset anima sine instrumento agere, eodem semper modo ageret. Iam quia absque eo agere in corpore nihil potest, sic agit, quomodo instrumentum affectum est. Quapro-

Anima causa
est operationū
prima, non vltima.

Differunt inter se, actio certa, actio bona, & actio mala.

Simile.

*Anima per cor
pus operatur.*

pter actionis causa expedita ac naturalis non est immedia-
diata causa anima, sed instrumenti naturalis affectio &
structura: quemadmodum laesa causa est eiusdem dispositio
a naturali statu mutata. FVR. Non possum capere,
quomodo anima sit actionis causa, & non sit pariter bonae
malaeue actionis causa. ER. Si non capis hoc, ex multis
te Philosophiae quaestionibus nunquam integre explicaueris.
Sed exemplo tibi conabor negotium adumbrare. Manus causa est
sectionis ligni mouens. Ita autem causa est, ut absque
instrumento non secet (hoc. n. nunc positum non bis sit) atque pro
instrumenti varietate, bonitate, & vitio secet diuersum.
Aliter. n. serra, & aliter rursus cultro secabit: & aliter quoque
acuto quam obtuso cultro secabit: tamen si in manu alteratio
seu mutatio nulla sit facta. Manus ergo sectionis est causa
mouens (nunquam. n. cultrum non motum ligna secauerit) at
concinnae & turpis sectionis causa per se non est. Etenim
acuto & idoneo instrumento apte, retuso & inepto inconcinne
lignum aut rem aliam disseccabit. Ut hic sectionis quidem causa
manus, concinne autem vel inconcinne sectionis instrumenti apta
vel inepta dispositio est, ita anima principium operationis
simpliciter, bonae autem vel malae sanitas vel aegritudo
causae instrumentales existunt. Sanè sicut impossibile est, ut
eodem modo affecta manus eodem modo secet, cultro acuto &
hebetato, sic impossibile est, ut anima per se nihil per se
eodem modo operetur membro secundum & praeter naturam
affecto: propterea quod absque instrumentis membrorum
operari tam non potest, quam non potest manus absque
instrumento serrae vel cultri, &c. secare. Quamobrem non
quaerit anxie medicus, quae sit absolutae actionis causa: sed
quae culpatae vel inculpatae operationis auctor sit
sollicitius inquit: si praesertim norit, animam mutari ab
his rebus non posse. FVR. Videor mihi nunc rem
intelligere planius. Sed & illud video, multas in
Philosophia pariter & theologia quaestio-

quæstiones tolli posse huius rei explicatione. Audiui olim
 adolescens queri, Quomodo Deus, quum actionum nostrarum
 omnium causa sit & fundamentum, nihilominus peccatorum
 causa censeretur non debeat: nec quicquam audiui extra sacras lite-
 ras, quod maiorem mihi lucem adferret. Cõplures quæstio-
 nes Ethicæ, dequibus voluntatis nostræ operationibus. difficul-
 tates explanari huius rei declaratione poterunt, ut video.
 Sed aliud nunc agimus. Ostensum est, morbum esse vitiatum seu
 oblatam actionis causam, non primam (quæ est anima) sed pro-
 ximam. Hanc ergo indagare convenit, ut quæ & qualis sit
 clarè intelligamus. *ER.* Operationes omnes neque formæ *Operationes*
 soli, neque materiæ tribui, sed toti composito rectè adscribi *sunt composito*
 certum & confessum est. Formam in animalibus animam, & mate- *rum.*
 riam corpus organicum esse æquè clarum est. Animam igitur
 actiones omnes per instrumenta siue membra edere nullus
 ambigit, puto. Quis. n. dubitet, num pedes ambulationis,
 manus comprehensionis, oculi visionis, aures auditionis,
 ventriculus coctionis, & partes aliæ actionum aliarum instru-
 menta sint? Nec minus evidens est, actiones membrorum om-
 nium minui, debilitari, tolli, depravari, membrorum substantia
 eadem permanere. Ergo cum anima mutari per se primo
 nequeat, sed immortalis persistat, causas huius mutatio-
 nis in membris querere oportet. At substantia neque; corru-
 pta neque; amissa actiones eorum impediri nihilominus cer-
 nimus. Pes enim ad ambulationem ineptus redditur, tam- *Pedis substantia*
 etsi pes esse tam non desinat, quam non desinit homo æger *non corrupta,*
 homo esse. Par ratio est aliorum membrorum omnium. Quo- *leditur eius*
 circa necessarium est, ut aliquid eis accidat, quod ablesio *functio.*
 nis causa existat. Hoc quid sit tunc intelligemus, cum,
 quid expeditarum in eis actionum causa sit, perspexeri-
 mus. Sumendum autem principium nobis est confessum
 ab omnibus, illud scilicet, actionis in membro quolibet pro-
 xima causam id esse, quo illæso manente integra remanet
 actio, & quo mutato simul impediri actionem necesse est.

Redeundum hîc iterum nobis est ad sensus: qui nos certissimè docēt, membra viuentium pleraque neque propter sapes, neque propter colores, neque propter odores mutatos in agēdo impediri. (Dico pleraque, quoniā vnius linguæ operatio à saporibus, & solius oculi actio à coloribus, narium duntaxat officium ab odoribus, denique solarum aurium munus à sonis impediri potest). At si præter modum vel calefiāt vel frigeſiāt, &c. vel structuram, id est, situm partium, numerum, magnitudinem, cōtinuitatem mutēt, actiones eorundem oblædi demonstrāt. Nec opus est hîc lōga probatione. Quis enim nō expertus est, se opera manuum ac pedum minus commodè vti, cum perfrigerati sunt? aut quis nō languescere ex æstu nimio corpus sensit? Qui ad actiones instrumētales vocatas nō nouit requiri figuram, magnitudinem, numerum, situm, & cōnexionem partium naturæ cōgruentē, earum quæ cōtinuitatem, indignus est, qui inter medicos nominetur: imò qui in numero intelligētium hominū cēſeatur. Ab his igitur solis actiones secundum naturam eduntur, cum naturæ cōuenienter habēt. Nam his manētibus manēt actiones illæſæ, & eisdem vitiatas debilitantur actiones cōfestim: alijs autem quouis modo alteratis noxa actionum cōsequitur nulla. In eisdem his morbum siue præpeditarum actionum causas cōsistere prorsus necesse est. Nō enim potest intelligi, quomodo causis actionum illæſis permanētibus læſa sit operatio: aut quomodo aliter impediri operatio possit, quàm si causæ eiuſdem immutētur. FVRN. Impossibile est, vt horum aliquid negetur, siquidem firmum hoc sit, animam abſque medio instrumētorum seu membrorum nullam operationem exercere. Vt dubitem, illud efficit, quòd animi effectus morborum grauissimorum causas faciūt me dici. ER. Nihil certius est, quàm compositorum actiones esse, nō solius formæ: & formas per se primò neque agere

Formæ per se
primò neq; a-
gunt neque pa-
tiuntur.

agere neque pati: hoc est, non immediatas & solas actionum esse causas: tametsi principium sint, à quo motus siue actio initium sumit. Si enim possent agere sine corpore seu membro conuenienter affecto, non opus haberemus membris. Sed fatuus sum, si in hac re asserenda laborem: cum animam nostram immortalem, atque ob id debilitari per se primò non posse ab hisce viribus corporeis, ne Paracelsici quidem inficiari audeant. Affectus animi morborum causas esse non est dubium. In prima con- *Affectus animi quomodo sint morborum causas.* certatione fusè declarauimus, qua ratione corpus alterent ac mutant: ad quæ te ablego relegenda. Sufficit nobis, quòd actionem non impediunt, nisi prædictorum aliquid mutauerint. FVR. Quid si causas actionum ponamus esse, non accidentia enumerata, sed ipsas instrumentorum substantias? Aliàs videbitur natura frustra ex tam differentibus substantijs ea configurauisse. Cui accedit hoc etiam, quòd substantia membri corrupta simul actiones eiusdem corrumpuntur. ER. Ad hæc perspicue *Substantia instrumenti quatenus causa sit functionis.* responsum iam fuit. Non quicquid ad actionem necessarium est, etiam bonæ actionis causa proxima & immediata est. Nec quod concinnæ & laudabilis actionis causa est propinquissima, etiam actionis simpliciter acceptæ causa est. Ab anima vt à primo efficiente profisciscuntur omnes corporis nostri actiones: ab instrumentorum substantia manant actionum species: at bonitas & vitium earum causas habet propinquiores; nempe dispositionem conuenientem vel inconuenientem. Anima igitur ministerio ventriculi coquit cibos, opera oculorum exercet visionem. Vt autem animal probè feliciterque cibos cõficiat, & acutè videat, non satis est ventriculum oculosque habere, sed insuper congruenter tum illum tum hos affectos dispositosque habere oportet. Si enim nõ sint aptè disposita membra tum hæc tum alia, actionis confestim deprehendetur impedimentum adesse. Sic sectionis cau-

*Galenicæ ratio
cinationis sum-
ma.
Morbus quid.*

sa princeps est manus (culter enim sua sponte non secabit) at pulchra ac facilis sectionis causa est idonea cultri fabrica. Quod si instrumenti substantia absque dispositione, quæ perdi & reparari absque substantiæ interitu potest, actionis bonæ causa esset, nunquam læderetur actio quâvisper substantia duraret incorrupta. Sed hac manente impeditur nihilominus actio. Aliud igitur est cinnæ actionis causa. FVRNIVS. Si rectè percepi, quæ protulisti, fuerit hæc ratiocinationis Galenicæ summa: cuius structuram nunc demum indissolubilem esse video. Vbi actionis impeditio nulla est, ibi neque morbus est: & ubi morbus est, necessario actionis offensio adest. Ergo necessarium est, ut morbus sit vel ipsamet actio impedita, vel aliquid cum eadem semper & ubique inseparabiliter coniunctum. At non est ipsa læsa actio, cum etiam quiescentes ægrotent. Nec aliud inuenitur quod cum eius læsione perpetuò & indiuulsè cohercat, præter eius causam primam & proximam. Hæc porro est membrorum naturalis dispositionis, temperiei scilicet ac structuræ læsio. Est igitur morbus dispositio præter naturam actionis impedita prima & proxima causa. Quod hanc dispositionem efficit, causa morbi, non ipsemet morbus est, ac dicitur. Quanquam aliter videtur Paracelsi discipulo illi, qui Aristotelem, Hippocratem, veteresque cunctos eruditione superasse fatuè putat. Hic arbitratur se ex Hippocratis libello de flatibus ostendisse, flatum in corporibus nostris præter naturam collectos, morbos esse, non verò causas morborum. Hippocrates, inquit, morbos omnes ἀπὸ πνευμάτων proximè proficisci ostendit. Februm quoque exempla adducit, epilepsiæ, hydropis, & fluxionum: magna observationum ac rationum mole contendens, actionum omnium debilitationes, depravationes, & abolutiones a spirituum potestate & vitalibus impressionibus proximè proficisci. Itaque

Itaque si morbos appellant, à quo proximè læduntur actiones, cur in continentibus vel crassis & immobilibus corporibus potius, quàm in spiritibus, morbos collocauerunt? Ad hæc illius gregalis Paracelsici verba, quia responsum est satis, nihil nunc peto mihi responderi amplius. ERASTVS. Attamen propter alios vindicandus est Hippocrates. Vide verò quanta sit istius Leonis inscitia. Hippocrates in toto libello illo vnum hoc præcipuè agit, vt flatus probet morborum esse causas: morbi, sed morborum cause, hic autem Leo Cumanus contendit eosdem flatus morbos esse. Nec intelligit orationes hasce duas plurimum ex sententia Hippocratis differre. Morbi proximè à flatibus proficiscuntur: & actionum debilitates, abolitiones, deprauationes, proximè à flatibus proficiscuntur. Idem putat esse morbum, Paracelsi morbum & actionem debilem vel deprauatam, siue causam & effectum. Quod ne miretur aliquis, promittit nouam nem læsam putant idem esse, nobis Logicam: in qua eiusmodi rectè fieri demonstratur. Adde quòd nullo in loco eius libelli dixit Hippocrates, flatus esse omnium morborum proximas causas, nedum actionis debilitatum & deprauationum. Et quòd flatus non opinatus fuerit morbos esse Hippocrati, sed morborum causas, vel hæc sola verba probent. Demonstrabo, inquit, τὰ νοσήματα ἀπογενάτε καὶ ἐκ γενεῶν ὄντα τέτα: scilicet flatus. An credi potest Hippocrates credidisse morbos esse flatus, dum flatuum soboles & effectus asserit? Longè doctior fuit, quàm vt putaret causam & effectum eadem esse: quemadmodum Paracelsici delirantes aliquando scribunt. Sed oro te plurimum, vt totum libellum perlegas, quo detestandam Paracelsicorum temeritatem & impudentiam certius cognoscas. Mox à principio libri se declaraturum scribit, τί ποτε αἰτιὸν ἐστὶ τῶν νόσων, καὶ τίς ἀρχὴ καὶ αἰτία γίνεσθαι τῶν ἐν τῷ σώματι κακῶν.

Deinde docet, quomodo flatus morbos suscitare queat: morbos esse non docet. In fine dicit, *ὑπερχόμεν τὸ αἶμα τῶν νόσων φράσαι*. Quis non videt Hippocratem flatus tantum causas à morbis seu effectibus distinguere? Iam qui putat Hippocratem inter actiones & actionum causas discrimen nullum vidisse, nimis est iniurius viro praestantissimo: nec tam refutatione, quàm execratione dignus est. Quod porro Hippocrates non existimarit flatus proximè corrumpere aut abolere actiones, ex eo perspicue patet: quod ne morborum quidem omnium causas propinquissimas statuit. Primum enim pestis authorem facit non aerem, sed *μιάσματι τῇ ἀνθρώπινῃ φύσει πολέμια* in ipso existentia. Postmodum aliarum febrium causas non solum aerem, sed cum eo ciborum & potuum copiam & qualitatem facit. Et quod destillationum non ponat causam immediatam flatus, ex tota dictione manifestissimū est. Sed & ulcerationis proximā causam constituit phlegma, non flatum. *τὸ ἡ φλέγμα δριμέσι χυμοῖσι μεμιγμένον, ὅποι αὐτὸ προσέσι ἐς ἀσθενείας τόπους, ἐλκοῖ*. Item. *Δριμύ δὲ ὄν τὸ φλέγμα προσπίπτοντὲ τῇ σαρκὶ ἐλκοῖ καὶ ἀναρρύνγει τὰς φλέβας*. Similia etiam paulò post inuenies. Idem phlegma destillans asperitatem gutturis generare, & spiritui per expirationem exeunti occurrens tussim excitare ait. In hydropse quoque aquam cum flatibus causam ponit. Et ut tandem finiam, tractatum concludens hæc scripsit. *φαίνονται ἔναι αἱ φύσαι διὰ πάντων τῶν πολυτρόπως αἰτιαί εἶσαι: πλὴν δ' ἄλλα πάντα συναίτια καὶ μεσείτια*. Flatus hic variè multipliciterque morbos parere affirmat: verum ita tamen ut neque solos neque proximè morbos omnes suscitare simul moneat. Sanè mens ac sententia Hippocratis in presenti libello hæc est, flatus *πολυτρόπως* morbos gignere: at neque solos tamen neque proximè quolibet morbos efficere. Etenim phlegma, sanguinem, humores acres, explicatissimis verbis causas morborum statuit.

Flatus non cor-
rumpunt pro-
ximè actiones.

Sententia Hip-
pocr. in lib. de
flat. quæ sit.

tuit: aut saltem *σωαίνα* & *μεταίνα* ponit. Quare non sunt
 verba, quibus solos flatūs videtur morborum causas po-
 nere, aliter accipienda: quod ipsius conclusio clarè de-
 monstrat. Atq; in ipsa tractatione vides eum flatūs quo-
 rundam morborum causas facere admodum remotas:
μεταίνα ponere nuper dictos humores. Flagitiosa proin-
 de est illorum impudentia, quos nihil pudet Hippocrati
 talia affingere. Quò illud etiam pertinet, quòd medicos
 scribunt in spiritibus symptomatum impetus ponere. *Symptomatiū
 impetus non in
 solis spiritibus
 apparent.*
 Corpus nostrum ex continentibus membris, contentis
 humoribus, & spiritibus seu impetum facientibus con-
 stare non inficiamur. Et in illis quidem præcipuè mor-
 bos consistere, in spiritibus autem, quoad illorum partes
 quædam censerī possunt, duntaxat inesse, ingenuè confi-
 temur: quemadmodum contenta seu humores morbo-
 rum causas dicere nihil dubitamus. Ego sanè non memi-
 ni me quenquam vel audire vel videre prædictas partes
 ita distinguentem, vt in continentibus morbos, in cōten-
 tis causas, in spiritibus symptōmata collocaret. Apparēt
 enim symptōmata etiam in continentibus & solidis par-
 tibus plurima. Suspicio ergò reprehensorem non minus
 hic mentiri, quàm ibi. Quamobrem ipso relicto ad no-
 stra reuertamur. Galeni mentem tu pulchrè percepisti.
 Ex quo rursus vides, quàm non rectè niger ille cornus Pa-
 racelsicus sub Pauonis plumis latēs in fausto crocitu præ-
 dicta reprehendat. Vocat is morbum radices, radicū ef-
 feruescentias, spirituum ebullitiones, eorundem cōsum-
 ptiones. At constat morbum in corpore nullū esse, quan-
 tisper actionis impeditio nulla animaduertitur. Hanc au-
 tem impediri prius non posse, quàm corporis seu mem-
 bri alienius vel temperies vel constructio laesa mutata sit
 sit, planissimè demonstratum est. Quicquid in corpore
 inesse imagineris, morbus tamen in eo erit nullus, quan-
 tisper temperies partium earumque structura naturalis

*Morborū se-
mina apud Ga-
lenum.*

*In morbo
non autem
audiri
morbo*

*Paracelsi
morbos faciūt
substantias à
Deo post crea-
tionem mundat
creatas.*

*Paracelsi Ma-
nichæo deterio-
res.*

cōseruatur. Inscitè igitur nescio quæ fictitia semina mor-
bos vocat cum suo præceptore: qui corpus non concedit
morborum subiectum esse, sed capsam seu cistam duntaxat
esse eorum fatuè credidit. Morborum seminaria siue
aptitudinem ægrotandi in corporibus inesse nullus ne-
gat. Nisi enim sic haberet res, immortales omninò esse-
mus. At sunt corruptioni morbisque abnoxia. Habent er-
go eorum in se semina siue radices. Hæc autem semina
substantias esse, ne diaboli quidem credunt: tametsi per
Paracelsum eiusque discipulos hoc euomunt. Sunt enim
nil aliud, quàm dispositiones quædam corporis, propter
quas ab hac quàm illa causa, & hoc quàm illo modo faci-
lius ac promptius patitur & mutatur. Quod de hac po-
tentia actum facit, non morbus, sed morbi causa existit.
Frustra igitur arsenici, hydrargyri, chalcantibi, & rerum
consimilium impuritates nobis tanto conatu oc-
citant: qui in sola membrorum dispositione morbum esse cer-
tò scimus. Si causas morborum impuritates istas facerēt,
minus absurdè loqui viderentur. Minus quoque repre-
hensione forent digni, si morbos qualitates esse dicerēt.
Cum substantias faciunt minerales, quæ primis semini-
bus propter Protoplasti peccatum acciderint, & perfe-
ctionis, in qua creatus fuit, priuationes negant, hæreticū
Manichæum sapiunt. Idem cum insanis quibusdā theo-
logis forsan peccatum quoque priuationem quandam
esse negabunt, sed substantiam affirmabunt. Hos impro-
bitate vincent in eo, quod à Deo creatum asseuerabunt.
An non insania diabolica proximum est, putare, à Deo
per se creatum esse malum? Et quis miretur Manichæos
adeoque Manichæis deteriores esse, quos in Dei filium
ac sacrosanctam trinitatem blasphemos esse nihil pu-
det? FVRN. At in priuationibus, inquit, nec for-
mæ, nec differentia, nec essentia reperiuntur. ER. In-
scitiam suam egregiè produnt reprehensores nostri the-
salys

falsis a finis rudiores. Quis nescit in Philosophia initiatus inter qualitates circa idem subiectum vicissim harere solitas, & se mutuò pellere potentes, deteriore priuationis rationem obtinere, tametsi nō sit absoluta priuatio? Hæc ruditas Paracelsi inde adeo manat, quod nondum didicerunt differentiam inter simplicem negationem & priuationem. Etenim priuatio non est absoluta negatio, sed defectio perfectionis, quæ adesse potest ac debet: Morbus ergo, tametsi defectio sit quædam a sanitate, non est nihil: ac proinde nec forma sua, nec differentia, nec essentia, nec viribus suis destituitur proprijs. Plato quoque morborum contemplationem non prorsus sterilem reliquit: sed de eorum natura, generatione, causis, longè rectius differuit, quàm de iisdem inflatus ille Paracelsi coruus infauste crocitarit. Nunquam eò insanix processerunt Platonici, vt semina seu radices morborum (quos qualitates & dispositiones corporis esse præclarissimè intellexerunt) ab initio creationis in inuisibilibus quorundam inuisibilium elementorum thesauris collocata suapte sponte subsistere, absconditaq; latere opinarentur. FVR. Non dicunt seorsum subsistere morbos, sed prima semina his tanq̃ nouis & infelicib; vestimētis obducta esse. ER. At ijdē tincturas esse scribūt, quæ cum primis seminibus mista sint, operaq; chemiæ separari queāt. Dico igitur, inquit falsus ille Pauo, morborum mortisq; semina in impuritatib; cōsistere arsenicalibus, sulphureis, vitriolatis, æruginosis, mercurialib; &c. Quis porro ista miretur, qui norit hanc Paracelsi gregalem noctuā adeo esse oculatā, vt etiam febrim per vomitū reiectam viderit? Verba eius hæc sunt. Et tertianā febrim vidi ego aliquoties per vomitū reiectā in forma viscosæ & viridis mucilaginis nitrosæ ac sulphurea amaritudine ægrotū fatigantibus. Quæ mucilago posteaq; reiecta erat, etiam nūc vitæ motus vestigia, febrili horrore aliquātisper demonstravit.

Differunt priuatio, & negatio simplex, q̃

Morbi sunt vestimenta praua primorum seminum.

Febris est substantia extracorporis visibilis

Vides ex his verbis morbos iuxta hosce vespertilliones non esse membrorum affectiones, sed substantias quasdam non tantum intra, sed etiam extra hominem viuentes, horrentes, & febricitantes. Mirum quod non de dolo re capitis cōqueſta eſt febris hæc mucilagine induta, nec potum poſtulauit. Prodigioſiora ſcribere voluit, credo, quàm Magiſter improbitatis eorum. Nam pulſus, ait hic, „manet (in Dyſenteria, Diarrhœa, fluxu ventris, &c.) vſque „ad mortem: & aliquando per vnam quartam horæ partē „poſt mortem. Nam mortem nondum eſſe, ſanguinis pulſus indicat. Pulſum manere dicit poſt mortem: & mox addit mortem nondum aſſe: ſanguinemque pulſare. Vt huic non arteria, ſed ſanguis pulſat, ita illi non homo horret ac febrit, ſed humor reiectus vomitu. FVR. Ita fortaſſis vult intelligi, quomodo Galenus alicubi ſcripſit ſe febrem iugulaſſe. ER. Non admittit excuſationē hanc. „Statim enim addit. Nos verò ſtultè veritatem riſimus, Ga „lenicis decretis iſs temporibus imbuti: apud quem didi- „ceramus, febrim eſſe calorem in corde accenſum, intem- „periem calidam & ſiccam, quæ per vomitum reiſci nul- „lo modo poſſet. FVR. Diſpeream ſi credidi medicos nō „prorſus ἀναλφάβητας, hæcenus delirare poſſe, vt humo- „rem aliquem etiam extra corpus febrile, vitamque hor- „rore febrili teſtari putarent. Ex diſputatis hucusque ma- „niſeſtè video indiſſolubiliter monſtratum eſſe, morbum „nullum eſſe, vbi functionis impeditio nulla eſt. Functio- „nem porrò membri animati impeditam eſſe impoſſibi- „le eſt, quantisper membrum naturaliter diſpoſitum eſt. Quocirca fieri non poſſe præclariffimè perſpexi, vt mor- „bus aliud ſit, quàm corporis diſpoſitionis illius vitium, „quæ cauſa eſt actionis ſecundum naturam. Humorē au- „tem extra corpus exiſtente[m] qui corporis diſpoſitionē „eſſe perſuaſum habet, eſt ipſo Paracelſo inſanior. Quare „monſtra & portenta ſunt, quæ tanta confidentia impru- „denter

dentem effutiuit nouus ille, at infelix, reformator. Cæterum in morbi definitione, quia abundè mihi satisfactum est, ad consequentia progreditor, si lubet. E R. Genera morborum summa, quot & quæ sint, facillè ex iam dictis addiscemus. Actiones animales, de quibus loquimur hoc loco, nec solius animæ nec solius corporis, sed compositi, hoc est, corporis animati esse ostendimus. Mox illud quoque docuimus, membra corporis animata ex naturæ siue proprietate & substantia certæ actionis causas existere: vt autem actiones illæ conuenienter naturæ aut inconuenienter edantur, efficere certas eorum dispositiones. Et congruentes quidem Sanitatem, incongruentes Morbum nominari diximus. Quod si ergo morbus est vitium illius dispositionis, quæ actionum bonarum & conuenientium causa prima existit, tot necesse est genera morborum esse, quot sunt dispositionis huius primæ differentia. Atqui tres esse constat, temperiem, aptam conformamque præbent. Etenim si pars aliqua supra modum calefiat, aut frigeat, &c. impeditè mox agit: extincto rursus calore aut frigore, eodem quo prius modo operatur. Quocirca non genuit phantasia intemperiem, vt impurè arrogans ille Paracelsi gregalis mentitur: sed res est etiam Idiotis non incognita prorsus. Nec sunt rustica nomina *βραδυπεψία*, cruditas, & deprauata concoctio: sed nomina sunt eruditè & sapienter rebus, quas significant, imposita: siue rustici siue alij quidem ea usurpent. (vtinam non magis rusticis, falsis, ineptis, & in tartaro natis vocibus, ipsi tartarea nobis & exitiosa dogmata pro veris & salutaribus obtrudere conarentur). Videmus etiam cuiusque membri actionem obladi, cum vel figura, vel magnitudo, vel numerus, vel situs & connexio deprauata est, tam etsi neque calidius neque frigidius &c. nunc quàm antea redditum sit. Quod soluta membri continuitate actio e-

Membra animata certarum actionum, dispositio autem bonarum & malarum causa existit.

Morborum tres summa species

*Cur morborū
species subie-
ctis distinguan-
tur.*

ius impedita sit, ne admonitione quidem opus habet. Si ab his omnibus ac singulis immutatis actionis impedimenta consequuntur, atque his naturaliter habentibus actiones expeditæ sunt, tria summa morborum genera constat esse, Intemperiem, deprauatam structuram, & cōtinui solutionem. Hæc in suas singula deinde species plures distribui, per se notum est omnibus. FVR. Cum pars quælibet sua temperie prædita sit quadam, figura præterea, magnitudine & continuitate donatæ sint omnes, cur dicunt medici, intemperiem similarium partium, structuræ oblationes instrumentalium, cōtinuitatis diuisiones ambarum morbos esse? ER. Quoniam alia ratio est particulæ cuiuslibet, quando vt similis, & quādo vt instrumentum vel instrumenti pars considerat. Nam quoad vna est totius & partium natura omnium, eatenus dicitur similis. Quo fit, vt temperies partis similis merito ponatur affectus, cum æquē in tota & in singulis totius particulis quantumuis pusillis, insit. Quod si etiam figura & magnitudo definita & certa in totis & partibus inesse posset, nulla esset hac in parte differentia: recteque dicerentur etiam figurarum deprauationes morbi similes: quia verò similis pars, quoad similis est, non requirit figuram aut quantitatem determinatam, sed sub quauis magnitudine ac forma naturam suam seruat, nō debent harum dispositionum vitia similarium partium, quoad similes sunt, morbi appellari. Quippe quatenus vel instrumenta sunt, vel instrumentorum partes, certa & definita egent forma & qualitate: sine quibus neque naturam, neque nomen instrumenti retinere possunt. Non enim venæ pars quælibet vena est ac dicitur, (si venæ nomine, non similem partem, sed instrumentum significari cogites) quomodo carnis pars quælibet caro est ac dicitur. Ergo cum figura & quantitas mutata naturam & operationem partium similarium, quoad

ad similes sunt, non mutet vel impediatur: neque e contra temperies permutata figuram & quantitatem semper ac necessario deprauet, non possunt similiarum partium laciones sub eadem specie comprehendi, sub qua offensiones instrumentorum talium partium continentur. Denique cum solutio continuitatis nec in solis similiaribus, nec in solis instrumentalibus reperiatur, sed in vtrisque inueniatur: commune hoc vitium esse dixerunt vtrarumque partium. Ergo cum intemperies non mutet figuram, nec figura mutet temperiem: hæc autem partis similis, quoad similis est, affectio sit, illa verò instrumentalis, quoad instrumentalis est, dispositio existat: ac solutio continuitatis vtrisque accidere possit, merito genus morbi in tria hæc genera partiti sunt.

Quod si qui morbi reperiuntur, qui ad horum genus aliquod referri non possint, quarta prædictis addenda *An quarta morborum detur species.* fuerit species. Quod ut fieri posse non simpliciter nego, ita necessarium esse nondum video. Tam porro

est inter hos morbos manifestum discrimen, ut auritus ille Paracelsi. Leo, palam affirmet, figurarum & cavitatum morbos (seu instrumentorum vitia & continuitatis solutionem) inter morbos, qui ex seminibus nascentur, radicesque in natura habeant, non esse referendos.

FVRNIVS. Etiam hoc satis nunc intelligo, cur tria hæc morborum genera medici distinxerint: nempe quod nec intemperiem ad instrumenti naturam, nec instrumentorum dispositiones ad similiarum partium substantiam pertinere intellexerunt: continuitatem autem in vtrisque requiri perspexerunt. Veruntamen habeo, quod de morbis organicis tibi obijciam.

Summam autem pro exemplo obstructionem: qua i- *Obstructio Paracelsi non est morbus.* tidem Paracelsi pro exemplo vtuntur. Obstructionem Porro morbum non esse hoc argumento probant.

ratione
 et effectus
 impediunt etiā
 si motus princi-
 pium in se non
 habent.

Si aliquid in causarum ordine deprehēditur opere & potestate præditum, cui nomen obstructionis competit, opus siue res est obstructio. Sin tale nihil conspiciatur, nomen est inane. Sanè si obstructio morbus est, ac morbus rectè dicitur impeditæ functionis alicuius causa, agendi virtute præditam esse oportet. At non est vlla potestate agendi ornata: si modò vera sunt, quæ in scholis tradita nobis memini, quantitates scilicet atque figuras non esse agendi principia. Adde quod materias obstruentes omnes mortuas esse putatis: nec alijs causis symptomatū calamitates adscribere potestis, nisi quia corporea mole transitus humorum impeditur. E R. Audio Leonis Barbarici terribilem rugitum, eundemque protendere pariter prælongas & turpes video auriculas: quas nunquam conspiciendas nobis obtulisset, si actionum naturalium & morbosarum causas perspexisset. Actionis certè ac determinatæ causam diximus esse membrum animatum. Hoc enim id est, quod agit. Quo autem agit, seu principium à quo profluit actio, est anima. Ergo quando naturæ congruenter affectum est membrum, iucundè, facileque suo perfungitur munere. At quoties prauè dispositum est, siue aliquid ei deest illarum rerum, sine quibus rectè agere nequit, inconuenienter naturæ agit. Actio vtrobique est animati corporis potestate agendi præditi. Quod autem nunc impeditius nunc expeditius agit, in causa non est, quod principium agendi aliquod ipsi necessariò accesserit, vel ab eo recesserit: sed satis est, si impedimētum obiectum sit. Dilucidè hanc rem suprà exemplo manus cultello aliquid secantis aperui. Agendi principium in sola manu est, non in gladio vel cultro: tametsi absque hoc non possit secare. Er vt facilius & concinnius, aut difficilius & turpius secet, cultri bona vel mala dispositio, siue acuta vel retusa acies efficit, etiam si manus vitio careat omni. Quis ex omnibus hominibus negat cultrum affabre

brè dispositum facilis & commodæ sectionis causam esse, licet motus principium in se non habeat? Quod si culter animatus esset, nihilominus aciem bonam bonæ, retusam malæ sectionis causas proximas cuncti diceremus. Vides igitur non necessario requiri, ut morbus sit motus principium seu viuens quiddam? Satis est, quod rationē instrumenti habet, sine quo actio edi non potest: & per quod animatum corpus agere sic cogitur, quomodo declaratum fuit. Sic habet res in morbis instrumentorum omnium. In similaribus etiam agendi mouendique principium cernitur. Est enim intemperies dispositio in quatuor primarum effectricium qualitatum proportionem consistens: quæ ociosa nunquam est, sed sensibiliter pro natura superantium qualitatum corpus alterat. Ex quibus aliud discrimen elucet morborum similarium & instrumentalium. Illi enim mouent ac alterant & veluti viuunt. Hi autem impedimenta solummodo sunt, & tanquam mortuæ quædam dispositiones. De hac morborum differētia copiosè in disputatione de Causa morborum continente iam olim scripta differuimus: cuius tibi legendi copiam faciemus. Cæterum impedimēta esse posse, quæ principium in se agendi nullum habent, quoad videlicet impedimenta ponuntur, etiam pueris notum est. Quid igitur admirationis habeat, si dicamus materiam aliquā mole corporea duntaxat transitum humorum impedire? At nos nequaquam id dicimus, quod Calumniator asserit, omnes materias obstruentes mortuas esse: siquidē pro non mortuis censeat agendi efficacitate qualibet ornatas. Sanè & calefaciunt, & frigefaciunt, & contrahunt, & erodunt, & vrunt quædam ex obturantibus. Sed & carnis partes aliquæ viuentes & animatę intra cavitatem aliquam natæ meatum eius obstruunt. Quod idem obstructions alias facit inflammatas, ut arsenicales & sulphureas, alias non, ut aluminosas, postea æstimabimus,

Morbi instrumentalis & similis differētia.

De causa continente disputatio.

Calumnia.

liquidem res videatur postulare: iam satis est ostendisse, obstructionem morbum esse, non materiam obstruentem. FVR. Non suprà dicebas morbum id esse, quod proximè functionem partium læderet seu impediret? ER. Sic est. FVR. At inter materiam obstruentem & humorum transitum impeditum in rebus ipsis nihil inueniſ, quod intercedat: cuius scilicet interuentu humorum distributionis impeditio à materia impediēte seu causa continente rectè distinguatur. Equidem inter humorem crassum ante pupillam collocatum, ac videndi functionem impeditam, sensuum iudicio nulla causa effectui propinquior interuenire videtur. Accedit etiam rationis consensus: si præcipuæ indicationes curandi à morbis ipsis sumuntur. Ablatio enim illius materie principatum obtinet in curatione prædicti morbi. ER. Obstruentem materiam, vt pituitam vel humorem consimilem, morbum non esse, sed morbi causam, vel ex hoc vno patet, quòd humores non viuunt, morbus autem affectio est viuentium siue animatorum. Carere porrò anima & vita humores illiusmodi, id satis superq; demonstrat, quòd verè non nutriunt. Quippe non sanguis aut pituita cibo nutriuntur, aut eum sibi transmutant, sed corporis animati partes eundem in pituitam & sanguinem, quo mox nutriantur, tandem conuertunt. Definiri porrò vitam nutritione in viuētib; notū est in Philosophia. Tamdiu enim viuimus, quamdiu nutrimur. Sanè cōuertuntur vitæ hæc sublunaris seu corporata, & nutritio. Quicquid. n. viuit, nutritur: & contrà, quicquid verè nutritur, viuit. Quo circa non potest humor ægrotare, licet ægrotationis causa esse possit. Ex quo illud perspicuè vides falsum esse, quòd suprà Paracelsi discipulorum Capitaneus ille affirmauit, humorem, qui morbi causa est, secundum Galeni doctrinam, eiusdem morbi ἐπιγενόμενον quoddā existere. FVR. Paracelsici hîc nō acquiescent: quib. etiam lapides, nedū humo-

Materia obstruens non est morbus.

Vita & nutritio conuertuntur.

humores, viuūt. ER. Nō moror philosophos istos tartareos. Humores nō sic alimēta transmutare, & in sui substantiā conuertere, quomodo plantæ & corporis animati partes faciūt, ne ipsi quidē negabunt, nisi pr̄sus omnia negare decretū habeant. Si ergo, quæ sic nō nutriuntur, nutriri cōtendant, nō de re litigant, sed de nomine rixantur: dum plura significare volunt, quàm omnib. alijs hominib. significet. Animal nunc omnib. notat rem corporatam sensu præditā. Si quis plantas quoq; animalia vocitari debere vociferetur, & sensus expertes tamē esse pater nobiscū confiteatur, nomē aliter vsurpat, & ad plura extendit quā nos: in rebus nobiscū non pugnat. Ergo cum viuere secundū sententiam omniū hominū & secūlorum (cum qua Deus etiam in sacrosancto verbo suo cōsentit) illa sola dicta sint, quæ verē ac propriē instar animalium & plantarum nutriuntur: si etiā humores viuere pertinaciter dicant, alia vita viuere simul coguntur cōcedere. Quare perstabit nihilominus argumentū nostrū. Morbū namq; & sanitatem huc vsq; adfectiones esse uidentium pprias cuncti asseruerūt. Quodd si nominū significationes pro libidine sua mutare, ampliare, cōtrahere, transplantare, constitutum habent, res tamen improbecorum conatuī non cessuras nouimus. Sed ad rem propius. Morbum esse causam impeditæ actionis demonstrauimus: Ex quo sequitur, omnē morbū vitium esse illius dispositionis, quæ propinquissima causa est actionis secundum naturam, vt inter ipsam & actionem laudabile interuenire aliud non possit. Hæc nobis tartarei philosophi, etiam si totum commoueant tartarum, & ex eo spiritus omnes in subsidium euocent, nunquam eripient. Vocant nos sensuum mancipia, quia morborum notiones sensibiles subiectis corporeis inharētes proponimus. At nos morbum & sanitatem certò scimus adfectiones esse instrumentis. seu membris corporis nostri inharētes.

Animal quid.

Morbusest
vitium dispositi-
onis, quæ bo-
narum actionū
causa existit.

*Causa expedi-
tæ & impeditæ
actionis est ea-
dem.*

*Causa facilis
distributionis
humorum per
venas.*

*Motus ex ter-
minus eius dif-
ferunt.*

Quod dum negant, Tartareorum se spirituum mancipia demonstrant. Videamus igitur quæ causa sit facilis ac naturalis transitus humorum per venas, exempli gratia. Hæc inuenta, clarè videbimus, quæ causa sit impediti transitus. Non enim alia est expedi- & impediti transitus causa proxima, sed prorsus eadem, non eodem modo tamen affecta. Cæterum quis tam est rudis & cæcus, qui non sciat ac videat, ideo humores naturaliter habentes promptè per venas de loco vno ad alium transire, quia cauæ sunt & perforatæ? Non enim quia vel dura est vena, vel alba, vel crassa, vel tenuis, vel calida, vel frigida, &c. leui impulsu sanguis in ea vltro citroque com meat, sed quia fistula est & perforata. Si ergo cavitatis in causa est proprii sanguinis & humorum per eas transitus, necessarium est, ut eiusdem cavitatis vitium, seu deprauatio, seu oclusio sit causa impediti transitus. At nulla materia obstruens est cavitatis aut cavitatis vitium. Cavitatis enim est figura & forma accidentalis venæ: atque ideo in vena, ut in subiecto inhæret, per se subsistere nullo pacto potest, quomodo humor obstruens separatim consistere solet ac potest. Ergo & cavitatis corruptio accidens est in eodem subiecto inhærens. At humorem obstruentem qui accidens est se venæ putat, ut per se extra venam subsistere nequeat, ablegandus est ad Tartareos spiritus ac philosophos carbonarios: alia cõsutatione nulla dignus est. Quæso te, an nõ aliud est terminus motus, seu forma per motum acquisita, ab ipso motu? Ego sanè scio aliud esse scripturam à scriptione, picturam ab actu pingendi, calorem à calefactione, clausum vel obstructum esse ab actu claudendi vel obturandi. Differt igitur etiam id, quod materia obstruens obstruendo efficit, ab ipso actu obstruendi seu claudendi. At copia & qualitate sua obstruere humores ijdem affirmant meatus. Quare aliud quippiam fuerit actionis seu motionis huius terminus, quàm ipsamet motio.

tio. Vocatur autem forma, quæ per actum obstruendi
 acquiritur, obstructio seu oclusio: quæ voces, tametsi vi-
 dentur motum significare, si formam earum & deriua-
 tionem intueamur, terminum tamen denotant. Quam-
 obrem non est nomen inane & ociosum nihil significans,
 obstructio: sed est nomen rei, nempe termini motus, seu
 formæ per motum comparatæ. Pulchrè te docebit veri-
 tatem, si rei externæ, vt dolij manifestum meatum ali-
 quem obturare coneris. Etenim si pannum, aut rem a-
 liam raram foramini obducas, effluet nihilominus hu-
 mor: quia videlicet totus meatus non est clausus. At si re-
 densam, meatibus carentem infercias, nihil emanabit li-
 quoris: propterea quod cavititas, seu apertio occlusa est.
 Quod si corpus hoc densum impactumque non vndiq;
 totius foraminis latera attingat, profluat, aut extillabit
 per partem illam, qua obturatum non est, continenter in
 vase contentus liquor. Aliud igitur est obstructio, quàm
 causa humoris obstruens. Iam ergo vides vtri magis ri-
 diculi sint, ac prædicamenta minus intelligant, adeoque
 nominum & prædicamentorum decoctores verius appel-
 lari possint, nos, an obscuri isti philosophi: qui sibi persua-
 serunt, nos morbos in numero substantias putare. Si huc
 usque desipiunt fucati isti Pauones, vt nondum intellexe-
 rint quid morbum in numero vocent medici Græci ac
 Latini eruditiores, misericordia digni sunt. Sin verò in-
 tellexerunt, ac reprehendere nihilominus voluerunt, do-
 ctorum hominum nominibus & consortio indigni, im-
 probi calumniatores, & perniciosi verorum dogmatum
 euersores, & corruptores censerì debent. Inter humorem
 ergo ante pupillam collocatum, & videndi functionem
 laesam interuenit morbus, qui vocatur obstructio, qui nõ
 est nomen inane, sed res pessima, vt declaratum fuit. Ea-
 dem intercedit inter humorem obstruentem, & transitus
 humoris impeditionem. Quæ de hac re dici præterea

*Morbi in nu-
 mero non sunt
 substantiæ.*

possent, in disceptatione de Causa continente fusè explicata sunt: ad cuius te lectionem amando. Ibi enim reperies, quo pacto humoris obstruētis ablatio principatum in curatione obstructionis obtineat. FVR. Cur, si morbos id appellatis, à quo proximè læduntur actiones, in continentibus vel crassis & immobilibus corporib. potius, quàm in spiritibus collocatis? ER. Cum morbi sint functionis læsæ causa, non possunt poni in alijs, quàm instru-

Quatenus morborum subiecta sint spiritus

mentis actionum. Quatenus ergo spiritus instrumenta sunt functionum, eatenus morbo affici cōcedimus. At instrumenta sunt, quatenus instrumentorum partes existunt. Cor enim, exempli gratia, non est cor, si spiritibus suis destituatur. Pertinet hoc ad cordis substantiam, ut spiritus in se tales & taliter affectos habeat. FVR. Sed & cor non erit, si humoribus careat. Ergo ratione eadem in humoribus etiam collocabimus morbum. ER. Longè diuersissima ratio est. Humoribus enim cor non eget ad hoc, ut cor sit, sed ad hoc, ut, quod est, perduret. Non ergo ad essentiam cordis faciunt humores, sed ad permanentiam. Si enim spiritus neque perpetuò mouerentur neque continuè dissiparentur, ut continenter novos suffici oporteret, posset cor munere suo absq; humoribus fungi. Humores igitur non sunt ad essentiam cordis necessarij, ut substantiæ partes: sed ut materia. Differt autē materia ab instrumēto, cuius est materia, omnino plurimum. Spiritus quoque animæ primum instrumentum sunt & dicuntur: sed ita tamen instrumenta sunt, ut sine corporibus siue membris actiones neque promoueant, neque impendant. Sunt enim instrumentum illud, quod cetera mouet anima, quæ proximè actionem edūt. Propter spirituum igitur affectiones læduntur functiones, quoad agentium membrorum partes quædam siue instrumentum commune quoddam, & velut instrumentorum instrumentum existunt. Quocirca morbos nō in humo-

Cur humores non sint morborum subiecta.

Materia & instrumentum differunt.

humor

humoribus, sed corporib. continētibus ponimus: à quo-
rum essentia spiritus nō excludimus: quatenus ea vt in-
strumenta cōsideramus. FVR. Cur ergo humores po-
tius, quā spiritus excludis? ER. Quoniam humores, v-
ti iam diximus, materia sunt tum spirituum, tum mem-
brorum, actioni aliter neque commodant neque incom-
modant: siquidem neque copia, neque qualitate corpo-
ra seu membra offendere cogitentur. Summa est, fun-
ctiones à membris eduntur, quorum nō materia, sed par-
tes quædam sunt spiritus, quoad scilicet viua instrumē-
ta sunt. Quare his læsis, necessum est instrumenta seu mē-
bra læsa esse: his autem integris existentibus, nō est neces-
se membra quoq; secundū naturam habere. Ex tribus igi-
tur partibus corporis impetum facientia & cōtinentia
morborum subiecta esse possunt, contenta esse non pos-
sunt, propter causas modò expositas. Si namq; propter
perpetuum effluxū corpus nō indigeret cōtinua per nu-
tritionem repositione, perfectè suum officium membra
singula perficerēt absq; humoribus. At sine spiritib. nec
vivere nec agere possent, etiam si nutritione opus nō ha-
berent. Perspicuè ergo hīc quoq; tibi satisfactum cōfido.
FVR. Sic est. Ergo quia nihil iam occurrit amplius, quod
prædictis objici posse videatur, ad causas transeundū no-
bis arbitror. Quantum ex Paracelsi lectione observare po-
tui, duo statuūt suprema genera morborum. Alios enim
ex semine creāt, alios sine semine generāt. Et ex seminib.
ortorum differētiās statuūt quatuor, hac ratione. Morbi,
inquinant, non sunt seorsim creati, sed cōsistunt in impu-
ritatibus arsenicalibus, sulphureis, æruginosis, salis, mer-
curialibus, verrucosis, spinosis, cicutosi, &c. quæ cum puris
primisq; rerum radicibus permiste sunt. Nec puris qui
bullibet impuritates quīs copulant, sed talia talib⁹, domē-
stica domesticis coharēt. Radicū porro classes sunt qua-
tuor elemēta. Quare morbos quoq; scribit eorū Cory-

Genera mor-
borum iuxta
Paracels. quæ
et quot.

*Morborū par
titio quæ com-
modissima.*

phæus, distinguem⁹ in cœlestes, aërios, aqueos, terrenos; vel in cœlestes & terrestres, ratione superioris & inferioris globi; cuius distinctionis comitem & testem antea adduximus Hippocratem. Rursus, morbi siue cœlestes siue terrestres fuerint, ratione proprietatum & trium principiorum alij Saturnini sunt, alij Martiales, alij Iouiales, alij Venerei, alij Mercuriales. Quàm sint falsa & inepta hæc omnia, ex ante dictis præclarissimè intelligo. Nam si morbus est vitium affectionis corporis animati, à qua editur actio, nec alibi quæri debet, quàm in suo subiecto, nec cōmodius in species distribui potest, quàm subiectorum distinctione. Propria certè affectio seu qualitas, vt absq; proprio suo subiecto neque definiri neque intelligi potest, ita extra illud ne fingi quidem debet. Quo pacto ergo morbos in elementis contineri asserunt? Causas morborum in elementis rebusq; alijs comprehendi nullus dubitat. Sed morbos qui extra corpus, cuius vitia esse ponuntur, existere opinaretur, ante Paracelsum inuentus est nemo. Sed & ipsi aliquando non negant, radices, siue semina illa ficta causas antecedentes morborum appellari posse; tametsi eisdem his radicibus progredientibus, ad maturitatem peruenientibus, exaltatis, accensis, vel in actum reductis, morborum appellationem deberi censcant, rectiusque morbos vocari arbitrentur. Quàm sit absurdum, causas morborum effectrices morbos nominare, etiam inertissimi intelligunt. E R. Miror sanè plurimū impudentiam, quòd Hippocratem suorum mendaciorum testem & approbatorem citare audent. Quo loco, quæso te, dixit aut somniauit Hippocrates, morbos aliquos esse cœlestes, aërios, aqueos, terrenos? Causas morborum in elementis & alimentis esse dixit, morbos in eis inesse, quibus actiones nostræ impedirentur, nunquam ei per omnem vitam suam in mentem venit. Sed nec imaginabile est, quomodo id possit morbus vocari, quod

quod per contactum duntaxat humani corporis actiones eiusdem impedit. Sanè non dicent, puto, morbos in elementorum abyssis latentes tunc corpus nostrum offendere, cum ipsum non tangunt. Etenim ater ille Pavo febricitantem ab omni febre liberatum illum confestim scribit, qui febrem mucilaginosam per vomitum reiecerat: quod certè factum non fuisset, si etiam sine contactu lædere potuisset. Ergo si functionum naturalium causæ vel instrumenta sunt corporis nostri partes, atque morbi Paracelsici in elementis, aut humoribus absconditi contactu suo actionibus incommodant, non morbi poterunt censerì, sed causæ morborum debent iudicari. Id enim quo *Causa actus* tangente afficiuntur, & quo seincto cessat affectus, causam *quid* esse omnes homines fatentur, inquit, Galenus. Huius si auctoritatem contemnunt, idem ab Hippocrate affirmatum sciunt. Oportet utique causas, inquit, vniuscuiusque ea putare, quæ, quum adsunt, talem modum necesse est fieri, cum permutantur in aliud temperamentum, cessare. *FVR.* Eadem hæc tam cõveniunt morbis, quàm morborum causis: quatenus videlicet morbi læsarum actionum causæ existunt. *ER.* Non repugno. Sed quoniam confessum est, actionis expeditæ causam esse corpus naturaliter dispositum, etiam illud certum est, impediri actionem non posse, non mutata naturali dispositione. Quãdiu enim causa alicuius actionis eadem permanet, eodem modo agere potest. Si ergo morbi Paracelsici non *Morbi Paracelsi sunt non morbi, sed morborum cause.* offendunt actiones priusquam partis, à qua editur, dispositionem immutarint, non morbos, sed morborum causas dicere oportebit. Est enim impossibile, ut causis actionis non mutatis, actio sit vitata, sicut toties iam diximus. Sed quod actioni ideo incommodat, quia actionis causas immutat, non morbus est, sed morbi causa. Quæ cum noui Thessalij non intelligat, merito ridendi sunt, cum reformare alios tentat. Quæ de morbis Saturninis, Ioniali-

De morborum
causis.

Res non natu-
rales.
Remedia et cau-
se morborum
quatuor gene-
ribus continen-
tur.

bus, &c. deblaterant, suis digna sunt authoribus. FVR. Aperte satis iam intelligo, quæ de morborum classibus fabulantur Paracelsici, adeo esse futilia, putida, rudia, & inepta, vt ne quidem recenseri, nedum confutari mereantur. Taceo quod Hippocrates pituitam & bilem nusquam dixit causas esse morborum, sed eorundem causas existere vbiq; docuit. Nec aliter sentire nos possumus, cum functionum causæ non sint, & proinde ne impedire quidem corporis actiones possint, priusquam eius dispositionem deprauauerint. Sed de causis nunc agendum est. ER. In morborum causis difficultas esset non magna, si non suis eam, non dicam sophismatis (vix enim tam vtitate nomine debet nominari tanta improbitas) sed tartareis suggestionibus Paracelsici redderetur difficilior. Ex prædictis nullus est, qui non intelligat, quæ & quot sint morborum causæ. Nam si morbi sunt vitia dispositionum, quæ in membrorum functionum naturalium causæ existunt, atque sæpe dictæ dispositiones sunt temperies, partium debita conformatio, earumque continuas, tot constat morborum esse causas, quot sunt res, quæ vel temperiem, vel constructionem, vel continuitatem partium notabiliter, hoc est, eatenus offendere possunt, vt actionem sensibilibiter impediri necessarium sit. Possunt autem hæc efficere tum externa tum interna: inter quæ aliqua euitare possumus, aliqua fugere non possumus: quæ sigillatim recensere nimis longum foret. Medici posteriora, quæ res non naturales vocauerunt, sex classibus comprehenderunt. Interdum omnia, quæcunque corpus mutare possunt, in quatuor genera dispartita reperimus, quorum vnum eas res continet, quæ assumuntur; alterum ea complectitur, quæ fiunt, geruntur; tertium comprehendit illa omnia, quæ vel retinentur vel excernuntur; postremum vniuersa ambitu suo complexum est, quæ fortis corpori vel admoentur, vel sponte accidunt. His quatuor classibus custoditur

tur causæ omnes tum sanitatis tum morbi. Et paucis quibusdam tota natura nobis inimicis ac venenatis rebus exceptis, omnia tum salubria tum insalubria sunt, prout vel intempestiuè vel moderatè vel intempestiuè ac immoderatè corpus alterant. Omnes cibi, quantumuis boni & utiles alias sint, insalubres esse aliquando possunt: ut cum vel non in tempore debito sumuntur, vel maiore copia ingeruntur, vel propter corporis affectum aliquè aut non vincuntur, aut nimium coquuntur siue assant, vel non distribuuntur, sicut distribui oportet. Nec difficile est causam huius rei perspicere. Quoniam enim morbus nil est aliud, quàm vitium & deprauatio quædam naturalis membrorum dispositionis, & hæc in illis rebus consistit, quæ magis ac minus recipiunt, non est mirum, si salubres causæ quoties vel præter vel intra modum agunt, insalubres fiant. Nec aliter sensit Paracelsus, ab ipsa nonnunquam veritate coactus vera scribere. Ex inordinata, inquit, in lib. quodam de Chirurgia, victus ratione læduntur vlcera: item quæ ex venere motuque. Nihil ergo vulnerari edant noxijs vulneribus: nec bono etiam se cibo potuque obruant. Nam infirmis est infesta omnis repletio. Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Ut enim à bonis iuuantur, sic à malis amplius etiam læduntur. De Vita longa mirabiliter vitam produci à cibis ait, qui mundi sint & in quantitate modum seruent: Item, per alimenta quotidiana sanitatem ac morbum comparari. Crapula, inquit ibidem, morbos generat, hydropem, icterum, podagram, epilepsiam, pleuritim, &c. In Defensione sua hæc habet. Omnis cibus aut potus nimius venenum est: quod euentus probat. Omnia sunt exitiosa, si iusta desit quantitas. FVR. Longè plures tibi locos monstrare possum, in quibus omnino diuersum & cōtrarium asseruerat. Sex rerum non naturalium observatio, adeoque

Morbi naturæ sit.

victus ratio in morbis Paracelsi non videtur necessaria.

» victus ratio vniuersa nihil prodest, scribit in lib. pro ho-
 » spital. Quatuor morborum partes nullam flagitat ratio-
 » nem in victu. addit, & in morbis ad chirurgiam pertinen-
 » tibus nihil horum venit obseruandum. In eodem curans
 » medicamentum (dicit) redundantes cibos ac potus sepa-
 » rare. Non finit, inquit, potum ad operationem venire, sed
 » amandat ad vesicam aliaque loca, per quæ vacuandus est.
 » Tanta enim vis est pharmaci, vt fluxionem nullam sinat
 » ad locum vulneratum peruenire. Proorsus repugnat natu-
 » ra, vt medicus imperet, hoc ede, hoc fuge, quando Astro-
 » nomia imperitus est. Item aer, & res aliæ nō naturales, si
 » pharmacum sit bonum, nec imperanda nec prohibenda
 » sunt: vt quæ nullum vnquam curarint. In lib. de hydropē,
 » obseruationem aeris & reliquam victus rationem macu-
 » lam esse ait medicorum, minimeque curandam. Inuisibi-
 » lia enim corpora nihil cum prædictis rebus cōmune ha-
 » bere. Sic in lib. à te de chirurgia citato ait, omnem cibum
 » eandem & similem carnem generare: & nec locum, nec
 » regionem, nec ætatem, nec aerem, nec tempus curanda ef-
 » se. Possem alios etiam locos similes proferre, sed breuita-
 » tis causa omitto. ER. Nimis multa attulisti. Iam enim
 » millies monui, nullam ab eo sententiam prolatam fuisse,
 » cuius non etiam contrariam aliquādo dixerit. Si verā
 » semper sententiam probare, falsam abijcere voles, quæcū-
 » que nouè dixit aut fecit, damnabis. Hoc facto, composita
 » lis omnis fuerit. Discipuli gregales morbos instrumento-
 » rum ab externis quibusdam causis ob id nasci non nega-
 » bunt, puto, quia ex seminibus in elementorum abyssola-

Non alimenta,
 sed admiste im-
 puritates arse-
 nicales, vrtico-
 sas, &c. morbo-
 rum causæ exi-
 stunt.

tentibus nō deriuant. Alias cibos & potus morborū esse
 causas nō concedent, sed admistas illis impuritates arse-
 nicales, vrticosas, cicutosas, tartareas, salidas, napellosas,
 &c. morborum semina in se continere, quæ certis inter-
 uallis ex morte vel somno excitata fructus edant. FVR.
 An non alij quoque medici in alimentis morborum se-
 mina

mina latere dicuntur? E.R. Magna est in sententijs diuersitas. Etenim neque morbum in alimentis inesse dicimus, neque semen aliquod morbi in eisdem latere putamus, ex quo tanquam ex plantæ semine planta, morbus nascitur. Hoc dicimus, causas morborum fieri posse, si vel copia vel qualitate vel alia ratione peccent, atque à calore nostro vel non satis, vel plus quàm satis est aut perperam alterentur, aut in loco non apto retineantur. Potentia igitur morborum causas existere animus, actu morbos aut morborum semina in se continere non solum negamus, verum etiam affirmantes stupidè & fatuè delirare, vel improbè saltem ignorationem veritatis simulare confidenter asserimus. In prima collatione verbosè declarauimus, quomodo res vna ad effectores diuersos relata diuersa fieri apta nata sit, quorum actu nullum præfuerit. Quod nisi esset, res omnes in omnibus actu inesse oporteret: quæ sententia tam absurda iudicatur verè Christianis hominibus, vt apud eos ne Belzebub quidem affirmaturus videatur. Aliud est cum semen alicuius rei dicimus cum alimentis mistum esse, quàm cum eadem alimenta potentia aliquid esse aliud affirmamus: quia videlicet apta sint à certo agente per essentialem trāsmutationem aliquid fieri, quod nō erant. Sic enim panis potentia sanguis est, non quia sanguinem in se actu contineat, sed quia à calore animalium natiuo in sanguinem permutari potest. Ab alijs rebus quoniam aliter mutari potest, aliud quoque potentia dicitur esse, cum ad illa refertur. Sed de his omnibus, quia non satis tantum, sed nimis etiam multa diximus, tempus est, vt in viam redeamus. Cum propius ad curationem accedimus, morborum causas in externas & internas diuidimus: & has in antecedentes & continentes distribuimus. Vocant autem causas antecedentes medici peritiores, quæ morbum antecedunt, nec sine interueniente motu cum efficiunt. Equidem causæ,

*Res quæuis
multa potest
esse, quorum
actu nihil est.*

*Causa antecedens
quid sit et
qualis.*

*Causa continēs
quæ vocetur.*

*De causa conti-
nente discepta-
tio vsum tran-
scendit.*

quæ per motum rem aliquam efficiunt, rem effectâ præcedunt. Non enim simul tempore possunt esse motus, & terminus eius. Quare cum motus antecedit suum terminum seu formam per motum genitam, causam autem motus necesse sit cum motu simul tempore esse, omnino est necessarium, ut causa morbum efficiens, quoad mirum efficit, eundem antecedit. Ad has etiam externæ seu procatarcticæ referuntur. Iam quia causæ quædam nō generationis amplius, sed subsistētis iam effectus causæ sunt. (nec propter motum, sed propter suam naturā, quia scilicet tales sunt, causæ sunt certi effectus) non antecedentes, ut prius dictas, sed cōtinentes appellare summi quidam Philosophi maluerūt. Etenim simul cum effectū sunt, eum quæ sine intercedēte motu continēt, atque adeo pars essentiæ eius sunt in definitione: cum sine ipsis esse, intelligi, ac definiri nequeat. Huius generis causa est humor lentus & crassus meatum aliquem obturans, obstructionemque efficiens. Sic apoplexiæ causam continentem dicimus ventriculos cerebri obstruētem humorem. Sed tunc morbos hosce nō cōsideramus quoad generantur, sed quoad iam subsistūt. Non enim ratio cōsiderandi causas generationis rerum, & essentiæ rerum, nō plurimum differt. Sed de causa cōtinentē alio loco prolixè disputauimus: & quomodo medici usurpent indicauimus. Non est quidem necessaria in curationibus hæc disceptatio: attamen quia plurimarum rerum enodationi conducibilis est, minimè negligi debuit. FVR. Quomodo necessariam nō esse dicis? ER. Fac duos cōuenire medicos ad curationem apoplectici, quorum alter dari affirmet causam morborum contentricem, alter neget: in curatione hi nō dissidebunt. Vterque humorem in ventriculos cerebri illapsū educendum iudicabit, & neis, qui in cerebri continetur partibus alijs, in eosdem incidat, prohibere tentabit. Alter igitur cōtinentem causam edu-

educendam, antecedentem verò arcendam dicet. Alter in re nō discordabit, sed aliter nominabit. De nomine igitur, non de re, lis talibus fuerit. Paracelsici principia sua si tueri velint causas continentes nuncupabūt morbos. Quàm absurdè inscitèq; id faciant, antè fuit expositum. Quantopere in summa inscitia illa sua sibi placeant, ex illo audiuiſti, qui se febrem reiectam vomitu non semel conſpicatum ſtolidè iactitat. FVR. Idem palàm ſcribit, Antecedentes causas antecedentes, morbos, & ſymptomata non differre genere, eſſentia, vel proprietatibus ſpecificis, ſed poteſte, morbi, & ſymptomata, ſtate vel actu ſolum: quemadmodum medicus dormiēs non differunt à vigilante, ſulphur non accenſum ab accenſo, ſal non reſoluto à reſoluto, non matura à maturis. Quòd ſi tales eſſentia & genere Paracelsici. radices, addit paulò poſt, cauſas antecedentes febriliū nominare libet, ſicet: nihilominus eiſdem progredientibus, exaltatis, accenſis, ad maturitatem peruenientibus, morborum appellationes nulla ratione eripiemus: morborumque ſymptomata, actiones laſas, calores, colores, ſapores, ex proprietatibus radicum produci cōſtanti veritate aſſeuerabimus. Aut igitur ſoriticæ dubitationes in rebus naturalibus locum habebunt: aut cauſis antecedētibz morborum appellationes concedere oportet. ER. Quid tibi ad incredibilem inſcitiam & improbam temeritatem reſpondeam, vix apud me inuenio. Tria ſunt, cauſa, effectus, & huius quoque effectus alius: quæ nondum Carbonarius ille Pauo diſtinguere didicit. Quis porro tam iners & vecors ruſticus etiam in vltima ſeptentrione inueniatur, qui efficientem cauſam ab effectu non differre putet alia ratione, quàm poteſtate & actu? Quis vnquam patrem putet filium fieri quem genuit, aut gignit? aut quis credat arborem fructum fieri, quem parturit? quis ſcriptorem degenerare in ſcripturam opinetur? An non hæc plus quam barbaram inſcitiam in turgidulo illo Pauone ineſſe probant?

Exempla quæ adfert ostendunt rem vnam & eandem, quod potest fieri, re vera fieri: non docent causam fieri effectum. Sal solutus & non solutus: sulphur accensum & extinctum: medicus dormiens & vigilans accidentibus solis differunt. In his res ead. m. modo hoc mox illo modo disposita est. At causa & effectus res duæ sunt. Res vna, quæ nunc aliquid est potentia, mox actui idem erit. At nulla res vna potest esse causa & efficiens repectu eiusdem. Potest enim pater filius etiam esse: at non potest eiusdem illius esse filius, cuius est pater. Sed nec semen, & id quod ex semine transmutato fit, proposito quadrat. Si enim ex semine, ut ex ovo generatur planta, certum est, non remanere substantiam seminis, sicut manet substantia salis cum soluitur: aut medici, cum cuigilat. Deinde quis unquam hominum dixit symptoma non differre à causa morbi aliter, quam sicut potestas & actus discriminantur? An idem fuerit dolor capitis, quod flatus distendens cerebri membranas? Quo tandem propipient se infelicissimi novatores? Ipsi symptomata ex proprietatibus radicum produci, si constante veritate asseuerabunt, aliud à radicibus esse dabunt. An iterum produccens & productum, generans & genitum eadem dicent? Si Galenum attentè legissent, quatenus Soritica dubitatio in rebus naturalibus locum habeat vel non habeat, pariter fortassè intellexissent. Iniustissimè Galenum hanc rem præclare exponentem ridiculū vocat, homo barbarico supercilio tumens. Progressiones naturales continuæ sunt, aut, nec recipiunt Soriticas dubitationes. Quid potest miserabilius & imperitius fingi? Num quia continuæ sunt morborum generationes, & mox ab initio speciem suam totam habent (ut quæ non habeant partes dissimiles instar domus) differentiam statuere nullam possumus? Num quæ propter paruitatem sensu percipi non poterant, nunquam aucta, ut sic loquar, sentientur? An potest turpior esse in homi-

*Causa morbi
& symptoma
non differunt
sicut actus &
potentia.*

*Iniusta Galeni
reprehensio.*

homine ruditas & inscitia, si ex ignorantia talia effutiūt? aut maior improbitas, si sciētes hæc rident? An discriminē nullum est infantis, pueri, adolescentis, iuuenis, viri, quia progressio naturæ continuata est, non interrupta? An in motibus naturalibus mutatum nullum est præter extremos terminos? Sed ridēt Philosophiam veram vnā cum Aristotele ac præstantibus philosophis omnibus. Quare mirari non debes, si hæc non intelligunt. Saltem prius dicta videre, & ex ovo ac seminibus non cōfectum pullum aut plantas gigni cogitare debebant. An non ipsi quoq; *Paracels. idem hoc faciunt, quod in Galeno vituperant.* seminum suorum motus, progressiones, exaltationes, coagulationes, resolutiones nobis subinde occurrunt? Hæc si differunt inter se, cur non licuerit Galeno differentiam ponere terminorum seu mutatorum in alterationibus, infra quos morbus non consistat? Semē morbi dum quietum in corpore iacet, nec separatum adhuc est, causam antecedentem appellari posse aiunt. Qua ratione alia distinguunt suas exaltationes à depressionibus, & coagulationes à resolutionibus, quàm ea, qua Galenus affectus insensibiles discriminauit à sensibilibus? Mucilagines tartareas, bolares, arsenicales, vrticosas, napellofas, &c. quæ in leguminibus, frumentis, aqua, vino, carnibus, &c. continentur, generalissima faciunt genera. Ea sdem intra corpus frustrata earum separatione & expulsionē coaccruatas, genera subalterna fieri dicūt. Vbi verò exaltatæ sunt, actūque iam vel copia vel qualitate corpori incommo-
dant, symptomatumque perniciē hominib. innotescunt, indiuiduas vltimasque species esse statuunt. Fatentur ergo exaltationem earum sensu iudicari, dum symptomatum molestia innotescere scribunt. FVR. Si morborum semina cum puris radicib. inseparabiliter mista, & à Deo per creationem eisdem copulata sunt, nec quodlibet cū radice pura qualibet, sed tale cum tali coherere solū potest, quomodo ab his seiungentur in corpore & expellen-

Paracelsici
ἀειτὰ δὲ αἰὲς
 inducunt.

tur? ER. Si ad omnes insanias respondere velim, nunquam ad finem perueniemus. Quare hoc misso, quod cœpimus profequamur. Quo argumento, rogo te, ab *ἀειτὰ δὲ αἰὲς* hominem liberabunt, si naturæ motiones continuæ sunt, non interruptæ? Si semen morbi resolutum, exempli gratia, functiones corporis sensibilibiter lædit, priusquam coagulatum sit, semper ægrotabit homo in se spiritum talem continens. Continet autem semper. Nam semina morborum seminibus vitæ perpetuò coniuncta sunt: si doctrina eorum vera est. Semper ergo ægrotant homines. Hoc si non sit, quemadmodum esse non potest, ac nihilominus naturalis mutatio continua sit, necessum est, ut huius terminos distinguamus vel sensibus vel mente. At sensibus discriminandos iudicarunt omnes omnium ætatum sani homines, docti pariter & indocti. Quia igitur in re peccauit Galenus, cum, ut *ἀειτὰ δὲ αἰὲς* euitaret, sensum decernere dixit, quando alterationis præter naturam terminus morbus vocari deberet? Aut qua ratione consequi putabit Thrasonicus pavo, ut vel Soriticæ dubitationes in rebus naturalibus locum habeant, vel causis antecedentibus morborum appellationem concedi oporteat? Admirabilis sanè Logica hæc est, ratiocinationem docens adeo futilem, atque hæc est. Si non habent locum, inquit, dubitationes Soriticæ in rebus naturalibus, antecedentibus causis morborum appellationes concedere oportet. Galenus certè locum habere Soritem nunquam putauit. At idem antecedentes causas tam non censuit morbos esse, quàm nunquam credidit asinum esse Leonem: & quàm non crederet hodie, si viueret, Paracelsicos sanos esse. Sic ergo concinnius collegeris: si in rebus naturalibus Soriticæ argumentationes non valent, improbè reprehendit Galenum nouus calumniator: seque rudem esse ac inertem clarè demonstrat. Verùm enim uerò non enim mirum sic ratiocinari Logices contemptores,

tores, & si Deo placet, reformatores. FVRN. Ob id queram potissimum, quomodo separentur morbi à puris rerum radicibus, quibus cum misti copulatiq; dicuntur, vt modum generationis eorum ab ipsis somnium plinius perspicerem. ER. Quo pacto nascantur in corporibus nostris morbi, & qua ratione à communis excitentur, notum est omnibus, etiam illis, qui vix summis labris medicinam gustauerunt. Ad Paracels. quòd attinet, nulla est apud ipsos morborum generatio, sed patefactio tantum, siue ad actum reductio. Nam creati à Deo vitalibusq; radicibus adiuncti sunt: nec seorsum subsistere possunt. Hoc enim differunt morbi à cæteris creaturis, inquit, quòd nō habent propria indiuidua, sed in aliorum radicibus recipiuntur. Sunt ergo morbi secundum ipsos substantiæ siue impuritates arsenicales, æruginosæ, vitriolatæ, vtricosæ, &c. cum puris rerum seminibus sic copulatæ ac mistæ, vt separatim existere nullo pacto queant: quas primis seminibus tanquam noua & infelicia vestimenta inductas scribunt maledictione diuina: Et ab eadem voce diuinæ vim multiplicationis & transplantationis, essentiam ac proprietates accepisse aiunt. Quamobrem non nasci in nobis morbos dicunt, sed cum alimentis ingredi in nostra corpora. Neque enim solum in homine, inquit Coryphæus, anatomia mortis & morborum delitescit, sed etiam in animalibus, in plantis, in mineralibus, in fructibus firmamenti & aeris. Hac ratione aliquos morbos in cælo, in aere alios, in aqua aqueos, in terra terrenos latere asserunt. FVR. Quomodo patefieri dicunt? ER. Ipsi quid dicant vix sciunt. Nec mirum est, nō posse mendacia & figmenta satis appositè explicari. Attamen videntur hoc sentire ac velle: in concoctione nō semper separari & expelli impuritates ab vtili alimēto. Quibus in corpore permanētib. paulatim maturefcere, coagulari aut resolui, & exaltari, atq; hoc pacto symptomatum pñitiæ innotescere.

Apud Paracels.
morborum generatio nulla est.

Modus generationis morborum Paracelsicus.

Summa est, quod morbos ferè omnes putant ad actum reduci vel resolutione vel coagulatione: vt hac quoque ratione Thessaliorum asinorum morbos omnes vel astrictos vel laxos ponentium, socios se probent. FVR. Si vnicuique speciei & radici suæ impuritates morbidæ adiunctæ sunt, separatimque subsistere nequeunt, necessarium prorsus est, vt à suis quæque radicibus seiungi nunquam possint. Si enim radici alterius speciei adhærescerent, nō essent vnius propriæ, sed promiscuè impura puris copularētur: quod ipsi negāt. Sequitur itaque in cōcoctione scerni has sordes ab alimento non posse. Quare ne expelli quidem possunt, nisi cum alimēto vtili excernantur. Quo posito, nihil fermè alimēti retinebit corpus longò tempore sanum perseuerās. Nō enim retinet morbidas impuritates: quod ex eo liquet, quod morbum nō faciunt, symptomatisque suis nō innotescūt. Sanè nunquam quiescūt, sed pro naturæ suæ modo cōtinuè agūt. Quare nō desinūt vnquam se ipsas absoluerè & exaltare sibi destinatis temporibus. In quo igitur corpore morbi pluribus annis nulli fuerūt, ex eo impuritates cōtinuè extrusas fuisse oportet. At absque suis radicibus subsistere nō valent. Quare simul exiūt alimētum bonum, cui indiuulsè agglutinatæ sunt. Multò igitur parcius nutriūtur corpora sana, quàm ægra. Sed quia sic video Paracelsi in hac re delirare, vt respōsione indignissimi sint, de morborum signis, quid sentiēdum mihi sit, exspecto. Paracelsus enim morbos ex signis in corpore apparētibus, aut ægri sermonibus inueniri ac dignosci asseuerāter negat. Quā non possumus videre, scribit in lib. pro Hospit. scripto, quod in herba insit, tam nō cernimus, quid intra hominē absconditum iaceat: quid eius natura postulet: quid in se vitij habeat. Vt ex ægro aliquid percipiat, imperfectum est id tamē. Item, Cæcus est, qui dicit, hoc à liene provenit, illud à iecore proficiscitur. Aegri sermo, inquit in Parag.

Paracels. mor-
bos ex signis in
corpore appa-
rentibus digno-
sci negat.

non

non amplius medicum docet, quàm si in speculo eum lo-
quentem conspicias, nec tamen audias. In lib. de Anat. o-
mnem contemplationem de humoribus, temperamen-
tis, qualitatibus, corporibus, inutilem esse ad morborum
originem cognoscendam, & ad nullum omnino morbum
requiri contendit. Sic enim ex corpore pronasci morbos
vniuersos vociferatur, quomodo homo ex specu aliquã-
do prodit, pullus ex oui testa proserpit, plantæque ex ter-
ra prorepunt. Talia si velim testimonia omnia congre-
re, laborem inanem mihi parerem, tempusque inutiliter
consumerem. Certius nihil est, quàm sapissimè hoc cum
vrgerè, vt morborum noticiam & dignotionem nullo
pacto putemus ex signis in corpore apparentibus com-
parari posse. E. R. Vnde ergo petendam esse hanc scien-
tiam opinatur? F. V. R. Ex rerum externarum contempla-
tione. Ex externis, inquit, in Paragr. cognoscenda sunt in-
terna: aliter comprehendi nequeunt. Item, medicus ex af-
fecto loco morbum ægri nō intelliget, quid & qualis sit: "
sed in externis addiscenda hæc sunt, vt sæpè dictum fuit. "
Qui in homine discit, nō in Limbo (id est, rebus extra ho- "
minem positis) mentiri & interficere discit, scribit de Po- "
dagra. In lib. de modo Phar. hæc legimus: Oportet cogita- "
re hominē talē esse, quale id est, ex quo factus est. Factus "
autem est ex mundo: non ex vna parte, sed ex omnibus. Et "
in omnes perfectè adoleuit, sicut illæ sunt, ex quibus cō- "
flatus est. Sicut embrio crescit in hominem, ita homo a- "
dolescit in naturam & partes mundi. Errāt igitur qui ho- "
minem student ex ipso potius cognoscere, quàm ex illis, "
ex quibus concreuit, id est, ex cœlo & terra. Item: Ex indi- "
cijs corporis nullus fiet medicus. Est enim natura micro- "
cosmica in microcosmo (id est, in homine) imperceptibi- "
lis. At in mundo exteriori palpabilis est ac visibilis. Hæc "
ergo causa est, quòd morborum intelligentiam nos iu-
bet ex inspectione rerum externarum haurire, quia vide-

licet in homine comprehēdi nequit, in rebus alijs vltro, sed particulatim sese offert. Huius rei si causam petas, in tractatu quodam de Podag. leges his verbis. Omnes morbi, eorum qualitates & complexiones, in brutis etiam in sunt, sicut in homine: & in illis species sunt, in hoc autē genera. Falsæ igitur rationes in homine docentium. Ex recitatis conijcio tale quid ipsum innuere voluisse. Cum in homine omnia insint collectim & confusè, quæ in rebus alijs secūdam partes, speciatim & distinctè magis insunt, ex harum consideratione hominis natura perscrutanda est. E R. Inuitus toties repeto, quod paulò antedixi, nullam sententiam in Paracelsio inueniri sic ab eo affirmatam, vt non contrariam ab eodem aliquando positā

Quid ex incon-
stantia Paracel-
si colligendum.

reperias. Quod argumentum nobis esse potest certissimum, eum pleraque vel insanum, vel ebrium, vel à spiritu tartareo dementatum sic scripsisse, vt quid scriberet aut dictaret ipsemet nescierit. Nullus enim post natos homines alius ita scripsit sibi in omnib. contraria, imò contradicentia. Cum particulares aliquot morbos describit, signa eorundem pariter præscribit, ex quibus cognoscere, & ab alijs distinguere debeamus: hoc autem locosignorum contemplationem damnat, & ad morborū cognitionem & dignotionem planè inutilia esse censet. De modo Pharm. Colores, inquit, morbos corporis indicāt, non stercorum. Stercus enim nihil est: ac neque sanitatē neque morbum efficit. De Podagra & speciebus hæc habet. Omnes morbi, nullo excepto, peculiarem suam in facie colorem habent, tanquam iustus. Quilibet insuper corpori suam imprimit effigiem, sicut Elephas in quo sic membrum intumescit, vt non possit non agnosci. De vrinis hæc scribit. Vrina membri cuiuslibet valetudinem indicat tum prosperam tum aduersam. In expos. aliquot Aphor. Hippocr. Omnes morbi, inquit, signa sua habent, quibus cognoscuntur. Talia sunt, vrina, sudor, sedes. Sunt enim

enim excrementa rerum illarum, quæ sunt ipse morbus. In lib. de Morb. tinet. sola illa pro signis recipit, quæ morbum efficiunt. Signa, inquit, quæ morbum non efficiunt, non sino esse signa: sed morbi hæc est proprietas, vt cum talibus adsit accidentibus. Vides ne quàm probè sibi cõstet infanus asinus? & qualem sibi præceptorẽ elegerint pestilentissimi magistri infelicissimi discipuli? FVR Nõ possum induci vt credam eum prohibuisse morborum signa obseruare, & ex eis latentes affectus inuestigare ac diiudicare: cum vbiq; iubeat ex fructibus arborem cognoscere, & ex visibilibus inuisibilia deprehendere. Quod si ergo arborem hanc ex suo fructu, non ex alieno vult æstimari, quomodo non etiam suis ex fructib; potius morbos quoslibet velit agnosci, quàm ex alienis? Hoc igitur eum sensisse arbitror, morborum naturam eorumq; generationis modum propter obscuritatem à nobis non percipi, nisi ex aliarum rerum inspectione perdiscam. An verò præsens in corpore morbus adsit, & ex quo genere qualisq; sit, quouẽ nomine nominetur, nõ negat, opinor, ex peculiaribus indicijs dignosci. Equidem iubet ægrotum alicubi interrogari, num ex casu, an ex percussione, vel ex alia simili causa malum contraxerit: item vtrum ex destillatione seu catarrho, an ex sanguinis corruptione vitium putet ortum. Quamobrem non videtur hac in re sibi contrarius: vt ut aliàs pugnare secum perperuò ferè solitus sit: quod toties à te verè dictũ nimis clare video. ER Ipse quoque excusare sic tentarem, si non frustra me laborare perspicerem. Quoniam ex antè receptis constat manifestè, ipsum nequaquam permittere, vt morbos corporis nostri qualitates & dispositiones vocemus. Nam sic ex corpore (quod matricem, agrum, & fundum quendam statuit morborum) morbos prope-
Paracelsita morbos ex corpore exire putat, vt herba ex terra pullulant.
 re & emergere affirmat, quemadmodum è terra plantæ ex terra pullulant: quas diatheses terræ nullus rectè dixerit esse ta-

Morbi Paracelsi. ita sunt in corpore, quomodo spiritus metallici in elementis.

les, quales morbi sunt corporum dispositiones. Sanè nò sic lædunt terræ operationem plantæ ex ipsa enatæ, quomodo morbi corporum nostrorum functiones impediunt. Idem cum magistro docet ac credit, si modò nò si mulat, discipulorum Coryphæus ille noster, cum palam scribit nos morborum notionēs sensibiles subiectis corporeis inhærentes inscitè proponere: intemperies, obstructions, &c. tum loca etiā affecta, rusticè inquirere. Idem ille hæc etiam tradit. Frustra læsarum actionum testimonia adducuntur (cum scilicet morborum radices quæruntur) spirituales enim tincturæ & astralia semina non ita locis inhærent, quemadmodum corpora: neque oculis vel manibus sua diuersoria patefacere volunt. Relicta igitur inani corporeorum locorum inquisitione in his morbis, elementalibus quærere oportet, in quibus spiritus spiritualesq; tincturæ spirituali modò delitescunt: non quemadmodum lapis in vesica, mucilagines tartareæ in intestinis, ventriculo, hepate, liene: sed quemadmodum spiritus minerales in elementis. Ex his & consimilibus alijs perspicis Paracelsicum gregem minimè condere, quod nos certum esse scimus, morbos scilicet corporis nostri dispositiones existere. Ex quo conficitur, eos non putauisse ex signis in corpore apparētibus diiueicandos videri. Si possent actiones impediri non læsis instrumentis, aut his offensis illas cōtingere illæsas remanere, probabile alicui videri posset, quod aiunt, affecti loci cognitionem vsum non magnum habere in medicatione. At nos scimus, ex affecti loci natura sæpenumero affectum cognosci: vt qui compertum habeamus, morbos nihil aliud esse, quàm partium vitiosas constitutiones. FVR. Ergo secum hîc, vt alibi, pugnet. Velim interim audire, ex qua re huius mundi hoc didicisse eum putes, quod scribit, quemlibet morbum instar hominis esse figuratum, oculos habere, nasum, aures, pedes, manus, uentrē, aliaque

que membra? In lib. quodam de Podagra hæc habet. Si vis cognoscere morbi generationem, materiam, & corpus, betulam aut quercum tibi proponito considerandam. Quantum ex his intelliges, tantum illic scies: nihil amplius. Plura namq; de morbis sciri nō possunt, quā ex terra nascentibus & elemēis discimus. Hanc eandem sententiā tam crebrō in suis scriptis repetit, vt vix aliam inculcet frequentius. Ego verō nondū videre potui, quā planta, quodūcūq; animal aut elementū eum potuerit hæc docere, scilicet morbos habere hominis figuram, corpora esse, atq; aliud quippiā existere, quā corporis dispositiones vitiatas. Quoniam nec in betula nec in quercu tale quid apparuit nobis. ER. Discentem oportet credere præceptoribus. FVR. Cum veritati consentanea doceant: nec manifestē falsa tradunt. Cupio deinde hoc etiā ex te discere, qua ratione verum ostensurus sis, quod dixisti, partis nullius actiones impediri posse, nisi morbo aliquo affecta sit. Nam Galenus in lib. 1. de Locis affect. id non semel tantū negat. Equidem partes aliquas per cōsensum aliarum pati ait, vel quia ipsi communicetur causa morbi, vel quia ei negetur facultas, vel quia nō perueniat ad eam ipsam materia ad actionem eius necessaria. Et in prima specie morbum esse in parte per consensum laborante non dubitat, sed in reliquis duabus speciebus in membro per consensum læso vel impedito morbum esse constanter negat. ER. Morbi arborum, nō sunt eandem fructus: sed sunt affectiones seu qualitates naturalem earum dispositionem corrumpentes. Cum pyris ergo & pomis non debent conferri morbi. Rectius cum arborum fructibus comparaueris semen, sanguinem, excrementa, prolem: aut alia huiusmodi naturæ opera. Nā quemadmodum arbor sana bonos fert fructus, morbida vel nullos vel non bonos, aut non quales debebat, parit, ita homo sanus sanè, æger ægrè agit, fructusque producit

Discentem quatenus credere oporteat.

Partes quomodo per consensum laborant

Morbi arborum qui et quales sint.

Morbi sunt
fabri, & cause
eorum sunt fa-
brorum opera
iuxta Paracels.

affectioni, id est, causæ respondententes. Quocirca non do-
cebit te vel betula, vel fagus, uel alia res vlla, morbum ef-
se corpus ad effigiem hominis conformatum: sed osten-
det vniuersa rerum Natura, morbum nihil aliud esse, q̃
illius dispositionis vitium, quæ actionis plantæ vel ani-
malis est immediata causa effectrix. F V R. Paracelsus
hanc causam vocat morbum. Morbum enim asserit esse
opificem seu fabrum, cuius ædificium seu fabricā nomi-
nat morbi corpus & materiam, sicut in proximè citatis
verbis apparet. Hæc visibilis, ille inuisibilis est. Sic enim
» scribit. Tractabo de corpore duntaxat podagræ, non de
» morbo. Quis enim visibilibus seu videntibus nobis inui-
» sibile, hoc est, morbum, demonstret? Quam non quimus
» cernere fabrum, qui rosas vel lilia fabricantur, tam non
» possumus videre morbū. Morbus enim per se est solum-
» modo faber: quod is fabricat, hoc in præsentia tracto. Et
» paulò post. De morborū generatione haud secus loquē-
» dum, q̃ similitudo fabri docet. Nullus enim utique mor-
» bus est absq; forma. Quanquā ambo sunt inuisibiles, cor-
» pus tamen suum fabricāt: quod in oculos ac manus Me-
» dici incurrit. ER. Præclara est hæc Medicina, planè digna
Paracelso, morbum ponente id esse, quod est morbi effe-
ctrix causa. In Podagra igitur non est morbus pedum in-
flammatiō, sed quod hanc peperit. Et sanguis inflam-
mationis effector, seu podagræ causa, Paracelso est ef-
fectus podagræ, morbi corpus, effectus, materia, fabrica.
An poterat vel ipse vel alius quicuis rudius, ineptius, in-
faniusque de his rebus loqui? Sic arrogans ille Discipu-
lus, materiam, quæ dispositionis alicuius præter natu-
ram causa est, ἐπιγενόμενον facit. Corpus siue materia si-
ue humor, cuius præsentia in pede oritur aut cōserua-
tur in eodem dispositio actionem aliquam offendens,
morbi causa est, non ἐπιγενόμενον seu effectus: licet post
morbum aliquem paulò antè extinctum remanserit.

Parac. discipu-
li causas mor-
borum faciunt
ἐπιγενόμενα

Dum

Dum enim materia in pede calida inhæret, inflammatio-
nis, postquam refrigerata est, alius morbi causa facta est.
Desipit ergo cum magistro discipulus, dum morborum
causas *ἐπιγεγόμενα* putat esse. Sed vide quæso constantiâ
Paracelsi. Materiam, quam in nuper recitatis verbis mor-
bi opus & effectum vocat, paulò post morbū nuncupat.
Sicut qui stilo, inquit, imaginem describit, atq; abit, secū
stilum auferens, ita morbi quoq; effector abit, secumque
id, quo effecit, aufert. Corpus noris & morbū noueris. Itē:
morbus Podagra nihil est aliud, quàm corpus salū: quo-
rum differentias sequuntur podagræ species. Quod ex Ga-
leno proferebas, etiam alios torfit. Sanè difficile est vide-
re, quomodo actio partis alicuius possit lædi, instrumen-
to nō læso. Si enim morbus est prima causa actionum de
prauatarum aut impeditarum, qua ratione impedita fue-
rit actio sine morbo? Conuerti oportet definitionē cum
definito: quod esse nō potest, siquidē actio partis cuiuspi-
am offensa ponatur absq; morbo. Quod enim actio im-
pedita esse nequeat, nulla huius rei causa extante, per se
manifestū est: cum nihil sine causa fiat. Quod impedimē-
ti causa, affectus sit præter naturam, æquē notū est. Qua-
re aderit affectus actionem lædens, nec aderit morbus ta-
men: quod fieri nullo pacto potest, si recta morbi est defi-
nitio. Et si potest actio impedita esse absq; morbo, pote-
rit etiam actio secundum naturā edi absq; sanitate. Con-
trariorum etenim est ratio contraria. Ergo poterit pars
aliqua naturaliter agere, tametsi ægra sit: ac vicissim im-
pedire agere, licet morbo omni careat. FVR. Difficulta-
te in hanc conantur euitare aliqui distinctione offensio-
nis & impeditionis. Impediri. n. partes à rebus, quas ho-
mines, cū volunt, tollere possunt, vt cōpedes: lædi ab illis,
quæ in potestate nostra non sunt. Sed hæc distinctio dif-
ficultatem non tollit: sicut pater. Galenus mihi visus est non expedit
fugere voluisse hac ratione, vt partes propter negatam

Morbi fabri-
ca & morbus
idem sunt Pa-
racelso.

An actio par-
tis lædi possit
instrumento e-
ius illæso.

Aliud est qui-
busdam læde-
re, & aliud im-
pedire actio-
nes.

Galenus fuga
non expedit
difficultatem.

facultatem animalem impeditas diceret pati, non agrotare. Ergo spinalem medullam morbo affectam fateretur, cum propter ipsam facultas ad membra aliqua non mittitur: membra autem pati aut cōpati solum asserit, morbum à passione distinguens. Manet ergo hīc etiam difficultas prior. Si enim pes munere suo fungi nequit, nec morbo tamen laborat, impeditur huius actionis causa proxima non erit morbus. Iam cum absq; causa in pede præter naturam existente (nō enim nunc habet, ut prius, sed contra quā antè affectus est) non possit actio eius impediri, sequitur, non omnem affectum præter naturam actionem impediētem esse morbum. Quod si etiam *uab* seu passionem contendas morbum esse, frustra, imò perperam Galenus distinxerit. ER. Quid si respondeat aliquis, morbum in spina esse, tametsi in pede non sit: ac proinde non lædi actiones pedis absque morbo? FVR. Hoc animum non explet. Iam enim didici, animam (propterea quod actiones compositorum sunt) nullius actionis causam esse absque instrumento corporeo, præterquam simplicis illius intuitus, quo mēs nostra sic obiecta sua aspicit, quomodo oculus colores intuetur. Hāc enim solam credūt philosophi ab anima in corpore exerceri absque corporis ministerio. Intellexi illud etiam, certæ actionis causam esse certum instrumentum. Ergo si ambulationis causa vel instrumentum nullum est excepto pede, non poterit homo sine pedibus ambulare, quomodocunque spinam habeat affectam. Cæterum supra ostensum nobis recorder, actionis debilitatē, abolitionem, impedimentum, deprauationem, eidem instrumento adscribi oportere, cui actio secundum naturā tribuitur. Morbum enim aiebas non esse aliū corporis seu partis diathesin, quā cuius dispositio esset sanitas. Quare non alia pars debet existimari offensæ vel ablaturæ actionis causa, quā quæ naturalis actionis est author & instrumentum.

*Actionis vitium
et integritas
eiusdem sunt
instrumenti
affectus.*

Argumentum. ER. Probabiliter & speciosè talia dicuntur: sed non perinde vtiliter proponuntur. Non enim consistit in eo curationis ratio, vtrum pars per consensum patris alterius læsa ægrotare dicenda, an pati solum putanda sit. In hoc posita est, vt intelligamus quid facto sit opus, quo sibi restituantur partes quomodolibet in agendo impeditæ. Tales quæstiones Dialecticas vocat Galenus: vt quæ in nominandis rebus potius, quàm in explicandis eisdem versentur. Quocirca paucis te expediam: præsertim cum absque incommodo vtramlibet opinionem anteferre alteri possis. Galenus in i. de Locis affect. nos monuit partes corporis nostri plerasque bifariam considerari posse: quatenus sunt naturales, & quatenus sunt animales. Naturales vocamus, in quibus animam siue potestatem altricem duntaxat deprehendimus: Animales appellamus, quæ præter hanc virtute sentiendi motiendique præditæ sunt. Illarum actiones lædi non posse, quin prius ipsæ patiantur, affectumque in se morbidum habeant, manifestum est. Quia enim vim & potestatem agendi omnem, quoad naturales sunt, congenitam habent, nec aliunde suscipiunt, lædi ea non possunt, nisi causam offensionis in se ipsis contineant. Quæ autem animalia vocantur instrumenta, impediri in agendo possunt, *μηδεν νόσημα τῆς σωματικῆς ἰσχύος αὐτῶν παρ᾽ ἑαυτοῦ*, vt loquitur Galenus Ergo in his duntaxat instrumentis, non in illis quæstio proposita locum habet: quam hoc modo dissoluimus. Quando ad harum partium *σωματικὴν ἰσχύαν* solum respicimus, hoc est, quando eas tantum vt corpora viuētia consideramus, nō autem vt instrumenta motus aut sensus intuemur, morbo nobis omni carere videtur. In causa est, quod propter solam temperiem & figuratiōnem nō sunt perfectè idonea sensus ac motus instrumenta. Indigent enim facultate insuper à cerebro per nervos communicata. Quæ si rectè temperatis apteque confor-

Quæstio Dialectica que sit apud Galenum

Quibus in morbis locū habeat quæstio de morbis per consensum.

matis necessariò influeret, non possent hac carere, quo-
 ties nec in temperie, nec in formatione vitium existeret.
 Oportet quidem aptè temperatas & conuenienter figu-
 ratas esse, at sola hæc non sufficiunt. Quo fit, vt omnibus,
 quæ ad *σωμασκήν & σίαν* pertinent, secundum naturam ha-
 bentibus, sensus aut motus nihilominus desit: quoribus vi-
 delicet spiritualis facultas & substantia propter causam
 aliquam non influit. Vides iam, opinor, instrumenta sen-
 sus & motus composita esse ex corporea substantia tum
 iustè temperata tum concinnè figurata: & spirituali sub-
 stantia seu facultate ex cerebro influente. Hæc præsens
 cum est, etiam substantia corporea conuenienter tem-
 perata formata uic adest: at non retrò commeat ratio. Po-
 test enim corporea fabrica naturaliter affecta esse, vt ta-
 men nec sensum nec motum participet. Quamobrem
 ytrunque de instrumentis talibus rectè dici potest, actio-
 nes eorum impeditas nõnunquam esse, vt morbo tamẽ
 nullo interim laborent: & actiones eorum impediri non
 posse nullo ipsis morbo laborantibus. Si enim conside-
 res quoad viuientis corporis partes, & sensus ac motus in-
 strumenta sunt potentia solum, non actu (hoc est, si cor-
 poris eorum speciem & fabricã intuearis) libera à mor-
 bis pronuntiabis. At si instrumenta motus & sensus actu
 esse cogitabis, dispositione præter naturam carere nun-
 quam affirmare audebis. Carent enim re aliqua, cuius ab-
 sentia dispositio prior mutata est. At prior naturalis erat:
 quare præter naturam est, quæ successit. Et per priorem
 actu erant instrumenta animalia, per posteriorem poten-
 tia solummodo sunt talia. Huc pertinent (& ex his intelli-
 guntur etiam) quæ Aristot. hac de re scripsit in lib. de Ani-
 ma, in principio ac fine lib. 1. de Part. animalium, in fine
 lib. 4. Meteor. atq; alibi. In his enim locis iubet nos, cum,
 quamam sit partis alicuius essentia, considerare volumus,
 non ad fabricam, sed ad operationem vsuq; eius respi-
 cere.

Instrumentorũ
 quorundam a-
 ctiones lædun-
 tur, cum nullo
 afficiuntur mor-
 bo.

Ex quibus iudi-
 candum sit de
 instrumentorũ
 natura.

cere. ἀπαύα, inquit, ἐστὶν ὠρισμένα τῷ ἔργῳ. τὰ μὲν γὰρ δυνά-
μενα ποιεῖν τὸ αὐτῶν ἔργον, ἀληθῶς ἐστὶν ἐκαστα, οἷον ὁ ὀφθαλμὸς
ἢ ὁ ῥα, τὸ δὲ μὴ δυνάμενον, ὁ μωνύμως, οἷον ὁ πενθεὺς ἢ ὁ λίθινος.
&c. Sic & alio loco membrum quodque vsus atq; operis
seu functionis gratia cōditum esse asserit: & proinde ex
his instrumenti cuiuslibet essentiam iudicandam. αὐτῶς α
τον, inquit, εἶναι χεῖρα, ὁ πωσῶν διακειμένην (οἷον χαλκὴν ἢ ξηλί-
νην) πάλιν ὁ μωνύμως, ὁ ὡς τὸν γεγραμμένον ἰατρὸν. & γὰρ δυνή-
σεται ποιεῖν τὸ ἐαυτοῦ ἔργον, ὡς τὸν εἰδ' αὐτοὶ λίθινοι τὸ ἐαυτῶν ἔρ-
γον, εἰδ' ὁ γεγραμμένον ἰατρὸς. Hanc Aristotelis sententiam
laudans ac probans Galenus in lib. i. de Plac. Hipp. & Plat.
cap. 8. scribit, oculum non esse oculum, quia ex tot ac ta-
libus humoribus, tunicis, mēbranis, musculis, certo quo-
dam modo compositis constitutus sit, sed quia visus in-
strumentum sit: quod etiam à se ait alibi demonstratum
fuisse. Perspici ex his facillimè potest, quomodo fabricā
& speciem instrumentorum contingat non lædi, & agen-
di tamen virtute priuari. Aegrotant ergo & non ægrotāt
aliquando. Aegrotant vt instrumenta sensus ac motus:
non ægrotant si σωματικὴν ἐσίαν eorum inspicias, nec vt
instrumenta motus aut sensus consideres. FVR. Quis
autem concedat pedem propter affectam spinæ medul-
lam nihil sentientem immobilemque redditum, motus
instrumentum non magis esse, quàm ligneum? ER. Di-
scrimen hoc est, quòd ligneus pes non posset instrumen-
tum ambulationis fieri, etiam si spiritu animali perfun-
deretur, pes autem priuatus facultate per nervos affluen-
te tale instrumentum potentia proxima existit. Ergo
cum potentia solum, non autem actu instrumentum
sit ambulationis, hoc est, cum actu primo faculta-
tem mouendi in se non habeat (quomodo gramma-
ticus potentiam rectè loquendi tum obtinet, cum ta-
cet) omnino constat eum morbo laborare, non quidem
hæctico, sed planè schetico, vt curatione p̄pria nō cgeat.

*Pes facultate
animali carēs,
non est instru-
mentum motus
in actu primo.*

Fufius hæc expofui, vt rectè à Galeno affirmatū & à cunctis alijs creditum intelligas, læfam actionem femper indicare instrumentū eiusdem morbo aliquo teneri: quod nec abique morbo quolibet pars in agendo impediri queat, nec actione eius offensa ipfa carere omni morbi da difpofitione valeat. Vtrum autem per confenfum ægrotet, an proprio affectu laboret, ex alijs est cognoscendum. FVR. Ad quam speciem morborū dicemus morbum per confenfum ifto modo ortū referri debere? Nam ad temperiem reducere non licet: nec fub continui folutione poteft comprehendī: vt inter instrumentales morbos à Galeno recensitos collocemus, multa videntur præ-

Morbi per confenfum facti per negatam facultatē sunt instrumentales.

hibere. ER. Ex difputatis liquidò patet, inter instrumentales numerari debere. Quod quomodo ritè fieri poffit, (vt non cogamur quartum morbi genus ponere) ad præfentem difputationem non admodum fpectat. Quare his miffis ad Paracelfum reuertamur. Quid ad illud refpondebis, quod excrementorum & corporis qualitates, quæcunque morborum caufæ non funt, fed vel morborum vel caufarum effectus quidam exiftunt, figna morborum effe non finit, tametfi eorundem proprièrates, quæ cum morbis femper coniunctæ funt, concedat? Vrina certè, quam ille membri cuiuslibet affectionem tum naturalem tum naturæ aduerfam indicare afferit, morbum non femper efficit, puto: aut faltem naturalis confiftutionis fiue fanitatis caufa non exiftit. Taceo quòd ipfe met vrinam, fudores, per aluum deiecta, excrementa vocat morborum, vt ex prædictis patet. Si recrementa funt morborum, non funt eorum caufæ. Ergo neque figna.

Morborum excrementa non funt eorundē caufæ.

At figna effe affirmat. Quare nec vera nec confentientia dicit. Si morbus quilibet peculiari quodam colore corpus tingit, quemadmodum icterus (quod affirmatum ab ipfo audiui) atque hic color caufa non eft fui morbi, quomodo poterit fignum eius effe iuxta Paracelfi decretum?

cretum? Cæterum quòd Paracelsici, colores, qui certos morbos comitantur, eorundem causas constituere nequeant, ex eo liquet, quòd semina morborum digestis tēporibus siue certis periodis in scenam prorrepentia sibi colores atque alias qualitates tales comites asciscunt in progressione. Iam quòd aliud ad se accersit, non efficitur ab eodem illo, quòd in comitatum suum aduocat. FVR. Video apertè, nihil sani nos in illis etiam inuenire, in quibus aliquis excusationi locus videbatur relictus. Quare non possum non execrari insaniam hominis, cum ex signis morbos dijudicari non posse asseuerat. ER. Magis miraberis amentiam, quoties cogitabis eum scribere, morbos insensibiles esse. Morbos profligare neminē arte posse, qui eos non norit prius, Paracelsici non negabunt, opinor: nisi hoc dent operam, vt cum ratione videantur insanire velle. At cum per se sint insensibiles, & in corpore lateant, ideoque ex alijs eos cognosci oporteat, ex notis sensibilibus omninò sunt inuestigandi. Sanè quicquid latentium rerum cognoscimus, ex manifestis quibusdam comprehendimus. Manifesta autem & nota, ex quibus obscura & abdita cognoscuntur, vel sensib. apprehendimus, vel intellectu percipimus. Et morborū quidem curandorum cognitio & dignotio cum sit particularis, nō ex alijs, quàm ex sensibilibus notis inuestiganda est. Hoc enim quærimus, quis & qualis morbus sit, qui in hoc singulari corpore inest. Quippe curamus morbos singulares, nō vniuersales. Quocirca necessarium est, vt ex indicijs in ægroto corpore, cui mederi cupimus, apparentibus, & in sensus nostros incurrentibus, deprehendamus. FVR. Morbos, quos medici profligandos susceperunt, particulares esse præclare scio. Nec illud nescio, particularia siue singularia sensuum ope solū apprehendi. Et cum hæc per se insensibilia ponūtur, aut in profundo corporis latētia sensus mouere nequeūt, ex alijs no-

Morbi sunt insensibiles Paracelso.

Paracelsici v-
no remedio v-
naq; curatione
morbos omnes
curant.

Signorum v/sus
et necessitas.

tis sensibilibus percipi eos duntaxat fateor. Sed hæc Pa-
racelsi non oppugnant. Non enim iudicant necessarium,
vt Medici morbos, quorum curationem moliuntur, qua-
les sint prius cognouerint. Necessitatem habet notitia
hæc apud Galenicis, qui diuersos morbos non solum di-
uersa ratione ac via, verum etiam differētibus remedijs
curant: atq; medicaminibus vtuntur, quæ nō omnibus
ex æquo morbis resistunt, sed aliquos etiam excitant vel
augent, siue exasperant. Apud Paracelsi, qui morbos om-
nes vnico remedio, vnoq; modo ac via extemināt, vsum
nullum habent. Sufficit scire morbum adesse: qualis sit
ne scrutandum quidem putant, cum vna sit curatio vni-
uersorum. Sic enim princeps Paracelsicorum (talís enim
sibi videtur esse.) scribit. In vniuersali curatione indica-
tionum pluralitates, particularitates, ordines, locum nō
habent, sed vna eademq; Medicina resolutiones, con-
sumptiones, regenerationes, & corroborationes absoluū-
tur. E R. Impossibile hoc esse partim suprà ostensum
est, partim in consequentibus declarabitur. Nunc exte-
quæro, qua ratione ægrotantes à sanis distinguant? Non
per morbos (Sunt enim hi Paracelso insensibiles) Ergo
per aliud quoddam, in actionem læsam, vel dolorem, vel
colorem mutatum, vel quippiam simile. Et nisi sensibile
ponatur id, quo discernuntur, particularēs homines sa-
ni & ægri discriminare nō poteris. Quare ad hoc saltem
necessaria fuerint signa, vt, num aliquis laboret morbo
nec ne, intelligamus. Sed relictis Paracelsicis, de signis
morborum, quæ restant, absoluamus. F V R. Petiturus
hoc ipsum à te modò fueram. E R. Quoniā curari seu
profligari morbi non possunt, nisi prius cogniti sint, ac
plurimi in corporis profundo latentes sensibus compre-
hendi non possunt, necessarium est, vt per indicia seu no-
tas sensus mouētes indicentur & veluti prodantur. Hoc
autem fieri nō posset, si nulla cōnexionē certa cuiuscūq;
di

di notę cum his rebus, quas significant, copularentur. Quo-
modo enim ex eo cognosceret aliud quippiā, si nulla in-
ter se cognatione tenerent? Signū sanē medicū nota est. *Signum medi-*
se dicitur manifesta & sensibilis, ex qua cognoscitur alterū *cum quid sit.*
quiddā latens & obscurū. Quo fit, ut signa morborū vel
sint eorū causa, vel effectus quidā, vel ab eadem causa ef-
ficiantur, à qua ipsi et morbi suscitātur. Nam signū na- *Signum natura*
turale quoduis (artificialiū ratio est alia.) vel est causa rei *le quoduplex*
significatę, vel effectus, vel ipsum et res signata ab eadem fit.
causa proficiuntur. Potest enim fieri, ut causa sensibus
subijciatur, & effectus lateat. Potest nihilominus vsue-
nire, ut res significata abscondita iacēs per fructū siue ef-
fectum se ipsam prodāt. Interdū etiam cōtingit, ut neq;
causa neq; effectus sentiantur, sed aliud quippiā tamen
nos pręsentię effectus admoneat. Etenim fumū aliquan-
do videmus, vbi neq; ignem, neq; caliditatem cernimus,
quam tamen ex fumo adesse cōjicimus: ut qui ab eadem
causa oriatur, à qua caliditas promanat. Sic iris nonnun-
quam apprensens serenitatem indicat, cuius neque causa
est neque effectus, sed ab eadem illa causa producta est,
quę serenitatem effecit. Quod aliquo ex his modis cum
re signata connexum non est, ne signum quidem natu-
rale dici potest. Nam quod temerē alicui rei accidit,
perpetuò non adest, ex eo alterum quippiam latens, *Signi natura*
quomodo cognosci possit, minimē video. Et cum prę- *cum re signata*
ter dictos modos nulla intelligatur alia naturalis signi *copulatio.*
cum re signata copulatio aut cohęsio, meritò dicimus
signum per se ac naturale non esse, quod aliquo ex tri-
bus modis cum re signata coniunctum non est. Er-
go morborum quoque signa necessarium est vel causas
esse morborum, vel effectus & symptomata, vel ab ea-
dem causa effici, à qua morbus excitatur, quem signi-
ficat. Quare pręcedunt aliquando, ut signa primi & se-
cundi modi: vel sequuntur, ut signa secundi modi.

τεκμήρια
quæ

εἰκότα quæ

nonnulli
autem
conclu-

Et quod morborum causæ nobis aliquândo notiores sint ipsi s morbis, extra dubium est, puto. Quod ex symptomatis plerunque morbos perspiciamus (sicut ex effectis causas intelligimus) ne id quidem obscurum est. Modi quoque secundi infinita propè sunt exempla minimè obscura. Talis est rubedo cutis in inflammatione. Hæc enim neq; tumoris neq; intemperiei neq; solutæ unitatis effectus aut causa existit, sed à sanguine tumorem & intemperiem producere pariter efficitur. Huius generis signa, causas morborum frequētius & clarius indicant, quàm ipsos morbos: quos tamen cum alijs iuncta simul significant. Ex his quædam τεκμήρια Græcis vocantur, alia εἰκότα nominantur. Quæ causæ simul & signa sunt, cū tot sunt, quot producendo effectui seu morbo sufficiūt, aut symptomata sunt morbos certos per se concomitantia, certa & firma sunt indicia. Cætera omnia sunt εἰκότα, hoc est, leuiora & verisimilia duntaxat indicia: cum neq; vnū & certum morbum indicent, neque perpetuò indicent. Non est necesse, arbitror, alias signorum partitiones persusq; exponere, vt qui, quod vnum propositum habuissubundè iam præstiterim. Nam ostendi Paracelsi eiusq; gregales flagitiosè affirmare, nihil signa in corpore apparentia conducere ad morborum inuentionem, dignotionem, & curationem. Etenim si arte ac ratione tolli nō potest morbus incognitus, sed sæpe, qui prodesse studet, exitū procurat, certū est, Paracelsi vel nullos curare morbos, (imò augere & suscitare potius.) vel fortuitò aliquando depellere. Morbi namq; curadi omnes sunt affectus corporum singulares, quorū pars maxima in corporis profundo latet, atq; ob id sensu percipi nequeunt. Quod fit, vt ex alijs quibusdam notis atque indicijs sint distinguendi: quod Paracelsi eiusq; discipulis non placet. Nec aliud est, quod clarius eorum brutam & crudelem ruditiem demōstret. Egregiè namq; hoc factō probant, se nō esse

esse de salute agrorum sollicitos, sed barbara crudelitate animas hominum negociari: cuius rei causa Cacodæmō non minimum excitauit Paracelsum. FVR. Certò scio vera esse, quæ de necessitate signorum attulisti, si particulari curatione morbos pellere coneris. Fatentur enim Paracelsici quoque remedia particularia alijs morbis commodum, alijs incommodum & noxiam adferre. Hic dubium non est, quin curationem morbi notitia præcedat: sine qua facilè pro remedio venenum, pro salute interitum agro attuleris. At in curatione vniuersali, quando vno & eodem medicamento omnes morbi percurantur, & corpus ab omni sorde liberatur, balsamo eius instaurato & purificato, nulla opus est signorum indagatione & animaduersione, ex quibus vel morbum vel morbi sedem cognoscas & dignoscas. Quare sic videtur dicendū, signis opus esse, ac non esse opus. Conducibilia imò necessaria sunt in curationibus particularibus: inutilia & planè ociosa sunt in cura vniuersali. Hoc pacto nulla fuerit in sententijs pugnantibus contradictio: nec meretur illam acerbam reprehensionem hoc nomine. ER. Nisi hac via effugium concedatur, probare factum, defendereque honorem suum nullis argumentis poterūt. Quicquid autem verbis excusent, re & facto declarant pestilentiores medicos nullos vnquam extitisse. In primis verò opulentis & nobilibus exitiosa est hæc progenies: vt quibus persuasum sit, hoc solum præclarè iuuare, quod magno venditur, & ex auro, argento, gemmis, atq; alijs rebus preciosis concinnatum dicitur. Quantum videre & intelligere per annos hosce retrò actos duodecim (quibus summa attentione & studio successus nouæ illius sectæ obseruari) potui, Agyrta omnes crudelitate cædiumq; frequentia seu multitudine longo post se intervallo relinquant. Apposirè de ipsis illud dicitur: Morbus quidè curatus est, at æger interiit. Sed tempus est, vt de curatione

In curatione vniuersali non est opus signis.

Paracels. præcipue diuitib. sunt perniciosi

Sanare quid sit

ne morborum tandem agamus. FVR. Idem ego quoque peto. Ergo primo loco ex te audire cupio, quid curatione seu sanationem vocas. Deinde quot sint sanationis modi. Postremò quibus instrumentis perficiatur. ER. Sanare, siue curare is dicitur cunctis hominibus, qui depellit morbos, & sanitatem pristinam corpori reddit: quod & Galenus censuit, sic scribens: οὐ γὰρ δὴ ἀλλογέ τι τὸ ὑγιαίνειν, πλὴν τὸ τὴν νῦν ἔσσαν ἐν τῷ σώματι διάθεσιν εἰς τὸ καλὰ φέρεσθαι ἀγειν. Non enim aliud est sanare, quàm præsentem in corpore affectum in eum, qui secundum naturam est, trahere: hoc est, sanare nil est aliud, quàm morbum depellere, sanitatem quæ; reuocare. Et qui alterutrum facit, utrumque efficit. Cum enim morbus & sanitas contrariæ sint qualitates, siue affectiones in vno eodemque subiecto vicissim sic inhærentes, ut nec simul inhærere, nec ambæ abesse possint, quemadmodum suprà ostendimus: impossibile est, ut altera inducatur, manente altera, vel vna pellatur, nec ei succedat altera. Haud aliter sanationem interpretatus est Hippocrates, quando redundantis amolitionem, & deficientis adiectionem dixit. Quippe non medicinam, sed medicationem seu curationem describere voluit, quemadmodum suprà clarè ostendimus. Non enim ars medica, sed medicatio est deficientis adiectio, & redundantis ablatio. Hoc quid est aliud, quàm curationem esse vel absentis sanitatis reuocationem, vel præter & suprà naturæ ordinem inhærentium detractionem? Paracelsi ci quoque sanationem veram dicunt esse radicum morbidarum ablationem. Si clarius me & breuius dicere oportet, nihil est sanatio aliud, quàm motus, quo corpus à morbo traducitur ad sanitatem. Efficiens causa, est medicus instrumenta, quæcunque corpus alterare quauis ratione possunt: terminus seu finis, sanitas: quod motum sustinet subiectum, ægrotus. Ergo quisquis aliquid faciendo hunc motum in corpore excitauit, tum morbum profligasse, tum

Curator quis sit vocandus.

tum sanitati ægrum restituisse rectè putatur. Excitat autè
 sæpè natura sua sponte à nullo vel adiuta vel impulsæ ple-
 runq; velut monitore, aut potius impulsore, adeoq; au-
 xiliatore opus habet. Quòd si, qui ad agendum eam inci-
 tat, auxiliumq; præstat, arte id faciat, medicus vocatur: si
 casu & temerè absq; arte ac ratione id agat, medici no-
 mine dignus non est: tametsi vulgò sic appelletur. Nomē
 enim hoc artificis est nomen, cum propriè loquimur, si-
 cut medicinæ nomen artis nomen existit. FVR. Quo-
 modo, si medicus hunc motum excitat, naturæ morbo-
 rum medicatrices ab Hippocrate vocantur? Aut, si natu-
 ræ opus est morborum eiectio, & consequenter sanitatis
 restitutio, qua ratione medicus huius rei author iudica-
 tur? ER. Morborum, quod ad hunc locum pertinet, tres *Morborum dif-*
 sunt differentiæ. Multos enim morbos, imò plurimos, cu- *ferentia in cu-*
 rat natura, tametsi opera medici non adiuuetur. Sed plu- *rationibus.*
 rimos alios sine auxilio medici seu ministri externi supe-
 rare per se nequit. Et ex illis, quos per se vincere potest, ple-
 rosq; imò omnes, longè tum citius tū facilius expugnat,
 quoties idoneis remedijs opera peritorum medicorum
 administratis confirmatur, excitatur, dirigitur. Paucos
 quosdam externus artifex solus curat, naturæ auxilio vel
 nullo modo vel leuiter indigens. Hinc fit, vt rectè iudice-
 mus, in plurimorum & propè omnium morborum cura-
 tione causam proximam & immediatam prædictæ mo-
 tionis siue sanationis esse naturam. Ergo quicquid natu-
 ra curat, si opera & consilio medici vel incitata, vel adiu-
 ta, vel directæ curet, hoc medico tanquam causæ primæ
 mouenti tribuitur. Naturæ autem velut propinquissimæ
 causæ adscribitur. Exposuit hanc rem Galenus dilucidè
 admodum in 4. lib. Meth. Therap. cap. 3. dicēs: Omnes ho-
 mines dicere solere morbū ab illo curatū esse, q vel impe-
 dimenta solū, ppter quæ natura morbū vincere non po-
 tuit, sustulit, vel medicamentis ipse aliquid molitus est.

Arte curare
quid.

Quid sit me-
thodo curare.

Definitio indi-
cationis apud
Galenum.

ἡμφασις.

Quare medicus rectè verèque appellabitur, quisquis arte rationeque bona & recta aliquid agit, quò in corpore motum antedictum excitet, siue per mediam naturam actionem id efficiat, siue ab eadem nihil adiutus idem prestat. FVR. Quidnam illud est, quod vocas arte ac ratione motionem prænominatam suscitare? Memini enim te suprà dicere, etiam errantes sæpenumero finem adipsi desideratum, hoc est, sanitatem. ER. At ob id nõ debent vocari artifices. Nam & hostis aliquando, quem cogitabat interficere, præter spem à morbo liberauit. Ratio ne atque arte curare is non dicitur, qui cæco casu & fortuito cuiuspiam profuit, sed qui methodo certa adhibuit omnia, quæ vel ad instaurandam sanitatem vel abigendum morbum conducere posse perspexit. FVR. Hoc ipsum quærebam, quid esset methodo curare? ER. Nihil est aliud, quàm per Indicationes sanare. Est autem Indicatio, sicut nosti, significatio faciendorum absque ratiocinatione occurrens, sed simul cum affectu indicante sese offerens. FVR. Non intelligo. ER. Innatum hoc est omnibus animalibus, vt, quotiens percipiunt aliquid sibi noxium, confestim quoque comprehendant eiusdem illius amolitionem. Hæc enim est natura & proprietas animalium, vt simul ac cum natura pugnans aliquid percipiunt, eiusdem ablationem desiderent, nulla præcedente ratiocinatione aut obseruatione. Hoc intellexit Galenus quando indicationem dixit esse comprehensionem iuuantis simul cum nocente (hoc est, cum affectu lædente) adueniens. Et quemadmodum naturæ inimica sui indicant ablationem, ita quæ ei familiaria & amica sunt, sui custodiam indicant. Hac de causa scitè Galenus scripsit, ἐνδείξιν, id est, indicationem esse tanquam ἡμφασιν τῆς ἀκολυθίας. Vt enim in hoc schemate ipsa verborum pronuntiatione plura tacitè significantur, quàm verba per se denotant, ita affectus tum secundum tum præter naturam

turam non percipiuntur ab animali, quin vnà comprehendatur quid agendum sit. Quare nihil est aliud indicatio, quàm repræsentatio aut significatio tacita agendorum siue consequentium. Quisquis igitur consequentia seu facienda in cuiuslibet morbi curatione inuenit in natura & causa morbi designata, per indicationem rectè dicitur curare. Qui verò per experientiam remedia seu facienda inueniunt, non tanquam in præcedentibus con- significata, is per indicationem seu methodum non curat, sed casu & fortuito nonnunquam voti compos fit: sicut suprâ declaratum recorder. Quod porrò absq; ratiocinatione vnà cum affectu consequens seu indicatū comprehendatur, ex eo probat euidenter Galenus, quòd etiam bruta, frigus, æstus, fustes, gladios, & omnino quicquid lādere potest, statim fugiunt: quod non facerent, si non cum nocente consequens seu faciendum, seu iuuās (omnia hæc idem nobis significant in hoc loco) comprehenderent absque ratione seu cogitatione, qua nimirū carent. Sic & spinam, inquit idem, pedi aut manui fortè infixam statim ratiocinatione nulla interueniente reuelamus: quod vnà cum nocente percepto confestim remedium seu faciendum nobis tacitè repræsentetur. Cæterum vt res inter se differunt, ita etiam indicationes differunt sicut indicantia. Quoad igitur affectus aliquis est, naturæ inimicus, quatenus sui ablationem indicat. Quatenus autem non tantum est inimicus, sed hoc quodam modo molestus est, nempe vel caliditate vel frigiditate, &c. eatenus non solum ablationem sui, sed etiam modum sui ablationis indicat. quod ita est planum & euident, vt bestiarum quoq; nobis idem demonstrent verum. Quippe si præter naturam calefiant, loca frigida, vmbrosa & subterranea quarunt, nullo id ipsas docente magistro: si frigeant, loca calida petunt: si exsiccata fuerint, aquas fluuiosque studiose persequuntur: si humore nimio diffuant, ad loca sicca

Indicatio quid

Per Indicationem curare quid sit.

Indicationes differunt sicut indicantia.

Per Indicatio-
nes inuenire
quid sit.

Methodo cura-
re, & per Indi-
cationes sana-
re idem signifi-
cant.

Differentia i-
diotarum &
artificum in
curationibus.

se recipiūt. Quocirca verissimè & scitissimè à Galeno scit-
ptum est, ἐν δ' αἰτίας καὶ εὐρεσιν πεποιηόταί, εἶναι ἐξ αὐτῆς τῆς τῆ
πράγματος. Φύσεως ὁρμώμενον ἐξερεῖσκειν τὸ ἀκόλαστον αὐτῆς
τῆς πείρας. Quòd si ergo indicatione inuenire, est ab ipsa
rei natura, quid faciendum sit, absque experientia inue-
nire: atque methodo curare nihil est aliud, quā via, quæ
à curandorum affectuum natura sumpta sit, faciendū in-
uenire, palām est, quod methodo curare nil aliud sit, quā
iuxta indicationes mederi. Vnde ex ipsa rei natura indi-
cationes sumere, proprium esse methodo vtentis scripsit
Galenus. FVR. Ex tua sententia, vt video, nō omnes me-
thodo curant, qui certo aliquo ordine curant: cum Gale-
nus tamen dicat methodo inuenire, esse ordine ac via a-
liquid inuenire, vt aliquid primum sit, aliquid secundum,
& tertium, & quartum. ER. Si ordo & via hæc non ab ip-
sis rebus sit præmonstrata, sed à nobis conficta, non ser-
uamus in medicando veram & naturalem methodum:
de qua hîc loquimur. FVR. Interim consequetur, si mo-
dò vera esse ponantur, quæ dixisti, idiotas ab artificibus
nihil differre: imò tam esse rei medicæ peritas beluas, at-
que homo est. Etenim hæc quoque (tanquam sensui eui-
dentia) indicationes citra experientiam, aut rationem cō-
prehendunt. ER. Si indicationes primæ sufficerent, om-
nino sequeretur quod obijcis. Nunc cum alijs insuper o-
pus sit, quæ ratiocinando indagare nos oportet, discriminē
inter artificem & artis imperitum enascitur maximum.
Non enim satis est hoc intellexisse, refrigerandū esse, sed
scire præterea conuenit, quibus & qualibus remedijs, ex-
ternis an internis, quātum & quomodo refrigeratio mo-
lienda sit, vt pro sis, non noceas vnquam. Quæ cum citra
ratiocinationem cognosci à nemine possint, patet differe-
rentiam esse omnino maximam inter peritos & imperi-
tos artis. Exercitatione ac diligenter rerum omnium ob-
seruatione opus est, vt indicationes varias concurrentes

in morbis omnibus aptè inter se distinguamus, & quatenus se inuicem vel iuuent vel impedian notemus: denique omnia sic instituiamus, vt nulla in re à recto & vtili aberremus. FVR. Nondum video, quo pacto quæ naturæ sunt conuenientia sui custodiam, quæ verò eidem contraria sunt & aduersa sui detractionem indicent. ER. Natura siue Deus in creatione rerum singulis inseruit desiderium quoddam seipsas conseruandi, & consequenter aliena & hostilia arcendi, aut fugiendi, aut amolendi. Hanc ob causam fugit ouis lupum antè nunquam cõspectum: & euitare animalia cuncta student, quæ sibi noxia esse doctore alio nullo, quàm natura cognouerunt. Vt enim cibum sibi congruentem animal nuper natum quodlibet agnoscit, & ab alienis distinguit, illum appetit, hos refugit, sic alias quoque res sibi damnosas declinare eadem natura docente conantur. Hęc causa est, inquã, cur naturæ consentanea sui custodiam, contraria autem sui ablationem simul indicent. FVR. Quem vsus habet hoc rebus, seu animalibus congenitum desiderium in arte medica? ER. Id iam dictum est, vt scilicet methodo & ratione omnia fiant: nihil temerè & casu tentetur. Sanè qui diligenter circumspectans omnia, quæ tum præter tum secundum naturam in singulis morbis atque ægris apparent, obseruat, ac singulorum indicationes notat, & inter se aptè confert, in medendo nunquam & nusquam aberrabit, sed artificiosè morbos omnes curabiles percurabit: modò non destituatur idoneis instrumentis. FVR. Videor mihi nunc discrimen idiotarum & artificum plenius videre. Illi enim in primis indicationibus subsistere, longiusque non progredi videntur: hi autem causas ab affectibus, & hos à symptomatibus distinguunt: naturalia à præter naturalibus seiungunt: quid cum quo, & quid sine alijs effici possit, aut non possit considerant:

Cur alia sui ablationem, alia sui custodiam indicent.

Medici methodo curantis officium.

An morbi om-
nes curabiles.

omnium indicationes inter se comparant, quatenus quæ se mutuò impedire aut promouere queant, animaduertunt: denique quid ante aut post alia tentandum, quidq; in singulis tempore quouis vtiliter & tutò sit administrandum accuratè perpendunt. Cæterùm in memoriam mihi reuocasti præcedente oratione tua quæstionē de morbis curabilibus & incurabilibus, quam exponi mihi velim. Quippe in prima vidi collatione, Paracelsum in con plurimis librorum suorum locis contendere, morbum insanabilem esse nullum: quod & sacrarum literarum testimonijs comprobare annixus est. Sequaces verò gregalesque ipsius discipuli nihil in ore frequentius ferre habent, quam ipsum percurauisse Epilepticos, Podagricos, Hydropicos, Elephantiasin laborantes, quos Leprosos alii nominant, Phthisicos, aliosq; morbis insanabilibus affectos. ER. Demiratus sum ego quoque istorum hominum impudentem impudentiam. Paracelsus, si viueret, insanire se non negaret. Discipulos eius, qui iudicio & doctrina præstare omnibus cupiunt, diligentius examinare negotium conueniebat: nec ita temetè audacter & doctè veris impura mendacia cum plurimorum exitio spargere decebat. Nam Paracelsus, quemadmodum in omnibus alijs, ita in hac quoque parte parum sibi constitit. Quare illud potius, quod ad veritatem accedit propius, quam quod absque certa impudentis mendacii nota, & sine turpi impietatis infamiaeque macula affirmari nequit, eligere probareque debuissent, si veritatis honestatisq; amore aliquo tenebantur? Equidem in lib. de Matrice morbos aliquos incurabiles esse explicatè fatetur, propter naturam corporis morbidam. In lib. de Tartaro, morbos hæreditarios incurabiles esse, quibus in Paramiro addit, específicos. Cæcos natos ex horum numero eximit hac videndi transpositione, quod vim videndi transpositam solum habeant, ac si quis in altera manu sex, in altera quatuor duntaxat digi-

digitos haberet) constanter affirmat. Idem voluisse vide-
tur asserere in Archid. cū morbos congenitos depelli nō
posse ait. Sic & morbos ex incantatione ortos, siue non
naturaliter enatos insanabiles statuit, de Vita lōga. Huic
ordini adnumerat alibi etiam pestem, quam multis in
locis incurabilem ponit. Sed & fatales quosdam morbos *Morbi fatales.*
ait percurari non posse, in lib. quodam de Chirurgia. Su-
spicor eum hoc nomine vocare morbos, quos in libello
de Elleboro ab astris demanare putauit. Sunt momenta
in astris, inquit, in quibus nati vel nunquam vel continē-
ter ægrotant. Item morbos ex morbis alijs natos curatio-
nem non admittere ait in lib. de Matr. si nō me fallit me-
moriam. In lib. de Contractis hæc habet. Non percurantur "
omnes contracti, quia vel spiritum vitæ mortuum ha-
bent, vel ipsis fatale est, vt sic ægrotent. Vtrunque certō "
cognosci nequit, nisi si remedia nihil proficiant. De cutis "
apert. Hydropicos admirabili modo sanat cancris seu gā-
bāris. At non percurari omnes dicit, quia terminus vitæ
ægrī instet. Defens. libro Defens. 7. excusaturus quōd non
omnes curet, Cui nec Dens, inquit, nec homines sanitatē "
optant ac volunt, huic qua ratione consulat medicus? In "
omnibus hisce & compluribus alijs disertē scribit mor- *Morbi multi*
bos plurimos insanabiles esse, tametsi non paucioribus *apud Paracel-*
locis contrarium affirmarit. Rationes quas sententiæ sue *sum insanabi-*
adfert nimis aut rusticæ aut insipidæ sunt. Si in fatis est, *les.*
hoc est, si Deo sic visum est, vt aliquis cū morbo per o-
mnem reliquam vitam colluctetur, aut ex hac vita mi-
gret in alteram, frustra medicamina adhiberi insulsißimi
nouerint rustici. Quōd si per fatum aliud quippiam, vel *Leprosi apud*
coelestes aliquos Astrologicos influxus intelligit, confu- *Paracelsum*
ratum est impium hoc deliramentum à nobis alibi plu- *sunt insanabi-*
ribus. FVR. In lib. de Astronom. Sagace clariora legim⁹ *les.*
Quemadmodum nullus efficiet dæmonia, nisi potestātē "
acceperit à Christo, sic neque cæcis restituet visum, neq; "

" claudos sanabit, neque leprosos (intellige Elephantia-
 " affectos) mundabit, &c. nisi ex illorum sit numero. Qui ex
 " hoc numero non est, ac plura conari audebit, eademque
 " præstare tentabit, huius conatus irritus erit, sicut patet.
 " tem: Dicitur (atq; sic res habet) morbos congenitos non
 " esse medicine naturali subiectos, quales sunt à natiuitate
 " cæci, muti, surdi, similesq; alij. Tales quoq; sunt alij quidā
 " insuper morbi, non à natiuitate inhærentes, qui ipsi quo-
 " que incurabiles sunt, vt Elephantiasis (ipse Leporam appē-
 " lat) cum suis speciebus. Qui hos curare vult morbos, ne
 " quærat in natura remedia, sed in coelo. Ibi enim hæc po-
 " testas sita est. Vix de morbo alio tam multa tam superbe
 " iactitant ac præmittunt Paracelsici, atq; de Epilepsia: quam
 " etiam confirmatam à præceptore discipuli curatā affir-
 " mant, seq; curare didicisse gloriantur: nisi occulta præde-
 " stinatione, inquit, mortalib; incōprehensa, insanabilis e-
 " uadat. Quid hoc aliud est, quàm si dicas, te morbum om-

Epilepsia Para-
 celso est incur-
 rabilis.

nem curare, quem curare possis? Qui. n. non cedent, ideo
 resistere mox dicentur, quia occulta ratione insanabiles
 effecti sint. Laudandus magis Paracelsus, cū in lib. de Epi-
 lepsia sic scribit. Si non vales impedire lapidum & metal-
 lorum generationē, nec morbi huius ortū prohibebis. Est
 " n. vtrobiq; modo eodem materia subtrahenda astro. Cū
 " corporis coagmentatio facta est, nulla superest sanatio:
 " tentari debet in principio priusquā maturuerit. Tempo-
 " ribus intermedijs frustra curamus. His certè verbis con-
 " summatū iam morbū remedia omnia respuere aperte ad-

Quomodo Che-
 nici facti sint
 medici iuxta
 Paracelum.

ferit. ER. Non iubeo te illud obseruare, quod perpetuò
 ppositū esse debet Paracelsicos libros legenti, quā fœdè
 ac turpiter sibi cōtradicat. Quod si nūc quoq; videre cu-
 pis, relege, quæ in parte prima disputauimus. Quib; addē-
 " te potes, quæ de Tinct. philosoph. scripsit. Cum quidā in-
 " quit, tincturā fecissent, eaq; vti nescirent, à Gallinis fortè
 " deuorata fuit. Quib; cū excidisse primū pennas, iterumq;

deinde renatas aduertissent, ad medicinam transfulerūt. "Medicina hæc est ignis inuisibilis, inquit, morbos quos- "uis deuorans. Hac ego curauī morbū gallicū, Lepram seu "Elephātia sin, hydropē, Colicos dolores, Apoplexiā, Esthio- "menū, Cancrū, Fistulas, Scyrrhos, omniaq; mala interio- "ra. Hæc falsa & eumentita non ideo tantū putari debent, quia prædictis ex diametro contradicunt, sed quia per se sunt impossibilia. Præsupponit enim furcifer, quod nec factum nec futurū vnquam est, aliquos Lapidē illum decātatum fabricauisse, quo viliora metalla in præstantiora transmutentur: quod impossibile esse omnes scientes & intelligentes norunt: & à nobis nuper firmē demonstratum fuit. Sed hoc misso, illud te potius velim aduertere, quā supina sit illorum negligentia, aut certē, si scientes faciunt, sacrilega audacia, qui Paracelsum vociferantur Leptos (sic Elephantia si inquinatos & deformatos nūcupant, Epilepticos, Phthisicos, Podagricos, Hydropicos percurauisse. Tantum enim abest, vt horū sibi morborū curationem arrogare audeat, vt soli Deo hanc potestatem acceptam rectē ferat. Si alibi aliud dixit ac scripsit, ab ingenio suo nihil alieni fecit. Nos interim quod verū & piū esse scimus, amplexari, quod falsum impiumq; cognouimus, detestari fugereq; cōuenit. Qui Paracelsum familiariter nouerunt, & quantū in medendo præstiterit cum iudicio animaduertent, curationis ei vlcere malignorum & difficiliū laudem non negant: at aliorū morborū sanationem ei minimē concedunt. Viuunt hodie Basileæ *Intra annum* viri doctrina & prudentia ornatissimi, qui nihil verentur *Basileæ perierunt, quos Pa-* affirmare, oēs intra anni spaciū interiisse, quicunq; medi *racelſ. curauit.* camēta eius venenosa intra corp⁹ sumpsissent. Frobeniū visus est p̄cipio curauisse, sicut alios quosdā, sed res post modū Erasmi aliosq; docuit, quā periculoso curationis genere vtī solit⁹ fuerit. Vsurpāt. n. pharmaca isti homines illis prædita viribus, quib. magna violētia cogūt naturam

*Historiæ ali
quot Paracelsi
cæ curationis.
D. Marcus
Rechklau, me-
dic. Palat.*

*Langenmäteli
patriiij Augu-
stani.*

*Dr. Sebalduß à
Pferen nobilis.*

vitiosos humores exturbare: sed ita interim vires debili-
tant ac prosternunt, tamq; maligna post se venenatæ quoque
conditionis vestigia relinquunt, vt nec illa sese recollige-
re, nec impressas veneni reliquias abstergere possit Libet
hoc loco tibi proponere summam literarum viri pietatis
te ac doctrina clarissimi Domini Doct. Marci Rechklau,
(Illustriss. Princip. elect. & Palat. Rheni, D. Ottonis Henrici
& D. Friderici, &c. Medici experientissimi) in quibus ita
ferè nuper ad me scripsit. Cum antè annos amplius tri-
ginta Theophrastus ille Paracelsus (quem multi nunc lau-
dibus ad astra vsq; tollunt) in Austriam proficisceretur, à
Patriio quodam Augustano ex familia Langenmantel-
lorum, ciue oppidi Schongau ad radices alpiu iuxta Ly-
cum siti vocatus est, vt vxorem, quæ aliquandiu afflicta
valetudinis fuerat, curaret. Cui cum in speciem sanitatē
restituisset (nam breui admodum post tempore à vitiis
excessit) secundum Lycum aduersus Augustam descen-
dens Landspergum Baioariæ oppidum, in quo medicinā
ego tunc faciebam, peruenit Habebam tunc fortè vna
in domo duas matronas nobiles ægotantes, vxorem &
sororem D. Sebalduß à Pferen: quarum altera hydrope, al-
tera Phthisi laborabat. De Paracelsi aduentu certior fa-
ctus Georgius Raunser Chirurgus statim nobili indicat
medicum præstantissimum appulisse, cui soli morbos
grauissimos quosque curare datum esset. Cum adductus
ad ægras Paracelsum mihi nunciatum fuisset, eodem e-
go quoque propero, non tam ægotantes visitan di cau-
sa, quàm vt vel experimentum, vel aliàs præclari aliquid
ex eo discerem. Ingredienti mihi obuiam fit Paracelsus
nobili à Pferen comitatus, imperiosèq; satis interrogatus,
num ipse medicus sim ægotantium feminarum præno-
minatarum? & quibus nam morbis eas putem affligi. E-
go me consuluisse eis respondi: ac morborum species no-
bili præsentī fideliter aperuisse: simulq; quid de vtraq;
spera-

sperarem exposuisse. Addidi me nihil dubitare, quin & ipse (siquidem medicus esset, atque arterias explorasset, vrinas inspexisset, symptomata indiciaque cætera considerauisset) vtriusque morbum faciliè deprehendisset. Ad quæ tum conticuit, meque rogauit, vt vnà cum Chirurgo in hospitium concederem: quod & feci. Cum interea dum varios ibi sereremus inter nos sermones, tussire eum ex catarrho animaduertissem, ac virum medicum affectus tales dedecere obiter dixissem. (Quod Galenus ita medicum instituat in lib. de Tuenda valetud. vt sese ab omni morbo, præterquàm à Diaria fortè, ad extremum vsq; vitæ præseruare possit) sublato poculo, nisi hoc esset, vinum *Paracelsus obriusosus erat.* digito monstrans, respondit. Mox ad fenestram prospiciens fontem per quàm elegantem per tubulos aquam in sublime eiaculantem conspicatus, si huius oppidi forem medicus, inquit, apud magistratum hoc agerem, vt fons iste tolleretur. Causam sciscitanti mihi, respondit, ne ventus mulieribus ad mercatum venientibus aquam in faciem impelleret. Verbum ex eo Latinum extorque- *Paracelsus nō facile verbum latinū loquebatur.* re nullum potui. Postridie neque ægrotantibus, quas curandas susceperat, neque me, neque nobile liberalis. & præclarissimo viro salutatis Monacum abiit. Ibi ab aulicis deductus ad virum nobilitate insignem, cognomento, Monachum, qui tunc Ducis Baioariæ culinæ præfectus sue magister erat. Illū tum Ducis medici D. Panthaleon, Doct. *Panthaleon.* & D. Alexander Carthauserus, haud infeliciter decocto li- *Doct. Alexander Carthauserus.* gni curabant, vt manifestè iam inclinaret morbus. At his dimissis tota curatio Theophrasto commendatur. Eo in curam recepto mox vnguento ex hydrargyro (quod ei *seru.* Ioannes Vogt. Scholæ Paracelsicæ discipulus, Augustæ tunc habitans, mihi probè notus concinnauerat) persanaretentabat. Verùm Paracelsus, cum ægrotum mortuam iam proximum videret, pridie quàm moreretur Monacho clàm summo manè profugiens in Austriam descēdit. *Paracelsus Monacho profugit.*

*Paracelsus car-
nifex fuit po-
tius, quàm me-
dicus.*

*Indicationes
principales
quæ.*

Hæc ferè sunt, quæ tanquam oculatus testis de Paracellso affirmare possum. Ex his paucis vides Paracelsum nō tantum verbis concessisse, verum etiam facto suo demonstrasse morbos multos insanabiles esse: imò facilè sanabiles ipsum non sciuisse curare: sicque carnificis magis, quàm medici munus exercuisse pariter perspicis. Etenim culinæ præfectum illum morbo facilè curabili laborauisse, qui non ex prædictis intelligit, nihil intelligit. Iam conualescentem aut ex dimidio curatū interfecit impurus carnis ex. Alias præclaræ medicationis ipsius historias in sequentem collationem rejiciemus: quo loco etiam discipulorum curationes attingemus. Nunc sufficit declarauisse, non omnes morbos incurabiles esse. FVR. Vtile est homines de absurdis contradictionib. & blasphemis mendacijs admonere, vt, qui non sunt desperatæ valetudinis, resipiscant, & mendacijs exitiosis valere iussis salutaria artis nostræ præcepta piè colant. Cæterum tempus iam est reliquum orditæ à nobis telæ pertexendi. ER. Quid curatio sit exposui, quidque methodica sanatio à fortuita & Empirica differat simul declaravi. Methodicā porro esse diciq; debere ostendi, quæ per indicationes ab ipsa rerum natura ostensas ratione duce procedit. Quod quia Paracelsici nec obseruāt, nec obseruare possunt, meritò à methodo ac ratione alienos dicimus: & si quos alii quando curent, fortè fortuna curauisse aimus. Indicationes porro primariæ sunt, quæ quid agendum sit, monent: quæ in curatione à causis & morbis ferè proponuntur, in præseruatione & custodia sanitatis à constitutione naturali sumuntur. Reliquæ, quas nobis repræsentant affecta membra, ætas, consuetudo, regio, & res aliæ consimiles, potius quantum, quomodo, quando, quibusque instrumentis agendum sit, insinuant. Omnibus inter se aptè iunctis & ritè comparatis nihil latere medicum potest eorum, quæ ad rectam actionem attinent. Si præter hanc noti-

noticiam copiam habeat idoneorum remediorum, egrū obsequentem, nec ab externis & fortè incidentibus reb. impediatur, omnem sanabilem morbum percurabit. Sanabilem voco, qui in proposito ægro curari potest, non cum, qui per se consideratus, aut in alio ægotante suscitatus, vinci possit: ne cum Paracelso tibi flagitiosè menti ri videar. FVR. Sic etiam Paracelsus se excusauerit. ER. Vtinam verò posset. Ipse curabiles facit morbos quosdā nunquam & nusquam auxilijs medicis persanatos, cæcos, mutos, claudos, à natiuitate, Leprosos siue Elephantiasi contaminatos, &c. FVR. Mirum est, quòd non etiā fatuos pollicitus est sapientes efficere. ER. Vt in hanc partem impiè peccauit, ita in altera quoque turpiter & periculosè errauit: dum morbos in quibusdā & aliquādo curabiles, quales sunt, hydrops, epilepsia, podagra, &c. simpliciter incurabiles ponit: quemadmodum ex recitatis nuper testimonijs patet. Nam, vt alios taceam, Deus compluribus iam dictis morbis grauitè laborantibus sanitatem restituit, meo ministerio vtens: tamen si remedia Paracelsica nulla vsurparim. Sanabiles porrò esse iā dictos morbos discipulus ille mecum affirmat, qui se preceptorem vicisse putat, sic scribens. Quocirca nec podagra, nec hydropes, nec Lepræ, nec Epilepsiæ, insanabiles sunt, siue hæreditariæ siue alimentariæ existant, siue leniores, siue grauiiores, siue incipientes, siue confirmatæ: nisi occulta prædestinatione mortalibus incomprehensa insanabiles euadant. Hæc ille: in quibus quædam sunt prorsus Paracelsica, id est, falsa, mendacia, putida. Sed ob id produxi, vt ne discipulis quidem probari ostenderem, quæ dixit ac scripsit omnia. Sic enim plerumque medium tenere nescit, sed in vtranque partem, vel inscitia ductus, vel improbitate victus, nimium deflectit. FVRNIVS. De hac re quia satis dictum est, scire velim, an rationem curandi vniuersalem, racel. nulla est.

Paracelsus
morbos nunquam curatos facit curabiles

Ratio curandi
vniuersalis Pa-
racel. nulla est.

quæ vna ægris & morbis omnibus conueniat, nobis concedas. E R. Si methodo curare, est per indicationes omnia agere, diuersi autem morbi diuersos indicant tollendi modos, nec remedio vno extinguere omnes poterunt, nec ratio sanationis vna in omnibus fuerit. Equidem in morbis genere ac specie discrepantibus nihil est vnum & commune, cuius ratione vnum quiddam commune indicare posse videantur: nisi quod omnes sunt affectiones præter naturam, ac proinde ablationem sui ex æquo indicant omnes. At hoc commune est etiam causis & symptomatibus: nec ab idiotis solum intelligitur, sed etiam à brutis animalibus comprehenditur. Est enim velut ὁρμήτιον siue incitamentum, à quo medicus incitatur & impellitur ad inuestigandam morbi methodicam depulsionem: simulque velut carcer quidam est, à quo curationis omnis initium sumitur. Nec alia re magis differunt artifices ab idiotis, & plebe, quàm quod hæc in prima illa communi aut mox consequente indicatione subsistit, artifices autem per subdiuisionem affectus ad vltimam vsque differentiam descendunt. Nam sicut, quod præter naturam solū esse cogitatur, sui ablationem duntaxat indicat, ita cum idem illud particularem magis speciem habere intelligitur, magis particularem ablationem insinuat. Vlcus & intemperies, quatenus ambo sunt præter naturam, vnum indicant, sui ablationem. Quatenus autem differunt, nec eadem ratione naturæ ambo aduersantur, diuersos sui ablationis modos ostendunt, dum illud vnitatem, hæc alterationem in contrarium postulat. Sic diuisis affectibus vltèrius, magis particularis semper indicatio nobis sese offert. Ergo si hoc nobis persuasum sit, morbum sanitati contrarium, illiusque depulsionem siue permutationem in sanitatem curationem aut sanationem esse, mutationemque omnem inter contraria & à contrariis effici, statim atque morbum adesse percipimus, hoc simul intel-

Mutatio omnis
inter contraria
est, et à contrariis
efficitur.

Intelligimus, depellendum cum esse, neque alijs quā contrarijs profligari posse cognoscimus. Quamobrem specie & differentia eius vltima cognita vnā etiam contrarij speciem comprehendimus, & quid facto opus sit perspeximus. Si iam & quantitatem moremque morbi, loci affecti conditiones, agri naturam & proprietates cum ceteris circumstantijs explorauerimus, & quatenus vel cōspirent vel discordent notauerimus, quomodo curatio ritē instituenda sit, præclare conspiciemus. Sed hanc rē, volēte Domino, fusius, planius & perspicuē magis in postrema collatione exemplis explanabimus. In præsentia sufficit monuisse, primam indicationem non magnam huius methodi partem, sed tantum principium quoddā eius esse. FVR. Nunc demum intelligere incipio Galeni verba. ὥστε ἡ ἀπὸ τῶν νοσημάτων ἐνδείξις ἀρχὴ μὲν ἐστὶ, καὶ οἷον ἀρχὴ ἡρίων πρὸς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, τῆς τέχνης δ' ἔκπερ τῆς ἰατρικῆς μῶριον ἔσθ' ἐν: ἡ δὲ ἀξιολογόν γε μῶριον, ἔσθ' ἐἰδιον, ἀλλ' ὅπερ καὶ τοῖς ἰδιώταις ὑπάρχει. ER. Si prima cuiusque morbi indicatio velut initium & carcer quidam est, vnde curandis ratio inchoanda est, perfacile omnes vidēt, communem illam causis & symptomatis indicationem sufficere non posse. Non enim medicus dicendus est, qui, quæ præter naturam adsunt, auferenda nouit (hoc enim ex vulgō vni quisque cognoscit) sed qui particularem auferendi modum cuiuslibet morbo debitum intelligit, & quibus auxilijs rectē tutoque auferri queat prospexit, medici appellationem promeruit. Cæterum non esse vnā eandemque naturam siue speciem ac differentiam morborum omnium particularium, sed differre eos non modō pro indiuiduorum varietate, verum etiam pro locorum patientium natura huc vsque, vt vnica omnium curatio esse nequeat, euidentissimum est considerare volenti. Quod vt planius explicemus Paracelsi illius Thrasonis verba de hac re audiamus. FVR. Hoc ipsum vnicē cupio: & iam

Medici appellationem qui promerantur

antea abs te petiui. ER. Curationem ponit is duplicem, vniuersalem atque perfectam, & particularem imperfectamque. Per illam morbos funditus tolli (vt quæ sit morbidarum impuritatum inhærentium in seminibus vel radicibus puris per naturale balsamum ablatio) per hanc sæpenumero tincturas seu radices morbias tanquam reprimi, vt eorum fructus, symptomata, paroxysmi, exaltationes (vt vocant) solum prohibeantur, seminalibus tincturis relictis. FVR. Quid? an sic ergo putant febrem, exempli gratia, tertianam aut biliosam tolli, vt nunquam postea hominem corripiat? Memini verborum quæ supra de vniuersali curatione protuli, quod in ea indicatio pluralitates, particularites, ordines, locum non habeant: sed non ob id putaui eos voluisse curatum morbum semel, nunquam deinde recurrere. ER. Sic omnino censent, vt dixi. Grauiiores morbos, vt hæreditarios, epilepsias, podagras, lepras, hydropes consummatas, vniuersalem curationem requirere: alios morbos leuiiores eodem modo curari quidem: at particulari quoque curatione arceri ac prohiberi posse. FVR. Si datur aliqua talis medicina, quid prohibet quo minus seruemus corpora immortalia: adeoque semiputria ad integritatem reuocemus, ac tantum non mortua vitæ priori restituamus? Equidem si morbi nil sunt aliud, quam impuritates quædam cum primis & puris radicibus copulata, tam non erit morbis mortique obnoxius, quisquis ab his est liberatus, quam non fuisset primus homo agrotaturus, si has sibi impuritates transgressione mandati Dei non accersiuisset. At vniuersale medicamentum tollit has à puris radicibus sordes. FVR. Per alimenta subinde reuocatur aliquid impuratum, vt quæ sine his nunquam inueniantur. Quo fit, vt paulatim iterum inquinentur iam re purgatæ purificatæque radices. ER. Nihil hac excusatione efficias. Etenim pharmacum sæpius repititum non invalidius

Paracelsus immortalem promittit, discipuli negant.

ualidius morbos mortemque arcebit balsami purgatione ac refectione, quam vitæ lignum in Paradyso prorogare aptum natum esset vitam Adamo. Sanè vt is mortuus non fuisset, si in Paradyso mansisset, arborisque vitæ fructu, vti voluisset, ita illi quoque nec ægrotare nec mori possent, qui tam salutarem medicinam crebrò vsurpare vellent. FVR. Quàm sint impia hæc ex prima collatione (vt de ipsius rei consideratione, ac in hoc mundo euenientium rerum contemplatione sileam) planissimè cognoui. Laudo ob id discipulum suprà magistrum, qui medicinam inueniri negat, quæ coniugium vitæ mortisque separationi destinatum perpetuum efficere possit. Facit hic radices morborum duplices: quarum alteras speciei coniunctas nulla vel artificum vel naturæ industria separabiles ponit, alteras indiuiduis solum accidere, speciei non cohærere necessariò asserit: siue hæreditario parentum semine, siue alimentorum culpa, siue externarum impressionum iniuria introductæ fuerint. Has in natura medicinam habere putat, cuius beneficio separari, resolui, aboleri, illæsa radice specifica & pura humana, possint. Quocirca discordat in hac parte à præceptore immortalitatem sibi alijsque promittente: quo nomine meritò videtur commendandus. ERASTVS. Rectè iudicas. At vehementer vereor, vt lubens hic à magistri placitis discesserit: cum vbique ferè partem absurdiorum sententiarum eius amplexari defendereque solitus sit. Cæterum quia rebus ipsis ac immatura magistri morte mendacium hoc (sacras literas quia despiciunt, non nomino) confutari aduertit, commentus est hoc figmentum nouum. FVRNIVS. Ego sanè suspicor Paracelsum omnino putauisse huius se remedij compotem fuisse factum, quando & alijs promittere, & sibi polliceri immortalem, siue ad mundi finem vsque durabilem vitam ausus fuit.

Radices morborum separabiles & inseparabiles.

Paracelsus
Deo & homi-
nibus illudere
voluit.

ER. Ego autem vel à Cacodemone dementatum, vel in-
sita improbitate excæcatum scribere talia voluisse opi-
nor, vt illuderet Deo pariter & hominibus. Scripsit aliàs
multa, quæ falsa & impossibilia esse non videntur ignorauisse: quia & nominibus vsus est, quæ intelligi tam non
posse videbat, quàm in rerum natura existētem rem nul-
lam significant: & alijs deinde locis contrarium affirma-
uit. Ad rem ipsam quod attinet, si medicamen tale repe-
riretur, minimè spernendus foret, qui thesaurum hunc
possideret. Paracelsum eiusque gregales nunquam inue-
nisse ac possedisse illud probat manifestè, quòd nec se ip-
sos nec alios à morbis, nedū à morte, vel præseruare vel
liberare potuerunt: imò quod grauib. morbis non mi-
nus sed magis alijs, si numerum eorum spectes, confi-
ctantur. Qui se cœlum digito tangere fatuè credit, hoc
se pharmacum assecutum non esse satis ostēdit, cum sic
scribit: Optanda quidem esset vniuersalis curandi ratio,
sed paucis concessa fuit. Easdem has tincturas, quarum
potestate vniuersales curationes perfici aiunt, in maiesta-
te naturæ latere, dispensationibus mundanis non subie-
ctas, paucissimisquæ concessas esse paulò post scribit. Ve-
rè datum fuit paucis, quod nulli vnquam creaturæ largi-
tum scimus. Quod si ita latent hæc medicamina, vt mun-
danis dispensationibus subiecta non sint, in sola Dei po-
testate sita sunt. Quomodo ergo paucis quibusdam con-
cessum est arte talia cognoscere & inuenire? Aut si ars
hîc nihil præstat, cur partem artificiosæ curationis faci-
unt? Nos suprâ ostendimus, morbos genere ac specie in-
dicare. Quæ si vera sunt, impossibile est verum esse, quòd
de vniuersali pharmaco vniuersali quæ curatione fabu-
lantur impuri præceptoris impuri discipuli. Neque excu-
sabit eos, quod scribunt, medicinam illam solas impuri-
tates resolvere, auferre, consumere, quæ mistione non ne-
cessaria

Medicamen il-
lud Paracelsi
cœleste nō po-
test arte obti-
neri.

cessaria radices egerint in humana anatomia. (Sic enim loquuntur vani & profani homines). Confiunt enim hæc portenta, ut cum mendacij arguuntur, effugium ali quod pateat: dicereque possint, ideò se nihil suo illo me dicamine profecisse, quia radices egerit morbida impuri tas cum natura, & radice hominis mistione indissolubili, & necessaria. Et quis nos certos reddet, quoties eger non est perfectè liberatus, propter necessariam ne & insepara bilem morborum cum sanitate cohæsiōem, an propter medici imperitiā & errorem id euenerit? Iudicari ex alijs non potest, quàm ex symptomatum remissione ac vi rium restitutione, ipsismet testibus. Ex his enim se ani maduertere scribunt morborum radices ac impuritates ablatas esse. Paulò suprà quoq; ex Paracelso audiui mus, haud aliter cognosci posse, vtrum vel vitalis spiritus sit mortuus, aut fatali morbo laborent ægri, quàm ex eo, quòd remedia frustra adhibeantur. Quare si non remit tant accidentia morbi, sciri nequit, medicus ne an impu ritatum cum puris radicibus inseparabilis permistio, aut instans ægri vitæ terminus, aut occulta illa prædestinatio sanabiles morbos insanabiles reddēs, in causa fuerit mor bi non sublati. Præclara non curatorum morborum ex cusatio: qua cum Paracelsicis, Agyræ, striges, & imposto res omnes se facillè excusauerint. Sic Paracelsus quoque solitus fuit dicere, se curare omnes, quibus fata sua non obstarēt. Idem quoque à se occisos aliàs morituros fuisse aiebat: hoc interim eos ex curatione beneficij accepisse, quòd à cruciatibus, quos longiore tempore perferre coacti fuissent, breui liberati absolutique fuerint. FVR. Abcant in malam crucem immanes isti carnifices, quib. hominem interfecisse lusus est. Venit modò in mentem, quod in Parag. legi. Accusatum se fuisse, ait, quod neque Auicennam, neque Galenum intelligeret: à qua se accu satione sic purgat. Qui se Galenum intelligere iactabant,

Vnde radicum
morbidarum
euulsio conie-
ctanda.

Paracelsus cu-
rauit, quibus fa-
ta non obsta-
rent.

*Paracelsus fa-
tetur vltro se
plurimos occi-
disse.*

*Generalis me-
dendi metho-
dus Galeni qua-
lis sit.*

*Methodus cu-
randi particu-
laris quæ.*

inquit, plures me interficiebant. vt non ineptè dicere possem, qui intelligunt & qui non intelligunt similiter agunt. Quòd alios homicidij accusat, nec moror nec miror: cum, quo ingenio fuerit, cogito. Quòd autem se medicationibus suis multos occidisse vltro fatetur, id verò magnum argumentum est, pro ludo ei fuisse, hominem necare aut perdere. Nec multum fortasse aberrauerit à scopo, qui propter cædes eum putet perpetuò ferè perigrinatum fuisse, nullo in loco, in quo medicinam faceret, longo tempore hæsisse. At hæc extra institutum euagatur oratio: ad quod redeundum est. FVR. An non Galenus etiam Methodum statuit vniuersalem quandam, & particularem aliam? ER. Magnum est inter Galeni sententiam & Paracelsicorum deliramentum discrimen. Methodum generalem vocat Galenus, quæ in abstracto, vt loquuntur, morborum curationem docet omnium, nulla particularis morbi ratione habita: vt si dicamus in morbi cuiusvis curatione primò cognoscendam esse morbi essentiam, tempus seu durationem, magnitudinem, mores, motum, & horum affinia: deinde videndum an causam habeat præsentem: postmodum considerandum locum affectum, ægrotantis temperiẽ, vires, ætatem, consuetudinẽ, &c. regionem, aeris constitutionem, & huius generis alia omnia. His cognitis indicationibusq; singulorũ notatis & inter se cõparatis, causam primũ, si nihil impediat, postea morbũ contrarium administratione sic tollendũ esse, vt, quoad fieri poterit, nihil ægrũ lædas. Talis est vniuersalis Methodus. Particularis est, quãdo in ægrotãte tali ætate, loco, tempore, corporis cõstitutione, morbo tali affecto hæc omnia ritè adhibere studes. Tunc enim generalia præcepta contrahere ad indiuiduũ cogeris. Generale præceptũ est cõtraria cõtrarijs curari. Cum ad febricitantẽ accedis, vniuersale hoc cõtrahere te oportet ad determinatã contrarietatem

tem, vt frigida calidis opponas. Summa est, medici præce-
 pra curationis generalia tradunt, instar aliorū artificū: cu-
 rationē vniuersalē, quæ vnico remedio morbos omnes
 exterminet, prorsus ignorant. Sicut .n. morbus vniuersalis *Morbus gen-*
 nullus est (est enim νόσμος intellectus nostri, sicut Genera *ralis nullus est*
 & species rerum aliæ) ita ne curatio quidem vniuersalis
 est. Quare longissimè differt methodus curandi vniuer-
 salis à Galeno tradita, & curatio vniuersalis à Paracelso
 somniata. FVR. Quæ de vniuersali curatione artificiosa
 garriunt, ea nunc video vana, putida, impia, mendacia es-
 se. Demiror istorum hominum talia scribere audentium
 insignem inscitiam, si vera putant: execror impudentem
 temeritatem, si falsa esse norunt. ER. Similes magistri
 sunt: ne quod verbum in eos dicam acerbius. FVR. In
 lib. de Tabe, elegantem vitæ producendæ modum, si Deo *Modus vitæ*
 placet, tradit. Animal, inquit, cum ad finem vitæ perue- *producendæ*
 nit, ac se instar serpentis in naturam aliam transplantat, *Paracelsi.*
 aliumq; sibi Planetā præficit, vitam suam profert. Quis
 non hunc vitæ protrahendæ extendendæq; modum de-
 mirerur? ER. At defines mirari, quod vitā à morbis om- *Quomodo*
 nibus immunem ad mundi finem vsq; durabilē promit- *mortui artere*
 tere nobis audis, si artem profiteri cogites mortuos resu- *uocari possint*
 scitādi: de qua re in lib. nuper edito, tibiq; vt arbitror, nō- *ad vitam.*
 dum viso sic scribit: Per putredinē & in putredine viuifi-
 catur oīs materia seu phlegma mucilaginosum, quicquid
 ex eo tandē nascatur: quod ouorum exēpla docēt. In his
 mucilaginosa latet humiditas, quæ à quauis caliditate cō-
 stante putrescens transmutatur in pullum. Non .n. à solo
 gallinaceo calore, sed à quolibet alio eiusdē gradus trās-
 mutari possunt in viuentes aues oua omnia in vitro & ci-
 neribus posita. Hac ratione sub alis excludere pullum ex
 ovo vnusquisq; nouerit. Sed maius aliquid hīc est scitu-
 dignū, quod huiusmodi auis in lutata cucurbita tertio i-
 gnis gradu in puluerem cineresq; cōbusta, & deinde in

Resuscitatio
mortuorum quid
sit Paracelso.

Hermes & Ver-
gilius ope Necro-
mantiæ se
ipso à morte
vindicare vo-
luerunt.

Ars efficiendi
homines absq;
maris & femi-
næ cōiunctione

” vëtre equino per summam putrefactionem in phlegma
” mucilaginosum redacta, phlegma hoc secundo potest in
” auem transmutari: vt renouata iterumque instaurata sit
” auis. Phlegmatum prædictorum in sua putamina redu-
” ctio, est mortuorum resuscitatio, regeneratio, & clarifica-
” tio, magnum miraculum. Hac via possunt omnes viuē-
” tes aues occidi, iterumque in vitam reuocari, renouari, in-
” staurari: quod miraculorum à Deo mortalibus manife-
” statorum summum maximumque est. Ceterum ne puta-
” de solis auius accipere eum nos hæc voluisse. Nam lib.
” deinde sexto de omnibus eadem affirmat. Non est credē-
” dum Sophistis, inquit, negantibus mortua posse ab ho-
” mine (sed natura docente) reuocari ad vitam. Non mul-
” to post exemplis idem hoc probare conatur: scilicet leo-
” num à rugitu parentum vitam accipientium: muscarum
” in aqua suffocatarum: serpentis occisi & Chemiæ bene-
” ficio per putrefactionem in multos eiusdem speciei ser-
” pentes conuersi. Hermerem & Vergilium opera Necro-
” mantia se ipsos isto modo resuscitare voluisse: at male-
” eis propter imperitiam cessisse conatum. Limitat autem
” sententiam hac distinctione, vt illa sola reuocari arte ad
” vitam dicat, quæ à nobis occisa sunt. Nam quæ naturali
” decursu absoluto mortua sint, illa redire ad vitam non
” posse. FVR. Bone Deus, quæ monstra nobis recitas? E-
” go quæ in prima velitatione produximus ebrio fortè per
” incogitantiam excidisse cogitavi. Nunc cum repetita
” tot locis audio similes nugas, detestari cum ipsis autho-
” rem & approbatores impiorum illiusmodi mendaciorū
” cogor. ER. Non tantum facultatem restituendi vitam
” interfectis à nobis animalibus sibi arrogat in eodem li-
” bello profanus nebulo, verum etiam artem se tenere lee-
” lerate menti, qua veros homines absq; opera maris & fe-
” ” mine creet. Sciendum hic obiter est, inquit, homines hoc
” ” pacto absque matre patreque parentibus generari, vt nō
” instat

instar aliorum ex muliebri corpore nascantur, sed mini-
sterio industrij artificis Chemici producantur, sicut lati⁹
indicabitur. Nec multò post modum describēs, dicit Nec
generationis homuncionum obliuisci decet. Non enim
nihil est: licet huc vsque cunctos latuerit. Dubitatum à
philosophis fuit, num fieri posset, vt extra vterum mulie-
brem homo nasceretur: ad quod ego respōdeo, arti Che-
miæ, ac naturæ id non repugnare, sed perfacile esse. Dam-
pra in cucurbita conclusa vel lutata in equino vêtre per
dies quinquaginta putrefactione summa putrefiat, dum
moueatur: quod facile est cernere. Post id temporis simi-
lis quodammodo fiet Onechistnemu: attamen citra cor-
pus pellucida. Hanc si deinceps humano sanguine quo-
tidie prudenter cibes seu alas, & in æquabili ventris equi-
nicalore conserues ac foueas, membris omnibus ornata
instar infantis ex muliere nati apparebit: minor tamen
quantitate. Hanc nos rem homunculum appellamus: *Homunculus*
qui postmodum tanquam verus puer seu infans accura- *quid Paracels.*
ta solitudine ac diligentia educari debet, dum adoleue-
rit. Hoc ex summis miraculis vnum est, adeoque arcano-
rum omnium secretum maximum: quod tamē Pygmæis
& Gigantibus iam olim cognitum fuit: vt qui originem *Gigantum &*
hinc suam acceperint. Nam ex illiusmodi homunculis, *Pygmæorum*
vbi ad virilem ætatem peruenerint, Pygmæi, Gigantes, a- *origo.*
liaque huiusce farinae monstra pronascuntur. (Demon-
strauimus de ortu horum longè aliter eum statuisse ali-
bi). Intelligunt sic nati omnia arcana & abscondita, quæ
alios homines scire impossibile est. Nam arte vitam, cor-
pus, carnem, ossa acqulierunt: arte progenerati sunt. Id-
circo connascuntur ipsis artes & scientiæ: non opus ha-
bent aliunde discere. FVR. Mirum quòd non & statuæ
artem statuariam norunt, quia per artem figuratæ sunt.
Sed desine, oro te, sceleratè impia mendacia commemo-
rare. ER. Audini esse qui excusare conentur, quasi pa-

An contraria
sint remedia
contrariorum.

Medici hodie
ni sunt calefa-
ctores & bal-
neatores.

rabolicè, seu ænigmaticè locutus sit: ac vel metallorum
generationem aut transmutationem, vel aliud tale quip-
piam tacitè innuere voluerit. At hi non sunt responsio-
ne vlla digni. Quisquis enim vel verba fideliter citata in-
spexerit, vel propositum libri (nam de omnium rerum na-
turalium generatione se tractare ostendit) notauerit, fal-
sum esse quod comminiscuntur, vident. FVR. Ista si-
mus, quæso te: & reuersi consideremus, an verum sit, quod
omnes huc vsque pro vero admiserunt, Contraria con-
trariorum esse remedia. Video enim Paracelsicos hoc ne-
gare, & curationem omnem similibus perficere. Curatio
" perficitur similibus eiusdem anatomix, inquit in Param.
" Paracelsus, non contrarijs. Hoc enim perinde esset, ac si
" pater filio panem petenti lapidem porrigat. ER. Hanc
sententiam generosus ille noster Thessalus παραφρα-
" κως in hunc modum extulit. Cum dicit Paracelsus simi-
" lia similibus curari, non insanit, non stultè loquitur, sed
" rectè sentit & philosophicè pronunciat: non aduersatur
" Hippocrati asseueranti famem cibo, sitim potu, repletio-
" nem euacuatione, inanitionem refectione, laborem quiete
" te, quietem labore, &c. curari: & in vniuersum contraria
" contrariorum esse remedia, medicinamque nihil aliud
" esse, nisi appositionem eorum, quæ desiderantur, ablatio-
" nemque eorum, quæ redundant: sed Galeno manifestè
" aduersatur, qui contrarietatem Hippocraticam ad nu-
" das illas qualitates ab Hippo. in libro de Antiqua medici-
" na damnatas præcipuè accommodat. Primas enim & præ-
" cipuas curationum ideas ad refrigerationes, calefactio-
" nes, humectationes, exsiccationes, harumque complica-
" tiones refert. Quem secuti Arabes & hodierni medici
pro curatoribus calefactores & balneatores euaferunt. Il-
" lorum ipsa facilitas harum indicationum suspensionem erroris
inducit Longè aliud est auferre morbum, desiderium mor-
" bi vel symptomatis lenire, mitigare, quàm hostili contra-
rietate

rietate calida refrigerare, humida exsiccare, &c. Nō enim
 filijs esurientibus & panem petentibus scorpionem por-
 rigimus, neque sitientibus acetum felle inquinatum of-
 ferimus, sed consentaneos, similes, eisdem liquores exhi-
 bemus: similia alimenta, ex eadem familia, adducentes,
 desideratam quietem cōfestim naturæ restituimus. Hæc
 præclarus ille. FVR. Verebatur credo, ne pro Thessalio
 agnosceretur, nisi cum Thessalo eruditos & claros medi-
 cos balneatores nominaret. Thessalus enim, Galeno te-
 ste, calidum, frigidum, &c. nomina balneatorum esse aie-
 bat. ER. Hoc dissimulare ac tolerare facile poterunt
 Arabes & hodierni medici, quicunque doctrina præstāt.
 Sicut enim à consceleratis laudari honestus vir nullus
 cupit, ne similis esse videatur, sic ab indoctis asinis vitu-
 perari malunt docti, quàm commendari: ne putentur in
 eadem schola docti. Illud est grauius, quòd perniciosè in-
 scitiæ tum liber ille torus, tum modò recitata verba ple-
 na sunt. Primùm in hoc errat, quòd Paracelsum ait philo-
 sophicè dixisse similia similibus curari. Quippe vniuersa
 Philosophia docet, ac docuit semper omnem motum in-
 ter contraria & à contrarijs effici. Quare sanationē quo-
 que inter contraria fieri, & à contrarijs suscitari oportet.
 Quòd si contraria sunt quibus curatio perficitur, id
 est, quibus vitiosus corporis affectus profligatur, similia
 esse non possunt. Contradictoria enim sunt, aliquid a
 licui contrarium esse, & idem eidem simile esse. Quare
 si, quæ morbos extinguunt, eisdem contraria sunt, non
 sunt similia: cum vtrunque simul esse nequeant. At
 sunt contraria: nam agunt in morbum: quod facere
 non possent, si inimica & repugnantia non essent. Ad-
 de quòd oraculum illud Hippocratis non custoditur
 inuiolatum, si, quod morbum abigit, ac delet, mor-
 bo simile est. Dicunt autem illi custodiri inuiolatum.
 Arguunt ergo se ipsos ruditatis pariter, & mendaenq.

*A sceleratis
laudari turpe
est.*

*Philosophia
repugnat simi-
lia similibus cu-
rari.*

*Contrarium es-
se ac simile
sunt contradi-
ctoria.*

*Cibus & potus
quomodo con-
trarij sint fami
& siti.*

FVR. Quomodo contrarius est cibus fami, aut potus siti? ER. Fames ac sitis affectiones seu dispositiones sunt corporis nostri. Quamobrem ipsis non sunt propriè contraria cibus ac potus. Non enim sunt eiusdem generis proximi affectiones cum illis. Dicuntur contraria esse, quoniam contrariarum dispositionum causæ existunt. Quia enim fames ac sitis inanitiones quædam sunt, & cibus potusque refectiones oppositas introducunt, contraria esse dicimus. Idem hoc affirmant aduersarij nostri, cum alimenta defectum & debilitatem innati balsami reparare restaurareque aiunt. FVR. Confessa hæc sunt omnibus, arbitror: tamen si in famis definitione obscuræ aliquid restet difficultatis. ER. Huius explicatio difficultatis huc non pertinet. Illud potius meditare in præsentia, quomodo cum modò dictis, verba hæc in eodem loco » posita concordēs. Antea verò diximus, inquit, sitim cum » liquore desiderato vel cum potu idem esse: sicut nutri- » mentum cum eo, quod nutriturum est. Quare cum di- » cit Paracelsus, similia similibus curari, non insanit, non » stultè loquitur, &c. Argumentationis forma fuerit. Si po- » tus sitim curans idem est cum siti, etiam reliqua cura- » tia cum curatis eadem fuerint. Rectè ergo Paracelsus af- » firmavit simile simili curari. Non hoc iam exagitabo, quod » idem & simile differunt. Neque illud sollicitè refellam, » quod sic dicit sitim cum potu idem esse, quemadmodum » nutrimentum idem est cum eo, quod nutriturum est. Quip- » pe nutriendum est corpus nostrum, cui nutrimentum » potentia simile adeoque idem existit, non actu. Nulla e- » nim opus esset mutatione seu assimilatione. Quinimò » nutrimentum non esset, si idem actu cum nutrito esset. » Quis verò tam reperiatur amens, qui curans cum cura- » to, agens cum patiente, mutans cum mutato, materiam » cum eo, cuius est materia, denique nutrimentum cum nu- » trito, idem actu esse putet? FVR. Sic potum quoque » cum

*Argumentatio
Paracelsica.*

*Nutrimentum
non est idem
cum nutrito.*

cum siti idem vult esse, potentia scilicet. ER. Ne potentia quidem vnquam fuit, est, erit, aut esse poterit, potus idem cum siti: sicut neque alimentum potentia fames fuit, est, erit. Corpus indigum id est, quod nutritur, quod alimentum sibi assimilatur, non fames. Hæc enim non fouetur aut alicui cibo, sed deletur. Sic corpus resiccatur id est, quod potu reficitur, non sitis. Hæc enim potu extinguitur. Plurimum ergo differunt orationes hæ: Sitis idem est cum potu: & alimentum idem est cum alito. Hoc enim potentia idem aut simile est, actu non est: ille neque potentia neque actu vel idem vel similis est, aut fieri potest. Impossibile namque est, vt corpus fiat qualitas, aut hæc permutetur in substantiam. An non potu sitienti exhibito sitis cessat? Quo pacto igitur idem cum siti fuerit, quo adueniente sitis perit? Quæ namque idem sunt, nec cessariò simul sunt. Duo igitur in tam paucis verbis falsissima continentur. Primum est, quod sitim cum potu idem facit: quæ nec potentia nec actu idem fieri potest: sed initia semper ei manet. Alterum est, quod sic eadem facit, quomodo nutrimentum cum nutriendo corpore idem est: quod similiter ostendimus impossibile esse. Tolerabiliter erat futura sententia, si spiritus idem cum potu esse dixisset: quos toties esurire, sitire, comedere, bibere, dolere, vigilare, viuere, denique actionum vniuersarum authores & perfectores existere, falsè absurdeque asserit. Tanta cum labore absurditate ac falsitate antecedens, vt nec absurdius nec falsius aliquid facile possit probabilius dici, quis non perspiciat temerarios istos reformatores pœnas meritas luere spretæ Logices, ac bonarum artium aliarum? FVR. Quo plura audio magis mirari infaniam infeliciū nouatorum cogor. Inter legendū nihil horum in mentem venit. ER. Malitiosè deinde calumniatur Galenum, quasi contrarietatem Hippocratis præcipienti ad nudas qualitates ab Hippocrate reiectas præci-

Potus cum siti
nullo modo i-
dem est.

Nec corpus sit
qualitas, nec
qualitas cor-
pus.

Spiritus esuri-
unt, sitiunt, e-
dunt, bibunt,
vigilant, dor-
miunt, cacant,
c. 6.

Calumnia Sy-
cophante cuius-
dam in Galenū

puè accommodet, ac præcipuas curationum ideas ad primas qualitates referat. Quæ potuit maior esse impudentia mentiendiq; improbitas? An post natum Galenū aliquis dixit Galeno aduersari hoc axioma Hippocratis, contraria contrarijs curari? Cur repugnat Galeno sententia Hippocratica generaliter vniuersæq; ab eo pronuntiata? Quia, inquit, hanc sententiā ad nudas qualitates præcipuè accommodat. At hoc mendacio impurius nullum excogitari potest. Vult. n. ac docet vbiq; Galenus, hanc ex quo sententiā ad omnes morbos referri. Morbos porro apud Galenū non esse solos in intemperie cōsistentes, ne alini quidē nesciunt. Cæterū vt rem sic habere, quomodo dixi, liqueat magis, ex plurimis vnum aut alterū testimonium adducam. In lib. de constit. art. ca. 12. hæc legim⁹.

χρὴ γὰρ οἷον ὁδὸν πινὰ βαδίσαι τὸ παρὰ φύσιν ἔχον ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπαγερχεῖσθαι, τὴν αὐτὴν μὲν, ἀλλ' ἐμπαλιν ὁδοιπορῆσαι, εἰδ' ἐμπαλιν ἐρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναλίων ἀφίξεσθαι τὴν παρὰ σὴ διαθέσει: καὶ ἔτι αὖ εἰς κινώτατος τε καὶ γυνικώτατος σκαπὸς ἀπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον, ὡς πρὸς τὸ πρὸς ἰπποκράτους εἶρησαι: τὰ ἐναλίων τῶν ἐναλίων ἰαματῶν. καὶ μέρος δὲ τὰ καὶ μέρος ἐναλίων. Mox exempla morborū similariū, deinde instrumentaliū recēsens monet, in singulis speciebus propriā & peculiare contrarietate esse. Asperū. n. leui, clauso vel obstructo apertū, incuruo rectū, vacuo plenū, eleuato depressum, magno paruū, &c. peculiariter opponi In lib. de Arte med. cap. 89. sic legimus. ἡ δ' ἰασις ἐνα μὲν ἔχει καὶ πρῶτον τὸν κινώτατον σκαπὸν αὐτῶ τῶ μέλλοντι λυθήσεσθαι τὸ ἐναλίων. ὅτι τὰς γὰρ τὰς γένεσις ἐστὶ πάντα τὰ δημῶν γίνεσθαι τὴν ὑγίαν τὰ αἰμα. καὶ μέρος δ' ἐκ τῶν καθεκαστον σκαπῶν. De Tuenda sanit. 4. cap. 3. cum non vna ratione alterandum vacuandumq; dixisset, sed quæ affligenti humori maximè sit accommodata, addit. Ea verò, vt in vniuersum dicam, ratio est ex contrario opem ferēs: & priuatim, quæ ex cuiusq; contrario nascitur. Sic & lib. II. Meth. cap. 2. pri-

num scopum, contrarietatem scilicet excurādo morbo accipi, sed cuiq; morbo suam peculiarē contrarietate esse scribit. Ex his omnibus clarissime vides, Galenū oraculum Hippocraticum non ad solam intemperiem, sed ad omnes ex æquo morbos retulisse: nec in primis q̄ualitatibus hanc cōtrarietate precipuē quæsiuisse. Huc illa quoque testimonia pertinent, quibus se testificatur nomen contrariorū multò aliter vsurpare, quā Aristoteles vsurparit. In summa impudentie cōuincitur infelix reprehensor mendacij. Hippocratē hanc sententiā ad morbos oēs extendere, nō de sola victus ratione accipere nos noluisse, soli ignorare possunt, qui neq; librū de Natura hominis, neq; Epidemiorū, neq; alios yllos cum attentione legerunt. Quo fit, vt improbè idem contenderit, curatio nem nō fieri calefactione, refrigeratione, humectatione, exsiccatione, absterfione, incisione, attenuatione, & similibus. n. libris suis docet aspera leuigare, obstructa deobstruere, crassa incidere, lenta abstergere, clausa aperire, densa rarefacere, repleta vacuare, frigida calefacere, &c. & contraria horū moliri. FVR. Quæ ergo infelices dementia cœpit, vt tam foedè aberrēt à via veritatis adeò claræ & obuiae? ER. Incredibilis quædā & insana ambitio, inscitiaq; plus quā Thesſalica. Et ambitionē quidem ex Thraſonicis iactationibus, nouandiq; libidine conijcias (quo illud etiam pertinet, quòd primarij aliquot ex hoc grege genere nobiles videri cupiūt, tametsi parētes maioresq; eorū nihil tale cogitare ausi fuerūt) inscitia aut ex scriptis, dictis, factisq; eorum perspicere vnusquisq; med ocriter doct⁹ potest. Galen⁹ initio lib. 2. de Natura hominis ante horū verborū explanationē, τὸ δὲ ξύμπαν γινῶναι δὲ τὸν ἰηρ-
τον, ἵνα τὸν ἰσάομαι τῆς καθ' ἑκαστὴν νόσον, καὶ ναστήμασι, καὶ αἰδέσει καὶ
ὑποσχέσει, καὶ ξυλῖνοντα λύειν, καὶ τὰ λελυμένα ξυλῖναι. ἔγω γὰρ
αὐτὸ μάλιστα τὸ κάμνον ἀπαπαύω: ἥ τε ἡσυχία τὸ τοιοῦτον μοι δοκεῖ εἶναι.

Galenus axioma Hippocratis ad omnes morbos accommodat.

Improbum Paracelsicorum mendacium.

Paracelsi car bonarij nobiles videri volunt.

*In bestijs plus
est medicæ ar-
tis, quàm in Pa-
racelsicis.*

*Morbi non sic
inditant reme-
dia, quomodo
puer esuriens
panem postu-
lat.*

*Nihil expetit
sui interitum.*

Ante horum, inquam, verborum expositionem hæc habet, *ἡ δὲ ἐκείνη δ' ἡμῶν ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα, & μόνον αἰθροποιοῦσι τῶν ἐνανθίων τοῖς βλάψασι τὰς βλάψας ἐπανορθῶναι.* Ergo constat ex his verbis, plus in bestijs esse medicæ noticiæ, quàm in Paracelsicis. Illud etiam obiter notare debes, quod Hippocrates (aut certè Hippocraticus vir) cōtraria vult non morbis tantum, verum etiam temporibus adhiberi. Quomodo ergo cum Hippocrate se putant Paracelsici similibus expugnare morbos? In præsente causâ præcipuè ignoratio veræ Philosophiæ tū medicinæ transuersum egit hominem temerarium. Cum apud Galenū legit morbos indicare sui ablationem, nec comprehendere posset quomodo id fieret, ac Paracelsicis fumis imbutus se putaret oculatiorem multis alijs factum, reprehendere cœpit, quæ rectè nunquam intellexit. Quippe sic videtur putauisse morbos indicare seu postulare remedia, quomodo esuriens puer panem flagrat. Sic enim ratiocinatur. Esurientibus & sitientibus non offerimus contraria, sed similia & consentanea. Sed quomodo esuriens ac sitiens expetunt panem & potum, res familiares, non scorpionem & acetum felle permistum, ita morbus desiderat similia, non hostili contrarietate aduersantia. Longè namque aliud est morbum auferre aut desiderii eius lenire, quàm hostili contrarietate calida refrigerare, humida exsiccare, &c. Ergo non à contrarijs, sed à similibus petendum est in morbis auxilium. Nisi hæc sit mēs eius, quid senserit non faciliè diuinaueris. Misellus putat morbos eo modo indicare sui ablationem, quomodo sitientes appetunt potum, & ægri desiderant sanitatem. Sed longissimè alia est ratio. Primum quia res nulla expetit sui ipsius interitum, sed conseruationem & salutem. Quare morbi quoque non desiderant suam occisionem. Deinde quia neque sitis & fames expetunt sui destructionem, sed ipsum animal sentiens sitim atque famem molestas

leſtas eſſe, vt ſe conſeruet, eiufmodi experit, quib. illæ fun-
gentur & deleantur. Appetit igitur panem & potum ani-
mal, res ſuæ naturæ conſentaneas & ſimiles, ac ſiti fami-
que contrarias & inimicas. Ideo enim deſiderat cibum,
vt eo tanquam hoſte hoſtem, ſiue contrariam & mole-
ſtam ſibi famem contrario remedio pellat. Sic & ſitiens
potum poſtulat, rem naturæ corporis conſentaneā qui-
dem, at ſiti contrariam: vt nimirum ea ſitim reſtinguat.
Spiritus enim non ſitiunt (nec, ſi ſitirent, liquores ſiti cō-
ſentaneos expeterent) ſicut ineptus reſormator fatuē pu-
tat: ſed animal ſitit, ac ſibi ſimilia: ſiti verò inimica, expo-
ſtulat. Demum quia plurimum differūt expetere ſeu de- *Differunt ap-
petere & indi-
care.*
ſiderare, & indicare. Quippe res præter naturam ſui abla-
tionem animalibus propter ingenitam vim, qua ſe con-
ſeruare, & aliena arcere didicerunt, indicant: non quod i-
pſæ ſeipſas perditas velint. Indicatio igitur hæc non eſt
deſiderium & appetitio contrarij, ſed eſt naturæ anima-
lium attributa vis & facultas, propter quam vnà cū per-
ceptione rei noxiæ eiufdem experunt ablationem. Ob id
igitur morbi indicare dicuntur ſui ablationem, quia ani-
malibus ſe conſeruare cupientibus accidunt, moleſtiam
que pariunt: non quia ipſi met remedia deſiderent, quo-
modo eſuriens cibum ſitiensque potum experit. Aeger
quidem pharmaca morbo, quo affigitur, deſiderat con-
traria, ſicut ſitiens ſitis remedia. ſed non ægritudo ſiue
morbus: quemadmodum neque ſitis potum ſibi contra *Sitis non appe-
tit potum, ſed
animal ſitiens.*
rium optat, ſed homo vel animal ſitiens potum contra-
rium, non ſibi, ſed ſiti expoſtulat. FVR. Quomodo er-
go dicit Galenus morbos poſtulare auxilia ſeu remedia,
ſi aliud eſt poſtulare, & aliud indicare? ER. Vereres non
adeo delirarunt, vt accurata nominum hæc diſtinctione
opus haberent. Quare pro eiſdem ſæpè uſurparunt, rem
tamen eandem omnes intellexerunt: ſicut paulò antè ex-
poſui. FVR. Quomodo potus eſt contrarius ſiti? ER.

*Remedia quo-
modo morbis
sint contraria.*

*Anatomica Pa-
racelsica et dia-
bolica.*

*Remedia non
explēt morbo-
rum desideria.*

Contraria sunt remedia morbis, quia contrariam morbo qualitatem in se habent, vel contrariam inducere corpori, morbo depulso, possunt. FVR. Intelligo nunc quomodo morbus & affectui corporis secundum naturā contrarius sit, & remedijs. His enim est contrarius quatenus potestate naturalem affectum reducendi prædita sunt. ER. Rectè censes. Quomodo igitur similia fuerint morbo remedia, quæ ipsum extinguunt, contrarium qu; corpori affectum inducunt? FVR. In naturæ anatomia non repugnant hæ duæ orationes, Contraria contrariorum sunt remedia: & similia similibus sunt remedia. Similia enim dicuntur, quia ex eadem anatomia ducuntur, signaturas & proprietates & radices similes continent. Contraria verò appellantur, quia defectus & desideria resarciunt, amica saturitate spiritus & impuritates consentaneas delinunt, resolutiones & consumptiones tacitasque ablationes moluntur. ER. Quæ monstra, quæ portenta, quæ Chimæras nobis adfers? Paracelsica & prorsus diabolica est anatomia, in qua verum & falsum, contrarium & simile, non pugnant, non naturalis. FVR. Diverforum respectu nihil prohibet idem esse contrarium & simile. ER. At nos remedia vera dicimus morbis esse contraria vel actu vel potentia: non comparamus ea cum rebus alijs. Tu eadem dicis morbis contraria simul & similia esse. Si milia quidem, quia similes morbis habent signaturas (sic novè, at insulsè, reformatori placet loqui) & proprietates contraria verò quia deficientia resarciant, & desideria expleant. Quarum rerum expleant desideria pharmaca? Morborumne? At morbos destruunt abolentque: quod ipse quoque affirmabas, cum resolutiones, consumptiones, tacitasque ablationes moliri diceres. Morbi ergo suam consumptionem & abolitionem desiderant. An aliquid post inventas veras artes inter mortales excogitatum fuit à veritate alienius? Quis contrarium expetere contrarium censuit?

cessit vnquam? Quis non calorem frigus, & hoc rursus calorem fugere etiam in elementis videt? Quis contrarium resarcire defectum sui contrarij, & non potius perdere abolereque se inuicem credidit? An dignus est, qui pro docto habeatur talium assertor? Non arbitror. Quod si remedia similes habent cum morbis proprietates, similia certè fuerint. Quo pacto igitur, si actio pugnaque omnis est à contrarijs, morborum meditantur resolutiones, consumptiones, extinctiones? An non contradictoria sunt, Aliquid alicui simile esse, & idem illud perdere? FVR. Hoe voluit dicere, similia esse nobis: at contraria morbis. ER. Non tantum habet salis & iudicij arrogas sciulus. Quanquam ne sic quidem effugeret reprehensionem: quod ex eo constat, quod contraria defectum & desiderium resarcire asserit. At contraria quoad & quādiu contraria sunt, defectum & desiderium contrarij sui non explent. Deinde quod defectui corporis medetur, corpus non consumit & abolet. Quod enim corpus remedium perdit, non amicum est, sed contrarium. Postremo non est quaestio de hac re, sed illud disputatur, num remedia morbis, quos abolent, contraria sint, an similia? FVRNIVS. Non & Aristotel. & Gal. affirmant alimen-
ta contraria esse & similia? ERASTVS. Verum est, sed non eodem tempore. Contraria sunt dum praeparantur: dum naturæ actioni resistunt: dum corpus alterant: dum cruda & incocta sunt: at similia fiunt post praeparationem & concoctionem. Nos de remedijs loquimur, quoad remedia sunt. Quod enim assimilatum iam est, ac proinde alterare corpus desijt, remediij naturam & nomen amisit: etiamsi antea tale fuisset. FVRNIVS. Excusationem aliam non reperio. Causa erroris est, ut puto, quod non probè intellexerūt, quomodo morbi indicent remedia sibi contraria, siue qd inter indicationē

Simile esse alicui, & idē perdere contradictoria sunt.

Quomodo alimentum & simile dicatur et contrarium.

Paracelsi nō
intelligūt, quo
modo morbi di
cantur à medi
cis indicare.

Concoctiones
& maturatio
nes non sunt in
dicationes.

Gregalis Cen
turio Paracelsi
confundit indi
cationes cum
indicatis.

morborum & appetitum naturalem cuiusque rei inter
sit. Sanè multis in locis, in quibus mentionem facit indi
cationis, ita fermè loquitur, vt suspicionem faciat, cum
non semper rectè intellexisse, quid sit indicatio curati
ua, siue quomodo morbi remedia dicantur indicare: nec
ponderauisse satis Galeni verba videtur, cum indicatio
nem dixit iuuantis cum nocente comprehensionē. ER
Sic est, vt dicis. Non est opus quærere testimonia: in hoc
ipso loco vnum se offert, vbi Galenum errore nominum
& angusta egestate deceptum indicationes medēdi Hip
ocraticas ad calefactiones ac refrigerationes retraxisse
scribit. (Rursus hīc nota impudentem calumniam repe
ri, quasi Galen⁹ nullos ferè morbos alios agnouerit, quā
intemperiei: & propè solam horum curationem docue
rit). Nec multò post sic ait: Primū enim concoctiones
siue maturationes indicationes sunt curatiue apud Hip
ocratem. Quomodocūque excusare coner, offendo
Iam ostendi indicationes curatiuas à morbis ac præter
naturalibus affectibus repræsentari: Concoctiones autē
& maturationes non sunt affectus præter naturam: Quo
circa non indicant nobis remedia, cum sint ipsæmet que
dam velut remedia seu indicata. Si indicare sui conserva
tionem dixisset, excusari aliquo colore potuisset. Quid,
quòd indicationes curatiuas veras in proprietatibus ve
getabilium, mineralium, & animalium fundari contem
dit? Sic alijs quoque locis indicationes curatiuas asserit
constitui, in remediorum proprietatibus. Et quid opus
est alijs argumentis? cum constet eum dolorum sedatio
nes, morborum mitigationes, purgationes, resolutiones,
consumptiones, ligationes, constrictiones, corroboratio
nes, refectiones, & alias tales seu facultates seu actiones,
passim nominare indicationes? Quis nō videt indicatio
nes cum confundere cum indicatis? Quis taha legēs am
bigat, num quid curatiua sit indicatio apud se cogitat,
cum

cum talia scriberet: Indicationes non fundantur in reme-
dis, quæ sunt indicata quædam. Differunt autem pluri-
mum indicatio, indicans, & indicatum. FVR. Et si nimis
multa de hac re dicta nobis sunt, tamen audire cupio, qd
sibi velit, cum morbos similibus eiusdem anatomix di-
cit curari. ER. Quid intellexerit non multum laboro.
FVR. At videtur hoc modo similia defendi posse: vt quæ
ex eodem genere, ordine, seu familia sint. ER. Erras. Nā
contraria quoque sub vno genere continentur. Et nisi ab
vno sint genere comprehensa, contraria non sunt, cum
circa idem subiectum non versentur necessariò: atq; ob
id se mutuo non possint perimere. De contrarijs Physicis
loquor. Possunt ergò sub vno genere contraria & similia
habitare. Puto cum per Anatomiam ordines intelligere
sue classes, in quas Pharmaca distribuerunt. Morbos e-
nim alios salium, alios hydrargyri, alios sulphuris faciunt
progenies. Eiusdem ergo familiæ fuerint pharmaca ex sa-
libus cum morbis ex eisdem pgenitis. Alij morbos qua-
tuor velut monarchas ponunt, epilepsiam, hydropem,
podagram, lepram: sub quibus veluti sub centurionibus
reliquorum gregem contineri autumant. Sic remedia
quoque partiuntur, vt aliæ epilepticæ centuriæ, aliæ hy-
dropicæ classi, aliæ podagricorum ordini, aliæ leproso-
rum familiæ seruiant. Alij aliter (quisque pro libidine sua) di-
gerunt. Nam morbos aliqui distinguunt pro elemento-
rum numero: vt alij sint cœli aut ignis, alij aquei, alij ter-
rei, alij aerij, eosdem remediorum census faciunt. Alij
putant se acutius vidisse, cum morborum alios à vegeta-
bilibus, alios à mineralibus, alios ab animalibus acceptis
medicaminibus, aut solum, aut præcipuè sanari magno
conatu, sed fatuè contendunt. Vtut autem suas familias
illas disponant, nihil in præsentè causa iuuabuntur. In o-
mnibus enim & similia & dissimilia & contraria reperi-
tur, ipsi testibus. Nam ex igne & in igne calida, frigida hu-

*Differunt indi-
catio, indicans,
indicatum.*

*Contraria sub
vno genere cō-
tinentur.*

*Quid Anato-
mia hic signifi-
cet.*

*Morborū qua-
tuor monar-
cha.*

mida, sicca, nasci aiunt. Ratio similis est aliorum. FVR.
 Ergo de modis curationum agamus, quādo de his nihil
 restat explicandum. ER. Si animaduertisti iam ferme
 diximus, quæ dicenda hîc forent. Quippe ostendimus iā,
 methodum curandi esse generalem (at nō eo modo, quo
 Paracelsici curationem ponunt vniuersalem) & particu-
 lares deinde tot esse, quot sunt morbi singulares. Quod
 si aliter nos de hac re differere velis, dicemus. Curationē
 esse duplicem, vnam canonicam seu regularem, in qua
 ordine naturali omnia, vt præindicata fuere, peraguntur:
 alteram coactam naturæq; ordinem non per omnia imi-
 tantem. Quoties enim ex symptomate, vt dolore, vel ex
 alio quopiam posterius curando, periculum metuimus,
 tunc prioribus omissis huic animum præcipuè adhibe-
 mus. Sed quando hac curatione vtendum, quæque in ea
 methodus obseruanda sit, accuratissime summa expositū
 est à Galeno locis plurimis: quæ Paracelsici allatrare por-
 terunt, euertere & tanquam falsa refellere nunquā, si sa-
 piunt, tentabunt. Si cui liber curationum modos pro in-
 strumentorum varietate æstimare, tunc alios diætā, alios
 pharmacis, alios manibus curari dicemus. FVR. Mo-
 dos curationum siue species apud Paracelsum alias legi-
 quas, si pateris, recensebo. ER. Per me tibi licet: quan-
 quam scio te sani allaturum nihil. FVR. In fine lib. i. Sa-
 gacis Philosophiæ quatuor curationis morbos enume-
 rat his verbis. Primus est naturalis. Deus enim naturæ tri-

Curatio duplex

*Curationū mo-
di pro diuersi-
tate instrumen-
torum.*

*Modi curatio-
num apud Pa-
racelsum qua-
tuor.*

1. „ rat his verbis. Primus est naturalis. Deus enim naturæ tri-
 „ buit vim, facultatem, potentiam supra omnes morbos,
 „ qua potestate medicus vtens languentes sanare potest.
2. „ Quod si naturali efficacitate curare nesciat, virtute diui-
 „ na liberare poterit, manuum, exempli causa, impositio-
 „ ne. Hæc medicandiratio nullo alio quā diuino auxilio
3. „ perficitur. Tertius est, cum per fidem curat: quæ diuaria
 „ ta vel in Deum fertur, vel in Satanā. Si recta sit fides, mon-
 „ tes iuxta Euangelium demerget in maris profundo: ne-
 dum

dum ægros sanabit. Hęc medicatio nullius quàm Dei per
 fidem ministerio vtitur. Quòd si fides non in Deum diri-
 gatur, sed in inferos feratur, operabitur virtute infernali
 Pharmacopolium habente omnibus naturæ arcanis in-
 structum: quæ scilicet administrant. Quartus modus est,
 cum nullo prædictorum vtitur, atq; diabolorum opera
 immediatè agit. Horum opera si agat medicus, adiuven-
 to sunt: modò à Deo permissum ipsis sit. Quò concessio,
 naturalis est, viresque naturæ assumit, per quas omnia a-
 git. Hi sunt præclari illi quatuor modi medicandi apud
 Paracellsum: ex quibus etiam potes videre, quale sit natu-
 rale illud lumen, quo & se illuminatum credidit, & disci-
 pulos suos excæcavit: quoscunq; hanc immaniter impiã
 beluam, ab omni quoq; eruditione alienissimã nò pudet
 effusè laudare, imitari, omnibusq; omniũ ætatum doctis
 hominib; antepone. An hoc tu putas facere quẽquam
 posse, nisi ab eodẽ lumine infernali excæcatũ? De Tabecu-
 rationem facit duplicẽ, quarum primã dicit pluuiã eẽ me-
 dio cœlo, quod medicus fabricatus sit, dare. Alterã Plane-
 tæ seu astro corpus subducere, & in aliã sphæram nò secũ
 transplantare ac si persicum inferas salici. Hęc ita igitur
 sibi curat, inquit, quoniam Saturni stellam transmutat
 in stellam Veneris. Huius subtractionis alibi quoq; me-
 minit, vt suo loco referet. De occulta philosophia, si mor-
 bus, inquit, à cibo & potu profectus est, talibus, vt herba-
 rum arcanis pellendus: si à mineralib; suscitatus, hisce curã-
 dus (illa enim nihil iuuant) si ab influentia pducitur, hac
 sola profigandus fuerit, sicut de Persicaria agentes dixi-
 mus. Si deniq; ab incantatione vel magicis originem tra-
 xit, tria prædicta nihil conferent, sed magicis tollendus e-
 rit. Hęc ideo adduxi, vt perpetuã inconstantia vecordis a-
 sini videas: & qd per similia eiusdẽ anatomia intelligere
 possimus, clarius conspicias. Quæ huc præterea spectant,
 cõsultò prætereo: quia infernalium & prodigiosissimarũ

Lumen natura
 le Paracelsi.

Curatio duplex
 Paracelsi.

Modi curat.
 Parac. quatuor
 alij.

1.

2.

3.

4.

*Instrumenta
medica quæ vo-
centur.*

augurum pertasus ad finem propero. FVR. De medicā
mentis siue methodi instrumentis superest, vt agamus.
ER. Instrumenta medica vocamus, quæcunque naturā
in curatione morborum adiuvant. Naturam porro esse
morbosum medicatricem, non tantum ab omnibus me-
dicis semper affirmatum, sed ita quoq; certum nouimus,
vt intelligentem nullum vel negauisse aliquādo, vel por-
ro negaturum putemus. Quatuor autem generibus, &
tribus, & duobus, & vno comprehenderunt antiqui auxi-
lia, siue materiam medicam. Et primi quidem contineri
dixerunt generibus assumendorum, faciendorum, excre-
torum, foris adhibendorum: de quibus Galenus in lib. de
Tuenda valetudine, atque alibi egit copiosè. Proximi in
tres classes distribuerunt, dum omnes morbos manibus,
victus ratione, & pharmacis peculiariter vocatis curari
affirmarunt. Consequentes omisiss manibus & instru-
mentis Chirurgicorum, sola alimenta cum medicamen-
tis retinuerunt. Vltimi etiam alimenta nomine medica-
menti intellexerunt. Hi affectus naturales, vt famem, si-
tim, aliosque consimiles, meritò morbos nuncuparunt.
Nos alimenta & medicamenta distinguemus: & nutri-
menta vocabimus cum Galeno, quæcunq; corporis sub-
stantiæ assimilantur: medicamenta verò nominabimus,
quæ corpus nostrum qualitate vna duabusue, aut totis
substantiis alterant ac mutant. Sunt enim alimenta quæ
vincuntur & mutantur totis substantiis ab eo, quod eis
alitur. Quæ autem corpus vincunt & non vincuntur, at-
que vel vna duabusue qualitatibus duntaxat mutantur,
vel nulla substantiæ suæ parte mutata corpus afficiunt,
medicamenta rectè appellantur. Inter hæc multa repe-
riuntur mediam conditionem sortita: quorum aliqua
veluti ambigunt inter extrema, aliqua ad alterum extre-
morum accedunt propius: vnde & nomina suis naturis
apta consecuta sunt. Nominantur enim vel medicamen-
ta

Alimentū quid

*Medicamentum
quid.*

ta pariter & alimenta, vel alimenta medicamentosa, vel
 medicamenta alimentosa. Pharmacorū porrò quæ cor- *Auxiliū quid.*
 pus alterando mutandoūe quomodolibet prorsunt, quo
 tempore iuuant auxilia (*Βοηθήματα*) dicuntur: quæ autem *Venenum quid*
 corpus vincunt, venena & deleteria nuncupantur. Pru-
 dentissimè veteres medicamenta vtilia *Βοηθήματα* voca-
 uerunt, cum reuera non sanent, nisi quatenus instrumē-
 ta sunt naturæ morborum medicatricis. Quippe reme- *Remedia pau-*
 dia fermè omnia potestate sunt quod esse dicuntur: actu *ca sunt actu re-*
 per pauca sunt quod esse feruntur. Etenim à calore insi- *media.*
 to opus habent fermè omnia ad actum reduci. Quod ni
 si fiat, non magis iuuant ægros quàm mortuos. Quocir-
 ca morborum propè omnium curationem naturæ tan-
 quam causæ effectrici tribuerunt cum Hippocrate vete-
 res pariter ac recentiores: medicamenta autem instru- *Medicamenta*
 menta naturæ posuerunt. FVR. Non sic Paracelsus eius *sunt naturæ in-*
 que discipuli iudicant. Etenim facultatem & scientiam *strumenta.*
 omnem medicandi neque medico neque Naturæ cen-
 sent ascribendam, sed medicaminibus vniuersam hanc po-
 testatem existimant assignari debere. Suprà audiuius
 calorem solarem & lunarem medicamentorum pro me-
 dico poni à discipulis quibusdam. Simile facit magister
 cum alibi sæpè, tum in Labyrintho suo: cum sic scribit.
 In medico sola virtus ministrandi: scientia autem curan-
 di non in hoc inest, sed in remedio. Hac magistri phanta-
 sia motus discipulorum Coryphæus Hippocratis senten-
 tiam, qua naturas dixit morborum esse medicatrices, ita
 corripit, vt dicat, naturas remediorum medicatrices ef-
 se morborum. Vim & potestatem sanandi assignant isti *Sanationem et*
 non corporum naturis, sed potentiæ ac scientiæ reme- *scientiam om-*
 diorum: tametsi alibi magnificè de sciētia spirituum me- *nem tribuunt*
 chanicorum corporis nostri vani & gloriosi homines *Paracels. reme-*
 declamitent. Sed audi, obsecro, egregiam ratiocinationē *dis, nō natura*
 atri illius Pauonis. Remediorum naturę, inquit, sunt me-

*Argumentatio
Paracelsici
Thraſonis.*

*Qui ſint nunci
ij & inueſti
gatores mor
borum.*

Minera morbi

*Morbus Para
celſici tribus
modis ſunt in
loco.*

- 1.
- 2.
- 3.

dicatrices morborum. Morbi enim, de quibus hoc loco præcipuè loquimur, occultas habent generationes, ad quorum lithurgias mechanicas inuiſibiles humanis ſenſibus accedere non licet. Quare comitibus ducibus & nuncijs internis, & conſtantibus rerum proprietatibus accedere nos ad occultorum morborum provincias conuenit. Argumentationis ſummam eſſe talem oportet. Qui ad morborum occultorum radices accedunt, morborum ſunt curatores. At remediorum naturę nulli verò ſenſus humani huc accedunt: Remedia igitur ſunt morborum curatores. FVR. Quod de nuncijs & ducibus nos ad occultorum morborum provincias deducentibus dicit, planius mihi exponi cupio. ER. Ad huius rei perfectam declarationem, altius quædam repetenda ſunt. Morbum & ſanitatē non concedunt qualitates & affectiones eiſe corporum, ſed volunt impuritates quædam eſſe, ſive ſubſtantias, quæ puris rerum radicibus adhæreſcāt, vt ſupra oſtendi. Horum ſemina ſive radices (quas modò dicunt ipſoſmet morbos actu, modò radices & ſemina morborum contendunt eſſe, quaſi idem ſint, ſemen, & res cuius eſt ſemen) aiunt in omnibus ventriculis corporis noſtri contineri: etiam in ventriculo ſanguinis & ichorum: quos ſynouias nominat ſucatus ille pauo, alij gluten appellant. Loca igitur in quibus illa ſemina, velut in maritice, agro, ventriculo, capſa vel ciſta, latent, mineras appellant. Nec exquisitam harum dignotionem ad curationē requiri aiunt, ſed ſufficere eas deprehendiſſe, quæ legitimis, puris, perpetuis, indubitatis ſignaturis anatomias ſuas oſtendant. Tribus porrò modis cenſent morbos in loco eſſe: ſicut trūcus carioſus & putris, aut lapis demortuus (nam lapides & ſaxa quælibet viuunt hiſce morboſorum authoribus) in terra: ſicut arbor radicibus & fibris terræ infixis nutrimentum ab eadem hauriens: ſicut ſpiritus mineralis in abyſſo terræ latens, ac definito tempore fructum

fructum proferens. Hoc, inquit, modo res etiam in mor-
bis habet. Et primo modo est lapis in vesica vel renibus:
tophus in podagricorum articulis: caro demortua in vl-
ceribus: pus & corporeæ coagulationes aliæ in abscessi-
bus, tumoribus, febribus, peste, &c. post consumptionem
spirituum in membris relictæ. (Hæc corpora Paracelsicis
sunt mortua, emerita, spirituum fauore & continuitate
destituta, facileque tolluntur, & à locis suis separantur).
Secundo modo in loco sunt corpora media, in quib. spi-
rituum coniugia etiamnum vigent: vt mucilago lapido-
sa in vesica & renibus, mucilagines fluidæ spiritus in se
adhuc viuos habentes in articulis, sal in vlceribus corro-
sione vitæ præsentiam demonstrans, resolutiones spiri-
tum arsenicalium, antimonialium, sulfureorum, &c. in
tumoribus, abscessibus, morbis alijs. Hæc, vt aiunt, diffi-
lius euelluntur. Tertio modo in loco insunt ipsamet prin-
cipia, radices, semina, spiritus minerales seu tartarei, sali-
ni, arsenicales, &c. Hæc à suis elementis & matricibus dif-
ficillimè auferuntur. Primorum (& fortasse etiam secun-
dorum) loca facile dicunt deprehendi: propterea quòd
corpoream habeant coagulationem, & passionibus atq;
affectibus corporum subiiciuntur. Proinde corporeis, in-
quirunt, analogis sensuum ministerio procedentibus
inquiruntur, vt ab actione læsa, ab excrementis, à doloris
specie & situ, à tumore & alijs accidentibus morborum
proprietas consequentibus. Sic ex tussi, lateris dolore
pungente, sputo cruento & purulento, spiritus arsenica-
les in pectore diuersorium inuenisse in pleuritide conij-
cimus. Sic vltima loca podagræ, canceri, &c. ipsi egori ma-
gna anxietate ostendunt. At in morbis astralibus. (sic vocant
morbos fermè capitis, epilepsiam, maniam, apoplexiam, pa-
ralysum, melancholiam: præterea hydropem, tabem, & fe-
bres nonnullas, in quib. videlicet corpus nullum relinquit
vitale & manifestum, qualia sunt paulò antè commemorata,

*Corpora mor-
borum mortua*

*Que loca faci-
le, & que diffi-
cile inueniatur*

*Morbi astrales
quales sint.*

Non querendū
quò vadāt mor-
bi, sed vnde ve-
niant.

Qui morbi per
nūcios scrutādi
simile planē
Paracelsicum.

Causa appellationis videtur esse, quòd instar Meteorum, quæ fere omnia tota abire dicunt in dissolutionem, nullum post se corpus relinquere cernantur) matrices & mineras difficilimè inueniri: & proinde duobus hîc opus est scilicet, quàm Gal monstauerit. Non putant Paracelsici quærendum esse, quò morbi vadant, vel vbi sensibus se patefaciant, corporibus coagulatis: sed fontes inuestigandos, vnde impressiones, symptomata, & actionum deprauationes veniant: hoc est, quo in loco semina lateant, inquirendum censent. Huc etiam pertinent vteri suffocationes, epileptica conuulsiones, epilepsia ventriculi & intestinorum, quæcunque ex seminibus constant potentioribus, fructibusque suis fulminis instar memento vniuersi corporis elementa vitalia occupare solent. Hi morbi cum per manifesta corpora se non patefaciant, per ductores & inquisitores inuestigandi sunt. Nam vt in mundo nuncij sunt Veneti, Romani, Mediolanenses, &c. ita in homine sunt capitales, hepatici, cordiales, stomachales, &c. Et quemadmodum ex Venetis nuncijs alij Augustanorum sunt, alij Viennensium, alij aliarum vrbiū, sic inter nuncios ichorum (synouiales vocant) alij epilepticorum, alij podagricorum, alij febrium, alij melancholicarum, &c. inueniuntur: qui certis inter se signis cuncti distinguuntur. Itaque vbi de minera vel loco epilepsia in homine dubitamus, principio nuncium in repub. mineralium, vegetabilium, & animalium inquirere conuenit. Si vegetabilium internuncijs crudis, vel preparatis & exaltatis, morbus cefferit, radix eius in agris delituit, vel in validis, vel in validiorum superficie hæsit. Si horum precib. mitigatus & immutatus morbus non fuerit, in potentioribus elementis diuersorium habere putandus est. Quare nuncijs ex mineralium familia euocatis opus est: quos præparare, itinere accommodare, innoxios reddere, è cauitate expedire præcipuus labor est. Sic febres leuioribus

bus cedentes remedijs, vel radices fixerunt in partibus, quarum elementa debilia sunt, vt in ventriculo, intestinis, mesenterio: vel in superficie duntaxat potentiarum partium leuiter impressa habent semina. Summa est, ple-
 rosque morbos in partibus omnibus inhærere posse, sed *Summa doctrinae Paracelsi de inuentione loci morborum.*
 modo in earum superficie foueri, modo altius impressos esse. Verum sit, ex internuncijs, hoc est, remedijs cognosci. Qui enim leuibus cedunt, vel debilibus inhæsisse, vel validioribus in superficie inhæsisse. Qui his resistunt, vel altè radices egerunt in partibus inualidis, vel in potentibus infixi sunt. Internuncij igitur, Comites, Ductores, & *Inquisitores morborum seu canes venatici sunt remedia.*
 Inquisitores morborum sunt remedia: quorum vnum quodque sibi similes morbos quærit, inuenit, aggreditur, oppugnat, vincit. Remedijs tribuunt isti homines omnè omnino curationis potestatem: naturæ, quam Hippocrates rectè morborum curatricem dixit, pusillum quiddam ascribunt. FVR. Legi, quæ recitauisti omnia: sed hoc modo non accepi. Quoniam Paracelsus alimentis, non medicaminibus, facultatem inueniendi morbos assignat. Solum alimentum, inquit, lib. de Tartaro, vniuersum per uadit corpus, eoque solo morbi vbique existentes inueniuntur. Et in Archid. membra, inquit, recipiunt renouantia seu instaurantia pharmaca, quatenus nutriunt, non autem quatenus medicamina sunt. Idem fermè propositionum Architectus, de quibus supra egimus, docuit. Omnibus his locis potestatem inueniendi morbos alimentis ascribit, medicamentis negat. Idem quoque lib. de Podagra eiusque speciebus sensit, eum cibum & potum neque causas neque materiam morborum semper esse scripsit: attamen id esse asseruit, quo inueniantur, & detegantur. Sic autem inueniri, quomodo ex plumbo ignis efficit cerusam aut minium. ER. Quid si tibi aliquis respondeat sub alimentis eum comprehendisse, medicamenta? FVRN. Non sic habet. Alibi enim semper distinxit.

**Nutritio cor-
poribus, cura-
tio arcanis per-
ficitur.**

**Paracelsus na-
turam statuit
morborum me-
dicatricem.**

curationem à nutritione discreuit, quod hæc per corpo-
ra, illa per arcana perficiatur) quæ incorporea statuit. Quæ
pharmacis sanantur, inquit lib. de Matr. arcanis per sanan-
tur, quæ non sunt virtus, sed vis & potestas, quæ amplius
est aliquid virtute. Et de Epileps. ex Matr. scribit, quicquid
in corpore, seu cum corpore administratur, cibus est: quæ-
quid absque corpore datur, arcanum est. Et lib. de hydro-
pe rationem videtur reddere voluisse, cur morbos nul-
los alimenta sanarent. Nam inuisibilia, inquit, corpora
(qualia scilicet morbi sunt) nihil cum aere & alimentis
commune habent. E R. At curationem lib. de Epilepsia
duplicem facit, canonicam, & per arcana. Illam contra-
rijs procedere, calida frigidis, frigidaque calidis, &c. emen-
dare ait: hanc neque calore neque frigore, &c. pugnare
asserit. Manifestè hîc curationis speciem ponit, quæ non
perficiatur arcanis, seu virtutibus incorporeis. Adde quod
alicubi ait non solum alimentum per totum penetrare
corpus, sed quicquid per os sumitur, inquit, aut aliàs at-
trahitur, instar vini distillati aquæ permisti in vniuersum
distribuitur corpus. F V R. Magis magisque video ve-
rè sententiam inueniri, cuius non etiam contraria repe-
riatur. Quocirca meritò detestanda est eius inconstan-
tia. Explodendi quoque sunt modis omnibus, qui tam
futilis magistri porro videri discipuli & imitatores vo-
lent. Si tibi dixerò, eum alicubi vim & potestatem om-
nem curandi cum Hippocrate & Galeno soli naturæ tri-
buere, mox tu proferes locos, in quibus pharmacis om-
ne hoc munus demandat. Pharmaca (scribit in Param.)
» si non fallor) impedimenta duntaxat auferunt in vulne-
» ribus: natura autem tum hæc tum morbos alios omnes
» curat. Mox curationem bipartitam facit: quarum vnâ
» defensiuam vocat, de qua iam est dictum, alteram cu-
» ratiuam nominat. In hac putat naturam in carne vul-
nerata

nerata existentem impositum pharmacum in carnem
 conuertere. Idem hoc in quodam Chirurg. libro pluri-
 bus agit, nempe pharmaca vlceribus imposita insitum
 balsamum nutrire contendit. Sed hæc non ideo addu-
 xi, quia probem (scio enim carnes tum sanas tum vlcera-
 tas à solo sanguine, non à phatmacis nutriri) sed vt na-
 turæ ipsam sanationis laudem adscribere moneam. Sic
 de Grad. quoque. Vis naturæ, inquit, illud est, quod mor-
 bum curat. ERASTVS. Frequens est apud Paracel-
 sum & sequaces eius mentio admirabilis scientiæ phar-
 macorum, quæ sint apta & inuenire & expellere mor-
 bos. Suprà audiuius quendam dicentem, calorem so-
 lis esse medicum illum, qui languores humani corporis
 omnes solus extingueret aut profligaret. Hinc & ille
 alter medicum denominari existimat à quodam fictitio
 pharmaco, quod facultatem morbos omnes exterminandi
 obtinuisse falsò prædicant: & in hoc scrutando,
 inueniendo, præparando, medicos præcipuè occupari
 debere censent. FVRNIVS. Intelligo iam qui nam
 illi sint duces & exploratores: simulque video cur loco-
 rum affectorum inuestigationem inutilem iudicent. I-
 psæ enim non est curæ, quo in loco morbus consistat,
 sed cuius naturæ sit semen & radix: & ex qua familia mi-
 neralium dici debeat. Incredibile mihi videtur, vt porro
 aliquis sibi patiatur ab ineptis istis atq; etiam pernicio-
 sis censoribus imponi. Rident Galenū aphorismos Hip-
 pocr. vbi tumor, ibi morbus, vbi dolor, ibi morbus, inter-
 prentem: & ex similibus tamen signis ipsi radicem
 suarum loca peruestigant. Quartanæ mineram in reni-
 bus fundari cōficiunt, quoties partium suspectarum (vt
 hepatis, lienis, ventriculi) symptomata durabilia absunt:
 atq; tempore intermissionis, renum, lumborū, spinæ, do-
 lores, genuū dissolutiones, yrinæ difficultates, remanent.

Carnes non à
 pharmacis, sed
 à sanguine a-
 luntur.

Minere quar-
 tanæ indagatio

*Impudēs in Ga-
lenum calūnia.*

*Differunt ca-
pit, & ventri-
culi cerebri.*

*Stupida insci-
tia Paracelsico-
rum.*

Quamquam parum videantur meminisse paulò antè di-
ctorum, vbi asseueratè affirmant nauseam, cibi fastidia,
vomitiones, compressiones ventriculi, hepatis, lienis, do-
lores coli, renum, dorsi in febribus apparere, atque post
paroxysmos relinqui: & in alijs nihilominus sedibus fe-
brium radices delitescere. ER. Quid non sibi licere pu-
tant improbi calumniatores? Galenum & sectatores eius
scribunt in epilepsia ex læsione actionis animalis cōclu-
dere fomitem morbi in ventriculis cerebri existere. Vbi
hoc apud Galenum legerunt? Paroxysmi causam in cere-
bri ventriculis tempore paroxysmi contineri ex totius
corporis conuulsionibus, & sensuum exteriorum atque
interiorum offensionibus rectè affirmavit: at fomitem
morbi ibidem delitescere nunquam & nusquam docu-
it. Quinimò contrarium vbiq̃ue constanter tradidit: fo-
mitem scilicet mali, vel in capite, vel in alijs partibus qua-
rendum esse. Nec euadet calumniator, quum ait, Galenū
id in epilepsia per consensum nata vidisse, in altera, quā
capitis facit propriam, non aduertisse. Longissimè disse-
runt in capite si aliquid comprehendere asseramus, & si idē
illud in cerebri vētriculis cōtineri asseueremus. Causam
epilepsiæ aliquando in capite nasci & colligi, aliās ex alijs
partibus irrepere dixit: in ventriculis cerebri fomitem
morbi esse ne somniavit quidem. Vide verò insignē vel
stupiditatem vel improbitatem. Postquam multis refel-
lere Galeni sententiam conati sunt, ex symptomatis cor-
dis, quæ in huius morbi remissionibus ad extremam con-
sumptionem perdurare aiunt, morbi fomitem in capite
non delituisse contendunt. Nihil interesse censent, in ca-
pite, an in cerebri ventriculis inharere malum putes. An
quod in corpore est, mox in pectore esse necessum est?
Non arbitror. Sed non est mirum istos Logicæ contem-
ptores, & prædicamentorum, si dijs placet, reformatores
adeo fœdè labi: vt qui nōdum didicerint, torum & par-
te:

res differre: atque in roto aliquid esse, quod in partibus
 omnibus non insit. Quo etiam fit, ut à genere ad speciem
 & à roto ad partem affirmans argumentatio inualida sit
 ac vitiosa. Si enim valet, in capite est, ergo in ventriculis
 cerebri posterioribus, etiam valebit, in capite est, ergo in
 oculis: item in thorace est, ergo in corde. FVR. Qualib.
 argumentis refellit sententiam medicorum de affecto
 loco in epilepticis paroxysmis? ER. Paracelsicus, hoc est,
 putidis, ineptis, falsis, mendacibus Ex actione lesa, inquit, *Locus affectus*
 non magis in cerebri ventriculis probabitur esse mali cau- *in epilepsia nō*
 sa, quàm in corde: cum huius æque ac cerebri actiones le- *sunt ventricul-*
 dantur. Nam in subito irruentibus epilepsijs, quas nulla *cerebri.*
 rum partium conspicua symptomata præcedunt, cordis
 palpitationes, pulsuumque deprauationes, & suffocatio-
 nes confestim apparent, nec sequuntur vertigines ima-
 ginationum & sensuum interiorum obumbrationes, vel
 convulsionum violentas impulsiones. Sæpè ob cordis an-
 xietatem, & imminentis periculum suffocationis, vehe-
 mentes manuum, pedum, colli, capitis, diaphragmatis,
 convulsiones conspiciuntur, imaginatione adhuc illæsa.
 Tales epilepsiæ in somnis multis accidunt, leuiioresque
 existunt, ex resolutionibus aeris profectæ. Vigilantibus quo- *In epilepsia vi-*
 que eadem superuenisse symptomata animaduerti, in *sus, imagina-*
 quibus non solum imago, sed visus quoque & me- *tio, & memo-*
 moria illæsa permansit. FVR. Ego tantum profeci iam, *ria illæsa.*
 ut leniculæ ratiunculæ tales me ne tantillum offendant.
 Scio enim certum esse, quod vniuerso corpori motus &
 sensus influant per nervos: & quod ob eam causam mo-
 tus ac sensus partium omnium simul obladi aut deprau-
 uari nequeant, nervorum principio non affecto. Quam-
 obrem sciissimè collegisse medicos perspicio, in epile-
 pticis convulsionibus sensuumque tum exteriorum tum
 interiorum subita oblasiōe officinam harum faculta-
 tum spirituumque animalium malè affligi. Quod pul-

Pulsus in Epilepticis cur mutantur.

Differentia spasmum vniuersalem & epilepsie.

Propter cordis morbos non conuelliuntur artus.

suum deprauationes negat deprauatos motus sequi, nimis est rude, ac in principijs paroxysmorum ægris cum vel nunquam adfuisse, vel pulsus non debite obseruasse clarè probat. Ideo enim pulsus plerumque mutantur, quia thorax non aptè, sicut prius, respirationibus seruit: vnde cor quoque pati necesse est. Quanquam illud etiam vusuuenit, vt causa Epilepsie, priusquam caput inuadat, cor aliquando afficiat: vel quia circa cor colligitur, vel quia per cordis regionem transiens ad cerebri ascendit. Horum si nihil adsit, falsissimum est in pulsibus mutationem deprehendi, aut fieri antequam cerebrum neruique affecti sint. Quod in vehementibus totius corporis conuulsionibus Epilepticis imaginationem, memoriam, visum illæsum custodiri non nunquam asserit, impurissimum est mendacium. Hoc enim à spasmò vniuersali differt Epileptica conuulsio, quod in hac sensus externi & interni leduntur, in illo nihil admodum perpetiuntur. Ex quo vel vno colligere poterant Paracelsi gregales, rectè Galenum & cæteros Medicos in Epilepsia statuisset, ventriculos cerebri affectos esse. Quis porro miretur in ægris decrescere paroxysmorum vehementia anxietates cordis animaduerti? Sanè qui vel iratus fuit solùm, vel citatiore motu incaluit, dum post intermissum motum restinctamque iram cor adhuc laborare, nec sibi integrè restitutum sentit. Falsum illud quoque esse didici, propter affectiones cordis, manus, pedes, caput, collum, partes alias conuelli. Aduersatur hoc euidentie sensuum, & experientie omnium seculorum. Quippe cordis affectiones consequuntur, anxietates, dissolutiones, animi deliquia, syncopæ seu præcipites virium lapsus, mors repentina: conuulsiones membrorum nullæ accidunt, nisi vnà cum corde nerui, aut horum principia præter naturam disposita sint. Proinde variè afficior, cum infauos Nouatores in rera rerum

rerum medicarum inscitia sepultos video, tam audacter veritatem opprimere tentauisse. Quanquam in præsente loco eos non nihil excussem, vt quos hoc solum persuadere noluisse putem, ex læsa functione cerebri non posse concludi mali causam in eo latuisse. E R. Si discrimen inter Epilepsiam & eius causam videre potuissent infelices calumniatores, à falsis reprehensionibus istis prorsus abstinuissent: nisi si palàm improbos se declarare constitutum habuerunt. Epilepsia non dicitur quisquam laborare, cum propriè loquimur, quantisper ventriculi, cerebri non sunt affecti, quacumq; in parte mali causa foueatur. Quomodo enim lædatur cerebri functio, si in eo nihil sit lædere potens? An non miseri Reformatores illi concedunt, symptomata desinere in cerebro & nervis, quia fructus tincturarum resoluti tam latè progredi ulterius nequeant? Ergo cum ad caput vsq; à pedibus, exempli gratia, exporrigi nequeunt fructus tincturæ, imò nunc est à morbo. Sanè cum ægri auram quampiam ex artubus ascendere in caput sentiunt, & ascensum eius prohibere valent vinculi interceptione, aut ratione consimili alia, præseruari ab epilepsia rectè pronunciantur. Nihil enim vel sensus, vel nerui læsi sunt. Quocirca si nō potest hæc aura sensum motumq; corporis ita lædere, sicut in epilepticis paroxysmis lædi solent, nisi ad caput perueniat, certò certius est, ipsam non epilepsiam, sed epilepsiæ causam esse. Cæterum causa actu nequit esse, nisi cerebrum attingat. Rectè igitur ex actionis animalis ab læsione illa concludimus cerebri ventriculos effectos esse. Ita affectum locum in epilepsia inuenimus: locum, in quo causa mali nascitur, ex alijs deinde indicijs quærimus. Sæpenumerò fit, vt humor in parte corporis aliqua residens, morbumq; efficiens, eiusmodi sit, vt, si in cor vel partem aliam principem irruat, præsentaneam & repentinam mortem adferat.

Discrimen inter epilepsiam & causam eius non videns Paracels.

Aura ad cerebrum ascendens non est epilepsia

An ob id homo, in cuius corpore humor talis est collectus, actu mori vel mortuus dicetur? Absurdum hoc & impossibile est: modò prædictus humor in cor aut partem aliam primariam non irrumperet, sed in loco ignobiliore immotus hæreere ponatur. Eodem modo cum humor, aura, spiritus, qui in solo cerebro epileptica symptomata suscitare potest, ad cerebrum non peruenit, tam non poterit hic æger actu epilepticus dici, quàm ille non poterit actu mortuus vocari. Et si enim discrimen in hoc aliquod sit, quod in epileptico humor vel aura talis ad cerebrum est ascensura, si nõ impediatur, in alijs casibus ad cor maligna materia fortasse non est peruentura, neque epilepticus tamen actu est, cum nondum cerebrum petit, neque epilepsia est illa vel aura vel materia, sed epilepsie duntaxat causa. Et causa quoque est, non per se & actu, sed per aliud & potentia: scilicet per ascensum ad caput. Sed piget me insipidas calumnias refellere, cum præsertim ne-

*Cur viscera nõ
valde dolcant.*

*Doloris causa
spiritus salis.*

*Archigenes re-
ctè dolores no-
minauit, salso-
s, austeros, dul-
ces, amaros,
&c.*

scias inscitiane an improbitate magis peccent. Viscera i-
deo non dolere dicimus, quia nerui in ea nulli inferantur.
Isti vel nouandi libidine dementati, vel ambitione excor-
des facti, vel inaudita omnibus seculis inscitia excitati,
ob id non affligi tam vehementibus doloribus aiunt, quia
non habeant confluentiam cum spiritibus & tincturis sa-
lium, id est, quia non consent extrinsecum principiorum suorum
proprietatibus insignes salium vires obtinentibus. Hæc vera est, inquit, ratio, quare dolores in visceribus
graues contingant vel non contingant, non neruorum
copia vel penuria: Et quoniam dolores à spiritibus salium,
in quibus saporum extremitates contineantur, profici-
scantur, rectè Archigenem dolorum species nominibus
à saporibus mutatis nominauisse, iniusteque à Galeno
hoc nomine reprehensum esse. Sic partium stupores, in-
sensibilitates, &c. quas propter neruorum aut cerebri aut
spinalis medullæ affectiones accidere scimus, à spiritibus
sulphu-

sulphureis, in quibus proprietates papaueris vigeant, p-
ficisci indissimulanter asserunt: tametsi partes ne lectio-
nem quidem sentire certum sit, nervis vinculo interce-
pris aut dissectis. An cum nervus dissecatur, eodem mo-
mento spiritus illi sulphurei papaverinis proprietatibus
imbuti generantur, ac præsto adsunt? Quantum ichori-
bus, qui in vulneribus nervosarum partium existit, tum
magister tum discipuli attribuunt, notum est librorum
Paracelsicorum lectoribus. Sanè membrum facit Para-
celsus, lib. de morb. inuisibil. & aliàs quoque, corporis no-
bile, sensu acutissimo præditum: cum neq; nervos reci-
piat, nec viuat, nec membrum animalis viventis existat,
sed vsum tantum aliquem in articulis interdum habeat.
Quid discipuli de eodem hoc humore, quem Sinouiam
vocant, sentiant, ex eorum scriptis nimis est manifestum.
Iam pulsus quoque arteriarum non à corde vel arterijs,
sed à spiritibus vitalibus proficisci aiunt: vt nihil in tractu
sinant, sed omnia fætida salua sua contaminant. Si in se-
ctam arteriam indere fistulam (per quam vltro citroque
spiritus commeari liberè possent) & super ea arteriam
ligare voluissent, vidissent vtique arteriam sub ligatura
non pulsare: tametsi vitali spiritu & sanguine non desti-
tuatur. Ex hac experientia cognouissent à corde eas vir-
tutem pulsandi obtinere, non à spiritibus vitalibus: nisi
nouos etiam spiritus vitales nulli mortalium prius visos
nobis cudant. Pulsus quoque in inflammationibus nō
sentiri propter arteriarum compressionem, spaciūque, in
quo mouentur, angustiam, eadem temeritate dicūt: quia
nimirum in extremitatibus digitorum pulsus in inflam-
mationibus manifestissimi appareant, quamuis arteriæ
nullæ ibi conspiciantur. An non rectè dixi cæcos esse, dū
non possunt conspiciari, quæ alijs cuncti vident? Mirum
est homines adeo oculatos, vt soli videre potuerint, quæ
nullus post homines natos vidit, arterias digitorum non

Stuporis et in
sensibilis
causa.

Ichor est mem-
brum nobile,
acutissimi sen-
sus.

Pulsus causa
secundum Pa-
racels.

Cur pulsus in
inflammationi-
bus sentiatur.

*Breuis dictorum
repetitio.*

*Verè medicus
quis.*

*Medicus reme-
diorum natu-
ras notas habe-
re debet.*

potuisse videre. FVR. Nimis procul à proposito digre-
dimur. ER. Dum monere te volui, vt incredibiliter ab-
surda commenta, & pestilentissima istorum hominum
mendacia fugeres, longius abij. Quare ad priora reuer-
tor: vt tandem concludamus. Quę namque supersunt, cõ-
modius in examine particularium morborum excutien-
tur. Ergo curationem methodicam diximus esse, quę per
indicationes procedat. Indicationes porrò sumi à morbi
essentia & causa: ab affecta parte, ab ægrotantis natura,
ætate, viribus, consuetudine, denique ab aeris temperie,
quam ferè demonstrant locus, regio, tempus anni, & præ-
sens constitutio. Ab his omnibus non solum quid facien-
dum sit, verum etiam quantum, quomodo, quo in loco,
& quibus instrumentis perficiendum sit, indicari nobis
ostendi. Quisquis enim accuratè obseruabit, quid singu-
la indicent, atque indicationes aptè inter se comparaue-
rit, perspicuè videbit, quid primo loco, quid secundo, quid
tertio, & quid deinceps faciendum sit. Quippe clarè con-
spiciet, quid cum alio, & quid sine alio, tolli vel non tolli
debeat: quid quę omnino tolli aut non tolli possit. Quib.
cognitis dispiciendum esse monuimus, vt ex instrumen-
tis optima & conuenientissima seligamus, atque iuxta in-
dicationes aptemus. Qui hæc præstare omnia nouit, is
demum verè Medicus est, morbos quę sanabiles (etenim
insanabiles aliquos esse vel ex sua natura, vel propter in-
diuiduas circumstantias apertè satis exposui) percurabit
vniuersos, quomodo curare morbos Medici solent. Equi-
dem medicus plerunq; minister tantum est naturæ (quę
morborum penè omnium curatrix est) atq; instrumenta
suppeditat, quibus illa morbum debellet atque eiciat.
Quòd insuper præclarum medicum non tantum videre
deceat, quid à præsentibus omnibus quouis tempore &
loco indicetur, sed & remedium naturas exploratè co-
gnitas tenere oporteat, per se notum est. Sed ne illud qui-
den

dem nescire debet, remedia perpauca actū, pleraque vero potentia hoc esse, quod esse dicuntur: & proinde tem-
porius, serius, celerius, tardius: validius, remissius aut de-
bilis agere: prout in actum deducuntur perfectè vel im-
perfectè: citò vel serò: celeriter vel tardè. Hæc est summa
methodi veræ paucissimis verbis comprehensæ: à qua Pa-
racelsus cum suis gregalibus coruis, ducibus Cacodæmo-
nibus, longissimè recessit. Primùm enim curationem me-
thodicam omnem respuunt: indicationes nostras negli-
gunt, ac suas quasdam comminiscuntur. Et si enim loci af-
fecti noticiam, vñ aliquem nonnunquam habere ver-
bis fateantur, re tamē aliter se sentire demonstrāt. Quip-
peremediorum constantes aut inconstantes proprietates
dicunt monstrare, in quibus partibus quælibet mor-
bi radix hæreat, quas mineras occuparit, in profundis ne-
cent. *Morborum ra-
dices quæ indē-
cent.*
partibus an in superficie infederit. Deinde sic de mor-
bis disserunt, vt, si principia & hypothesim tueri velint, *Paracels. nullos
morbos curāt,
iuxta hypothe-
sim eorum.*
de curatione gloriari nulla possint. Nā hoc differre mor-
bos à cæteris creaturis aiunt, quod indiuidua propria nō
habeant, sed in aliarum rerum radicibus recipiātur. Qua-
re seorsum consistere non posse morbos rectè asserunt.
Quicquid enim vel breuissimo tempore separatim sub-
sistere valet, proprium habet indiuiduum: & quod non
est substantia quædam, in sempiternum per se neque se-
paratim subsistit, neque deinceps subsistere poterit. *Sole substantia:
sunt separabi-
les.*
E-
contrā verò, quicquid substantia est, separabile sua natu-
ra est, ac seorsum aliquando subsistit, aut saltem subsiste-
re potuit. Planè *ἀσύντακτα* sunt, separabilia esse, & non esse
indiuidua per se substantias esse, & separabi-
les non esse. At morbos substantias esse dicunt, nempe
impuritates arsenicales, salsas, sulphureas, chalcanteas,
&c. separabilesq; faciunt, ac nihilominus indiuidua pro-
pria, hoc est, substantias esse negāt. Ceterum separabiles fa-
ciūt morbos, cū curationis præcipuū consiliū esse dicūt, *Curationis offi-
cium præcipuū*

*Impurit. mor-
bida certis so-
lum radicibus
coherent.*

*Quid sit sepa-
rabile esse.*

*Paracelso con-
tradiciunt disci-
puli.*

impuritatū mīstiones, quæ vel ab ortu implantatæ vel
postea alimentorum vſu inuectæ ſunt, auferre. Quomo-
do, obſecro te, auferentur à puris radicibus, quæ Deus eis
ſic admīſcuit, vt per ſe conſiſtere voluerit? Docent hoc e-
tiam, non omnes morbos, hoc eſt, quauis impuritates
cuiſibet radici promiſcuè cohærere poſſe, ſed talibus ra-
les domeſticis domeſticas copulari. Quamobrem nun-
quam poterit humani corporis impuritas à corpore ſuo
tanquam domeſtico diuerſorio ſeparari, & in alienum
hoſpitiū tranſponi. Cum primū enim hoc datur, ſe-
parabilis ſit morbus, propriam quæ habere cōſiſtentiam
ponitur: quod eſt contra hypotheſin. Quicquid enim in
vniuerſa natura ſubiectum locum quæ mutare, & nunc
vni rei, mox aliꝝ, priore deſerta, ſe coniungere poteſt, ſcot-
ſum ſubſiſtere propriam quæ ſubſiſtentiam habet. Hoc
autem qui morbis tribueret, inuentus eſt nullus: atque
Paracelſicorum quoque hypotheſi repugnat. FVRN.
Quid ſi reſpondeant, ſe non tentare ſeparationē, ſed con-
ſumptionem & ad nihilum deductionem? ER. Semina
rerum omnium immortalia & immutabilia qui eſſe di-
cit, de eorum conſumptione perfecta ſeu ad nihilum re-
ductione cogitare non potuit: ſi conſtare ſibi voluit. Sa-
tis præterea monſtratum eſt in præcedente collatione
ſubſtantiam corpoream à vi creata nulla ad nihilum re-
digi poſſe. Qualitatum alia eſt ratio. Etenim nec ſubſtan-
tia, nec ſeparabiles ſunt, nec per ſe ſubſiſtere valent, & co-
rum eſſe aliud non eſt, quàm in eſſe. Hæ cum primum de
ſubiecto pelluntur, euaneſcunt, ac non ſunt amplius.
FVR. Ergo rectius hac in parte ſenſit Paracelſus diſci-
pulis ſuis, cum in Archid. ſic ſcripſit: Tincturæ omnes
morbos curant, non ſeparatione mali à bono, ſed tranſ-
mutatione mali in bonum, vt cum plumbum tranſmu-
tatur in aurum. Viscus porro quolibet peculiarem re-
quirat tincturam. ER. Haud paulò rectius dixit ac

fit: modò non iudicarit morbum fieri sanitatem, quomodo panis fit sanguis. (Nam plumbum in aurum transire, quo ipse exemplo usus est, falsum est.) Etenim morbus extinguitur & aboletur, ac succedit ei in corpore sanitas. Sunt enim qualitates & formæ quædã contrariæ circa idem subiectum hærentes, ac se inde vicissim detrudentes: vt suprà fuit expositum. At non magnificatio sententias Paracelsi etiam veras quoad ab ipso profectę cogitantur. Tantum enim abest, vt credibiliores faciat, vt de veritate earum tunc maximè dubitare incipiam, cum ab eo usurpatas audio.

Quòd si verum est, quod præterea dicit, singula visceras suas proprias postulare tincturas, quomodo absq; loci affecti cognitione ritè morbum curabunt, membrumque roborabunt? Etenim corde affecto si tincturam suam iecinori aut renibus congruentem obtuleris, non & oleum & operam perdideris? Antequam verò diuersis tincturis exhibitis affectum locum inuenias, perierit æger, siquidem morbo acuto laboret: nisi si casu tempestiuè remedium illud in manus venerit, quod ægrotanti parti conuenit. Sanè locorum affectorum inquisitionem & inuentionem maxima ex parte remedijs cõmendant. Si enim ex animalib. & plantis sumta nō prosunt, radices morborum conijciunt vel in alijs ægris. vt mineralium, latere: vel altè admodum in agro vegetabilium radices egisse. Proinde magis exaltato vel ex alia familia euocato pharmaco rem de integro tentant. Haud obscurè ex hac eorum doctrina colligimus, eos vel nunquam vel rarissimè locum affectum verè deprehendere, quoties alijs inditijs ac notis indagant, quam quibus nos rimandum docemus. Ex prædictis omnibus vides non modò imperitos esse omnis Methodi curatiuæ, verum etiã sine hypotefi contraria afferere, cum se morbum curare iactant. Etenim consumere vel ad nihilum reducere

Si uerè dixit Paracelsus mentuntur discipuli.

INDEX

morborum	245	tionem perficiunt	248
Alimenta medicamentosa	241	Archigenem contra Galenum in do-	
Alimur sanguine ex quatuor humori-		lorum distinctione defendunt Para-	252
bus misto	120	celsci	81
Anatomia Paracelsica diabolica	234	Architectonica medicina	
Anatomia Paracelsici morborum ac		Argumentatio à genere ad speciem	
remediorum classes dicunt	237	adfirmatiua Paracelsicis resoluta-	249
Anima quid sit	167	tur	
Anima est operationum prima cau-		Arianum fuisse Paracelsum sine du-	47
sa	149	bio est	
Anima sine instrumento si agit eodē		Aristotelicæ philosophiæ principia	2
semper modo agit	149	cum uerbo Dei consentiunt	134
per corpus operatur	150	Ars est simia naturæ	
Animarum negotiatio Pliniana subla-		Ars efficiendi homines absque maris	214
ta	84	et foemina coniunctione	
Animales partes quæ sint Gale-		Ars nisi ignorantem hostem habet, di-	69
no	193	ctum uel intelligendum	
Animi affectus quomodo sint morbo-		Artis affectiones non sunt ipsa me-	6
rum causæ	153	ars	
Apollo à sacra scriptura honorandus		Artem Paracelsici Deum faciunt	134
precipitur Paracelsicis	105	Arte curare quid sit	204
Apoplexia cum et sine causæ continē-		Artes aliæ practicæ, aliæ effecti-	74
tis hypothesi curatur	178	uæ	
Apoplexiam per tincturam curauit		Artes falsas et mendaces uerè confu-	
Paracelsus	211	tatur etiam ab ijs qui eas non dili-	67
Apostoli linguarū dono calitus subi-		cerunt	4
to ornati	4	Artes omnes à Deo sunt	
Aqua in mundum permutata Para-		Artibus omnibus comune, nosse quæ	51
celso	45	lia sua instrumenta esse debeat	
Aqua Matrix fuit super quam fere-		Arsenici uapores pestilētes phlegmo-	18
batur spiritus Dei Paracelso	44	nas faciunt	
Aquam ante mundi creationem exti-		Arsenicales spiritus unde in Pleuritide	248
tisse Paracelsus affirmat	46	de cognoscantur	
Arcanum Paracelsi	11	Arsenicales impuritates sunt morbo-	175
Arcanum à cibo ut differat	132	rum causæ	
Arcana quamobrem ad uitam longā		Arterijs ac cordi pulsus causam adu-	253
ficiant	50	munt Paracelsici	
Arcana curationem ut corpora nutri-		Asini transplantati sunt homines,	Parac-

INDEX

Paracelsici	I N
Astra & coelum fumo aluntur Pa-	72
racelso	
Astra in corpore insunt ut rubedo in	66
corallo	
Astrales morbi	141
Astrologia ut ab ignorante artis con-	243
futari possit	
Auicennam quod non intelligeret Pa-	69
racelsius ut se excusauerit	222
Aura ad cerebrum ascendens non	
est Epilepsia	251
Auxilium quid	241

B

Balsamum Paracelsi Hippoc. nō agnouit	96
Balsamum solum nutrit	130
Balsamus quid Paracelso in Balsamo tria prima latent	11
Balsama rerum sic differunt quomodo res ipsæ	132
D. Balthassar Branchius Med. excellens Chemicus	87
Besilea curati à Paracelso omnes intra annum perierunt	14
Bestia medicinam plus quàm Paracelsici callent	211
Bilis non continet cœu capsâ acre, dæterbum, amarum	232
Bilis quædam cur æruginosa dicatur.	137
Bilis species reiectæ	135
Bilem pro uescula bilis & uicissim uisurat Parac.	117
Bilosum temperamentū an aliquod dicatur	121
	109

Blasphemie Paracelsicorum	73
Bolares mucilagines	180
Brassica Romana vires iuxta Para- celsum	135

C

Cabala Paracelsica est Magiæ pars	48
Cacodemon cur Paracelsum excita- rit	101
Calidus morbus à temperatis cura- tur.	10
Calidus simpl. morbus non eget me- dico	98
Calidum & frigidum fuerunt balnea torū nomina Theſſalo	227
Calidū & frigidum cū &c. quomodo causas morborum præcipuas ne- get Hippoc.	103
Caliditas nulla subiectum suum mu- tat	32
Calor Solis quot modis fixus ac stabi- lis fiat	29
Calor Solis Paracel. est etiam in ali- mentis	52
Calor Solis & Lunæ quid dicatur Pa- racelso	11 & 13
Calor Solis & Lunæ ut à sublunari differat	20
Calor siderum non est ex nostro geni- tus 27 Solis est pars spiritalis quintæ essentia ibidem	
Calor a diuinitatis quomodo congeni- tum alit ac augeat	30
Calor externus roborat internum	25
Calor Solis è suo subiecto non amo- uetur	24

INDEX

Calor Solis cuiq; rei natiuus est	21	Catharri ex frigore ambieclis facti	10
actu hominis est. ibidem		medicinam non desiderant	10
Calor <i>axepisor</i> quippiam est	29	Caulinū uires à Paracelso integro li	155
Calor idem non potest specie discre-		bro descriptæ	
pantium rerum calor esse	20	Causa expeditæ & impeditæ actionis	168
Calor naturalis à morbo impeditus		est eadem	178
laudabilē sanguinē non gignit	20	Causa continens quæ uocetur	171
Calor præter elementarem nullus in		Causa actu quid	171
sublunaribus inuenitur fixus	29	Causa læsa actionis semper morbo cō	146
Calor insitus est immundus	21	iuncta	147
Calor Solis & Luna quid Paracel-		Causa non potest dici morbus	177
sistis dicatur	26	Causa antecedens quid sit & qua-	177
Calor instaurandus nutrimenta trās		lis	174
mutat	57	Causa morbi quid	174
Caloris & frigoris morbi an Medici		Causas morborum Paracelsici	150
opera indigeant	8	quæ faciunt	150
Caloris innati restauratio quib. pro		Causas externas cur nullus putauerit	147
curanda	56	esse morbos	147
Calore proprio nulla res carere po-		de Causa continente disputatio usum	178
test	28	transcendit	178
Calx omnis è <i>μῦρ' περμα</i> cōtinet	111	Causæ antecedentes morbi & sym-	179
Cancrum per tincturam curat Para-		ptomata non differunt Paracel-	179
celsus	211	sicis	179
Cantharides ut agant non indigent		Causæ morborum sunt in elementis	172
substantiæ transmutatione	58	& alimentis	172
Caput & uentriculi cerebri disse-		Causarum morborū explicatio cur	174
runt	248	fit difficilis	174
Carbonarij Paracelsici sunt manci-		Cerebrum non primò laborat in pe-	18
pia Architectonicorum medico-		ste	
rum	88	Chaos Anaxagoræ Paracelsici reuo-	151
Cardanus de Chemicis extractioni-		cant	151
bus	59	Chemiam etiam carnifices Angustæ	19
Caro, ossa, nerui &c. ex sanguine nō		exercent	19
generantur Paracelso	133	Chemici quomodo medici facti sunt	210
Carnes non à phar-macis sed à san-		iuxta Paracelsum	210
guine aluntur	247	Chemistæ cœlestes uirtutes à rebus	57
Casparus Volphius Med. Tigurinus		nequeunt separare	150
epistolæ Gesneri publicabit	15	Chylus humorū est materia	Chylus

INDEX

Chylus in uentriculo non separatur ab excrementis	25	in comitiali morbo locus affectus nō sunt uentriculi cerebri	249
Chylus nō influit in hepar spiritus factus	129	Concoctiones & maturationes non sunt indicationes	236
Christus humanam naturā ante creationem mundi non suscepit	44	D. Conradus Gesnerus Tigurinus Med. excellentiss.	14
Christus sepe à sensibus argumentatur	128	per consensum quot modis partes laborent	189
Chritus est filius Dei conspicuus & inconspiciuus	43	Consuetudo quid & quomodo indiget	214
Cibus & potus quomodo contrarij sint fami & siti	228	Continentia, contenta, & impetum facientia nō sunt morbus, causa, et symptoma	157
Cibus idem in alio bilem in alio pituitam generat	138	Contradictiones Paracelsi de spiritu uitæ	22
Cibus pituitosus quis	139	Contrarium esse ac simile sunt contradietoria	227
Cibus & arcanum ut differant	132	Contraria sub uno genere continentur	237
Cibus pituitosa ac biliosa ut inesse dicuntur	138	Contraria an sint contrariorum remedia	226
Cicutose impuritates sunt morborū cause	176	Contraria an possint in eodem subiecto inesse	111
Coagulatio & resolutio omnes morbos ad actum deducunt	184	Contrariorum natura	77
Costio uentriculi est putrefactio Pa- cello	132	Conuulsio artuum nulla fit propter cordis morbos	250
Cæci natiuium uidendi transpositam habent	208	Coqui finis quis sit	76
Cælestis calor à Chemicis non redu- citur à potentia ad actum	49	Cor in peste non afficitur primò Pa- racello	18
Cælitus infusæ uirtutes an arte Che- mica separari possint	37	Cordis morbi nullam artuum cōuul- sionem inducunt	250
Cognitio omnis nostra originem ha- bet à sensibus	144	è Corde hominis non potest extrahi quinta essentia	53
Colicos dolores per tincturam cura- uit Paracelsus	211	Corpus non fit qualitas, nec uicif- sim	229
Calor an possit esse causa sui mor- bi	197	Corporis nostri effectiones ua- riæ	223
Colores corporis morbos indi- cant	286		

INDEX

Corpora morborum mortua	242	Dei filius conspicuus est Spiritus mū	38
Corruptio essentialis nulla est apud		di Paracelsicis	
Paracel.	133	Deo & hominibus Paracelsus illude-	220
Creationi aduersum dogma Paracel-		re uoluit	134
sicum	36	Deum Paracelsici artem faciunt	193
Curandi uniuersalem rationem Para-		Dialecticas quæstiones quas appellat	
celsus nullam tenuit	215	Galenus	
Curare quid sit	202	Dionisius Areopagita de Spiritu	38
Curatio duplex	238 & 239	mundi	
Curatio artificiosa, Melthodica, per		Discentem quatenus credere oportet	189
Indicationem &c.	204	Diuin ^o intellect ^o quid philosophis	38
Curatio duplex, uniuersalis & parti-		Diuinæ curationes Paracelsi per sūc-	38
cularis	218	& impositionem manuum	38
Curationis modi apud Paracelsum		Doloris causa est spiritus Salis	38
quatuor	238. item 239	Dolores recte à Saporum nominibus	38
Curationis præcipuum officiū quod		distinguuntur ab Archigene	38
nam sit	255	Dormientes non ægrotant	
Curationem unam omnibus morbis		Dulce temperamentum an aliquod	109
Paracelsici adaptant	198	dicatur	
in Curatione uniuersali non opus est		Dura uis quid Hipocrati sunt	103
signis	201	Effectiuæ artes quæ sint	74
in Curatione quomodo artifex &		Efficere ab effectu nō differunt alius	179
idiota differant	206	à potentia	200
Curationes Paracelsicorum fortuitæ		exorta quæ signa dicuntur	115
sunt	91	Elementum quid uocent homines	119
Curator quis sit uocandus	203	Elementum non statim est quicquid	119
		in corpore inest	
		Elementum suæ rei non potest esse ex	115
		crementum	
		Elementa sunt temperamentorum prin-	54
		cipa	
		Elementa omnia tria prima in se ho-	68
		bent inuisibiliter	
		Elementa 4 sunt classes radicum mor-	171
		borum	
		Ex elementis corpora nostra concor-	54
		runt	Elc

D

D eus nec solis nec primis Para-			
celsicis artem Medicam ma-			
nifestauit	4		
Deus etiam in Ethnicis est uirtutum			
ac bonorum artium author	4		
Deus coctione nō indiget, sed ex nibi-			
lo aliquid facit	42		
Dei conspicua statua est Spiritus mū			
di	38		

INDEX

Elephantiasin per tincturam cura- uit Paracelsus	211	in quarta	ibid.
ἐμπόδια in reb. quomodo fiat	33	Errores medicorum homicidia sepe faciunt	93
cur alio calore facilius separatur. ibidem		Esthiomenum per tincturas curauit Paracelsus	211
ἐν δὲ τῇ cur Galen. ἐμπεριπνεύματα βίαις dicat	204	Exaltationem Paracelsi Hippocrates ignorauit	137
Epar sanguine à se confecto alitur	121	Excrementum in omni corporum es- sentiali mutatione generatur	41
in Epate sanguinem contineri, con- tra parac.	124	Excrementa morborum non sunt co- rundem causæ	196
ἐν τῇ σπύγῃ morborum causas fa- ciunt Paracel.	190		
ἐν τῇ σπύγῃ Paracelsi coru sunt mor- bi	142	F abri morborum Paracelsici	190
in Epilepsia uisus, imaginatio & me- moria illesa	249	Falsi nulla est comprehensio	147
Epilepsia & spasmi uniuersalis dif- ferentia	250	Falsa disci non possunt	67
Epilepsia & metallorum ac lapi- dum eadem est generatio	210	Fatales morbi sunt incurabiles	209
Epilepsiam Paracelsus incurabilem pronunciat	210	Febris est substantia extra corpus ui- sibilis	159
quam curabilem dicant discipuli ibidem		Febris definitionem Paracelsicus stul- tè ridet	160
à causa eius distinguere Paracel- sici non possunt	251	Febrium solutio ut fiat	99
Epilepsiam somitem in cerebri uen- triculis habere, an uerum sit	248	Fernelius de Chemia scripsit	59
Epilepticoru pulsus cur mutetur	250	Filius Dei, seu mens prima coctione non fit melior	41
Epilepticos Paracelsus curasse fer- tur	208	Filius Dei conspicuus & inconspi- cuus est Christus	43
Erasmus perspexit fucum curationis Paracelsicæ	211	Finis Medicinæ quis sit	74
Erasmus morbos curauit quos Para- celsus incurabiles pronunciat	215	Finis artium effectiuarum est formæ inductio	75
Erasti propositum in hac tertia par- te	3	Finis artis & artificis non est idem perpetuò	75
		Fistulam per tincturas curat Para- celsus	211
		Flatus non corrumpunt proximè a-	

INDEX

actiones 156
 Flatus quomodo morbos suscitent 159
 Flatus non sunt morbi, sed morborum cause 155
 Formae speciei differentes requirunt materias similiter differentes 39
 Formae per se primo nec agunt, nec patiuntur 152
 Fortuna in quibus artibus aliquid potest 92
 Fracastorius de Chemia scripsit 59
 Frigida remedia frigidos quandoque morbos pellunt 8
 Frobenius ut à Paracelso sit curatus 211
 Fructus et semen quomodo sint incrementa 116
 Functio partis ledi potest ipsa incorrupta manente 151
 Functiones de membrorum essentia cur arguant 195
 Furnius cur à proposito tramite quādoq; declinet 3

G

Galaxia in homine est ut in coelo 60
 Galenus dum contraria contrariis curari dicit, Hippocrati non aduersatur
 axioma Hippocratis ad omnes morbos accomodat 231

Galenus cum Aristotele non pugnat in sanitatis et morbi contrarietate asserenda 77
 Galenus à calumnia sycophantiae eiusdem vindicatus 219
 Galenus à calumnia vindicatus 180
 Galeni methodus medendi particularis quae 221
 gallina in cinerem combusta ut in gallinam denuò arte conuertatur 223
 gallinae tinctura deuorata reuiuere nescunt 210
 Galenum quod non intelligeret Paracelsus ut se excusaret 222
 generalis medendi methodus Galeni qualis sit 220
 generatio et separatio Paracelso non differunt 183
 generationis morborum modus Paracelsi 185
 Geomantia ut confutanda 68
 Georgiuis Rausner chyrurgus 112
 Gesnerus de chemicis extractionsibus 59
 Gigantum origo Paracelsica 225

H

Hereditarij morbi Paracelso sunt incurabiles 208
 Hectica sibiio curatur 237
 Herbis an insit quinta essentia 53

Hermes

INDEX

Hermes seipsum Necromantiae beneficio resuscitare voluit	214	historia philosophica Galeno ascripta	4
Hippocrates cur acidum, acerbum, amarum, &c. morborum causas dixerit	10	homicidia Paracelsicorum	316
Hippocrates quomodo calidum, & frigidum medicinae fundamenta non esse dicat	96	homicidia sunt ex erroribus medicorum	93
Hippocrates quid per legem & naturam voluerit probare	119	homo ex quatuor elementis compositus Paracelso	107
Hippocrates medicus praestans est est Paracelsici	105	Homo quid	108
Hippocrates per tres vias intelligit humores	102	Horrentes & rigentes agrotant	52
Hippocrates Paracelsi balsamum ignoravit	140	homo non magis est Microcosmus quam res alia qualibet	64
Hippocrates quomodo damnet philosophos de natura hominis disputantes	99	homo Microcosmus dictus Paracelso	60
Hippocrates genuina de flatibus sententia	156	cur	98
Hippocratis an Paracelsi medicina verior	105	homo plura complectitur quam mundus Paracelso	65
Hippocr. ratiocinatio de prauata restituitur	137	hominis cum Deo societas qualis	63
Hippocratis libri de Veteri medicina explicatio Thomae Erasmi	97	hominis naturam nesciens non potest methodo curare certa	93
Hippocratem Paracelsici legentes non intelligunt	231	de hominis natura disceptationes non omnes medicae sunt	97
Hippocratem quomodo laudent Paracelsici	4	hominis naturam quatenus Medicus scire teneatur iuxta Hippocratem	100
Hippocratica Medicina definitio quomodo sit intelligenda	623	& quatenus iuxta Galenum	101
		hominis de creatione quam impii describat Paracelsus	45
		hominem ex quatuor elementis conflatum Paracelsus fatetur	95
		hominem constituentia omni tempore illi insunt	131
		sanum & egrum quando distat	

INDEX.

canus	ibidem	quantur, morbum facere non de-	109
in homine insunt amarum, dulce, a-		sinunt	
cre, &c.	98	Humores quomodo simul elementa	133
Homines Paracelsici sunt asini trans-		sint & fructus corporis	
plantati	72	Humorum distributionis per uenis	109
Homines efficiendi ars absque ma-		cause	
ris & femine coniunctione	24	Humorum colores unde sint non con-	
Homunculus quid Paracelsici	225	siderat medicus, sed quid porien-	101
Humanum corpus medicinæ est sub-		dunt saltem	
iectum	74	Hydropicos Paracelsus curasse Iser-	209
Humanum corpus corruptioni ob-		tur	
noxium	95	Hydropicorum cura Paracelsi per	209
Humores purgantia pharmaca Pa-		gambaros	
racelsus mel prodidit	139		
Humores quibus argumentis impu-			
gnent Paracelsici	113		
sanitatis ac multorum morborum			
causas Hipp. facit	105		
Humores corporibus nostris inesse			
sensus docet	117		
quibus morbis reijciuntur recte ex			
crementa putantur	116		
Humores seminum capsas facit Hip-			
poocrates	136		
Humores iidem non sunt elementa			
& excrementa	120		
Humores cur non sint morborum			
subiecta	170		
Humores suos Paracelsici non pos-			
sunt ostendere	131		
Humores sunt corporis nostri ele-			
menta, excrementa & morborum			
causa	115		
Humores ut quidam Paracelsicus im-			
pugnat	130		
Humores non sunt nomina inania			
	135		
Humores secreti antequam conco-			

I

Ichor est membrum nobile acutis-	
sini sensus iuxta Paracelsum	235
Ichores uita sunt præditi Paracelsi-	139
cis	
Ichoribus proprium uentriculum tri-	122
buit Paracelsus	
Icterus morbus, est homo, manus atq.	
pedes, caput, oculos &c. habens	
	140
Idiotarum & artificum in curando	206
differentia	
Iecur in peste non afficitur primo	18
Ignis & calor generantur à re que	
neque ignis est, neque calor. 35 &	
deinceps	
Immortalitatis corporum somnium	40
Paracelsi unde natum	
Immortalitatem Paracelsus permit-	218
tit, discipuli negant	Im-

I N D E X.

I N D E X.

Impietas Paracel. duabus de causis detecta		Iohan. Vogt Paracelsi discipulus	173
ex inconstantia Paracelsi quid sit collegendum	186	D. Iohan. Cratonis censura super thesibus Sarmateis	181
indicatio, & appetitio differunt	233	Iouiales morbi	127
indicatio, indicans, & indicatum vt differant	237	Iris serenitatem significat, cum tamen eius causa non sit	199
indicationis definitio Galenica	204	Iupiter mundi quid	38
per indicationem curare quid sit	204.		
invenire quid	205		
indicationes principales quæ sint	214		
indicationes cum indicatis Paracelsiste confundunt	237		
indicationes differunt sicut indicationes	205		
in inflammatione affecta loca cur pulsentur	253		
inquisitores morborum, seu canes venatici sunt remedia	245		
instrumenti substantia quatenus sit causa functionis	153		
instrumenta quomodo egrotare, & non egrotare vnde possint	195		
instrumenta medica quæ vocentur	240		
instrumentorum natura ex quibus sit diducenda	194		
instrumentorum sensus & motus cōpositio	194		
intemperies non est phantasticum fingmentum	161		
intemperiei & ulceris curationes vt differant	216		
interitum sui nihil est quod appetat	232		
intestina nulla sunt in magno mundo	67		
intestinarum quis sit vsus	25		
		L	
		Angenmanteli cuiusdam vxor à Paracelfo in cimiterium curata	212
		lapis philosophorum quid	211
		falsa hypothesi assertitur à Paracelfo	ibid.
		lapidum melior quam hominum conditio iuxta Paracels.	22
		leones à parentum rugitu in vitam reducuntur	214
		leprosi apud Paracels. sunt incurabiles	209
		leprosos Paracel. curauit	208
		in liene sanguis ater semper conspicitur	124
		lignum vitæ	219
		limbus quid	185
		limbum quid vocet Paracel.	61
		de loci morborum inuentione doctrina Paracelsicæ summa	247
		loca quæ facillè vel difficillè inveniuntur	243
		logica noua Paracelsi. cuiusdam	155
		Luce Stergliri refutationes thesium Sarmaticarum	14
		lumen naturæ Paracelsi	239
		M	
		Magiæ studiosi Paracelsistæ	49
		Magiæ curationes ubi necessitate	

INDEX.

farie Paracelfo	239	titur	80.	domina 88
Mahometanis & Arianis magis bla-		81		
sphe mi Paracelfici	43	medicina Paracelficorum diuina		
Manichæis deteriores sunt Paracel-		uniuersalis plurima remedia con-		
fici	158	temnit		
manus causa mouens est sectionis		medicina est ars antiquissima		
150		medicina quoad instrumenta vi ab-		
D. Marci Rechklauu medici de Pa-		lijs artibus differat		
racelfi aliquot curationibus epistola		medicinæ & Physiologiæ discretio		
212		101		
Martiales morbi	172	medicinæ definitio omnibus prob-		
materia & instrumentum differunt		6		
170		medicinæ Paracelficæ fundamentum		
materia hominis (id est Limbus) ex		59		
omnibus rebus conflata	61	medicinæ uniuersalis infansum ex-		
materia non comprehendit instar ci-		tum vt excusent Paracelfici		
ste id cuius est materia	125	221		
matrix mūdus minimus dicitur Par-		medicina quis finis sit		
65		medicinam Paracelficæ nec soli		
matrix super quam spiritus Dei fere-		primi callent		
batur	44	medicinam veriozem vtri colant		
maturatio & concoctio non sunt in-		modo iudicandum		
dicationes	236	medicinam superstitionibus contin-		
medicam materiem varijs modis di-		nare satan semper studet		
stinxerunt antiqui	240	medicus quis sit		
medicina uniuersalis immortalitatē		medicus Paracelficus qualis		
pollicetur	218	medicus remediorum naturas nota-		
medicina illa celestis Paracelfi non		habere debet		
potest arte obtineri	220	medicus errans cur quandoque		
medicina Hippocr. an Paracelfi ve-		tis finem consequatur		
rior	105	medici officium quod		
medicina circa duas versatur mate-		medici appellationem qui promittit		
rias, corpus scilicet & remedia		antur		
83		medici methodo curantis officium		
medicina effectiua ars est practica		207		
74		morbis calidus à temperatis con-		
medicina Architectonica	81.	tur		
liarum artium instrumentis v-		morbis omnis in excessu consistit		

INDEX

morbus à passione distinguitur	192	morbi astrales quales sint	243
morbus Paracelsici tribus modis est		morbi à caliditate frigiditate, &c.	
in loco	242	an aliqui generentur	10
morbus & sanitas sunt contrariæ qua-		morbi à nuda caliditate, frigiditate,	
litates	202	&c. non egent medico	98
morbi naturæ inuestigatio	243	morbi actiones quomodo lædāt cum	
morbi instrumentalis & similis dif-		principium motus in se non conti-	
ferentia	265	neant	164
morbi definitio Galenica	154	morbi fatales	209
morbi natura quæ sit	175	morbi sunt vestimenta praua primo	
morbum & actionem læsam Para-		rum seminum	159
celsci non distinguunt	155	morbi alij elementales alij tempera-	
morbum quid nominent Paracelsici		menti	142
122		morbi omnes peculiarem colorem in	
morbum Paracelsici curant pereun-		facie habent	186
te ægro	201	morbi an omnes curabiles existant	
morbum contrarium sanitati po-			208
nens Aristoteles à Galeno non dis-		morbi per consensum facti per nega-	
tingit	77	tam facultatem sunt instrumenta-	
morbi arborum qui & quales	189	les	196
morbi ex corpore ut planta ex ter-		morbi Hippocratis ætati quàm iun-	
ra prodeunt	187	leuiore non fuere	139
morbi ex perfrictione orri multi le-		morbi non sic indicant remedi. quo	
thales	23	modo puer panem postulat	
morbi in numero non sunt substan-			232
tiantia	169	morbi multi curantur absq; procu-	
morbi sunt fabri, & causa eorū sunt		rata sanguinis generatione	19
fabrorum opera	190	morbi ut à reliquis creaturis diffe-	
morbi non sunt medicinæ subiectum		rant	255
22		morbi sunt insensibiles	197
morbi specifi & hereditarij sunt		morbi quomodo sui ablationem indi-	
incurabiles Paracelso	268	care dicantur	233
morbi unde ueniant, nō quò uadant		morbi sunt impuritates quedam	
quarendum est	244	cum primis radicibus copulata	
morbi quomodo indicare dicantur			218
Paracelsici non intelligunt	236	morbi substantiæ pariter & mo-	
morbi Paracelsici sunt nō morbi, sed		tionem sunt Paracelsici	
morborum causæ	273		142

INDEX

morbi quomodo fiunt à flatibus	156	tionem mundi creatas Paracelsi	158
morborum dignotio & curatio est		faciunt	
particularis	197	morbos ex signis dignosci Paracelsi	180
morborum expultrix vis quid sit	90	negat	
morborum quarta species an detur	163	morbos multos insanabiles pronun-	209
morborum tres summae species	161	ciat Paracel.	
morborum mortisq; semina ubi con-		morbos nunquam curatos Paracel-	211
sistant	159	sus incurabiles facit	211
morborum causæ quatenus sint affe-		morbos plurimos natura curat	211
ctus animi	153	morbos omnes unico remedio curant	197
morborum numerus ex actionibus		Paracelsici	
lasis est metiendus	7	morbos substantiales faciunt Para-	
morborum partitio quæ sit commo-		celsci 255. & separabiles	
disima	172	les	
morborum species cur subiectis di-		morbos omnes unico remedio posse	
stinguantur	162	posse Paracelsus scribit	
morborum semina apud Galenum		mors Paracelsi immatura fuit & so-	
158		ra	
morborum nuncij & inuestigatores		mors in interiorem non exterior	
qui sint	242	hominem agit	
morborum 4. Monarchie	237	mortua nō sunt calidiora calore pri-	
morborum radices aliæ separabiles		prio	
sunt, aliæ inseparabiles	219	mortui ad aliquod tempus albus pul-	
morborum in curationibus differen-		sant Paracelso	
tiæ tres	203	mortui quomodo arte ad vitam reuo-	
morborum Paracelsi duo summa ge-		cari possint	
nera, cum & absq; semine	170	mortuorum resuscitatio quid sit Pa-	
morborum apud Paracelsicos por-		racelso	
tentosæ distinctiones	237	Mosis in creatione describenda di-	
morborum excrementa non sunt co-		uerse phraseis	
rundem causæ	196	motus eiusq; terminus differunt	
morborum generatio apud Paracel.		motus et sensus uniuerso corpori per-	
nulla est	183	nervos influunt	
morborum causæ acidum, acerbum,		mucilagines Paracelsicorum	
amarum, ut dicantur	10	mumia Paracelsi medicina	
morbis omnibus resistit quod putre-		mundus quid	
dini resistit	17	mundus ex aqua extitit Paracelso	
morbos substantias à Deo post crea-		mundus ex angelis ut ex materia	

INDEX

Aut Paracelso	39	Nutritio corporibus, curatio arcanis	
Mundi maioris & minoris calor		perscitur	246
quis sit	49	Nutritionis finis	123
Mundi creatio impiè à Paracelso de-		Nutrimētum quid	240
scripta	45	Nutrimētum non est idem cum nu-	
Mutatio omnis inter contraria est		trito	228
& à contrarijs efficitur	216		

N

Napellose morborum causæ	176
Natura non est spiritus corpo-	
reus uisibilis	43
Natura mundi nil est in mundo pu-	
rius	43
Natura & temperamentum ut Para-	
celso differant	107
Natura nunc pro agendi nunc pro	
patiendi principio ponitur	42
Nature operum ignorantiam omni-	
bis objicit S. Danus	130
Nature aliqua pars non est nobilior	
tota	42
Naturam morborum medicatricem	
Paracelsus statuit	246
Nature morborum medicatrices quo	
modo Hippocrati dicantur	203
Naturas morborum medicos esse quo-	
modo dixerit Hippocrates	59
Naturalis curandi modus Paracelsi	238
Naturales partes quæ sint Gale-	
no	193
Nominib. nouis curantur Parac.	28
Nutritio non fit nisi alterato alimen-	
to	20
Nutritio sine assimilatione non per-	
fecit	51
Nutritio & uita conuertuntur	166

O

Obstructio non est nomen ina-	
ne	169
Obstructio Paracelso non est mor-	
bis	163
Obstructionis curatio fit per mate-	
riæ obstruentis ablationem	170
Obstruens materia non est mor-	
bis	166
Oculus non est oculus propter fabri-	
cam, sed propter uisionem	155
Operationes sunt compositorum cor-	
porum	151
Opifices medici	83
Opij quintam essentiam Lethargico	
nemo exhibet	11
Oleum auri impostorum	84
Omnia in omnibus insunt Paracel-	
sicis	72
Organicus morbus ut à similari dif-	
ferat	165
Opuntia methodicæ curationis	217
Orpheus Theologus antiquiss. de lo-	
ue mundi	38

P

Panis & sanguis ut differat	41
P. Panthaleon Med. Ducis Ba-	
arie	213

INDEX

Paracelsus homo barbarus, Magus,		busdam probatur	
ebriosus, furiosus &c,	5	Paracelsi mores in salutandis medi-	215
Paracelsus fatetur se à solo satana,		cis	
nec ab ullis hominibus didici-		Paracelsi somnium de corporum ac-	
se	4	arcanorum immortalitate uale-	40
Paracelsus sibi immortalitatem, alijs		natum sit	
600. annorum uitam pollici-		ante Paracelsum nemo fuit qui qua-	119
tus est	6	tuor humores negaret	
Paracelsus si uino abstineret cathar-		Paracelsicus medicus unius rei scien-	9
ro non laboraret	213	tiam requirit	
Paracelsus curauit quibus fata nō ob-		Paracelsici Logicæ contemptores et	
starent 221. fatetur ultrò se pluri-		prædicamentorum reformato-	245
mos occidisse	222	res	
Paracelsus Deo & hominibus illude-		Paracelsiste dæmone magistro utitur	
re uoluit	220	tur	
Paracelsus hominem ex 4. elementis		Paracelsici magistrum suum impietatē	44
compositum fatetur	95	te superare conantur	
Paracelsus quod similia similibus cu-		Paracelsici non soli nec primi sunt	4
rari dicit Hippocrati non contra-		medici	
dicit	226	Paracelsici carbonarij nobiles uideri	231
Paracelsus non faciliè uerbum latinū		ri uolunt	
loquebatur 213. ebriosus fuit. ibi		Paracelsici non intelligunt ut morbi	236
dem		indicent	
Paracelsus propter animarum nego-		Paracelsici corpora constant ex-	
ciationem à Caco dæmone est exci-		non corporibus 127. res plures ha-	121
tatus	201	bent quam alij homines	
Paracelsus & si bonas artes didicisset		Paracelsici etiam sacras literas corri-	54
tamen calumniaturus fuerat	69	gere tentant	
Paracelsus naturam morborum medi-		Paracelsici quomodo nonnullos cu-	92
catricem statuit	246	rent	63
Paracelsus Monacho profugit 213.		Paracelsici blasphemij	
sarnifex fuit non medicus	214	Paracelsici idem hoc faciunt quod in	151
Paracelsus etiam non intellectus re-		Galeno uituperant	
ctè damnari potest	70	Paracelsici sensus arbitrio sua pro-	141
Paracelsi eiusq. discipulorum par-		bant	
constantia	23	Paracelsici cur obscure loquantur	50
Paracelsi calumnia	122	Paracelsici Anaxagora Chaos reuo-	121
Paracelsi medicina etiam doctis qui-		sant	

INDEX

Paracelsi iuxta suas hypothesen nullos morbos curant	255	Pharmaca quædam quamobrem me- dici met conficiant	82
Paracelsi præceptoris mendacia arguentes, idem tamen docent	71	Pharmacorum præparatio non est summū in medicina	87
Paracelsi omnibus hominibus se an- teponunt	4	Pharmacorum compositio multis re- trō seculis à medicina separata est	
Paracelsi Hippoc. ut medicū præ- stantem laudant	105	83. cur alijs quàm medicis deman- data	84
Paracelsi medici sunt Galenicorum coci & famuli s.s. Thessalijs simil- limi sunt. ibidem		Pharmacopæorum finis quis	85
Paracelsicorum Coryphæus Hippo- cratem in Paracelsi partes tradu- cere conatur	126	Pharmacariorum medicamenta Pa- racelsi uenena dicunt	59
Paracelsicorum inaudita in Dei Fi- lium blasphemia	48	Philosophia adepta est Magie pars	48
Partes corporis bifariam considerā- tur Galeno	198	Philosophiæ ac medicinæ principia rident Paracelsi	4
Partes naturales, nō ut animales per consensum ledi possunt	193	Philosophorum de hominis natura opinionēs ab Hippoc. confutan- tur	99
Partes corporis principes septem sta- tuunt Paracelsi	17	Phlegmone ex spiritibus quibusdam coalescit qui in Epate suam tinctu- ram sunt nacti	18
Partium essentia non ex fabrica, sed ex usu dignoscitur	194	Phthisicos Paracelsus curauit	103
Particularis curatio seminales tinctu- ras non tollit	218	Priminij Achillis Gassari confutati- ones thesium Sarmaticarum	14
225. an sit morbus	192	Pituita, bilis &c. potentia non actu cibis insunt	138
Pes facultate animali carens non est instrumentum motus in actu pri- mo	195	Pituita & bilis non sunt cistæ mor- borum	174
Pedis substantia non corrupta sun- ctio eius ledi potest	151	Pituitosum temperamentum an ali- quod dicatur	109
Pestis tria tantum sunt loca, aures, ala, inguina	18	Plantæ ex mundi spiritu non sunt natæ	36
Pestem Paracelsus incurabilem fa- cit	209	Plato nusquam dixit mentem primū esse mundi spiritum corpore- um	4
Pessimales inflammationes ex ar- senici uaporibus fiunt	18	Pleuritis ut locum dedisse Arsenicali lus spiritibus cognoscatur	248
		Plethoræ curatio qualis	19

INDEX

Podagricos Paracelsus curasse fer-	
tur	208
Polonia Arianismum per quosdam	
Italos alit ac fouet	15
Porracea bilis ut dicatur	136
Potus cū siti nullo modo idem est	229
Practicæ artes quæ sint	74
Principia artium omnibus confessa es-	
se debent	145
Principe aliqua parte non affecta an	
morbis fiat	16
Privatio & negatio simplex dif-	
ferunt	159
Prinelle omniū partium ex fulfuris	
flatibus fiunt	18
Pulli ex mucillagine ouorum arte	
fiunt	223
Pulsus causa secundū Paracelsum	253
cur in inflammationibus sentiatur	
ibidem	
Pulsus Paracelso post mortem du-	
rat	160
Pulsus in Epilepticis cur mute-	
tur	250
Putredo septem principum partium	
est incurabilis	17
Pygmæi cur tam abstrusarum rerum	
scientiam habeant	215
Pygmæorum origo Paracelsica	225

Q

Qualitas non sit corpus, nec ui-	
cissim	229
Quantitas in corpus mutari non po-	
test	25
Qualitates primæ sole in omni ma-	
teria inesse possunt	110

Qualitatum primarum proprium	32
quid	
Qualitatibus morbos fieri Paracel-	56
sic negant	
Quartana minera quomodo sit in da-	247
ganda	
Quinta essentia nō debet misceri ca-	51
alimento	
Quinta essentia Paracelsi	12
Quinta essentia calorem Solis parti-	48
cipat	
Quinta essentia cur non possit ex se	23
su præditis elici	
Quinta essentia quid sit Paracel.	53
Quintæ essentia descriptio	23
Quintæ rerum essentia sic differunt	11
ut res ipse	
Quintæ essentia morbos quosdam sa-	
ciunt & augent, quosdam cu-	13
rant	
Quintæ essentia alimentorum an ca-	
lorem nostrum magis quam alia-	51
rum rerum roborent	
Quintarum essentiarum non est om-	12
nium una uirtus	

R

Radices morborum separabiles	219
& inseparabiles	
Radicum morbidarum euulsio unde	221
coniectanda	
Radicales morbi uniuersali medicina	5
curantur	
Recipiens ut aptum est recipit, non	55
ut danti placet	
Remedium non explet morbi de sice-	234
rium	

INDEX

Remedio unico non sanantur metal- lorum, arborum, herbarum &c.	Salsa acida &c. quoad talia sunt non alterant corpora vicina	112
uitia	Salsum temperamentum an sit	109
Remedia sunt instrumenta, nō subie- ctum artis medicæ	Sanabilis morbus quis dicatur	215
Remedia & causæ morborum qua- tuor generibus continentur	Sanare quid sit	202
Remedia quomodo morbis sint con- traria	Sanationem omnem non natura, sed remedijs tribuunt Paracelsici	242
Remedia pauca sunt actu reme- dia	Sanationem quomodo definiat Hip- pocrates	202
Remediorū quatuor Monarchiæ	Sanitatis & morbi idem est subie- ctum	241
Remediorum & subiecti medicinæ di- scrimen	Sandarachæ halitus pleuritidem ex- citant	12
Remediorum naturas medicus notas habere debet	Sanguis fit ex .v. essentia, calore So- lis & nutrimento inuicem mi- stis	26
Rimissio in mistis omnis à contrario est	Sanguis non in omnibus partibus ge- neratur	19
Res quæ multa potest esse quarū actu nulla est	Sanguis Paracelso pulsatur	169
Res non naturales sex classibus com- prehensa	Sanguis per calorem ægrotantis mem- bri an à nutrimento gignatur	19
Rerum fecunditati nomina obedire æquum est, Paracelsica abusio- nis excusatio	Sanguis uiuit Paracelsicis	129
Resolutio & coagulatio omnes mor- bos ad actum deducunt	Sanguis bonus à forti epatis calore generatur	20
Rhizotomi & Rhopopolæ phar- macopeis inseruiunt	Sanguis ex cibis arte confici potest Paracelso	134
Roboratione partium omnes morbi pelluntur Paracelso	Sanguinis boni generatione morbi omnes pelluntur	49
Rubedo cutis quale sit signum in in- flammatione	Sanguini proprium uentriculum tri- buit Parac.	122
	Sanguinem in hepate inesse Paracelsus negat	114
	in Sanguine ex quatuor humoribus misto alimur	120
	Sarmaticæ propositiones examinari tur	13
	Sapores quoad sapores sunt in solum gustatum agunt	112

INDEX

Saporis mediij generatio ut fiat	110	tra discipulos Paracelsus affe-	358
Satan semper superstitionibus medi-		ruit	
cinam contaminare studuit	48	Serpens Chemie beneficio in multos	358
Saturnini morbi	172	paruos serpentes conuersus	358
Sceptici olim, ut nunc Paracelsici, om-		Siderum calor non est ex nostro ge-	37
nia negare audebant	108	nitus	
Scientia nostra originem habet à sē-		Signum naturale multiplex est	159
sibus	144	Signum medicum quid sit	159
Scyrrhos per tincturam curauit Pa-		Signi naturalis cum signata copula-	159
racelsus	211	tio	
Sebaldus à Pſeren nobilis Paracel.		Signa quæ morbum efficiant nō sunt	179
in consilium adhibet	212	signa	158
Semen quomodo dicatur excremen-		Signorum usus & necessitas	158
tum	116	Signis morbos cognosci Paracelsus	158
Semina rerum omnium immutabilia		negat	
faciunt Paracelsici	285	Similaris morbus ut ab instrumentali	158
Semina morborum omnium uentri-		differrat	
culis adherent	242	Similia similibus curari philosophia	219
Sensus & motus quomodo desint nul-		repugnat	
lo in membro existente affe-		Similitudo & proprietas ut differe-	74
ctu	194	rant	
Sensuum iudicium negare pugnat cū		Similitudo anatomie curationem	226
sacris literis	118	perficit	
Sensuum præstantia homo à brutis		Sinonia est membrum nobile acutius	251
superatur	63	mi sensus	
Sensuum iudicium non negan-		Sinonia Paracelsicis uita predicta	244
dum	146	est 129. quid sit. ibidem	244
Sensibus fidem derogantes in Deum		Synouiales nuncij	251
& pietatem sunt iniurij	128	Sitis non appetit potum sicut animal	251
in Sensibilibus iudicandis non magis		sitiens	11
credendum doctis quàm idio-		Sol internus Paracelsi	
tis	145	Solis calor quomodo tam diuersa	11
Separabile esse quid sit	256	agat	
Separatio Paracelso est genera-		Solis calor non aliter iuuat quàm	11
tio	133	balnei, fomenti, ignis &c.	
non Separatione sed mali in bonum		Solis calor est natiuus cuiusq; rei	11
transmutatione morbos curari cō-		lor	50

I N D E X

Solis calor spiritu mundi est perfectior	40.	ac de Christo etiā blasphemia	43	medicina ut ab alijs artibus differat	89
Solis calor duobus modis agit	34	Sophistæ nominum abusu contradi- dictiones cudunt	121	Substantia corporea coelestis nulla in sublunariis inuenitur	28
Soriticæ dubitationes Galeni	182	Spasmi uniuersalis & Epilepsiæ differentia	250	Substantiæ solæ sunt separabiles	255
Specifici morbi sunt incurabiles. Paracelso	208	Spiritus uitalis hominis non solum debilitatur, sed extinguitur etiam Paracelso	24	Sudorem, urinam, stercus, Paracelsus signa esse finit, & non finit	196
Spiritus mundi non potest magis coqui	39	Spiritus mundi plantas non produxit contra Paracel.	36	Sulfur, in quo papaueris proprietates uigent, est stuporis causa	253
Spiritus mundi & spiritus nostri corporis idem sunt	38	Spiritus esuriunt, sitiunt educit, bibunt, uigilant, dormiunt, cantant &c.	229	Symptoma & morbi causa non differunt ut actus & potentia	180
Spiritus quatenus sunt subiectum morborum	170	Sibium hæsticam curat & quomobrem	239	Symptomatum impetus non in solis spiritibus apparet	157
Stoicorum de Deo opinio	47	Stomachocameli uenterculus mellorum quintas essentias facit	58	in Syncope cur tenuissima offerantur	55
Stuporis & insensibilitatis membrorum causa	253	Subiectum medicinæ corpus est humanum	74		
Subiecti sui naturam tenere omnis artifex tenetur	88.	ca cognitio in			
				T	
				Tartareus balsamus Paracelsi	104
				temperamentum æquæ in omnibus particulis inest	109
				temperamentum Paracelsus negat ad curationem prodesse	105
				temperamentum quid Aristoteli sit	94
				temperamentum quid sit apud Paracelsum	107
				temperamentum an aliquod sit falsum, amarum, dulce, biliosum	109

INDEX

Temperamentum quid Galeno	109
Temperamenti principia sunt elemēta 94. intensio & remissio unde oriatur ibidem	
Temperamenta non mutari Paracelsus asserit	107
Temperamenta morborum fructus sunt non morbi Paracelso	108
Temperamentum nihil est præter quintam essentiam	19
Temperata quomodo iuuent	11
Tertiana uomitu uiuens adhuc reiecta	159
Tertianam curari posse ut nunquam redeat Paracelsi asserunt	218
Theophrastus Arianus fuit	15
Theriaca cœlestis	38
Thessalus calidum & frigidum balneatorum nomina dicebat esse	226
Thessalijs simillimi sint Paracel.	86
Tinctura Paracelsi medicina	11
Tinctura coralliorum adulterata	84
Tinctura gallinas renasci faciens	219
Tinctura quos morbos curauerit Paracelsus	211
Tincturæ morbos curant non separatione sed transmutatione mali in bonum	256
Tincturam peculiarem quodlibet uiscus requirit	256
Transmutatio essentialis omnis fit à quatuor primis qualitibus	94

V Aporosus spiritus quid P. Ser. Dano sit 116

Vene & epas sanguine nuper congesto aluntur	
Venenum quid	
Veneri morbi	
Verbum dei execratur sensum cum negantes	
Ventriculus ex colocynthida saccharum & uicissim separatur	
Ventriculus à chylo refocillatur	
Ventriculi cerebri, & caput Paracelsi non differunt	
Ventriculi cerebri in epilepsia sunt locus affectus	
Vergilius seipsum Necromantie operibus resuscitare uoluit	
Veritas sui & falsi regula est	
Victus ratio in morbis Paracelsi uidetur necessaria	
Villanouanus de chemicis extractions scripsit	
Vinum creticum egros cito recreat	
Vis morborum depultrix quid sit per se sola morbos curat si nulla sit ibidem	
Viscera quælibet suam peculiarem tincturam requirunt	
Viscera quia paucissimi in ea nervi inseruntur parum dolent	
Vita præseruata adhuc inest in calu uerum carne	
Vita & nutritio conuertuntur in vitæ producendæ modum Paracelsi	

Z Odiacus in homine est ut in cœlo
FINIS.

2

DE CAUSA
MORBORVM
CONTINENTE,
TRACTATVS.

*In quo integra perfecta & dilucida huius questionis, &
ad eam pertinentium rerum explanatio
continetur.*

AVTHORE
THOMAS ERASTO MEDICO

Nunquam antea in lucem editus.

Cum gratia & privilegio S. Cesarea Maiestatis.

BASILEAE,
APVD PETRVM PERNAM,
M. D. LXXII.

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

THE CLASS
O. BORV M
CONTINENT
TRACATAT

ILLVSTRI VIRO, NOBILIS-
SIMAE, DOCTRINAE, ET VIRTUTE

PRÆSTANTI D. IOHANNI CRATONI A
Crastheim, Cæs. Maiest. Consiliario, & Archia-
tro intimo, Domino suo honorando,

Thomas Erastus

S. P. D.

AMILLVS Franchinus, Medicus
Bononiensis, olim socius studiorum meo-
rum, & amicus mihi charissimus, ante an-
nos duodecim ad me misit libellum conti-
nentem disputationem duorum doctissimo-
rum virorum, De causa coniuncta morborum, obnixè me
rogans, ut quid de disceptatione illa sentirem, ad ipsum per-
scriberem. Anceps & dubius diu hæsi, quòd & amico gra-
tificari cuperem, & inter viros doctissimos arbitrari non
auderem: præsertim cum alterius nomen expressum non in-
venirem, & alteri, ut præceptori, tantum me debere intel-
ligerem, quantum persolvere nunquam possem. At cum
ille rogare ac responsionem flagitare non desineret, ita eam
temperare volui, ut & satisfacerem amico, & concertan-
tes non lederem: ac nihilominus quid de causa seu contro-
versia sentirem perspicuum facerem. Ergo argumenta con-
tendentium inter se sigillatim examinare non libuit, sed cau-
sam tractare placuit: ut quid in utroq; videretur desidera-
ri posse cognosceretur. In hoc igitur scripto et duab. alijs epi-
stolis omnia complexus sum, nisi me vehementer fallit ani-
mus, quæ ad perfectam huius controuersie explanationem

P R A E F A T I O.

pertinent. Ceterum quia in tertia parte disputat, nostrarum
 Antiparacelsicarum de hac ipsa quaestione differendum mihi
 videbam, ut & tempori parcerem, & ocio melius uter
 rer, scripta, in quibus me hanc rem tractauisse recordabar,
 coniungere tertiae disputationi visum est. Quia vero D. Cu
 millus, cuius rogatu libellum hunc exaravi, hoc mundo re
 lieto ad superos migravit, et proinde alius ei patronus qua
 rendus fuit, ad te, vir praestantissime, confugit: ut qui sub
 clarissimi nominis tui splendore, autoritate, dignitate, qua
 excellens tua virtus, & rara doctrina tibi peperit, facile
 tutum se fore speret. Eius si patrocinium suscipere dignaber
 ris, quod facturum te humanitate tua freti confidimus, haud
 veremur, ut aliquis oppugnare tentet. Nullus etenim ali
 eò videtur esse temerarius, ut, quae à te viro iudicij a certis
 mi examinata & approbata nouit, oppugnare temere
 velit. Vale felicis Heidelbergae, V. Idus Iulij
 Anno M. D. LXXII.

I

DE CAUSA MORBORVM
CONTINENTE AD D. CAMILLVM
FRANCHINVM M. MEDIC. BONO-
nienſem eruditiffimum.

Vari hodie ſolet ab omnibus ferè præſtantib. Medicis, qui vel ſcriptis, vel verbo, & voce publicè docent, An in morbis cauſa inueniatur continens ſiue coniuncta, (idem mihi in præſenti vtrunque nomen ſignificat) qua videlicet poſſit morbus adſit, & qua ablata, morbus auferatur. Intellecta effectrice. Sub hac illam quoque comprehendere volumus, quam conſeruâtem ſiue conſeruatricem appellamus. Quidam totam hanc quaſtionem à theſi ad hypotheſim reuocant: atque ex Galeni ſententia nullam talem in morbis cauſam dari contendunt. Quasi verò Galeni doctrina non hac etiam in parte rerum naturæ conſona ſit, aut aliquid is neget eſſe, quod ratio atque experientia eſſe demonſtrent. Putant hi, quia nomen non ita uſurpauit, vt tùm aliqui uſurpare cœperant, iuſum rem pariter cum nomine damnaſſe. Atqui falluntur in eo plurimùm, vt poſtea pateſcet. Hac de cauſa fortaſſe hîdem illi, quaſi propoſiti ſui obliui fuiſſent, nullam omnino dari, aſſeuerare nonnunquam videntur. vident enim fruſtrâ ſe de Galeni mente atque ſententia contendere, ſi res ipſa concedatur.

De controuerſia iſta tametſi multi multa ſcripſerunt: de ea tamen nemo, quod quidem ſciam, ita diſputauit, vt Præceptor noſter fecit. Fatetur namq; in factis quibuſlibet morbis cauſam cōiunctam nō inueniri, ac in ſolu illis quaerendam cenſet, qui adhuc ſiunt, hoc eſt, quorum natura conſiſtit in quadam ſucceſſione alteratio-

nēue media inter factum & futurum. Quapropter hoc in primis vrget, vt hoc pacto fientem morbū, morbum esse comprobet. Hoc posito, facile ostendit coniunctam causam in talibus dari. Nam quod sit, quatenus sit, à causa aliqua in actu effici oportet. Pluribus ergo rationibus & argumentis hoc ipsum probare studuit, quas alius quidam, non indoctè quidem aut in scitè, sed non rectè rationem semper, quantum huius ego rei in præsentia intellico, oppugnauit.

Propositio.

Cæterum vt ordine fiant omnia, priusquam tibi exponam, quid in vtraq; parte, vel probem, vel improbem, breuiter & perspicue declarare tentabo, quid de tota præsente quæstione sentiam. Ac primo quidem loci morbi definitionem explanare conabor, vt termini quæstionis rectè intelligantur. Ita namq; Galen. facere nos iubet, cum quærit, an gymnastica ad medicinam pertineat. Ergo in definitionis qualicunque expositione patebit, quid morbus sit, quid affectus siue *διαθεσις*, quid *πάθος* & *πράγμα*, & quot modis vsurpètur ista nomina. Ex eadem quoq; morborum & causarū discrimen quoddam apparebit, quod ad rei propositæ notitiam apprimè vtile est. Istis expositis, mox quid fiens & factus morbus sit ostendā, ac simpliciter vereq; fientem morbum, morbū non esse monstrabo. Deinde in omnibus tribus primis morborum generibus, coniunctam causam inueniri valide neruoseq; probabo. Postremò, si quid animaduersione præterea dignum in ea disputatione occurreret, illud quoq; examinabo. Quibus probè percognitis, non modo quæ mea sit hac de re sententia, luculentè cognoscetur, verum etiam quid de scripto toto iudicem, perspicuum euadet.

Διαθεσις &
quod nūm mor-
bi definitione
idē significant.

Morbū Galenus frequenter & rectè definiuit, *ἡ συνθεσις*, i. constitutionem, structuram, apparatus præter naturam, qui actiones primò impediatur. Monet idem cum alibi

DE CAUSA MORB. CONT.

alibi sapè, tùm in principio lib. de Diff. symp. perinde esse
 siue *ἡ συνολὴ* siue *διάθεσις*, hoc est dispositionē seu affe-
 ctū in definitione ponamus: propterea quòd utrūq; no-
 men idem denotet. Quòd etsi est per se manifestum, plu-
 ribus tamē eodem in loco declarat. Eam ob rem utroq;
 siue discrimine in suis operib. vsus deprehenditur, quo-
 tiens morbum definire voluit. Quare qui alterum rectè
 intelligit, nouit etiam alterius significatū. Et cū nemo
 non expers & imperitus linguarum ignoret *ἡ συνολὴ* si-
 gnificare non motionem, si naturam spectes rei signifi-
 cata, sed permanentē qualitatem, consecrarium est, vt i-
 dē nobis in Morbi definitione iudicare putemus per *διά-
 θεσις*. Nec aliter habet res in nominibus latinis. Quid
 enim constitutio siue structura sit, omnes cum norint,
 necesse est, vt quid dispositio siue affectus significant,
 non ignorent.

Cum Galeno in hac re pulchrè consentit Aristoteles.
 Etenim in Methaphysic. cū, quid *διάθεσις* sit, explanat,
 hæc scribit: *διάθεσις λέγεται ἡ ἔχοντος μέρος πᾶσις, ἢ καὶ τόπον, ἢ καὶ
 δύναμιν, ἢ καὶ εἶδος. ἔστιν γὰρ δὲ ἡ δύναμις εἶναι, ὡς αὐτὸς τὸ ὄνομα δι-
 λαί, ἢ διάθεσις*. Dispositio siue affectus, est rei partes obti-
 nētis, ordo seu qualitas, vel secundum locum, vel secun-
 dum potentiam, vel secundum formam. Positionem e-
 nim quandam esse oportet, id quod ipsum nomen, Di-
 positio, indicat. Quòd si ergo in dispositione oportet
 esse partium positum, & quòd partes habet subsistentes
 permanēs est, consecrarium est, dispositionē qualitatem
 significare permanentē & factam, non fientem. Etenim
 nullæ motiones possūt habere positionē, quatenus sunt
 motiones. Quomodo namq; partium positionē habeat,
 quod partib. omnino caret subsistentibus, imò quod re-
 uera nondū existit? Non aliud sensit Galen. cū in nuper
 citato loco asserit, rem quamlibet, quo modo habere co-
 gitetur, *διὰ τὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα*, i. certo quodam modo affectā dispo-

Aristotel. &
 Galen. consen-
 tuunt in nomi-
 ne *διάθεσις*.

fitamue esse. Aliter etenim corpus διατηρεῖται, hoc est dispositum esse intelligitur, cum vel sedet, vel dolet, vel mouetur, quam cum vel stat, vel iucundè habet, vel quiescit. Non tamen quæ in moto corpore cernitur dispositio: motus est in quo ἥσις partium nulla esse, aut fingi potest. Quod qui planius videre cupit, pro dispositione constitutionem ponat: quæ sine partium positu intelligi nequit.

Et in hac significatione cum Galen. ubiq; & semper nomen διαθέσεως posuerit, plurimum is fallitur, qui improprie in morbi definitione à Galen. positum censet. Fefellit eum, puto, interpretis librorum de Locis affect. qui nomen hoc πάθος, interdum vertit affectum, quod in illis ipsis verbis fecit, quæ ille pro suæ opinionis confirmatione ex 3. libri primi capite adducit, ὅταν εἰς μένον ἀφ' ἑνὸς θεοῦ ἢ ἀλλοίωσις, ὀνομάζῃ νόσος, ὡς φέρεται ἐν τοῖς διαθέσις, καὶ ζώοντες δ' ἐνίοτε, ἐπὶ τὴν τῶν αὐτῶν διαθέσιν ὀνομαζομένην πάθος. Cum ad permanentem deuenierit dispositionem alteratio, morbus nominatur, si nimirum sit præternaturalis dispositio. Per abusionem verò aliquando, hanc dispositionem appellat πάθος, i. passionem. Eadem ferè inuenies in 2. Meth. Therap. capite tercio: atque alibi quoque repetita.

Galenus vult
morbum esse
διάθεσιν.

Vult ergo Galenus, morbum esse non motionem, sed διάθεσιν, hoc est, dispositionem seu affectum permanentem scil. qualitatem. Et hanc qualitatem antiquos, passionem solitos fuisse vocare, ait, sed per abusionem. Non enim passionem, quæ motus est, sed dispositionem, quæ motus terminus est, propriè appellare debebant.

Non hoc loco interpretem accuso. Non enim nescio ista nomina, affectus, & affectio apud Latinos aliquando motum, non tantum qualitatem post motum decessum significare. Quod si πάθος passionem semper conuertisset, res multò fuisset clarior. Nec video quid impediat, quò minus rectè: per abusum tamen dispositionem præ

DE MORB. CAUSA CONT.

præter naturam passiones nominare possimus, vt Græci nominant. Certè non minus promptè, in quo significato accepta ea vox esset, perciperet non indocti, si ita vsus tulisset, quàm cum nomen Græcum *πάθος* legimus: Sed hæc extra institutum. Illud propositum erat ostendere, Galenum nomine *διάθεσεως* in morbi definitione rectè & propriè vsus, non abusum fuisse. Nam si *διάθεσις* idem significat, quod *κατασκευή*, id quod ex Galeno liquet verissimum esse, necessariò confitendum est, qualitatem permanentem propriè, non per abusum, significare. Non enim facile aliquis tam est iners & rudis, qui, si modò rem perpendere volet, non perspiciat, corporis constructionem seu constitutionem, non nisi in partium situ quodam intelligi inueniriq; posse: de quo postea plura dicemus.

Patet illud etiam, non aliter Galenum, aliter verò Aristotelem nomen dispositionis vsurpauisse, id quod non nullis placuisse video. Certè quæ in categoriis hac de re legimus, iam dictis non aduersantur, quæ ex Metaph. produximus. Nihil, arbitror, prohibet, quin habitus etiam dispositiones sint ac vocentur, si non tam temporis diuturnitas, quàm rerum natura æstimetur. Sanè post locum ex Metaphys. citatum, apparet ipsummet Aristotelem concedere, habitum quoque dispositionem nominari posse. Sed hac quoq; de re infra plura dicentur.

Patet tertio, non benè constitutionem, id est, *κατασκευήν*, ita diuidi, vt aliam dicamus factam, aliam fientem esse, seu in fieri consistere. Etenim constitutiones, vt habitus & dispositiones, cum subtiliter & propriè loquimur, non sunt. Non enim aut motus sunt, aut secundum hæc mouetur corpus, sed quibusdam motis vel mutatis, hæc repente existunt. Et hac ipsa quoq; de re sequetur longior postea disputatio. In præsentī loco satis sit ostendisse, *διάθεσιν* non motionem aliquam, quatenus est motio, sed qualitatem permanentem, & partes (suo tamen modo)

Nulla constitutio vel dispositio fit.

DE MORB. CAUSA CONT.

eam esse affectus naturam, vt partes suas queat simul
subistentes ostendere, passionis autem partes subsiste-
re nunquam posse, nō aut à veritate, aut à Galeni mente
discedit. Etenim Galenus morborum, (quorum genus
est dispositio,) nomina, significantissimis verbis ait deno-
tare naturam permanentem, non autem definire tem-
pus, quamdiu permanere debeant. Verba eius hæc sunt.
μόνης γὰρ τῆς τῆς πάθους φύσεως, ἢ τῆς τῆς χρόνου ποσότη-
τος ἢ πάθος δηλωτικὰ τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ὡς περ οἶμαι
καὶ λευκὸν καὶ μέλαν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, &c. Solius nam-
que rei naturæ, non quantitatis temporis significativa
sunt huiusmodi (morbosum scilicet) nomina, veluti al-
bum, nigrum, calidum, frigidum, &c. Sed de hoc etiam
postea plura audiemus.

In hac dispositionis expositione, illud etiam obiter de *Quid significet τὸ πάθος*
claratum est, quid πάθος, hoc est, passio significet. Nam
aliud non esse indicauimus, quàm motionem in re patiē-
te, quæ non sit, nisi cum fiat, & quamdiu fiat. Pendet hæc
tota à sua causa, nimirum ab agente, sine quo ne definiri
quidem potest. Est enim motus ab agente in re passa.
Quod si eodem modo semper cum Galenus, tum alij au-
thores Græci, nomen hoc vsurpauissent, minus fortasse
litium hac de re nunc haberemus. Videtur namque pro-
pter huius nominis abusum præcipuè orta fuisse hæc de
causa continente cōcertatio. Quæ sit genuina & propria
huius nominis notatio diximus. Et quia res probatione
non eget, testimonijs cōfirmare non studebimus, sed po-
tius de alia quadam significatione dicemus.

Idem hoc nomen πάθος, præterea morbos & dispositi-
ones frequentissimè significat. Tam est frequens ipsius
vsus in hac notatione, vt penè propria ipsius videri queat.
In quare, ne fingere aliquid putes, Aristotelis primū, dein
de Galeni atq; Hippocratis testimonijs euidenter, quod
dixi, comprobabo, πάθος μὲν λέγεται, inquit Aristoteles,

*πάθος nomen
etiam morbum
significat.*

ἓνα μὲν τρόπον ποιότης, καθ' ἣν ἀλλοιοῦσθαι ἐνδέχεται, οἷον τὸ λε-
κόν καὶ τὸ μέλαν καὶ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν, καὶ βαρὺς, καὶ κα-
φότης, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἓνα δ' αἱ τέτων ἐνέργειαι καὶ ἀλλοιω-
σεις. Passio vno quidem modo dicitur qualitas, secundum
quam alterari contingit, sicut album, nigrum, dulce, ama-
rum, grauitas, leuitas, & quæ alia huiusmodi sunt: alio ve-
rò modo harum actiones & alterationes. Hæc Aristote-
lis verba planissimè demonstrāt, nomen πάθος philoso-
phis non solum motionem seu passionem, sed etiam qua-
litem siue affectionem, quæ post motum in corpore
orta est, significare.

Quod porrò Medici pro dispositione vel affectu po-
suerint, plurimis & propè infinitis Galeni testimonijs pro-
bari posset. Ego paucis, ijs quæ dilucidissimis contentus
hîc ero. In 2. Meth. cap. 3. bis affirmat, Græcos per nomen
πάθος morbos sæpè exprimere. Idem in primo de loc. affi.
habetur, vt suprâ apparuit. In principio 3. de præfagio ex
pulsibus, πάθος μὲν οὖν ὀνομάζω νῦν, inquit, ὡς πᾶν τὸ πάθος
σιν. Et mox exponens quæ præter naturam vocet, propo-
nit Διαθέσεις seu dispositiones, quarum aliæ actiones læ-
dant, &c. In com. 1. in lib. 1. Hippoc. de ijs quæ in medicatri-
na fiunt, hæc habentur. Nihil interest in præfenti tracta-
tione, contrariam dispositionem naturali corporis no-
stri constitutioni, vtroque nomine appellare, sicut omni-
bus Græcis in vsu est; καὶ ποτὲ μὲν νόσημα καλεῖσιν ὅλον τὸ πά-
θος, ἐστὶ δ' ὅτε πάθος. Etenim aliquando morbum ap-
pellant totum hoc genus, aliquando verò passionem. A-
pertius dici non posset, quod volebamus. Omnes, inquit,
Græci in vsu hoc habent, vt constitutiones præter natu-
ram, modò morbos, modò autem passiones siue πάθη vo-
cent. In cōm. 1. in lib. 1. Epidem.

Epidem. sentent. 22. καλεῖσι δὲ παθήματα πάντες οἱ ἔχον-
τες, ὅσα ὡς ἀφύστω ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν γίνεται. Omnes, in-
quit, Græci passiones seu pathemata vocant, quæcunque
in corpore

in corporibus nostris præter naturam fiunt. Duo hæc testimonia vel sola probent, Græcos in more habuisse, vt morbos etiam passiones appellarent. Attamen non propriè tunc nomina *πάθος* & *πάθημα* & vti sunt, vt sugendum Galeno indicaui. Qui plura videre cupit, inter lebus proximè dicta nomina pro morbis posita sunt. De prima secta, & de locis affectis sæpissimè, de tumoribus præter naturam plus decies, 2. de Cryf. 12. & 2. de sympt. caus. 2. & nullo in opere non ita est ipsis vsus Galenus.

Quòd non minus crebrò Hippocrates morbos vocat *πάθη*, is tantum nescit, qui græcè ipsius opera nunquã legiit. Vnicum hic habet ex 3. Apho. 28. testimonium producere. In huius Aphor. comment. cum Galenus illorum sententiam (citatis ad eam rem testimonijs ex Hippocrate) confutasset, qui existimabant Hippocratem diuturnos duntaxat morbos *πάθη* nominasse, sic tandem concludit disputationem. Manifestum est ex his, quod non solum in diuturnis, sed & in acutis morbis exprimendis solitus est vti Hippocrates nomine *πάθος*, seu passionis. Hætenus exposui *πάθος* duo significare, propriè quidè motum seu passionem, impropriè verò morbum & dispositionem. Et in vtroque significato philosophi ac Medici Græci omnes vsurpauerunt, vt ex Aristotele, Galeno, & Hippocrate ostensum est. Attentione igitur est opus, cum hoc nomen reperimus, in vtra significatione positum sit. Quod quia aliqui parum diligenter faciunt, se, atque alios decipiunt.

Quæ mox in morbi definitione sequuntur, quòd videlicet affectus corporis sit, & actionibus primò incommodet, non indigent longiore expositione. Nemo enim est, qui morbum alibi, sine in alio subiecto quærat, quàm in quo sanitas inhæret. Contraria namque circa idem subiectum hærent, ex quo se mutuò pellunt. Porro sanitatē

animati corporis affectionem seu constitutionem naturæ ipsius cōuenientē esse, nullus sanę mētis negarit. Scio hīc multa disputari, sed quia ad rem nostrā nihil faciunt, omittēda sunt. Nec illos etiam refellere hoc loco statui, qui morbos primò actiones impedire negant, ne à proposita causa nimis longè abeam.

*Differūt, actio-
nes impedire,
& easdem læ-
dere.*

Illud consideratione aliqua dignū est, quòd Galenus modò ait morbos actiones lēdere seu corrūpere, modò impedire solūm. Certum est, aliquid esse inter hæc discriminis, quòd vel ex eo percipias, quòd actiones aliquādo deprauatas, aliquando debilitatas, nōnunquam prorsus extinctas dicimus. Sanè intēperies, præsertim calida, affectio quædam corporis est actiōsa, non ociosa. Vnde non actionis nullius, sed deprauatę actiōis causa cēsetur. Qui, quam breui tempore febres corpora depascātur & tabefaciant, obseruauit, perfacilē, quanta vis & efficacia sit calidę intēperiei, videbit. Idem proportionē quadā, in frigidā quoq; intēperie, quippe in qua operosa seu agens qualitas similiter dominētur, apparet. In alijs cū nō ita faciliē percipi fortē queat, nec multū ad rē faciat, siue ita sit, siue non sit, superstitiosius te hīc inuestigare minimē iubeo. Illud nemo, nisi plurimū fallor, negabit, quin diathesis, quæ immodicum calorem aut frigus consequitur, in immoderatione qualitatum verē actiuarum consistat.

*Morbi instru-
mentales & si-
milares non si-
militer actio-
nes lædunt.*

Cæterū instrumentales morbi, qui dispositiones quædam sunt, quæ in partium situ magis, quàm virium proportionē cernuntur, non eodem modo actiones lædunt. Non enim vitiata pedum figura, exempli gratia, quicquid in corpus agit deterius, q̃ quòd ineptum eum ad gradū dum reddit. Quoniam pes ob eam figuram, non aut decrescit, aut decolor fit, aut dolore afficī, aut aliud quiddam inde mali patitur. Quo fit, vt per omnem ætatem quidā pedes ineptæ ad ingressum figuræ seruarint absq; omnino alio incommodo, si vnum istud excipias, quòd minus ac-

com

DE MORB. CAUSA CONT. x

commodatè illis ad incessum vterentur. Haud ita quiescit febris ociosa, actionem tantum impediens, sed dolorem, calorem, sitim, vigilias excitat, appetitum corrumpit, & corpus mirum in modum consumit. Vidi qui scirrhus in manibus haberent, atq; Choerades in collo, qui tamè cetera optimè sani essent, nihilq; aliud mali à prædictis morbis paterentur, quàm quòd minus expedite apteque membris affectis vterentur. Apertissima est hæc res in illis, qui parte aut membro aliquo carent, quia vel truncatum sit, vel alio quouis modo eo priuati sint. Caret aliquod corpus manu extrema: Ista manus carentia, vt sic dicam, cum priuatio sit, per se nihil agere poterit. Atqui propter eam ipsam actio, apprehensio scilicet, læsa est. Huius læsionis causam rectè dicimus esse dispositionem corporis, quam manus facit priuatio. Quæ cum nihil sit posituum, vt vocant, quomodo quæso aliquid per se lædere censei poterit?

Quòd si aliquando ad instrumentalem morbum, grauior aliqua sequitur noxa, non fuit is effector eius mali per se primò, quomodo calor corpora consumere, aut frigus innatum calorem extinguere consuevit. Norunt omnes figuram, numerum, magnitudinem, & similia, nò numerari inter principia actiua seu agentia. At ab his finit morbi instrumentales, quatenus nimirum sunt tales. Vt per vniuersum corpus ex hepate sanguis distribuere, opus fuit, vasa, per quæ deferri cū oportuit, caua esse. Hæc cauitas per se & ex sua natura nihil agit, sed est mortua quædam qualitas, ac via quædam tantum, sine qua non posset aptè sanguis ad remotiores partes penetrare. Natura sanguinè distribuit, nò venarū ista cauitas, nec aliter à cauitate adiuuatur, quàm à semita iuuatur qui iter facit. Per densissima spineta pertransire non facile poteris: at spacio à spinis vacuo inueto, facile penetras ad vltiora. Hoc te spacium non adiuuat, sed duntaxat non impedit.

Numerus, figura, magnitudo, &c. non sunt principia agentia.

Nec impeditus à spinis locus, facultatem incedendi auget minuitque, sed tantum impedimento est. Ita cum expe-
dita cavititas nihil agat, ne impedita quidem aliquid pro-
priè agat. Ergo si has dispositiones, cum superioribus cõ-
ferre velimus, passiuæ potius quàm effectiuæ, & mortuæ
magis quàm viuæ qualitates apparebunt. Non interim
nescio, quàm miserè corpora affligant Spasmus, & Epile-
psia. Sed horum causas subtilius hîc perquirere non est
opus. Qui vult, hos ex numero ante dictorum eximat.

*Instrumenta ar-
tificum quædã
artificialia sũt,
quædam natu-
ralia.*

Vtuntur artifices quidam, non solum malleo, gladio,
secure & similibus artificialibus instrumentis, verum et-
iam naturalibus, vt igne. Priora mota mouent solum
gnis in vicina corpora per se quoque agit, artifice quie-
scente. Ab vtrisque nihilominus dicitur artificis actio im-
pediri, cum non rectè ista habent, quantumuis dispar om-
nino sit ratio. Sicut igitur alia ratione securis inepta arti-
ficis actionem impedit, quò minus propositum finem
consequatur, alia ignis, qui propriæ vi & efficacia agendo
deprauat & deformat, ita ferè morborum instrumenta-
lium læsio, à læsione morborum calidorum & frigidorum
differt. Illi enim sicut obtusus culter, non quidem agen-
do aliquid, si propriè sit loquendum, sed ea duntaxat ra-
tione, quòd ad secandum ineptus est redditus, artificis ac-
tionem impedit, animæ operationes per corpus editas
lædunt. Hi autem non solum organa reddunt ad agendum
inepta, quòd commune habent cum instrumentalibus
verum etiam eadem perdunt, consumunt, occidunt.

*Non unus est
modus læsionis
à morbis factæ*

Ex istis omnibus liquet, tametsi omnis morbus dispo-
sitio sit actionibus incommodans, non tamen nullum
eorum in lædendo discrimen existere. Sicut autem læsio-
nes differunt, ita & affectus differre oportet, id quòd non
ea solum ratio probat, qua cuique effectui suam tribui-
mus causam, sed ipse etiam Aristoteles ostendit, cum di-
thesim aliam partes habere loci ratione, aliam virtutis
con-

comparatione, aliam formarum proportionem asseruat. Exposui hoc morborum discrimen pluribus, & exemplis illustrare conatus sum, propterea quod ad præsentem disputationem valde conducit: iam ad rem redeo.

Hactenus quid morbus esset, hoc est, quomodo morbi definitio rectè intelligeretur, planissimè exposui. Ostendi corporis affectum esse, hoc est, qualitatem factam, suisque partibus subsistentem, quæ actionibus primò quidem incommodet: non tamen pari prorsus modo. Iam institutum nostrum postulare videbatur, ut quid causa sit declararemus, & quam coniunctam vocandam putemus, indicaremus. Verum quia ista omnibus sunt iam antè nota, & suprà ostendimus, de qua causa quæstio intelligi debeat, repetere ea hic non libet. Sed nec illa, quæ ab alijs de causis rectè dicta sunt, recensere statui, quemadmodum nec quæ perperam à quibusdam de istadem disputata sunt, refellere decrevi. Illa etenim nota sunt, hæc alio in loco excuti potuerunt.

In præsentia admonitione illud opus habet, simili ratione causas morborum distinguere, quò ipsos morbos paulò antè distinguere ostendimus. Sunt ergo morbi, causarum causarum duo genera, quoad hunc locum pertinet. Alterum earum, quæ qualitatem, qua morbos efficiunt in corporibus vicinis, quibus scilicet adhærescunt, possunt generare, & quasi propagare seu in contiguum corpus traducere. Huius generis sunt humores, qui vel calefaciendo vel frigefaciendo morbos pariunt. Ignis aquæ admotus, suam quidem sibi caliditatem retinet, sed per hanc, similem in aquam introducit, quæ igne ablaro, nihilominus aliquandiu in aqua perseverat. Ratio par est frigoris, ut omnes quotidie homines experiuntur, cum terra niuib. contexta est. Simili modo putridus humor aut vapor, partem aliquam corporis contingens, in eadem caliditatem præter naturam ingenerat,

*Causarum mor-
bificarum duo
sunt ordines.*

quæ deinde non est in corpore ociosa qualitas, sicut antè diximus, & ægroti persentiscūt. Conuenit certè, vt res quælibet talis sit, & sic agat, vt ea est & agit, à qua procreata effecta q; fuit.

Alterum genus earum est, quæ qualitates, quibus morbos efficiunt, corporibus vicinis communicare, tribuerèq; nequeunt, sed quicquid parti, ad quæ colliguntur, adferunt, hoc omne totūq; secum etiā auferunt. Per harum præsentiam, certa generatur & cōseruatur in corpore dispositio, quæ per discessum earundē, prorsus tollitur. Nihil enim sibi retinēt partes, quibus adheferunt, quod ab illis accepisse videri queāt. In hoc ordine sunt quæcunq; aut obstruendo, conformationem: aut implēdo, magnitudinē: aut extendēdo, partium vnitatē: aut aliud quippiam tale vitiant. Vno verbo dicam. Sunt illæ causæ, quæ morbos purè instrumētales generant, non similes, nec manifestā continui solutionē. Si qua hīc est obsecutitas ambiguitasue, poterit ea exēplis discuti propè infinitis.

Acie[m] securis, gladij, cultri, serræ, cogita per appositionem, siue connexionē lapidis, aut ligni, aut ferri, ita obstruēdi impediriq; vt nihil tamen ipsa aciei, vt sic vocē, essentia patiatur. Hīc impediri sectionē patet, idq; propter dispositionem, quā corpus aciei connexū efficiebat, quantumuis ipsa acies nihil sit mutata. Corpus istud alligatum, etsi multis deinceps annis cum securi coniunctum cogites, nihil tamen ab eo securis accepisse quasi mutuum deprehendetur, vbi separata inuicem fuerint. Nihil enim in securim imprimere potuit (nisi forte per accidēs tale aliquid eueniat) propterea quod qualitas illa, quæ dispositionem vitiabat, non esset agens qualitas, quæq; seipsam multiplicare & propagare, seu promouere in vicina corpora posset, sicut caliditas potest. Numerus etenim, figura, magnitudo, situs, nihil simile sibi gi-
gnunt: cū non sint qualitates agentes, sed cū suis subiectis

DE MORB. CAUSA. CONT.

15

lectis vt accesserunt, ita cum eis dē quoq; recedunt. Non generabilis est numerus, quantitas, figura, sicut caliditas generabilis est, in aqua frigida à causa vicina calida. Alia est dispositio corporis trianguli, & alia quadrāguli. Qui igitur se putat ex triangulo quadrangulum efficere posse, quia triangulo quadrāgulum iuxta ponat, parū certe sapit. Ignis iuxta aquam positus, calefacit eam: at non itē figura se ipsā in vicino corpore generat. Ex triāgulo corpore quadrāgulū effeceris, partis alicuius agglutinatione: at eandē hāc, siue statim, siue lōgo post tēpore rursus adamas, nihil nisi prius triangulū relinqui perspicies.

Qui nondum satis, quod diximus, intelligit, in omnibus alijs instrumētis arte fabricatis se exerceat. Videbit in omnib. actionem offendi eorū, vbi vel adiectum ali- quid, quod adesse non debebat, vel detractū sit, quod adesse cōueniebat, vt inde vel figura, vel quantitas mutata fuerit. Vt istis artifex aptē non amplius vti potest, propter mutatam dispositionē, ita nec anima corporeis instrumentis rectē vtetur, cum horū aliquid variatum est. Et vt res adiecta, quæ concinnā instrumenti dispositio- nem deprauabat, nullum sui vestigiū impresserat, cum auferretur, sed instrumentū tale, quale inuenerat, relin- quebat, ita quæ hoc pacto naturalium instrumentorū di- spositionem deformant sua accessione, ea sua abitione quicquid dedisse censerī poterant, iterum adimūt. Non ita calidum corpus: quippe quod caliditatem, quam de- dit, saepe post se relinquat.

Hec ita cū reuera habeant, nō à nobis conficta sint, nō est difficile intelligere, qđ suprà de Diuersitate actionū lesarū, & corporis affectuū dicebamus. Cum n. causę i- ste quantitate, numero, situ, &c. dispositiones varient, pro- prie aut nihil agant, (eo sc. modo, quo calor & frigus age- re solent) ne dispositiones quidē ab illis genitæ aliter a- gere aut ledere possunt. Hinc necessario sequitur, alias

Que nume-
ro, situ, &c. tā-
tum impediūt,
proprie nō a-
gunt.

esse actionum lésiones, quæ ab hisce dispositionibus proficiscuntur, & alias eas, quæ à similarium partium incepta dispositione fiunt. Hæc enim $\kappa\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ illa $\kappa\alpha\iota$ $\epsilon\iota\delta\epsilon$ potius, aut certè $\kappa\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ $\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon$ dispositio est corpori præter naturam inhaerens. Impediuntur veriùs quàm corrumpantur actiones à talibus constitutionibus. At inremptæ actiones corrumpit ac depravat veriùs, quàm impediatur. Et hæc de causarum, & morborum ab ipsis excitatorum; atq; actionis læsionum differentia, dicta nobis sunt.

Iam quid, & quot modis, fientem factumque morbum vocari putemus, cognoscere operæpretium est. Sic intelligamus quoniam ex morbis fientibus, morbi verè sint, dicique debeant, & qui non sint. Tribus porro modis, morbus aliquis fientis aut fieri dici potest.

Morbis fientis est triplex Primò & propriè, quando nec dum existens in re natura, producit primùm generaturque. Hunc simpliciter & absolutè ac verè fientem appellamus. Hoc modo morbi omnes fientes erant, aut fieri dicebantur, cum nondum essent, sed orirentur tantum.

Secundò dicuntur illi quoque morbi fieri, qui augentur vehementioresque redduntur, quantumvis ablata causa, non unà extinguantur. Non enim causa eos in corpore servat, sed auget solùm. Ac ut non similiter post ablationem causæ lædant, sicut antè lædere solebant, lædunt tamen adhuc, quatenus videlicet ex parte sui permanent. Quippe non est necesse, ut ex omni parte à causa pendeant.

Tertiò dicuntur morbi aliqui fieri tunc, cum iam existunt, & actiones sensibilibus lædunt, quoties scilicet leniter & $\kappa\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ inhaerent, atque adeo cum suis causis disparent. Hi propterea dicuntur fieri, seu in generatione adhuc esse, quòd absque causâ ipsos fouente & sustinente statim occidunt, & à natura citra medici operam, citra externum auxilium, celerrimè vincuntur & dissol-
pa

pantur. Natura namque actioni causæ morbum gignentis strenuè resistit, & ne affectum validius imprimat, quantum omnino potest, prohibet. Quod ut planius ac melius percipiatur, exemplo illustrare conabor.

Pone esse, qui contra tuam voluntatem tuis imponere humeris onus studeat, quod abijcere facillè possis, si is qui tibi imposuit, ibidem per vim nō amplius detineat. Tu pressus ab onere, abijcere abs te ipsum cupies. At frustra cupies, cum, qui imposuit ac robustior te est, te tuis viris non sinat. Cum primū verò is cogere desinit, qui antè cogeat, onus abijcies, & cōtinuò ab omni molestia, quā inde percipiebas, liberaberis. Sic humorē aliquē circa hepar, aut aliam quāvis partem putrescentē, cogita vapores multos generare putridos, quorum partē ad cor peruenire sit necesse. Hi cor præter naturam calefaciēt, ac febrem accendent, si paulò lōgius ibi permaneant: atq; febrem hanc tādū durare oportebit, quādiu à prædicto humore putrido tales exhalationes ad cor usque pertingent. Calefactū ab halitibus cor esse certum est. Attamen ita nō est impressus & infixus penitus calor ut dissipatis putridis vaporibus, natura non mox leuiter adhuc incēsum, & propè in extrema adhuc superficie herentē, superet ac restinguat. Ergo cum prædictus humor, qui submittit cordi halitus à natura euictus est hactenus ut eius motibus iam obediat, & sic vel per vrinas, vel per aluum, vel per sudorem, vel per vomitum expellere valeat, ac ne fumos ad cor transmittat impedire queat, statim eo pulso, calorem accensum delet: ut medici operam ad id peragendum minimè desideret.

Fit hoc ab eā causam, quod præsens vapor, partes aliquas cordis accēdere potuit, omnes accēdere nō potuit. Cum primū enim omnes inuaserit, iam non putrida am-
 plius & siēs, sed hectica, & facta febris dicetur. Nec erit in-
 tēperies in corde inēqualis, sed prorsus æqualis. Dū par-

Natura actionibus causarum morbidarum resistit.

Cur febris putrida dicatur fieri.

res quædã sanæ, & à calore illo putrido nondû superatæ remanēt, necesse est pugnâ fieri inter eas, quæ calorem iã cõceperunt, & eas, quæ integræ permãserunt. Nec difficile est sanis ac integris partibus ab ægrotis depellere calorem præter naturam, cum causa fouente destituuntur.

*Qui morbi fi-
entes simul &
facti sint.*

Morbo qui hoc modo fieri dicuntur, facti iam quoque sunt, id est iam existunt, non simpliciter absoluteque sunt seu producantur, quemadmodû illi qui verè fieri dicuntur. Cum etenim actiones plurimû, & sensibilibiter omnino offendât, ambigi non potest, quin actu & reuera iam subsistant: quantumvis propter causam nuper exposicã, sine causâ effectricis ope diutius in corpore perseverare nequeât. Quo pacto enim, quod verè fit, hoc est quod nondum est, sed incipit solûm esse, aliquid agere credatur, præsertim cum actionem omnem ab eo, quod reuera prius existit, proficisci constet? Mouens, inquit Aristoteles, actu esse oportet. Quod enim potentia est, id alio quo modo non est. In causa fuerit, quod omnes homines docti, omnibus atatibus verum esse intellexerunt, ita se rem quamlibet necessariò habere $\pi\epsilon\delta\epsilon\varsigma$, $\tau\lambda\iota\varsigma$ $\epsilon\upsilon\epsilon\gamma\gamma\alpha$ $\alpha\upsilon$, sicut se habet $\pi\epsilon\delta\epsilon\varsigma$ $\tau\omicron$ $\epsilon\iota\upsilon\alpha\gamma$. Quod tam est apertû, ut qui de eo dubitet, dubitaturus etiã videatur, an dies sit, cum sol nobis supra terram absq; impedimento lucet. Quapropter si, quæ sunt verè, potentia sunt solûm, potentia duntaxat agere, poterunt dici. At hoc perinde est, ac si nondum agere ea dicas. Quod cum de putridis febribus, & alijs quibusdam morbis dici nequeat, liquet eos factos esse, licet absq; causa non consistere valeant.

*Actio est rei
existentis non
verè fientis.*

Ergo fieri hoc pacto nil aliud significat, quã à sua causa dependere, & absque eius præsentia in corpore inherere non posse. Quò fit, ut improprie fieri gigni que dicuntur, qui hoc modo fieri à medicis dicuntur: id conueniunt, quod à sua causa adhuc sustinentur. Similitudine quãdã fieri dicuntur. Quemadmodum, n. quæ verè fiunt ablat

ablatis causis efficientib. mox fieri desinunt: ita hi quoq; causa, à qua excitati sunt, & à qua fouentur & retineantur per vim in corpore, detracta, repente, non quidem fieri, sed sic in corpore esse, agereq; cessant, vt medici auxiliū ager implorare opus non habeat. Et quod per aliud subsistit, aliquo modo non subsistere videtur. Quare cū per causam in corpore subsistant, non prorsus malè dicuntur adhuc fieri: qui, si exquisitè & propriè loquamur, nō sunt, sed facti sunt siue existunt.

Quod alio
subsistit, ali-
quo modo non
subsistere vide-
tur.

Cum hoc modo loquimur, medicorū more loquimur. Nā ex horum sentētia, omnes dispositiones, quæ per causā ablationē eo usq; minuuntur ac debilitantur, vt vel nō percipiātur amplius noxiæ esse, vel à natura statim sine externo auxilio, expugnētur ac deleātur, à causis suis adhuc totē pendēt. Quis porro neget, tales affectus aptissimè in eorum numero, qui fiunt, reponi? Si à verè fientibus plurimū discrepāt, id quod palām verū est, in hoc saltem conueniunt, quod nō simpliciter esse censerī possunt. Quod enim per causam suam est, non simpliciter, ac seipso est, sed alio. At verò quod verè est ac absolutè, id simpliciter est, alio ad subsistendum non indiget. Iam quæ simpliciter gignuntur, à causa gignuntur. Vt hæc à causa fiunt, ita illa per causam in corpore consistunt & conseruātur. Et sicut quæ verè & propriè fiūt, sublatis causis fieri desinūt, ita hi morbi, de quib. differimus, per remotionē causarū suarū in corpore subsistere ledereq; cessāt.

Sient 3. modi sunt fientū morborum recitati, sic 3. quoque factorū modi reperiūtur. Et primū quidem factus dicitur morbus, qui ablata causa in corpore pmanet, actio nesq; ledit. Secūdo, qui summū perfectionis ac magnitudinis suę gradū attingit, vt crescere amplius nequeat. Tertio factus quoq; dicitur morbus, q partes quidē suas habet subsistētes ac pmanētes, nō in ipso statim ortu suo p- cūtes, qd partib. motus cōtingit, sed tā leuiter exiliterq;

Factorū mor-
borū modi sunt
tres.

1

2

3

Qui fientes
 & facti morbi
 sibi apponatur

impressus est, vt aspersus potius quā infixus videri possit, ac ablata causa mox euanescat. Hic modus, factorū morborū non differt à tertio modo fientium. Eadem vtroque res præcisè diuersis exprimitur verbis. Ac primo modo fientium, hîc tertius factorum ita opponitur, vt terminus opponitur motui. Priores modi factorum quomodo cum modis fientium, vel concordēt, vel discordent, per se notum est: nec iuuat ea notitia propositam nobis causam. Si cui libet pauciores factorum ac fientium modos ponere, cum eo non certabimus, modò rerum discrimina non confundat.

De primis duobus fientium morborum, siue modis, siue speciebus nulla est apud medicos puto, controuersia. Siquidem nullus dubitare videtur, quin omnes omnino morbi simpliciter fiant, & iam facti incrementum capiant, cuius ratione fieri etiam dici possunt. De tertio genere dubitare nonnullos video, an, qui tales sunt, fientes appellari debeant ac possint. Ceterum si nū satis, quæ dixi animaduertisse existimantur. Perinde est, siue fientes, siue factos nominemus morbos, qui cū sua causa affertur. Iam enim monui, factos quidem eos esse, cū naturam ipsorum magis, quā artis medicæ propositum, finemque intuemur. Etenim cū actiones lædant subletere eos oportet. Quia verò non infixi, sed quasi aspersi sunt, & in superficie vix inhaerent, absque causæ efficientis præsentia mox extinguere eos necesse est. Et quia natura ad horum depulsionem, post efficientis causæ distractionem, nullo indiget externo præsidio, sed suis tantum viribus vtens, eos vel statim, vel paulò post abolet fientes potius, quā factos, nominare medici cum Galeno voluerūt. Quippe solos eos pro verè factis meritis habēt, qui post causæ expulsionē, remedia priuatim potestulant, hoc est qui non alienis, sed proprijs viribus in corpore inherēt. Et hætenus quidē de nomine est cōtentus.

Verè facti
 morbi quinam
 sint apud me-
 dicos.

DE CAUSA MORB. CONT.

11

Quod si quis tales nullos inueniri contendat, is non de nomine, sed de re litem nobis mouet. Super hoc igitur non nihil dicendum nobis erit. Porro non opus esse arbitror multis probare, quod in omnium hominum versatulis oculis, seque inspiciendum & cognoscendum vltro cunctis exhibet. Quis quæso est, qui non aliquando, imò frequenter admodum, quasdam febres, vt tertianā, quar-
tanam, synochum, ardentem, vnā cum suarum causarum eiectione subito extingui conspicatus sit? Ego sanè in me ipso, dum continua tertiana, in qua tamen *ἰσχυρά* non admodum animaduerti poterat, laborarem, exper-
tus sum. Hæc cum me dies totos quinque cum dimidio grauitè affligeret, octo die sexta vehementi rigore, post aliquot horas vnā cum copiosissimo sudore ita extincta solutaque fuit, vt per totum octiduum præter corporis debilitatem, qualis cernitur in neurris, nihil prorsus mali perciperem. Rediit ea die 14. (Hic sextæ iudicium infidum esse, in me prius experiri, quàm in alijs obseruarem, coactus fui.) & mox 17. per sudorem paulò minus copiosum, causa excreta, integrè similiter iudicata fuit. Idem hoc po-
tèa infinities in Italia cum in hac febre, tum in alijs putri-
dis contingere vidi. Et apud vos nullus est Medicus, scio, qui non tam crebrò conspexerit, vt nec negare ausit, nec in dubium reuocare possit.
Apud nostros, vbi rariores visuntur crises, (causas hu-
ius rei alibi exponam) non tam totius febris, quàm parti-
cularium paroxysmorum solutionem declarare soleo. Profectò in singulis penè tertianæ febris exacerbationi-
bus, post exortum sudorem, febrilem paroxysmum soluū-
cernimus. At soluitur ideo, quia putris humor à quo ac-
cendebatur, excernitur. Ac eo excreto, tantisper homo
est sine febre, dum alius humor aceratur, qui similiter
purefcens febrem redintegrat. Quam, rem luculentè ad-
modum Galenus in 2. de Feb. differ. capite vltimo, ligno-

Febres putri-
das ablati cau-
sis tolli.

In Germania
crises non tam
crebre sunt ac
in Italia.

rum & flammæ exemplo declarat. Quemadmodum, inquit, flamma, dum ligna habet, quibus foueatur, permanet, deficientibus autem lignis, extinguatur, ita febris, quamdiu humores putridi in corpore ardent, ipsa quousque perseverat, ubi dissipati sunt, statim evanescit.

Haud absimilis ratio, est aliorum quoque morborum, qui per circuitum repetunt, ut epilepticarum convulsionum, & similibus. Etenim hic etiam humore ex cerebri ventriculis expulso, ad se redeunt homines aliquando subito. Certè medici opera non indigēt in hac parte. Nec in talibus solis ita res habet, verum in instrumentalibus, prope cunctis, in calculo vesicæ, in obstructione, in eo vesicæ affectu, cum nimium distenta urinam reddere nequit. In priapismo, cum scilicet spiritus flatuosus, colem præter naturam distendit, est res adeo manifesta, ut vehementer non mirer tantum, sed etiam obstupescam, cum dubitare quosdam adhuc video. An non flatus in hoc membrum ingruens, extensionem eam efficit? An non idem abiens, membrum naturæ suæ restituit? An non aliud flatus distendens, aliud ipsa est distensio? Certè non minus hæc differunt, quàm ambulans ab ambulatione, ædificans ab ædificatione, scribens à scriptione differt.

Testimonia
Galenī citantur.

Ceterum quia exemplis res abundè declarata est, eandem Galeni testimonijs confirmare convenit. Neque hic repetere multa volo, sed loca tantum indicabo. In lib. de Loc. aff. cap. 2. & 3. apertissima legimus testimonia. In libro 4. Meth. Therap. cap. 3. in fine, in lib. 8. cap. 1. & 2. & postremo. In lib. 10. cap. ultimo. In lib. 11. cap. 2. In lib. 13. cap. 2. In lib. 2. Aphor. 22. In libro contra Iulianum capite, nisi fallor, 6. In lib. de Opt. sect. cap. 23. & 25. & alibi sæpius. In omnibus istis locis alterutrum à Galeno apertè affirmatur, nempe vel ablata causa morbum auferri, vel sientes morbos appellari, quicumque à sua causa in corpore conservantur: factos autem, qui absque causæ subsidio perseverant.

rare in eo possint. Profectò qui putridas febres non plerumque cum suis causis abigi nouit & concedit, Medici nomine haud est dignus nominari. Qui easdem fientes uocari à Galeno, & Hecticis atq; Ephemeris, vt factis febribus, opponi nescit, non indignus fortè sit, qui ex medicorum scholis explodatur: præsertim si admonitus intellegere nequeat. Qui febres esse atque *δαίμονας* dubitat, is aut nunq̃ tali febre laborauit, aut 2. tantum febrium species statuit, aut planè *ἄμυστος* est, nec quid dicat, nouit.

Galenus locus
ex I. Prorhet.

Sed istis omissis, alium ex Galeno locum adscribam valde illustrem, ex I. Com. in lib. Hip. Prorhet. vbi sic scribit: Cum aut hæc alterant quidem solida corpora, sed nondum alterauerunt, simul vt vacuata sunt, solidorum quoq; alteratio cessat, interdumq; die vno, interdum verò citius etiam ad naturalem redeunt habitum: nempe cum affectio fit, & nondum facta est, separata ipsam efficiente causa, breuiter sedatur. Si verò completa ea fuerit, etiam si vacuata fuerint humida, quæ affectionem procreauerint, nihil in sanationis ratione amplius existit. Simile quippiam in lignis ipsis contingit, quæ proximè mediocrè ignem apposita sunt, calefiunt siquidè valde, sed nondum inuruntur. Quæ si prius ab igne separaueris, quàm accendi inuriq; incipiant, celeriter contracta caliditatem exuunt deponuntq;. Si verò tantum in se exceperint, vt inuri incipiant, etiam si ab igne tollantur, nihilominus inuruntur, & ceter. Eiusdem huius uerbi paucis meminit in I. cap. lib. 8. Meth. medendi, discrimen indicans inter *ῥέσις* & *ἔξις*.

Hic locus pulchrè nō hoc modò probat, nempe morbos quosdā, ablata efficiente causa, mox per se perire & occidere, sed & illud nobis apertissimè demonstrat, omnes morbos fientes appellari posse, dū completi nō sunt. Completi aut sunt, qui & facti dicuntur, videl. qui ablata causa nihilominus in corpore perdurant. Ligna possunt ad ignem hactenus calefieri, vt si manib. contrectare velis, ma-

nū lādant Hanc tamen caliditatē adhuc fieri dicit, quā
remoto igne mox euanescit ac perit. Atq; in hac putre
de febris exemplū est. Cū verò iam vri incipit, tunc ce-
ram remorū ab igne vitur, atq; adeo in cinerē, nisi pro-
hibeatur, vertitur Hic hecticæ febris exemplum elucet.
Explicat postea eandem rem pluribus adhuc verbis.

Quod si obijciatur mihi hoc loco, Galenum non di-
cere, quod caliditas ligni, statim ac ab igne amorum
sit, extingatur, sed sæpe vno die pōst, sæpe tempore bre-
uiori exoluatur siue euanescat, non multū id me mo-
uerit Etenim febres putridæ post humoris putridi extra-
ctionem plerumque subito toluuntur, vt quotidiana do-
cet experientia.

*Cur putrida
causa expulsa
extinguantur.*

In causa est, vt suprā indicaui, quod natura & virtus
corporis longē validius agit, quā in ligno partes non
dum calefactæ agere queant. Quare mirum nō est, quod
hic calor tardius, ibi autem celerius extingatur. Illud
nosse sufficit, & quod ita fiat, & quod tales affectiones
fieri adhuc dicantur Galeno, quantumvis re vera iā exi-
stant, non simpliciter & propriē fiant. Quæ namque
simpliciter fiunt, ea nondum sunt, nec lādere possunt.

Quæ paulò pluribus verbis Galenus in proximē cita-
to loco expressit, eadem cōcisius & obcurius in lib. de
Locis aff. capite 2. & in principio libri 3. eiusdem operis
exemplo ignis, aquæ frigidæ, niuis & rei contundentis
proposuit ac declarauit. Si loca inter se ista conferre vo-
les, nihil arbitror præterea desiderabis. Sanè si omnibus
alijs Galeni operibus careremus, & vnicum de inæquali
intemperie libellum haberemus, de proposita causā ta-
men dubitare non possemus. An non apertis & clavis
verbis in eo dicit, febres tam diu fieri, quam diu sentiun-
tur, hoc est, quam diu dolorem pariunt? Porro dolorem
efficiunt, dum natua aliquarum partiū temperies cum
vitiosa morbosaque pugnat. At illas ipsas intemperies
inæqua

inaequales, quæ in putridis actiones tanta violentia lædunt, febres esse existentes iam, non simpliciter absolute fieri, certo certius est. Quare non est, ut pluribus hanc rem, vel exemplis illustrare, vel argumentis comprobare studeamus.

Postulat iam propositi nostri ordo, ut morbum, qui vere ac simpliciter fit, morbum non esse ostendamus.

Morbus vere ac simpliciter fiens, non est morbus.

Facti huius instituti que causa ista sit, quod præsens disputatione dilucidabitur magis, & quod Præceptor noster in talibus ferè solis coniunctam causam quærere videtur. Quanquam si rem penitus considero, aliud ipsum sensisse mihi persuadeo, quàm verbis expresserit. Et nisi unus atque alter locus impedirent, haud cunctarer affirmare, ipsum perfiensem morbum intelligere non vere sentem, sed eum de quo tam multis iam disserui. Et enim Galeni testimonia, quibus suam fulcire & communi sententiam tentat, non de alio accipi possunt. Sed de hac re aliquid positea iam quod probandum suscepimus ostendendum est. Atque ex multis argumentis ea tantum adferam, quæ aperta sunt, & quibus maximè proprium declaratum demonstratumque iri confido.

Omnis actio fit ab aliqua causa, quæ actu & re vera existat. Non enim intelligi potest, quomodo, quod actu non est, actionem edat. Ita namque ad agendum res omnes comparatæ sunt, sicut ad ipsum esse ipsarum. Quæ igitur re ipsa non est, sed solum potentia est, non potest aliter agere quàm potentia. Non igitur iam agunt, sed possunt agere, ubi scilicet ad actum perductæ fuerint.

Cæterum morbi omnes agunt aliquid, hoc est, actionibus corporis incommodat. Nisi enim hoc faciant, ne morbi quidè dicendi fuerint. nā si millies alteratū corpus cogites, inquit Galen. nulla aut ex eo actio læsa deprehendatur, nunquam tale corpus morbo aliquo affectum dicetur. Quod sic manifestū fecit. Omnes desiderat morbo-

Cur à morbis
liberari cupia-
mus.

Omne factū
est terminus
motus.

Dispositio est
terminus mo-
tus.

Motus quid
sit.

rum solutionem ob eam solam causam, quòd actiones offendunt. Solam etenim hanc inoffensam cupimus. Et quod actionē nullam offendit, hoc ne auferri quidē à nobis desideramus. Ergo cū à morbis liberari omnes velint, certū est morbos actiones lædere. Sunt ergo perfecti & iā existentes actus. At quod sit non existit: ergo primo modo, & propriè fiētes morbi, morbi nondum sunt.

Præterea quòd actu est, id factum est. Quod factū est, minimè fit. Nam omne factū non est motus, sed motionis terminus, nisi forrè contra omnē rationem & philosophiam motionis motū admittamus. Quamobrè certum est, facta omnia, quatenus facta sunt, non moueri. At quicquid fit, quatenus fit, mouetur: ergo quæ sunt, non possunt esse actu. Totam namq; naturam habent in successione quadam & alteratione. Morbus ergo fiens actu non est. Quòd si re vera nondum est, ne lædere quidem poterit. At quæ nō lædunt, pro morbis cēseri nequeunt.

Omnis morbus ex Galeni, & omniū præstantium medicorū sententia dispositio quedā est *diagnosis* vel *prognosis*. Iam certum est, dispositionē omnē factam esse. Est enim partium quidam positus: ergo partes actu adesse cōuenit. Quæ partes habent simul subsistentes, vt inter ipsas dispositio intelligi queat, ea certè verè non fiunt, sed facta sunt. Differunt enim motus, & motus terminus. Est porrò dispositio nō motus, sed terminus motionis. Unde non potest fieri. Cū ergo morbus sit dispositio, motionis est terminus, adeoq; factum quid, non fiens erit. Fient hæc manifestiora, si quid sit motus consideretur.

Aristot. motum sæpe definiuit, semperq; docuit, nec potentiam, nec priuationem, nec actum simplicem, sed imperfectum actū esse, siue actum mobilis, quatenus est mobile, quod perinde est ac si indefinitū quoddam esse dicas, quòd, vt ipsemet Aristot. scribit, neq; ad potentiam neq; ad actum rectè referas. Quare quod mouetur, quod

tenuis mouetur, nec potentia est, nec actus est simpliciter, sed tantum actus perfectibilis seu mobilis. Atque hoc nil est aliud, quam mutationem esse siue passionem, quæ ab agente in rem patientem proficiscitur. Motus ergo, quatenus est motus, nihil agit, sed agens per motum agit, siue motum in passio efficit. Porro quod verè fit, id moueri certum est. Quare nec potentia. i. nec verus actus. Morbus autem actus est simplex, seu perfectus, quatenus est morbus. Eatenus autem morbus est, quatenus actionem aliquam lædit, non quatenus fit. Quatenus enim morbi fiunt, *τὸ ἀλγὲν* seu *τὸ ἀλγία*, id est passiones, non morbi appellantur. Quapropter non poterit morbus, qui verè adhuc fiat, morbus nominari aut esse.

Non nescio quid obijci nobis hinc possit: non mirum esse, si, quod fit, actionem ledere dicatur, cum vniuersa talia partem factam obtineant, partemque futuram. Sanè aduersarius præceptoris nostri id ex omnium, ut ipse quidem ait, sententia asserit, nempe ea quæ fiunt, quatenus fiunt, partem factam, partemque futuram continere. Quinetiam addit Præceptor tertiam partem, quæ sit in successione partium, & alteratione. Quod si fieri non est aliud quam moueri, non video, quomodo in eo quod fit, pars facta queratur. Nam quod in motu factum est, id potius corruptum vocet quam factum. Si factum aliquod ponatur, statim sequetur actu esse. Non igitur, quatenus tale, mouebitur aut fiet; quod enim fit, mouetur.

Cæterum motio non est extrema seu vltima, seu facta, sed media quædam perfectio rei, quæ mouetur: non quatenus partes iam perfectas aut factas vllas habet, sed quatenus perfectibiles retinet. Non enim quod mouetur secundum id, quod habet, mouetur, sed secundum id, quod deest. Omnis namque motus propter indigentiam fit termini, hoc est, eius rei, quæ per motum acquiritur. Sic perfectio domus, quatenus edificatur, non est forma domus totius, vel

In fiente, quo ad fit, pars nulla facta est.

Motus est media rei perfectio.

partis alicuius iam factæ (nam iuxta hanc nō ædificatur amplius, sed ædificata est) sed ædificatio. Cunctæ motus partes non sunt, nisi quamdiu fiunt. Cum primum factæ sunt, non existunt. Quod post motum relinquatur, id non est motionis pars, sed terminus indivisibilis, quem corporis moti ultimam perfectionem, seu diathesin, seu formam appellamus.

Termini mo-
tus per se non
fiunt:

Patet autem hos terminos siue dispositiones, nec per se fieri, nec secundum has rem ullam moveri. Qui eas fieri existimat, is aut loquitur parum recte vñtateq; aut quid sit motus nondū perspicit. Haud equidem scio, an hæc recte comprehendi animo à quoquam possint, qui non prius, quid & quotuplex sit diathesis exactè percognoverit: tamen si ab Aristotele eiusdemque interpretibus in 7. Physicor. diligenter sint exposita. Equidem quibusdam motus, termini isti repente existunt: ipsi autem non moventur, aut fiunt propriè. Essent enim motiones. At sicut fieri non potest, vt ædificatio cum forma domus ædificatæ, idem sit aut fuerit aliquando, ita res in cæteris quoque omnibus habet. Essent dum fierent, & fierent dum essent: quod vel cogitare absurdum foret. Altero præsentē, desinit alterum, tempore simul nūquam sunt: quod necessariò fit in illis, quæ idem sunt.

Omne fiens,
quoad fit, mo-
uetur.

Ex dictis planum est, omne fiens, quatenus nimirum fit, moveri, ac nihil habere facti, sed partim esse, potentia scilicet, partim non esse, actu scilicet. Quòd si esse aliquo modo vrgeas, nempe successione, vt sunt motiones, bene fatebor: modò per illud esse nil aliud intelligatur, quàm fieri. Fieri autem, vt expositum est, est potentia esse duntaxat, non actu. Si actu esse contendas: non ita tamen actu esse censerī poterunt, vt iuxta hunc agere possint, sed actu passiuo, iuxta quem pati, id est, perfici moverique possint, vt ædificatio. Ergo cum, quod fit, actu actiuo, vt sic vocem, minimè sit, ideoque agere nequeat.

Mouet

(Mouens enim actu esse oportet, ait Aristoteles in 9. Metaphys.) manifestum est, morbos fientes, qua tales sunt, actiones non lædere, adeoque morbos non esse. Hinc argumenta facile vtrò citroq; adducta dissolui poterunt.

Huc vsq; solidè, nisi fallor, demonstraui, morbum simpliciter fientem, nullum esse, propterea quòd talis nondum sit, ideoque actionem nullam lædere possit. Qui hoc pacto fit morbus, motio quædam ac via est ad morbum, non verè morbus. ἐστὶ δ' ὁ δὲ γενέσθαι κίνησις, ait Aristoteles in suis Metaphys. ἀλλ' ἡ γενέσθαι, id est, Non caliditas, sed calefactio motus est. Similiter ferè passim Galenus, nominatim verò 2. Meth. cap. 3, alterationē, ad quam qualitas aliqua sequitur, viam ad eam qualitatem nominat. Sic & nos non alterationem corporis, quæ motus est species, sed dispositionem, quæ alterationē consequitur, eiusque terminus est, morbum esse vocarique posse asseueramus. Nam terminus motionis non sit, vt dictum est, sed quodam mutato, in instanti existit. Quòd quomodo fiat, is facile intelliget, qui, quæ de Diathesi disputata nobis sunt supra, commodè recteque percepit.

Quæ Præceptoris nostri sententia in hac re fuerit, vix dixero. Equidem discrimen ipsum inter fieri & fieri ponere puto. Non enim mihi persuadeat aliquis facilitè, ipsum, quæ dicta nobis huc vsq; sunt, aut non vidisse, aut non considerasse. Huc accedit, quòd tertianam febrem, aliasque tales, quæ cum suis causis ex corpore abeunt, fientes cum Galeno appellat. Vix credere possum, ipsum non vidisse, quòd non simpliciter fiant, sed existant ac agant: siquidem non perseuerantiā in corpore, sed naturam eorum spectemus. Et sanè ita plerunque loquitur, vt nō aliter intelligi voluisse existimari possit. In eo mihi delinquere non nihil, aut minus rectà ad scopū contendere videtur, quòd de talibus aliquando sic loquitur, ac si propriè fierent. Deinde quòd ab ipsis quatenus in ge-

Morbus propriè fient, est via ad morbū

neratione seu fieri sunt, actiones lædi opinatur. Postremo quod facti eos aliquid habere negat. Quanquā hæc etiam excusari posse putem. Nos eosdem fieri dicimus, cum leuem earum impressionem adhæSIONemq; consideramus, propter quam instar eorum, quæ re vera fiunt, cum suis causis delentur. Eosdem rursus factos dicimus, cum non vnde dependeant, sed quæ ipsorum sit natura, & quid in corpore efficiant, æstimamus.

In omnibus tribus summis morbi generibus est causa coniuncta.

Ratio & dispositio cœptę disputationis flagitat, ut iam in omnibus tribus morborum summis generibus causam coniunctā inueniri ostendam. Sumam aut in initium ab instrumentalibus, inde ad continui solutionē descendam, & per hanc ad intemperiem deueniam. Qui, quæ supra de Causarum morborūq; differentia dixi, meministi, is nullo negotio, quæ hîc dicenda sunt, percipiet. Dixi ergo causas quasdam ita naturę conuenientē corporis nostri constitutionē apparatusue deprauare & corrumpere, ut id totum, quo eam deformant, secum auferant necessariò ex corpore, cum auferuntur ipsæ. Lædunt namq; talibus accidentibus seu qualitatibus, quas nec deferere possunt, nec alijs cōmunicare corporibus, sicut ignis calorem, aut nix frigus propinquis rebus cōmunicat. Vnde necessariò sequitur, tales causas ita suo abitu morbos seu vitiosam constitutionem, quā sua præsentia genuerāt, auferre, sicut eandē accessu suo pepererāt. Hoc in genere sunt quæcunq; vel magnitudine, vel numero, vel lentore & copia seu crassitudine, vel situ, vel alijs cōsimilib. qualitatibus seu accidentibus. naturalem constitutionē permittant ac variāt. Nullus, arbitror, tam est iners atq; iudicij expers, ut credat, prædictas qualitates se multiplicare, & in vicinis corporibus sibi aliquid simile generare posse. Quamobrē dubitari nequit, quin causæ, quæ hoc pacto naturalem *κατασκευά* vitiant, id omne secum abducant quo corpori, cum præsentibus essent, nocebant.

Magnitudo, numerus, figura, &c. nō promouent se ad vicina corpora.

Porro quæ hoc pacto actionibus incōmodant, eæ instrumentorū conformationem, sitū, numerum, magnitudinem corrūpunt ac mutāt. At verò in hisce mutatis consistit morborū instrumentalium natura. Quoties igitur accessione humoris aut substantię partium numerus aut situs mutatus est, nec aliud malū præterea, vt in temperies aut apertę continui solutio cōiungitur, certū est, eiusdem substantiæ detractioe numerū aut sitū par ti naturalē restitui. Nam aut nō illis rebus læsit, quas secum abstulit, siquidē ea ablata, morbus nihilominus cōsistat, aut simile quiddā sibi generauit. Vtrūq; cū fieri nequeat, certū est, ipsius abitione morbū interīssē, quē sua accessione præcreauerat. at hoc est cōiunctā esse causam. Vt speciosa magis res fiat, exemplo declareſ numerorū.

Corpora quatuor (exempli gratia) mēbri alicuius suo modo certo disposita, suam quandam faciūt diathesin. Quòd si vel addas his aliud corpus, vel detrahas, necesse est cū numero dispositionē eorum variari. Si quod adieciſti, cæteris nulla in re mutatis, iterum adimas, priorem relinqui dispositionē omnino videbis. Similiter res habet, cū, quod detraxisti, reposueris. Quinetiam si quatuor illis corporibus nec adimas, nec addas aliquid, sed vel vnum tantū, vel plura loco parumper suo moueas, mox aliam ex permutato situ dispositionem apparuisse cernes. Cū primū verò in pristinum locū suum, quod dimoueras, reposueris, in eodem momento prima aderit dispositio. Qui in corpore ista nō potest imaginatio- nementēque comprehendere, in externis rebus consideret quibus suis. Cum militibus loquatur, vt quātum in eomomēti sit ad vincendū, intelligat, si acies aut quadra ta, aut lunaris, aut alia figura instructa sit. Quia res per se valde est clara & omnib. obuia, nolo in ea declarāda esse lōgior: sed morborū exemplis potius illustrare conabor.

Accidit nonnunquā, quod & ego vidi, vt vrinæ copia,

*Vrina propter
nimiam uisicā
distensionem
supprimitur.*

*Causæ coniun-
ctæ apud Gale-
num adumbra-
tio.*

cum scilicet aliquam ob causam retenta est diutius, vesica adeò extendat, vt contrahere se pro more, urinamq; propellere nequeat. Qua vel tota, vel ex parte solum aliqua vacuata, officium suum perinde facit, ac si nihil vniquam mali passa fuisset, hoc est, pristinae ac naturali dispositioni statim redditur. De colis extensione à flatu supra mentionem feci. An, cum ista membra modo commemorato ab vrina & flatu distenduntur, constitutione non habent vitiatam? Certè actiones eorum læduntur, cum sic afficiuntur. Caterum actio omnis læsa profici- scitur à vitiosa corporis constitutione, vt à vera, propria & immediata causa: Ergo morbo tunc affecta erant. At propter materiam distendentem deformata ipsorum erat constitutio: & hac abeunte, ad naturalem suam constitutionem continuò redierunt. An ergo vrina & flatus non dicendæ sunt coniunctæ horum morborum causæ? At ipsis præsentibus morbi aderant, eisq; recedentibus morbi quoque confestim euanescent. Jam quo tangente afficimur, & quo nō amplius tangente cessat affectus, id causam illius affectus fuisse, omnes homines, teste Galeno, asserunt.

Similis est ratio cum naturalis membri alicuius cavit- tas occlusa est à substantia quapiam. Vesica naturalem habet conformationem ac dispositionem, per quā contrahi & collabi tunicę ipsius possunt, atque humorem in se contentum per meatum ad hoc à natura factum exprimere. Cum in eius cavitare lapis continetur, permu- tata est hæc interior ipsius dispositio: vnde nec similiter vt antè potest contrahi, nec pari felicitate urinā per col- lum propellere. Hoc demto, adest prior dispositio, nec minus aptè urinam contractione & collapsu tunicarum exprimit omnem, quàm ante lapidis ortū faceret. Idem lapis, si ad meatus ostium, per quem vrina excernitur, co- stiterit, exitū urinæ obstruendo prohibet. Etenim dispo- sitio

sitionem meatus, quem apertum & sine tali obice natura creauit, viriat & permutat. Ipso amoto, si nihil aliud mali accessit, statim vrina liberè excernitur, & naturalem cōformationem meatus obtinet, & quidem in instanti. Nulla namque diathesis fit, sed quibusdam mutatis, in momento existit, vt suprà expositum fuit. Non alia est ratio, si venæ aut alius partis cauitatem lentus humor obturet.

Diathesis nulla fit.

Sed quoniam hærere hîc aliquos video, copiosius & planius ista me exponere oportet. Cogitetur crassus lentusque humor in cauum aliquem locum ea copia colligiti, vt meatum ibi, quem apertum esse conueniebat, claudat. Quæritur huius obturationis siue occlusionis causa efficiens. Alij quidem humorem hunc causam concedunt, (nihil enim adest, quod pro causa statuere possint, præter hunc ipsum) sed formalem causam asseuerant, nõ efficientem. Alij causam efficientem & conseruantem eundem esse dicunt, atque etiam coniunctam causam.

Efficiens obstructionis causa que sit, quæritur.

Qui priorem sententiã tuentur, nõ negant, quin idem ille humor, dum ad meatum conflueret, efficiens causa obstructionis esset, dum ea fieret. Cũ primũ verò meatus obturatus penitus fuerit, non efficientem amplius aut conseruantem obstructionis causam, sed formalem potius, imò ipsammet esse obturationem aiunt. Et ne sceleretiorum eos hîc sententiã abscondere opineris, (haud enim nescio, ista posse in abstrusiore quodam sensu vtunque excusari) hoc argumento nituntur.

Omnis morbus est quiddam permanens. Quippe affectus est, siue diathesis. (Non hîc audeo dicere, qualitatem esse permanentem: nam & substantiam esse interdum videtur sentire) At obstructio actionem lædens, est morbus. Ergo est quiddam perseverans. Iam quod permanens est, non pendet à causa efficiente. Hoc enim illorũ est proprium quæ fiunt, non eorũ quæ facta sunt. Ergo ne obstru-

ctio quidem à causa dependet. Porro constat obturationem meatus, humore illo præsente constitui, & eodem remoto remoueri. Quare alterutrū faciendum sibi viderunt, vt aut obstructionē morbum esse negarent, aut humorem ipsius efficientem causam inficiarētur. Prius cum fateri neq; auderent neq; possent, posterius elegerunt, ac formalem causam, siue ipsammet obstructionē esse dixerunt. Debebant isti meminisse vel Aristotelis significata *Alge Jecoris*, exponentis, & nullam mentionē substantiæ facientis, vel certè Galeni, alterationem, quæ ad permanentem dispositionē deuenerit, actionesq; lascit, morbos esse affirmantis. Quis tam est vecors, vt ne sciat, alterationem non fieri vnquā substantiam? At humor obstruens est substantia. Nec terminus alterationis substantia est: versatur enim hæc inter qualitates, quæ citra idem subiectum fiunt. De mutatione aliter reshabetur nec huc transferri poterit.

Sanè absurdissimè errare, qui ita sentiūt, videntur: Humorem lentum, interea dum ad locum aliquē confluit, eumq; obturare incipit, obstructionis causam efficientē statuunt. Mox vbi idem meatum totum obturauit, obturatūq; seruat, nō amplius obturare ipsis dicitur, sed iam ipsamet factus est obturatio. Vnde, quæso, hanc acquirit metamorphosin humor, vt idē in sua natura permanens ex effectore mox ipsa res effecta fiat? Quis absurdiora vnquam audiuit? Nihil in ipso mutatum fingi potest, præter situm. Fecit igitur situs mutatio, vt quod paulō antè efficiebat, illud ipsum idem manēs factū sit. Et ista quidem mutatio situs accidens eiusmodi est, quod mutare naturam ipsius non potuit. Iam certū est causas efficientes à formalib. siue à formis, quas efficiūt, discretas esse. Sicut non potest causa illud ipsum esse, quod fecit, hoc est, ipsemet effectus, ita non potest efficiens fieri forma quæ effectus quidam est ipsius. Loquor de efficiente & for

Alteratio non
fit substantia.

Humor ob-
struens non est
obstructio.

DE MORB. CAUSA CONT.

35

forma ab eo effecta. Nō enim nescio, idem diuersis com-
paratum, formam esse posse atque efficiens. Hoc dico,
non posse efficiens hoc ipsum fieri, quod efficiebat. Id
perinde est, ac si scriptorem nō mox ipsas literas, aut sal-
tem ipsam scriptiōnem fieri dicamus.

Fefellit eos, puto, paralogismus iste: Obstructio est ex-
tergenda. Sic enim Galen. aliquādo loquitur. Humor est
extergendus, id quod notū est: Ergo humor est id quod
actionem lædit, siue ipsamet obstructio. Hinc obstruere
humorem impactum dicunt: at obstructionē facere aut
conseruare negant. Quasi verò aliud significet obstrue-
re, quā obturare & claudere. Iam quis neget, claudere
idē esse, quod occlusionē efficere? Nec aliud *ἐμφορῆσαι*.
Græcis notat quā obturare seu claudere. Videntur illi
sanē obstruere pro eo ponere, quod est actionē impedi-
re, si enim colligūt. Humor obstruit: ergo est obstructio.
Similis omnino est & hæc oratio. Implet, ergo est imple-
tio. Vinū inebriat: ergo est ipsamet ebrietas. Pecunia lo-
culos distendit: ergo est, ipsamet loculorū distensio. Me-
dicamentū procurat, vel adfert, vel efficit sanitatē: ergo
est ipsamet sanitas. Quis hīc eos non admiretur? Quod
claudit ac agit aliquid, necessariò est ab eo distinctum,
quod efficitur, nisi efficientem causam effectum esse pu-
temus: quod longè est absurdus, quā vt refutari debeat.
Cum Gal. dicit. obstructionē esse extergendā, non id sen-
sit, ipsam meatus occlusionem extergi posse, sed humo-
rem in farctū: quo exterso, obstructio soluta sit. Sic febrē
iugulasse, in Methodo dictus est. Sic quisquis causas tol-
lit, cū quib. necessariò morbus vnā tollitur, morbū sustu-
lisse dicitur. Sic putridas febres vacuādo tollimus aut cu-
ramus. Nec cum sic loquimur, nos ita aliquis intelligit,
ac si ipsam febrē, non ipsius causam vacuare tētaremus.
Certè Gal. crebrò admodum humorē in obstructis par-
tibus infixū, per vrinas & alia loca educere iubet. Quod

Obstructionē,
esse extergen-
dam, quomo-
do dixerit Ga-
lenus.

Nullus morbus
proprie uel
per aluum, uel
per urinas po-
test euacuari.

si non potest per urinam aut aluum morbus ullus proprie vacuari, non erit humor obturans ipsa obturatio. In lib. de Constitut. artis medicæ cap. 17. sic scribit Galenus: Τὸ ἀσφορῆν ὃ τὸ φλεγμαῖνον, ἐστὶ μὲν, δητὰ καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς τῆ νοσήματι ἐνδείξιν ἔχον. Quod si argumentum valet, quod de extersione humoris infarcti adferunt, probabimus ex his verbis simili argumento: Particulam phlegmone affectam, non impactum sanguinem, per hælitum digerendam, ideoque non phlegmonem, sed ipsammet partem phlgmone affectam, morbum esse. Hoc saltem videre debebant, in secunda figura utramque summptionem non ponendam esse affirmatiuè. Sed istis omissis, rem ipsam explicemus potius.

Nulla actio corporis nostri lædi potest, quantisper instrumentum, per quod ea edit, omni vitio caret. Minime opus esse iudico, ut hoc multis probem: Nam si omnis actio ab instrumenti constitutione editur, certo certius est, lædi eam non posse, instrumento non læso. Siquidem Galeni testimonium requiris, ubiq; inuenies. In 2. Meth. vix aliud agit. In 1. de Loc. affect. fusissimè hanc rem exponit. Distributio sanguinis per venæ cavitatem est quædam naturæ seu corporis actio. Non ergo impediri ea poterit, nullo eorum læso, quibus ad hanc peragendam opus habet. Ponantur cætera omnia rectè habere, & sit sola cavitatis venæ ab humore crasso obturata. Quæro iam, an in vena aliud ab humore mutatū sit, quàm cavitatis? Nil aliud mutatū esse posuimus, id quod frequenter euenire, nemo sanus temerè negabit.

Cum ergo hîc in venæ constitutione sola conformatio sit deprauata, sola hæc distributionem impedit primò & per se. Iam quis nescit, humorem non esse vel cavitatem, vel cavitatis obturationem? Hæc enim, sicut & cavitatis venæ, qualitates sunt, & in vena, ut in subiecto insunt. Humor autem nec pars, nec accidens siue qualitas

litas est venæ, multò minus in ea, vt in subiecto, inest. Nam cum substantia sit, necessariò fateri nos oporteret, substantiam in subiecto esse, quod, præterquam apud stoicos, apud omnes omnium seculorum doctos homines inauditum fuit. Ex quibus manifestè patet, non humorem, sed cavitatis impedimentum, actionem hanc primò, & per se impedire.

Interrogandi sunt huius opinionis assertores, num obstruens cavitatē venæ alicuius humor lentus & crassus, (qui iam morbus est factus ex ipsorum hypothese) sub quantitate qualibet, situ partium suorum quouis, & in loco alio capaciore morbus sit? Non affirmabunt, satis. Nam si humor paucus in ampla vena contineatur, nec obturabit eius meatum, nec sanguinis comiteum per eam impedit. Quare morbus tunc vocari non poterit. Idem humor, si in longum extensus instar pili aut filamenti per venæ cavitatem feratur, non conglomeratus, & in massam collectus sit, atque ob id venæ fistulam non claudat, rursus non poterit morbus censerī. Quòd si etiam aceruatim & erectus conglomeretur, nec in loco sit ita angusto, vt occupare sua substantia vel crassitie totum possit, rursus morbus non erit, dum sanguinis distributio læsa impeditaue non percipietur. Ergo fieri nulla potest ratio, vt humor, quoad est substantia, morbus sit. Quippe sub quantalibet copia, in quolibet loco, & quocunque modo partes eius inter se collocatæ sitæ, tunc essent, morbus esset ac nominari posset. Quod cum ne aduersarij quidem sint concessuri, manifestè liquet, non humorem esse morbum, quoad est substantia, sed quoad est tali quantitate collectus, & tali partium situ conglomeratus & dispositus. Deinde non in quauis vena aceruatus humor ille, morbus existimari ac nuncupari poterit, sed in illa dūtaxat, ita vocabitur, cuius internā cavitatem occupare totam poterit: ergo à certa quanti-

Humor non est morbus, quoad humor, sed quoad multus, crassus, lentus, hoc vel illo modo collectus in loco certo impactus est.

*Cur humor nō
sit obstructio,
sed obstructio-
nis causa.*

tate, certoque partium suarum situ id habet, ut morbus sit secundum hypothesin. Deinde si non sit hoc modo collectus & impactus in loco determinatæ magnitudinis, sed in capaciore vena comprehensus teneatur, non tantum morbus non erit, sed ne quidem efficiet morbum: in causa est, quod meatum non claudet. Quocirca necessarium est, ut non humorē dicamus esse morbum, sed cavitatis occlusionem, quam non claudit humor, quoad humor est: sed quoad tali quantitate, lentore, crassitie, situ partium in loco definito colligitur. Ex quo manifestè patet, non solum morbum non esse humorem illum, quo ad humor est, vel substantia, verum etiam causam morbi non existere, quoad humor est, sed quoad talibus qualitatibus ornatus est.

*Quid obstruens
humor ob-
struat.*

Humorem crassum ac lentum dicimus omnes, & quidem rectè, claudere & obturare. Idem nobis hæc significat in præsentiloco. Quæri igitur potest, quidnam obturet. An sanguinem distribuendum? Ita si respondeamus omnes idiotæ nos delirare iudicabunt. Dicent namque, id solum claudi posse, quod apertum sit, id solum obstrui obturarique posse, quod meatum patentem habeat. Addent, nec sensisse homines unquam aliter: quin imò nec locutos, utquam secus fuisse. Nec aliter Gal. loquitur, cum ubique dicat, corpora obstrui, meatus claudi, cavitates oppleri.

*Obstructioni
contraria est
apertio.*

Idem apertionem dicit contrariam esse obstructioni. Multo re non sanguis, sed meatus obstruitur ab humore. Multo minus ipsa distributio sanguinis obstruitur: hæc enim meatus nullum habet, sed est actio, quæ non est, nisi cum sit. Inquitur quidē hæc propter instrumenti conformationem deformatam, at non obstruitur. Sola ergo cavititas obstruitur. Non est ergo aliud obstructio, quam meatus secundum naturam aperti occlusio. Iam cum aliud sit quod claudit, aliud ipsa clausi corporis dispositio, non poterit humor ipsam esse obstructio, cuius existit causa solū. Ac quod

*Sola cavitās ob-
struitur.*

DE MORB. CAUSA CONT.

39

lapis & impactus humor causæ sint factæ obstructionis; non ipsamet obstructio, Gal. in lib. de Opt. secta cap. 23. tam clarè docet, vt nihil addi posse videatur. Ac non possum non vehementer admirari, cū cogito, ipsos humorem, confluentem causam ponere, cū affluxit iam, causam negare. Dum afflueret, potentiam tantū obstruebat, cū iam impactus vndiq; est, actu obstruit. Mirus sit artifex, qui mercatori persuadeat, pecuniam, dum in loculos inijcitur, hos distendere: mox verò vbi iniecta sit, ipsammet distentionem loculorū factam esse. Grauius certe tulerint, si ex substantia tam citò accidens fiat. Sed nimis multa fortasse, de absurdissima sententia disputo.

Illud potius monendum fuerit, nostra non multū hoc loco referre, siue humorem hūc (vel aliam substantiam obstruentem) efficientē siue conseruantē causam ponas. Nam efficientis causæ actio, ab actione conseruantis, nō re hic differt, sed respectu solū. Dum enim quod non est, efficit, efficiens dicitur; dū effectum conseruat, & conseruando effectiōnē continuat, conseruās appellatur. Sunt partes vnius eiusdemq; motus, quas obiectōrū & temporis ratione discriminamus. Quò sit vt non minus obstruere humor tunc sit dicendus (si quidem actionis naturam spectemus) cū totus meatus clausus est, quàm cū ex dimidio clausus esset, vel claudi tantū incepisset. Differentia in eo ferè est, quòd pars humoris, quæ prior affluxit, partem tantū meatus claudebat, cū collectus fuit totus, totum meatum occupauit. Similis penè ratio etiā in cæteris morbis est, quod ad discrimen causæ efficientis & conseruantis attinet. Ita ferè differunt, vt retentio & tractio Eadem namque facultas, quod ad se pertraxit apud sese retinet, vel hīdem, vel alijs instrumētis. Vtrum dicatur, nostra nil refert, qui duntaxat hoc habemus ostendere propositum, parum interesse, siue efficientem, siue conseruantem causam vocemus talem humorem.

*Conseruantis
& efficientis
cause differen
tia.*

*Morbus non
est substantia.*

Ergo cum negare nequeant, humorem impactu tumorum & obstructionum causam esse, potius quam continentem concedunt, morbos quosdam substantias esse dicunt, contra receptam omnium eruditorum hominum sententiam. Sanè morbus omnis est diathesis. At diathesis omnis est *τάξις*, ut ex Aristotele pariter & Galeno dicimus. Ordo autem & *τάξις* omnis est qualitas. Quare propter erit omnis morbus qualitas. Profecto parum scite facit, qui ordinem à rebus ordinatis non distinguit. At non minus inscite non faciunt, qui morbos, qui sunt dispositiones cum illis rebus, quarum sunt dispositiones, aut à quibus efficiuntur, confundunt. Quod si morbus aliquis est substantia: falsum est quod Galenus dixit in 2. Meth. eos consistere omnes in vitiata partium corporis constitutione. Erit etiam sanitas aliqua substantia: &

*Si morbus est
substantia, non
est ei contraria
sanitas.*

cum substantiæ nihil contrarium sit, habebit aliquis morbus sanitatem nullam contrariam, id quod omnes vel semimedici absurdum & falsum esse vident. Parum feliciter excusat errorem, qui relationes dicit esse morbos, quod nonnullos facere video. Etenim substantia nulla relatio est, tametsi in substantia nonnunquam fundetur: & omnis relatio est quædam qualitas. Nos cum eruditissimis omnibus dubitare non possumus, quin omnis *διαθεσις* & omnis *ἔκθεσις*, i. structura siue constitutio corporum qualitas sit. Certè Galenus aliter nunquam sensit aut docuit. Quinimò morbos accidentia esse, non corpora aut substantias, verbis disertis in principio libri de morborum temporibus ab ipso asseritur. Quam multis & variis argumentis idem hoc in disputatione, in qua contra Stoicos qualitates non esse corpora defendit, probentur non, qui aliquando eam perlegerunt. In ea cum purum corpus esse neget, & quidem rectè, obstructionem aut tumorem præter naturam corpora concedat, non existimo. Sic & phlegmonem tumorem appellat.

*Phlegmonem
sit à sanguine.*

lat à sanguine impacto generatum: & sanguine illo vacuato, membrum ad naturalem statum redire affirmat, quomodo cunque vacuatus sit. De impacto loquitur, non de cōfluente etiamnum, in locis omnino plurimis. Ratio similis est aliorum tumorum: nam & oedemata sic parit pituita in aliquo membro collecta, & flatuosus spiritus partes distendens. Quibus vacuatis, membrum ad naturalem statum redit: nisi aliud quippiam accesserit, vt intemperies, (huius enim nunquam obliuisci oportet, nos de talibus loqui solis: non cum alijs morbis coniungere) Sed quid est opus talia commemorare? An non ipsemet Galenus, tumorem definit esse *διάστημα*, id est, interuallum seu spacium? An erit aut esse poterit interuallum siue spacium, corpus aut substantia?

Non minus absurdè Relationes vocantur morbi, vt iam quoque dictum est. Sanè Aristoteles Relationem rectè ac verè negat, vel principium vel terminum motus esse. At omnis morbus est motus principium siue causa, atque etiam motus terminus. Cùm enim alteratio dispositionem permanentem attigerit talem, quæ actiones offendat, morbus dicitur esse. Res est positua, vt vocant, morbus, non in comparatione duntaxat consistit. Relationes autem in comparatione, & veluti imagines pingunt siue afficiunt. Accidit quoque rebus relatio absque omni sui permutatione. Quòd de morbo cum dici nequeat, quo pacto morbus fuerit relatio? Certè cùm ex sanitate pars permutatur ad morbum, aliter afficitur, quàm cū ad aliud refertur. Sed accidit istis hominibus, quòd Aristoteles Thesim defendentibus euenire ait. Nihil affirmare quantumvis absurdum & falsum verentur, tantum vt non errasse videantur *ἅπαντες ὅτι πάντες οὕτως, τὸ συμβαίνειν, ὡς ἀληθεὶς ἔχοντες δεῖχας*. Satis multis & euidentibus argumentis atque exem-

Morbus non est Relatio.

plis ostendi arbitror, in morbis instrumentalibus sapissimè, ne dicam semper, coniunctam causam inueniri. Etenim morbi isti nil sunt aliud, quàm deprauatæ corporis constitutiones, quas vel numerus, vel figura, vel magnitudo præter naturam aucta vel imminuta, vel denique mutatio situs peperit. At causæ, quæ solis prædictis qualitatibus aliquid cōmemoratorū vitiant, idem illud se cum rursus auferunt. Quapropter vt præsentia sua morbos efficiunt, quia horum aliquid in corpus inferunt, ita sua absentia morbos eosdem auferunt, quia illud ipsum quo morbum effecerant, totū secum abducunt, vt nullo ipsius vestigium relinquantur. At hæc erat continētis causæ definitio, sicut hodie de ea disputamus.

Morbi instrumentales facti sunt affectus, non propriè fientes.

Iam quòd tales affectus facti sint, non simpliciter fientes, quantumuis cum causā sua accedant pariter & recedant, tam est apertū, vt probatione non egeat: non apud te dico, qui iudicio & eruditione prorsus plurimis præstas, sed apud rudes. Quod vt pateat magis, exemplo rustico declarabo. Aliam esse domus dispositionē, quæ ex dimidio tecta est, quàm quæ tota est tecta, omnes rustici concesserint. Nec facilè rustico persuaseris, istam dispositionem fieri, non aut factam esse, quia dimidia partem regularum rursus ablata, prior redit dispositio. Atque res ita habet in omni dispositione, quæ vel propter additum alicuius rei numerum, vel propter mutatum partium situm, vel propter auctam magnitudinem, &c. permixta fuit.

Rectè ergo & verè cōcludo, in hoc morborum genere causam coniunctā omnino manifestissimam esse. Quippe rerum natura id docet, recta philosophia demonstrat, experientia cōprobat, exempla illustrent & cōfirmant, præstantissimorum omnium medicorum consensus corroborat. Non de Arabibus solis loquor, sed de omnibus, alios etiam Græcis, etiam Galeno & Hippocrate. Qui hoc idem nego-

negat, qui causas istas non ita nominarunt, is de re litigare se inscienter opinatur, cum de nomine rixatur. Rem vt exposita à me fuit, à Galeno probatam fuisse, & Galeni doctrinæ consentaneam esse, vel cæci prævideant.

Iam & in altero morborum genere, quod vnitatis solutionem vocant, continentem causam aliquando deprehendi, breuiter ostendere oportet. Nec difficile hoc factu fuerit, si modò partium extensionē, quæ dolores acerbissimos ciet, speciem solutæ vnitatis ponere nobis cum Galeno licet. Et quidē probatione hîc ne opus quidem esse ducō. Etenim cū alij cōplures, tum Galenus in hac distēctione tam manifestē causam continentē ponit, si rem, non appellationem intueri velis, vt apertius & significatius ego non possim. Loci cōplures extant, ex quibus is est maximē euident, qui in Com. 3. in lib. Hipp. de Fracturis in explic. 34. sententię habetur. Eum vt diligenter legat & consideret iubeo, quisquis hîc dubitat.

Est autē hîc non vera continui solutio, qualis in vlceribus, vulneribus, & partibus inter se omnino diuulsis ceritur, sed prope tamen accedit ad veram diuisionem. In vera causam continentem nemo, puto, quæsiuerit. Non enim demto gladio, qui partes diuidebat, vulneris labia mox coierunt vnitaq; sunt. Quare author libri, qui Medicus inscribitur, aut non rectē telum ac spinam causas continentes vulneris ponit, aut, quod vero similis est, non hoc pacto de ista causa disputat. Quamuis enim non nesciam, posse ita continentes causas vocari sectionis ac punctiōis, vt Galenus in libro de Locis affectis cap. 2. pulchrē indicauit, non tamen his ablatis tollitur fractum continui solutio, quæ ab his effecta fuit. Nos ergo non de vera, sed de ea, quæ mente & intellectu potius quàm oculis sit æstimanda, in præsentī loco discipamus.

In continui alia qua solutione est causa continens.

Continui solutionis alia perfectæ est, alia imperfecta.

Exemplū do-
loris colici à
flatibus orti.

Talis est in illis, quibus colon intestinum à flatuoso spiritu validè distenditur. Hos nos sæpe, mox ac flatum per inferiora excreuissent, conquiescentis animaduertimus. Fuisse autem flatum eum præcedentis doloris causam, prorsus necessarium est. Quippe cum adesset, tendebatur pars adeo, ut vehementissimi inde nasceretur, quæ dolores, eodè excreto, nulla porro tēsis percipiebatur, quæ dolorem adferret. Non dubium est, quin ea tensio facta fuerit dispositio. Partes namque, quæ naturaliter affecto corpore sese contingunt, in eiusmodi distentionibus abs se ipsis plurimum abscedunt, quātumuis post causam tendentis amotionem, continuò ad se redeant. Confir- mat hoc Galenus luculentè admodum in lib. de Aff. lo- cis cap. 2. Nam ubi vehemens dolor intestinum infestat, firmato in vna quapiam parte dolore, ut quasi perforari videatur, quo pacto vel nullo modo affectum fuisse in- testinum, aut non esse in ipso affectum (ὅτι πάλαι) dixe- rit? quamuis interdum huiusmodi dolores excreto vi- treo quodam humore, vel vnico temporis momento finiantur. Et quæ sequuntur.

Nec interest quòd πάλαι vocat, non διάσειν, quia su- præ demonstraui, quomodo isto nomine vtatur cū Græ- cis omnibus. Sanè qui hoc caput Græcè perlegerit, faci- lè, quod dico, verum esse videbit, præsertim cum non ita multò post se explicet, atque exemplis ignis, niuis, & con- tudentis rei, de quibus suprà egimus, suam sententiam declaret, pariter & corroboret. Non pigebit hoc etiam loco rem exemplo declarare apertissimo.

Exemplū im-
perfectæ solu-
tionis cōtinui

Accipiat, qui experiri cupit, molle corium, ut ligulam, & vel atramento, vel alio colore duo in eo puncta inter se proxima signet, ac quātum inter se distent studiosè obseruet. Deinde corium hoc aut ligulam vtraque me- nu, vel in longitudinem, vel in latitudinem, pro arbitrio distrahat diducatque. Quòd dum faciet, puncta, quæ

antè parùm inter se distabant, pro tensionis modo à se-
 p̄s abscedere: nec abscedere tantùm, sed & abcessisse
 conspiciet. Mox laxatis iterum manibus, eadem rursus
 coire videbit. Quòd si non tam propè, & tam arctè co-
 eunt, quàm fuerant antè inter se propinqua, id fieri ob-
 cam præcipuè causam putandum est, quòd corium hoc
 vita & anima, quæ exquisitè rursus partes cogat & con-
 trahat caret. Non est. n. dubium, quin anima, causa disten-
 dente iam sublata, partes sibi exactè, quantum potest, re-
 stituat: quod vel ex eo intelligatur, quòd vesicam ab vri-
 na, & adhuc amplius vterù à foetu longissimè diductum
 extensumque, post partum arctissimè colligit: vt, quæ
 non pepererunt, paulò minores vteros habere in disse-
 ctionibus cernantur illis, quæ vterum gestarunt.

At non ita in se redeunt intestina, dicat aliquis fortas-
 se. Ego nesciri hoc respōdere possum. Sed esto, non pro-
 fus colligantur post diuturnam & vehementiorem di-
 stentionem. Illud sufficit, tensionem hæcenus remitte-
 re, cum detrahatur causa, vt nec dolorem pariat, nec a-
 liam actionem sensibiliter lædat. Sat scio, eos, qui sæpe
 ex hoc morbo ægrotarunt, ex occasione quauis in eun-
 dem faciliè iterum incidere: id quod fieri nequiret, si non
 debilitata intestina tales haberent. In præsentia satis sit
 monuisse, sicut dici nequit, puncta illa non fuisse inter
 se distantia, quia post ablatam causam distendentem,
 siue ipsammet tētionem, ad se redierunt: ita negari non
 posse, quin facta fuerit in intestinis dispositio, cum à fla-
 tu distracta fuissent, quantumuis eo depulso priorem
 naturalemque suum situm mox receperunt. Nec mor-
 bum esse negabit aliquis hanc distentionem, qui modò
 sanus est. Nisi fortè actionem lædi, & dolorem creari ab
 alio quopiam affectu imperitissimè quis cogitet. Ergo
 in hoc etiam secundo morborum genere, coniunctam
 causam dari, perspicuè ostensum est.

*Colicks dolo-
 ribus qui labo-
 rarunt, faciliè
 relabuntur.*

*Causa contin-
ua reperitur
etiam in intem-
perie.*

Restat nunc, ut eandem causam, etiam in tertio mor-
borum genere esse declarem. Sic ad propositam dispu-
tationem propius accedemus. Nam Preceptor noster in
nullo forte genere alio quarendam putet. In omni inter-
perie causam hanc inveniri palam falsum est, (nisi alicui
paulo & subtilius de morbis differamus, quam a pleris-
que adhuc factum est. Quanquam sic etiam vera sit no-
stra sententia, quæ de corporeis tantum causis agit) Siqui-
dem quæcunque causa, vel calorem, vel frigus tam valide
potuit imprimere, ut abiens nihilominus ea qualitas tan-
ta efficacitate inhereret, ut actiones læderet, contingens
dici illius intemperiei causa non valet. Quod in solis fi-
entibus admittit, probare non possum, nisi si alio modo
fieri intelligit, nempe ut idem quoque facti aliquo pacto
dici possint: nam si simpliciter fieri putat, quicquid cum
sua causa effectice accedit receditque, nullus unquam in-
firmus mortalis morbus factus erit, sed omnes semper &
perpetuo fient. Facit etiam hoc, ut commodius ac melius
eam sentire omnino credam, quam interdum est locutus.

*Ad præterea
quomodo viden-
tur.*

Omne morbum diathesin esse, notum testatumque est.
Vnde & intemperiem, quæ actiones lædit, recte disposi-
tionem vocabimus. Nam quæ huc magnitudinis nondum
peruenit, morbus non est. Quippe si dispositionem quame-
libet, etiam eam, quæ actionem nondum lædere sentitur
pro morbo habeamus, *ἀνὰ θεαν* (de qua Galen. cum ali-
bi multa, tum in 3. de Temper. cap. 4. differit) introduci-
mus. Hanc ut medici evitarent, terminum statuerunt al-
terationi, sensibilem operationum læsionem. Ante hunc
etiam multi alij præcedunt: nullus tamen eorum morbus
dici meretur. Medici de morbis, non intellectu solo, ut
fortasse philosophi aliquando faciunt, sed sensu iudi-
cant, ut in Arte parva, de Loc. affectis, & alibi sæpe Gale-
nus monuit. At philosophi, qui non tam, quid sentiatum
spectant, quàm quid in ipsa re sit, attendunt, morbo affectu
quæ-

quempiam fortè affirmant, in quo actio nulla sensu percipitur lesa. Quod & Galenus animaduertit, vt ex lib. v. troq; de Morbor. temporibus, ex lib. l. de Crisib. & maxime ex l. de Loc. aff. constare potest. Quauis enim (inquit in 2. cap. huius libri Galenus) interdum adeo sit exiguus (nempe morbus calidus, frigidus, &c.) vt neq; à nobis cognosci, neq; laborantium sensu percipi possit, nihilominus propriam habet speciem.

Hos morbos medici adhuc fieri primo modo, id est, *Intemperies que ex quādiu proprie fieri dicatur medicis.* simpliciter & verè dicunt. Quauis enim dispositionem propriam suam habent: tamen, quia nondum sentiuntur incommodare actionibus, nondum esse iudicantur. Tales

cum accuratè loquitur Galen. vt ex suprā citatis locis apparet, non fieri, sed speciem suam habere, hoc est factos esse, atq; augeri solum dicit. Quòd si ergo, antequam actionem offendant, speciem suam habent, ac facti sunt, quis miretur, si factos tunc appellemus, cum hactenus creuerint, vt manifestè lædant? Sed hac de re suprā satis. Nos tunc solum intelligimus, morbum factū esse, cum actionem lædit. Fieri autem eum dicimus, dum sensibilibiter non lædit. Discrimen hoc obseruare vtile est, vt intelligamus, Galen. nondumquam philosophicè magis, aliàs magis medicè de hac re loqui. Deinde vt sciāmus, dispositiones, quas philosophi Factas appellant, medicos

pro verè & primo modo fientibus habere. *Intemperies que ex quādiu proprie fieri dicatur medicis.* Alijs in locis, cum fientes morbos, scilicet febres, factis opponit, non ita de factis & fientibus differit Galenus, sed factos nominat, qui absq; causæ adminiculo inhærent: fientes aut, qui licet speciem suā totam habeant, attamen absq; causa consistere in corpore nequeunt. Significat igitur tunc factū esse, idem, quod pertinaciter siue penitus impressū esse: & fieri idē, quod à causa pendere, siue leniter omnino inhætere. Hæc tamen sunt suprā solidè ostensa, vt omnis de ijs oratio superuacua meritisimè cēseri queat.

*Differētia in
ter habitum et
dispositionem.*

Quia tamen propositam causam in primis iuuat hominū
notitia, non grauātē pluribus adhuc exponam.

Habitus aliquid factū esse nemo sanus negat. Atqui
dispositio, febrilis præfertim, aliud non est quàm habi-
tus: nec ab habitu, re, natura & essentia differt, sed duræ
bilitate. Erit ergo & ipsa factum aliquid, non autem verè
fiens. Sanè differunt habitus & dispositio: primum
in eo, quòd dispositio etiam habitum comprehendit,
& latius patet: deinde, quòd res eadem, quatenus leui-
ter tantummodo aspersa est facileque deletur, Disposi-
tio vocatur: quatenus autem confirmata est, ac ægrè au-
fertur, Habitus nominatur. Sic ratione stabilitatis, &
perseuerantiæ duntaxat in subiecto discrepant. Quinti-
mò nihil aliud est habitus quàm *διάθεσις μονιμος*, id
est, stabilis dispositio. Etenim in re qualibet certo modo
disposita, inesse habitus tunc dicitur, cum dispositio illa
sit ægrè solubilis. Dicam planius, & quidem Galeni ver-
bis: οὔτε διαθέσεως, οὔτε κτσκωῆς, οὔτε ἐνεργείας ἐστὶ τὸ τῆς ἐπι-
εως ὄνομα δηλωτικόν, ἀλλ' αὐτῶ μόνον τῆς δυσλύτου τοῦ ἐπι-
τῆς διαθέσεως. Nec dispositionem, nec structuram seu con-
stitutionem, nec actionem significat nomen habitus,
sed solam perseuerentiam & stabilitatem dispositionis.

*Quid nō exi-
sit, non potest
dysolutus fieri.*

Ex istis liquet, dispositionem non ideo fieri dici, quia
facta non sit, si naturā ipsius consideremus. Quomodo si-
gi & *δυσλutos* fieri, ac *μόνιμος* possit, quod non iā existat?
Dicitur ideo fiens, quia scilicet tam exiliter impressa est,
vt absque causā imprimente & fouente, vel nullo mo-
do, vel ægrè perduret, quoties nimirum contrarium ha-
bet, à quo oppugnetur. Quòd si ergo dispositio magis
ac magis confirmari, inque habitum transire potest, se-
quitur eam propius ortui suo minus firmam facileque
mobilem fuisse. In ipso ergo principio, aut mox post il-
lud, planè lubricissimè & leuissimè inhærebat. Cur igitur
tur miramur, quanuis res sit permanens ex sua natura
quòd

quòd cum sua causa tolli eam dicimus, videlicet tunc, quando nuper orta fuit? Sic & morbum nuper natum, & qui fixus nondum sit, quanuis existeret iam, vnà cum sua causa ablatum quando dicimus, mirari nemo debet. Illud potius admirationem meretur, quòd non cogitamus, naturam modis omnibus resistere actioni causarum, ne pertinacius affectum, qui produci coepit, imò qui productus iam est, & in aliquas partes introductus, alijs etiam partibus corporis insinuent atque infigant.

In febribus, alijsque morbis per circuitum repetentibus, res admodum est manifesta & plana. Minus molitæ nobis sunt, minusque lædunt in principio (nisi aliud quippiam coniungatur) magis in augmento, maxime in statu. Quinetiam sæpe ægrotantes, cum febris declinat, grauius habent, quàm cum adhuc cresceret. Nec dubium est tamen, quin eadem specie *διάθεσις* in omnibus temporibus affligerit. Nihilominus tollitur dispositio cum sua causa, quamdiu motum ipsius sequitur. Id enim est certissimum indicium, quòd ab ea dependeat: ergo siue tunc inter initia, siue postea causam eius adhibitis remedijs, ipsa simul febris tollitur: dum inquam, pro causæ motu ipsa quoque mouetur seu permutatur.

An qui tali febre oppressus est, non febrile dicendus est? Galen. illos ridet, qui non verè febre laborasse iudicant eos, qui sex tantum horis (ant his etiam paucioribus) ea correpti fortè fuissent. Rationem adfert constantem & bonam, quia hæc nomina inquit, & τῆς τοῦ χρόνου ποσότητος, ἀλλὰ μόνως τῆς τοῦ πραγματος φύσεως ὑπάρχει ἀδελωπικὰ, ὥστε καὶ τὸ θερμὸν, τὸ ψυχρὸν, τὸ λευκὸν, τὸ μέλαν. Non temporis, aut quantitatem indicant hæc nomina (febris, apoplexia, &c.) sed rei naturam notant, sicut calidum, frigidum, album, nigrum. Proinde non quamdiu permaneat febris, sed quæ ipsius natura sit, consi-

Quo signo
certo intelligatur dispositio
pendere à sua
causa.

Febris per circuitum repetens est dispositio facta

Cur dispositiones sint res factae.

Febrim paroxysmi sunt dicitur & morbi.

derare nos conuenit, cum an dispositio facta sit, an potius *modus* propriè appellatum, hoc est, simpliciter ac verè siens quiddam sit, inquirimus.

Est ergo febris, quæ per circuitum redit, hoc est, res quædam facta, quæque partes habet (vt partes in qualitate considerari possunt ac debent) re ipsa subsistentes. Nam dispositio nulla, quod neruose supra ostendimus, sit aut fieri dici debet, cum exquisitè & propriè loquimur, sed quodam mutato, iam existit. Et nihilominus tamen sæpe cum causæ dissipatione dissoluitur, cum eadem redeunte redit, cum permutata permittitur, eo quo dictum est modo.

Facta est, quia essentia & natura ipsius non est motus, aut pars motus, sed terminus motus: ideoque partes habet suas simul tempore, quod de motu ne fingi quidem potest. Cum primum enim motus pars quæpiam facta est, eodem momento non est amplius: sic autem dicitur propter similitudinem, quam habet cum verè sientibus. Vt enim hæc à causa habent, vt fiant, illa à causa habent, vt in corpore subsistant.

Videtur hoc loco error illorum confutandus, qui febrium accessiones particulares, febres & dispositiones esse negant, sed *modum* duntaxat nominandas opinantur: & accidentia solum siue symptomata febrium affirmant. Ratio ipsos hæc potissimum permoisse videtur, quod sibi persuaserunt permanentia omnia, ab suis causis subsistere, etiam in corporib. nostris, posse. At calor paroxysmi, inquiunt, non permanet aut consistit abque sua causa, sed pro ipsius motu mouetur. Quare non est ex permanentium genere. [Reinde nec morbi appellari possunt paroxysmi, cum sint *modi* solum. Ego meherclè non ignoro, Galenum duo rerum vniuersarum summa genera statuere, in quorum altero, quæ absolute existunt continentur, in altero, quæ tunc solum

sunt, cum fiunt, & quatenus fiunt, collocantur. Et in prior diatheses, in posteriore τὰ πάθη & omnino motus ponitur certum est. Ceterum accessiones febrium non consistere in caliditate quadam facta, seu in diathesi sua natura permanente, vel si ita nominare magis placet, existente, hoc illud est, quod pernegamus. Quis enim unquam credat, caliditatem ideo motum esse, quia ablata causa, non perscueret in corpore? aut quia causa aucta augeatur, eadem diminuta diminuatur? Iam antè ostendimus ex Galeno, febris nomen significare affectum quendam corporis, non temporis spacium, sicut nec caliditatis nomen.

Et si aliud non est quàm πᾶσι, febrilis accessio, tunc febre nulla laboravit, quisquis unicam tantum (aut etiam plures) putridæ febris accessiones habuerit. Sino-chorus ergo putrida immerito inter febres connumeratur, quippe quæ secundum sententiam horum, aliud nihil sit quàm πᾶσι, & alteratio: minimè verò dispositio. Quinimò si in putridis febribus nihil ægrorum turbat præter accessiones, & hæc febres non sunt, malè febres istæ pro morbis habitæ sunt hætenus. Certum est plerofque homines ita iudicare, durante paroxysmo, febrem adesse, eodem cessante, febrem abesse,

Neque est cur existimes solos idiotas & rudes ita censere. Idem namq; Galeni, & medicorum præstantissimorum omnium est iudicium. Ad quod probandam sufficit, duos ex Gal. locos producere: alter est in postremo capituli 2. de Differentiis febrium: alter in quinto libro de Placit. Hippocratis & Platonis, capite primo. Prior sic habet: Quando primæ accessionis tempus adeo breve fuerit, ut antequam secunda superveniat, iam prima quieverit, omne id temporis spacium, quod secundæ principium, & primæ finem interiacet, sine febre est. In posteriore loco disputat cōtra Chrysippum Galenus,

Si paroxysmus in febre non est morbus, synochæ laborantes non ægrotant.

Galenus paroxysmos febrium morbos esse affirmat.

eumque reprehendit, quòd animæ morbos similes dixisset, non quidem febrium accessionibus, sed constitutioni febriculosa, in qua ex leuibus causis febres nascuntur: hinc ergo scribit: Nescio profectò, quæ causa sit, quam ob rem eos, qui ad ægotandum parati sunt, iam ægotare: eos verò, qui iam ægotant, ne ægotare quidem prorsus dicat. Nam qui quartanis aut tertianis laborant, cum horrent & febricitant, tunc in morbo constituti sunt. Cum verò mutata morbosa illa constitutione, nihil huiusmodi patiuntur, sed in intermissione appellata consistunt, extra morbum positi censentur. Et cetera, quæ mox sequuntur.

Horrentes et
rigentes utrū
ægotent.

Frustrà tentet aliquis hinc elabi, si Galen. horrētes & rigentes ἐν πάλῳ: non aut in morbo seu διαβόρῳ, esse assereret, scripsisse. Nam quòd hinc πάλῳ vocauit, mox ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ appellat, quæ vox idem cum διαβόρῳ significat, atque adeo parùm exercitatis planius permanentis rei naturam depingit exprimitque. Quòd etsi non fuisset hinc possum, intelligi tamen ab omnibus posset. Profectò in putridis febribus, nemo aut metuit aliud, aut auferri a se aliquid aliud cupit, quàm paroxysmos. Nec læditur a liqua actio, cum paroxysmus omnino desit. Hinc à Galeno peri odi pars pessima rectè appellatur, præcipue maximeque lædens. Quin cum abest paroxysmus, abest & febris, ut iam dicebam. An est aliquis, qui nesciat hoc febres continuas à verè intermittentibus differre, quòd illæ paroxysmos habent nunquam cessantes, antequam alius succedat: harum autem exacerbationes ad intermissionem perueniunt? Tam sæpe & tam clarè ista sunt à Galeno dicta, ut mirer repertos fuisse, qui vel non considerarent, vel non refelli ab eo suam opinionem perderent.

In accessionibus consideran

In accessione duo considerantur, scilicet cordis diastole, quæ in calore præter naturam aucto consistit, actio

nesque lædit, sitim, dolores, vigilias, & alia symptomata excitat: & præterea huius caloris motio, qui pro causâ imprimētis viribus incrementum & decrementū suscipit. Quod ad prius attinet, morbus verè est, & quidē permanentis seu existens quippiam, si naturā, non durationē consideres, non minus quàm calor siue caliditas: quæ nō s; siue motus nec fuit, nec est, nec erit vnquam. Non enim caliditas, ait Aristoteles, sed calefactio motus est.

Si verò iuxta calorem accessionem estimes, iam non admodum repugnem, si passionem appelles. Tamen si nāq; caliditas, & quæ in hac ipsa cū cæteris qualitatibus comparata, consistit dispositio, passionēs esse nunquam possint, poterit tamen corporis calefactio, siue caliditatis impressio & accretio *ad id* huncupari.

Non iuuat istos, quod Galin 2. Aph. 30. accessiones febrium symptomata vocat. Non enim sequitur, permanentia non esse quicquid symptoma sit.

Constat enim per multa esse permanentia symptomata. Quinetiam infinities accidit, vt morbus aliquis morbum alium creet. Quod cum sit, est morbus posterior symptoma, priori comparatus. At inde non sequitur, aut non verè morbum esse, aut non existere, aut ex permanentium genere non esse: cum naturam eius inueniatur, & quid corpori adferat mali consideramus.

Exemplum illustre habetur in exposit. Aphor. 1. partic. 5. in adolescentis illius historia, qui vacuata æruginē, statim à febre & conuulsione liberatus fuit. Hic rosio oris ventriculi à calido humore febrem & conuulsionem excitauit. Hæc febris non ideo fuit non febris, aut motus duntaxat, quia æruginē vacuata, non potuit in corpore perseverare. Nam si longiore tempore durauisset, pluresque partes occupasset, ac penitus insedisset, potuisset etiam excreta bile illa persistere. At motus nullus, etiam si mille annis continuari eundem cogites, aptus

Morbus potest
esse sympto-
ma.

Quartanarij
tēpore inter-
missionis paro-
xismi non fe-
bricitant.

est manere aliquando. Sed ad rem redeundum est.
Non minus febre caret, qui tertiana vel quartana la-
borat, intermissionis tempore, quàm epilepsia, poda-
gra cruciatibus, & colico morbo carent, qui inuasio-
nes nullas sentiunt. Profectò qui inflamatos habuit pe-
des, & vacuato omni humore restitutus sibi est, aut qui
colico dolore conflictatus, per detractionem causa ex-
tendentis liberatus est, morbo affici non rectè dicitur,
quantumuis partium imbecillitas adsit, propter quam
facile morbi illi repetant. Non enim partis illa vel imbe-
cillitas, vel ad ægotandum aptitudo, morbus ille est, seu
occasionem duntaxat morbo præbet. Nec sufficit ipsa
per se morbos procreare, si non alia præterea errata ac-
cedant. Quod dico, ex Galeni sentētia dico, id quod potest
facile cognitu & visu est Com. 28. aphorismi sextæ par-
tis, perlegere volenti. Ex quibus iterum apparet, plurimum
eos falli, qui febrium paroxismos morbos esse
negant.

Inter quos
aliqui
am

Morbi qui-
dam à sympto-
matis nominan-
tur.

Debebant isti saltem illud cogitasse, cum præsentem pa-
roxismo actiones lædantur, nec eas lædi sine morbo co-
tingat, præsentem paroxismo morbum adesse, eodem so-
luto morbum quoque solui. Sic res in Epilepticiis con-
uulsionibus & colicis doloribus habet. Dum enim hæc
symptomata adsunt, morbi, à quibus proficiuntur, ad-
sunt etiam. Hos ut ab alijs morbis Medici interline-
guerent, nomina illis à symptomatibus siue effectibus
imposuerunt. Ita, inquam, oporteret cogitare in præ-
senti causa, siquidem verum esset, quod falsum esse de-
monstrauimus, febrem vnà cum paroxismo aduenire
& cum eodem etiam iterum abire. Quo posito, rursus
nihil obtinebunt istius sententiæ authores & propugna-
tores, si quàm maximè ipsis, quod probare nullo
quam ingenio poterunt, concedamus. Confutauimus
errorem pluribus: non quia dignus esset tam accuratè
res

DE MORB. CAUSA CONT.

31

tatione, sed quia propositæ causæ non parùm seruire
posse ipsius explicatio videbatur.

Iam illud considerare operæ pretiū fuerit, quod præ-
terea dicebatur, permanentium, factorum, absolutè exi-
stentium, causam nullam esse, id quod Præceptorī quo-
que nostro probari videtur. Ego contrā sentio, omnem
diathesin factam, vel permanentem, vel ex eorum gene-
re esse, quæ absolutè existere dicuntur, (tria ista idem mi-
hi in præsentī differtatione significant) & multas omni-
um dispositiones ita à suis causis pendere, vt absque illa-
rum adminiculo consistere, atque esse in corpore nullo
pacto valeant. Certè quęcunque dispositiones in nume-
ro partium, situ, magnitudine consistunt, atque per ac-
cessionem externæ substantiæ permutantur contra na-
turæ ordinem & decretum, factæ quidem sunt: attamen
quandiu eadem illa substantia adest, adsunt, nō longius,
& cum primum eadem illa abit, ipsæ quoque solutæ sunt.
Nam præsentia suæ corporis dispositionem permutant.
Cum abeunt, ita corpus relinquunt, vt ipsum inuene-
rant. At inuenerant sanum. Quocircā abitione sua mor-
bosam diathesin auferunt, etiam si ea per menses & an-
nos durauisse cogitetur.

*Multa perma-
nentium cau-
sas habent, qui-
bus subsistunt.*

Ex quo statim elucescit, firmam non esse hanc ratio-
nem.

Omnis morbus est affectus seu diathesis:

Omnis affectus est ex eorum genere, quæ absolutè esse
dicuntur, siue ex genere permanentium. Morbi ergo ex
genere sunt permanentium. Hactenus omnia concedi-
mus. Perguntiam & dicunt.

Permanentia siue absolutè existentia absque suis causis
posse consistere.

Quæ absque causis permanent, coniuncta causa caret.

Omnis ergo morbus coniuncta causa caret.

Non est inquam, bona ista argumentatio, quæ tamē qui-

*Sine suis causis
morbi quidam
non possunt de
finiri:*

dam se causam continentem destruxisse imperitè satis opinatur. Suprà demonstraui, certos quosdam morbos ne fingi quidem in corpore posse absque causæ efficientis præsentia. Ita namque causis nituntur, vt pars essentia ipsorum sint in definitione. Dico in definitione, vt non & in re putes. Multa namq; in definitione partis rationem habent, quæ non est necesse partes esse essentie definiti. Quod illos fortè decepit, qui humorè obstrucentem, formalem obstructionis causam asseruerunt. Similitatem si definias, nasus pars erit definitionis, ipsius rei pars nulla existit. Symptoma si definieris, quod non ætius etiam, aut aliud quippiam tale sit, morbi mentionem necessariò feceris in definitione. At nō est ideo morbus pars essentia symptomatis, nisi fortè aliquis cōtendere audeat, efficientem causam partem esse substantia efficientis. cum talibus nobis res non erit. Diximus præterea, alios quosdam morbos causas initio habere, quibus nituntur: verum si longiusculè causa agat, imprimi alius qualitatem præter naturam posse, quàm vt cum causa pariter dissoluatur. In isto genere febres sunt, quæ ex febribus seu putridis heticæ fiunt. Hic quoq; non valet ratio: Possunt permanere: ergo permanent. Et hic quidem vitium cuncti vident.

*Non cōuertuntur
permanens
ex sine causa
subsistens.*

Maius in illa sumptione vitium est, licet fortè minus appareat: Permanētia, seu facta, seu existentia, causis possunt carere. Deceptio in eo est, quod reciprocare duas istas orationes putant. Hoc est, Ex genere permanentium seu factorum. & Hoc absque causa perstat. Certum est, quæcunque sine causæ efficientis præsidio subsistunt, ex genere permanentiū factorūque esse. At nō retrò conueniat ratio. Non enim quæ existunt, seu permanent habent naturam, possunt etiam absq; causis suis persistere. Ratiocinatio illi persimilis esse videtur, quam in libro de Simpl. medicament. facultat. cap. 16. Galenus merito

ritò reprehendit. Quæ absq; causæ auxilio perseverant, ex genere permanentium sunt: hoc est ex genere factorum seu permanentium. Ergo hoc absque efficientis suæ causæ opera perdurat.

Sed ut ut hoc habeat, certum illud est, non omne factum, seu existens, seu permanens absque causæ præsentia subsistere posse: siquidem factum & permanens nominari id potest, quod non tunc solum est cum fit, sed quod partes suas simul habet subsistentes, non in ipso statim ortu perdit. Vnde scitè admodum Galenus in 1. de Loc. affect. cap. 2. dispositionē quandam facit stabilem, quandam verò non stabilem. Verba eius sic habent:

ἐνίοτε μὲν γὰρ, ὑπὸ μὲν αἰτίας πρὸς γίνεσθαι τὸ πάθος & μὴν ἤδη πῶς μόνον ἔχει τὴν ἀξέθεσιν, εἰ χωρὶς αὐτῆς τὸ αἶνον, ἐνίοτε δ' ἤδη γέγονεν, ἔτιτε γίνεσθαι. πολλάκις ὃ πέπαιον, οἰχομένης τῆς αἰτίας, ἢ δ' ἔτι μόνον. ἢ ἀξέθεσις. Si verbū verbo exprimere velis, sic scire reddas. Interdum quidem certè à causa quapiam oritur πάθος, non tamen adhuc habet stabilem suam dispositionem, si causa separata fuerit. Interdum autem factū iam est, atque etiamnum fit. Sæpe verò permansit causa propulsata: & tunc quidem stabilis est ipsa dispositio.

In his verbis illud est primo loco diligenter observandum, quòd passionem (πάθος) dicit habere dispositionē, tunc etiā cum adhuc fit, hoc est, cum absque causa perdurare nequit in corpore. Accipit autem hic etiam nomen passionis (πάθος) in secunda, nō in prima & propria significatione. Deinde quòd fieri passionem dicit, quantisper absque causa non permanere valet. Tertiò quòd dispositionum aliquas facit stabiles & firmas, aliquas instabiles & fluxas. Declarat idem illud exemplis in citato loco, ut minus ambigere de sententia possis. Ex quibus certò videmus, utrumque de eadem re interdum rectè ac verè dici, nempe quòd sit ἀξέθεσις, seu res facta, & quòd nihilominus fiat, hoc est, causam habeat, à qua

πάθος aliquādo habet dispositionem.

sustentetur & fulciatur. Apparet hoc etiam in sympto-
matis quibuldam, vt prauo in morbis colore. Dicit ne
aliquis, colorem non esse rem factam, & à motu hac in
parte non differre? Non puto. Attamen saepe statim cum
morbo, cuius erat effectus, abit. Ergo & factum quid e-
rat, & nihilominus à sua causa dependebat. Falsum itaq;
omnibus modis est, quod ponebatur, Omne factum seu
permanens absque causa persistere posse.

Cæterum obijciat nobis fortè aliquis hoc loco, Gale-
num velle affectum siue diathesin *μὲν* esse, id est sta-
bilem. Itaq; non esse, quæ diximus, tam validè comuni-
ta, ac putemus non enim stabilia videri, quæ umbrarum
instar inhæreant. Audio quidem ista dici: At rationibus
malim confirmata videre. Præceptor noster haud ine-
ptè hîc respondeat, ac dicat: Galenum sic voluisse *τὸ*
δι distinguere à dispositione, quod illud motus sit in
passio ab efficiente, totamque naturam suam habeat (*τὸ*
ἡ *ἡ* *ἡ* in fieri, illa aut affectus sit, hoc est, naturæ per-
manētis, vel (vt ipse ait) eius naturæ vt permanere possit.

Quanquam enim locus, quem ex 1. cap. de Diff. sympto-
tat, non habet, permanere posse, is tamē est verborū sen-
sus. Si Græca inspicias, verbum verbo, licet duriter, ita fe-
rè cōuertas. Quod enim in ipso fieri suum esse possidet,
actionē aut passionē nominauimus. Quod aut in perma-
nendo ad tempus, aliquod, sanitatem aut morbum. Non
est dubium, quin hoc in loco idem docere voluerit Gal-
quod, in 3. cap. lib. 2. Meth. docuit. Quo in loco passionem
ac motū ita discernit à morbo & absolutè existentibus
vt illarum partes non esse, nisi quandiu sunt: horum au-
tem etiam cum factæ sunt, permanere partes dicat.

Factum in me-
tu est occidisse.

Quippe factum esse in motu, aliud nihil est, quàm occi-
disse, vel non amplius existere. In dispositione res contra
habet. Nam partes suas omnes (eo modo, quo in disposi-
tione partes inesse dicimus) tempore simul habet.

DE MORB. CAUSA CONT.

59

cū facta sunt, perierunt; sed verè tunc existūt primū, quantumvis absq; causa subsistere non semper queant. Satis est vt non tantummodo fiant, quemadmodū partes motus, sed facta existant, siue cum causa, siue absque causa subsistant. Quis hominem apoplecticū neget præternaturam affectū esse? At hæc dispositio, quæ omnes corporis actiones grauissimè lædit, vt illapso in cerebri ventriculos humore crasso, repètè extitit, ita eodem inde pulso, subitò emanuit ac periit.

Hinc non contradicere sibi Galenus cernitur, cū alibi stabilitatem in affectu requirit; alibi verò eandē minimè necessariam esse ait. Etenim vt à passione & motu aptè concinneque seiungeret, hanc constantem & permanentē posuit, illum in mutatione & successione quadā rotum consistere dixit. Cū ad tempus referunt ista perseuerantia, minimè necessaria est stabilitatis mentio. Non enim qui sex tantū horis febricitauit, nō æquè verè febricitauit atq; is, qui multis ex ea diebus decubuit. Nec apoplecticus non fuit, qui post vnam (aut etiam dimidiam) horam ad se redijt. Etenim ista nomina, quod & antè ex Galeno monui, non temporis quantitatem, sed affectionem quandam seu dispositionē corporis significant, sicut album & nigrū. Vnde Aristot. quoq; non vel calorem, vel albedinē motus esse dixit, sed dealbationē & calfactionem. Calor namq; & color res sunt permanentes & stabiles, non motiones. Est autē ista constantia & stabilitas non tēpore metienda, sed ex ipsa rerū natura iudicanda. Proinde rectè interpretatus est Galeni sententiā hac in parte Præceptor noster, præsertim verò cū de intēperie loquuntur. Quippe aliter febres, aliter morbi instrumentales permanere posse, ex Medicorum sententia dicuntur, vt abundè exposui.

Hactenus exposui ferè omnia, q̄ mihi exponenda sumpteram. Nam morbi definitionē declarans, quid passio,

Conciliatio lo-
corum Galeni
de stabilitatis
necessitate in
morbis.

Epilogus

& quid dispositio esset ostendi, ac præterea non omnes morbos similiter actionibus incommodare monui. Indicaui morborum & causarum discrimen quoddam, ex quo sine labore quæstio præsens enodatur.

Obiter etiam totius disceptationis fundamenta diligenter versaui, obiectionesque dilui. Facillimum omnino est, ad alia omnia ex dictis respondere, si non plurimum fallor. Probaui etiam valide, causam continentem in omnibus tribus morborum primis generibus dari, & quid fiens ac factus morbus sit docui. Ex quibus omnibus, & quid sentiam intelligere, & quid in scripto mihi à te transmissio probem improbè, cognoscere quique poterit.

Quod continentem causam in morbis Præceptor admittit, probo. Quod in fientibus tantum concedit, non laudo, nisi aliter sentiat, quam interdum sentire videretur. Equidem illud fieri, de quo ipse loquitur, quod scilicet in fiente distinctum ponit à facto & futuro, motum & alterationem alicubi vocat. Alibi idem illud dispositionem, constitutionem, affectumque nominat. Iam certo certius est, nullam dispositionem unquam aut fuisse, aut futuram esse motum siue alterationem. Quapropter sipe dubitaui, quid pronunciarem in hac parte: ac ne nunc quidem, quid statuam, certi habeo. In hanc sententiam præpendeo, ipsum rectius sentire, quam semel iterumque locutus sit. Quod si ita est, nihil vereor affirmare, aduersarium frustra pugnasse. Si aliter sensit, nec in scitè, nec infeliciter ab eo est oppugnatus. Quædam certè capita prudenter ac solerter examinavit.

*Motus non est
proximū mor-
bi genus.*

Quod ut verum esse videas, ynicum illud sumā, quod Præceptor affirmavit, proximum morbi genus, non diathesin esse, sed motum. Contrarium scitè periteque contra ipsum defendit aduersarius, quisquis ille sit. Dicam ego quoque, hac de re non nihil: non quidem ob eam causam

fam, quod refutatione hãc rem indigere existimem, sed vt priora quoq; dilucidentur melius. Ergo vbi motum morbi genus non esse ostendero, idq; concisis ac breuius argumentationibus, finem faciam. Cætera sigillatim persequi iam non vacat. Deinde pleraque in præcedenti disputatione expẽsa excussa que sunt. Et quoniam perinde est, siue morbum ostendam nullo pacto motum esse, siue motum proximum morbi genus non esse, illud præcipuè agam. Quod vbi probauero, per se manifestum erit, non posse motum pro morbi proximo genere haberi.

Argumentum indissolubile, ex quo alia plurima fluant, vtriusq; morbi videlicet atque motus definitiones nobis præbunt. Nec totæ solùm definitiones, sed singulæ propemodum partes ipsorũ argumenta nobis suggerent minimè friuola & imbecilla. Porro nihil aliud est motus, vt supra obiter etiam dictum fuit, quàm actus imperfectus, nempe actus mobilis, quatenus nimirum mobile est. At quod mobile est, id omnino ea in parte imperfectum & potentia solùm est. Proinde cùm huius actus sit motus, quoad nimirum tale est, imperfectum actum esse perspicuè liquet. Vnde Aristoteles nec priuationem, nec potentiam, nec simplicem actum esse dixit, sed talem actum, scilicet imperfectum. Actus istius ea est natura vt tantisper sit, dum fit: partes suas simul tempore nunquam obtineat. Quicquid enim in ipso factum est, id non est. Morbus è diuerso actus est perfectus, vt qui actiones impediatur manifestè, partesque suas tempore simul habet, quæcunque factæ sunt. Quo ergo iure aut pacto poterit morbi genus censeri motus? Equidem Galenus morbum pariter, & sanitatem in genere ac numero permanentium ponit in 2. Meth. cap. 3. & alibi passim. Sed hic sufficit vnicum hunc locum protulisse: ὅδε ἐστὶ τὸ λόγῳ μάλιστα πρᾶκταιτο, χρεδὸν ἤδη διώριται, τὸ τὰ μὲν, ἐν

Motus est actus imperfectus.

ἡρεσκετε καὶ μετ' ὁλῆς καὶ ἀλλοιώσει, καὶ ἀπλῶς εἰπέν, ἐν κινήσει τοῦ
 εἶναι μετ' ἀμβάνειν, τῶν δ' ὑπομένει τὸ οὐσίαν, ὅ γὰρ μὲν οὐκ ἐστὶ
 σῶμα, ὅσαιτε συμπληρωμάτων ἢ αἰτίων εἰσὶ διαθέσεις ἢ εἴδη, ὑπο-
 μερόντων εἰσιν. αἱ δ' ἐνέργειαι πᾶσαι καὶ αἱ καθ' ὅτι οὐκ ἀλλο-
 λούσεις ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι κεκλήρωται. Hoc est. Quod ve-
 rò propositum nobis in disputatione maximè fuit, fer-
 mè iam definitum est: nempe aliqua in generatione &
 mutatione & alteratione, & ut semel dicam, in motu ef-
 sentiam habere, aliqua permanentem substantiam obte-
 nere. Ac sanitas quidem & morbus, & quaecunq; ex sym-
 ptomatis & causis dispositiones sunt aut habitus, ex per-
 manentium numero sunt. Actiones autem omnes & al-
 terationes in quacunq; re fuerint, in ipso fieri essentiam
 suam possident.

Morbus et sa-
 nitas sunt in ge-
 nere τῷ ἀπλῶς
 ὁρωρ.

An potuisset apertius dicere, morbos non esse motio-
 nes? Duo summa rerum genera ponit, atq; ita distincta
 inter sese, ut quæ in altero ponuntur, in altero ne fingi
 quidem possint. Atq; morbum & sanitatem in genere di-
 cit esse τῶν ἀπλῶς ὄντων: hoc est, absolute existentium: mo-
 tum verò omnem in altero genere collocavit, & absolu-
 tè esse rectè negavit. Non mihi persuadeo, Præceptor-
 em nostrum, de cuius eruditione præclara mihi opti-
 mè constat, hoc aut nesciuisse, aut non verum iudi-
 casset. Saltem in qualitatis genere morbum contine-
 ri non negabit, nisi fortè neque κατασκευῶν, neque ἀφ' ὁ-
 θεσιν, qualitates esse concedat. Nondum autem vidi,
 qui in hoc genere motum poneret. Habet enim pro-
 prium genus, inter summa illa decem rerum genera, quæ
 confundi nequaquam oportet. Ex quo iterum conclu-
 dere licebit, nullum morbum esse sub motu. Quòd si nul-
 lus morbus est motus, non poterit is ullius morbi genus
 proximum credi.

Quòd si non motum simpliciter, sed hunc motum, qui
 sit fiens morbus, in genere qualitatis collocari dicatur
 nihil

nihilominus firmior erit causa. Meminiciū isthic adhuc Bononiensis esse, quendam contendere, morbum non quidem motum esse, sed non multum inter morbum & motum interesse. Adducebat is Galeni testimonium ex primo de Loc. aff. cum ait, morbum esse alterationem, cum ad permanentē dispositionē peruenerit. Proinde aliud non esse morbum, quā motum cōfirmatum. Atqui nihil hic locus illorum probat, nec Præceptorī quoque nostro seruire potest. Non enim credidit Galenus, alterationē in dispositionem transire permutarique posse. Pugnat enim hæc sententia cū vniuersa philosophia & absurdior multo est, quā ut tribui Galeno valeat. Etenim motus & terminus ipsius idem forent, id quod veritati pariter, & eruditorum omnium opinioni maximē aduersatur: licet ex scholasticis Theologis quosdam ita sensisse nō nesciam.

Morbus non est motus confirmatus.

Equidem Aristot. in 5. Phys. lib. disertis verbis motum ad terminum motus eadē esse pernegat. Motus, inquit, quo itur à sanitate ad morbum, est illi contrarius, quo itur à morbo ad sanitatem. Oportet itaque, ut sanitatem, ita & morbum terminum esse. At terminus motus, non est motus. Pulchrè potest hæc res illustrari exemplis. Aedificatio, curatio, scriptio, motiones quædam sunt, nec vllò vnquam tempore ad constantiam & perseverantiā permutantur. Sic etenim motus simul essent, ac non essent. Habent hi, ut omnes alij motus suos terminos, scilicet ædificij formam, sanitatem, scripturam, siue literas. Non multa hinc oratione contētionēque, opus esse video, ut probem, istos terminos tota natura aliud esse à motibus quorum sunt termini. Non enim facile cuiquā persuadeatur, vel ædificationem esse partem aliquā formæ ædificij, vel curationem sanitatis partem esse, vel scriptionem literarum. Aedificium, sanitas, literæ, nec motus sunt, nec ex motibus, tanquam ex partibus vel materia quapiam constant, conflataque sunt. Etenim

Motus & eius terminus differunt.

actio ædificantis, vt curātis & scribentis in ipso fieri consistit, ac in ipso mox ortu suo tota perit. Domus autem sanitas & literæ, postquam actio omnis perijt, permanēt. Et hæc, nec actio, nec actionis vllius partes sunt, sed actione motuque præcedente, repente extiterunt. Sic Proclus in Commentarijs suis in Plat. Thimæum, rectè ait: Artifices instrumentis vti, ad tollendam materiæ ineptitudinem. Hac sublata, species subiecto aduenit in non tempore. Accidit hoc artis beneficio impedimenta siue partes formam à nobis desideratam obscurantia & occultantia tollentis & refecantis. Si nulla in materia impedimenta essent, ne instrumentis quidem artificibus opus futurum fuisse asserit. Etenim forma sua sponte in materia appareret, qua insigniri ab artifice per partium sublationem aliquarum potest. Similis propemodum locus apud Aristotelem in fine 3. de Generatione animalium legitur, capite videlicet postremo: γίνε^{ται} δὲ θέν ση πόμικνον, ἀλλὰ πετόμικνον, ἡ δὲ ση ψίς κ' τὸ ση πῶλον, καὶ ταμα τοῦ πεφθέντος ἐστίν. οὐδὲν γὰρ ἐκ παλαιοῦ γίνε^{ται} περ ἑσθ' ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς τέχνης δημιουργουμένοις, οὐδὲν γὰρ εἶδει ποιεῖν. νῦν ὅ τὸ μὲν ἡ τέχνη τῶν ἀρχέων ἀφαιρεῖ, τὸ δὲ φέσις. Vera hæc sunt, cū per ablationē partis alicuius de materia introducitur certa forma, & in similib. alijs. Cæterum omnia hæc ideo hīc dicta sunt, vt intelligatur, διαφερον^{τος} do mus aut mercurij, repente, quibusdam motis, existere, non aut motum aut terminum motus esse.

Et hoc quidem est, quod citissimè & verissimè ab Aristotele dictum fuit, aliquo mutato, dispositiones nasci ac interire, vel potius natas esse ac interijisse. Non enim secundum sanitatem & morbum, vel, vt semel omnia dicam, secundum dispositionem mouentur corpora, sed quibusdam mutatis, hæc in momento existunt: vt non vno in loco testatus est Aristoteles. In præsentia sufficit vnicum ex septem physicorum, qui totidem penè verba

DE MORB. CAUSA CONT. 65

etiam in quinto legitur adduxisse : *Φανερόν ὅτι οὐθ' αἱ ἐξείς, οὐθ' αἱ τ' ἐξέων δόποβολαὶ ἐ λήψαις ἀλλοιώσεις εἰσὶν. ἀλλὰ γίγνεται μὲν ἰσως αὐτῇ καὶ φθείρεται, ἀλλοιοιμένων τινῶν, αἰσθητικῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ εἶδ' Θ , καὶ τινὶ μορφῇ, &c.* Manifestum est, inquit, nec habitus, nec habituum amissiones & susceptiones alterationes esse. Quanquam fieri fortasse ipsos necesse est atque corrumpi, alteratis quibusdam, quemadmodum formam quoque & speciem seu figuram. In quinto motum non in forma, sed in ligno esse ait. Et non multò pòst: formæ autem, & dispositiones (τὰ πάθη) est locus ad quæ mouentur quæcunq; mouentur, immobilia sunt, vt scientia & calor. Quanquam quærat aliquis, an dispositiones motus sint, & an albedo sit dispositio? Sic enim mutatio erit in motum, sed fortasse non albedo motus est, sed dealbatio.

Ex adscriptis verbis perspicuè probatur, nec formas, nec dispositiones & habitus, nec locū moueri, aut ex motu nasci, sed mutatis aut motis aliquibus, ista existere. Et quod per τὰ πάθη, nō passionem, sed affectum intelligat, planū est ex adscriptis exemplis scientiæ & caliditatis & albedinis, & ex tota sententia. Pulchrè ista consonant cum illis, quæ ex eodem authore suprà de Notatione nominis πάθος exposui. Quid igitur dicemus? An Galenum inertiam huius accusabimus, vt ista non intellexerit? Certè cum in alio genere motum, in alio res constantes, & inter has nominatim sanitatem & morbum ponit, aliud non aut sensit, aut dixit. Quòd nisi in omni sua doctrina obseruasset, quid aliud, quæso, quàm pudendam rerum totis naturis distinctarum confusionem perturbationemq; inuexisset? Cur tam anxie tot locis πάθος à πάθει distinctisset, si quod propriè πάθος esset, mox in morbum permutari opinatus fuisset? Satis habuisset dicere, morbum dum fieret esse πάθος, cum iam factus fuisset, dispositionis nomine nuncupari, si ex altero alterū fieri posse censuisset.

*Galen. mor-
bum nō posuit
in eodem gene-
re cum motu.*

*Alterationis
sue species.*

Cur ergo, quærat aliquis, sic est locutus? Hoc ut intelligamus, præscire oportet, duas esse alterationum, & motionum, quod ad rem præsentem attinet, species. Vna nomen proprium habet, quod non est deriuatum à nomine sui termini, ut ædificatio, curatio, texio. Hic termini sunt, forma domus, sanitas, tela siue pannus, à quibus prædicta nomina motuum non sunt nata. Altera proprio nomine caret, sed nomine termini, inflexione mutata denominatur, ut calefactio, humectatio, dealbatio. Termini harum motionum sunt caliditas, humiditas, albedo: quæ nomina eandem habent cum prioribus originem. Ab vna quippe radice calefactio & calor oriuntur: quemadmodum humor & humectatio.

Exempla motionis & dispositionis discriminationis docentia.

In priore specie facillimum est, motum à termino distinguere. Nullus enim idiota est adeo rudis & iners, qui non ædificationem plurimum differre intelligat à re ædificata seu domo. Nullus texionem idem cum panno, scriptionem idem cum literis credit, sed differre omnino omnes vident. Qui hoc discrimen diligenter in talibus exemplis obseruat, is nullo postea negotio motum omnem, ab omni dispositione interstinguere poterit: in quo propè solo tota huius quæstionis difficultas, & totius de continente causa disceptationis perplexitas sita est. Non lapidum aut lignorum compositio & transpositio, murus sunt aut domus, sed lapidibus cum calce certo modo cõpositis, factus est murus, & lignis certo modo aptatis, existit domus. Quòd de rota dicitur domo vel muro, etiam de parte intelligi debet. Constat ergo murus ex lapidibus & calce certo modo inter se coniunctis: non autem ex operarum labore constat. Quanquam operis seu murarijs lapides cum calce certo modo iungentibus, murus repente existeret. Sic in eodem loco moris perit murus. Hæc si ad aliarum dispositionum generationem transferantur, haud erit res cognitu difficilis, in illa

profertur, in quib. nomina non sunt à se mutuò deducta.

At ubi nomen motus ac termini propemodum simile vel idem est, videtur in cautis res quoq; eadem penè esse. Huius generis sunt apud Græcos *Αγρίθεος* & *Διάθεος*, *Cur Galenus dixerit alterationem fieri permanentem.*

id est affici, & affectus. Proinde ut affici ab affectu, videlicet motum à termino, aptè distingueret, terminum dixit permanere, quasi hoc modo diceret. Affectus qui & morbus est, non est illa præcedens motio corporis seu ipsam affici, sed quod eam motionem consequitur, & à motione cōstantia, firmitate, perseverantia, differt. Quapropter attendendum est, quòd non dixit, ubi alteratio permanere cœperit, (hoc enim impossibile esse ostendimus) sed cū ad dispositionem pervenerit, ad rem nimium permanentem & stabilem. Hoc perinde est, ac si dixisset, ubi corpore alterato, dispositio actiones lædens confiterit, tunc morbus aderit. Vbi nulla aderit actionis læsio, tamen si dispositio corporis propter alterationem variet, morbus nondum aderit.

Porro sicut in ædificatione considerantur tria, nempe ædificator, & ædificium, & operarū seu ædificatoris actio, quæ ab utroq; extremo tota essentia diuersa est, ita in quavis alteratione res habet. In calefactione etenim ignis est, exempli gratia, & caliditas generata in aqua, & ipsa calefactio media inter prædicta duo extrema. Nec minus hic interiecta inter extrema actio, ab utroq; extremo discrepat, quàm in priore exemplo. Vnde rectissime Aristoteles, non caliditatem, sed calefactionem, motum esse dixit: *ἐστὶ δὲ ἐκ θερμότητος κίνησις, ἀλλὰ ἡ θερμανσις*, scribit in Methaphysicis. Exposui hanc rem, cū ob alias causas, tum præcipuè ob hanc, tam multis, quòd argumentum interspersa habet ipsius declaratio, quibus nervosissime ex Aristotelis etiam verbis & sententia probari possit, morbum nullum motum esse. Quibus tamen omissis, ad alia progrediemur.

In alteratione qualibet tria considerantur.

Res perma-
nens non est
motus.

Si morbus aliquis est motus, atque idem quoque est *διὰ τοῦτο*, id est res constans & permanens, vt non Galenus modò totiens affirmavit, quotiens de hac re locutus est, verùm etiam Aristoteles arbitratus est, ac docuit, necessarium est, vt res aliqua permanens sit motus. Atqui motus non est ex permanentium genere. Permanebit ergo simul, & non permanebit, ac opposita in eo concedenda erunt vno tempore inesse. Etenim permanere, & moueri seu fieri opponuntur: quemadmodum & insepares horum proprietates. At motionis proprium est non perseverare, sed *ἐν τῷ γίνεσθαι* solùm consistere. Dispositionis autem proprium est, partes suas simul habere, non in fieri solùm esse. Quare permanebit simul, ac non permanebit morbus. Nec excusat hîc partium diuersitas. Non enim partes dissimilares habet morbus, vt animalia & res aliæ corporatæ.

Motus non
est sine priuatione.

Huic illud est persimile. Quòd per se, & secundum naturam adest alicui speciei, non potest, aut cum genere aut cum generis inseparabili aliqua proprietate pugnare. Atqui permanentia, quæ certis morbi speciebus inest, pugnat cum motu, qui proximum morbi genus ponitur esse. Est namq; perseverantia ista quidam habitus huic autem opponitur priuatio. Porro motum sine priuatione esse impossibile est. Mouetur enim omne, quòd mouetur, propter indigentiam termini, ad quem motus contendit. Proinde si certis morborum speciebus (ne omnibus dicam, quòd tamen non minus verè dicetur) vt phlegmoni, obstructioni, vlceri, aut vulneri per se adest, vt permanentes sint, non poterunt motum habere pro genere. Quippe motus nullus, quæ est motus, permanens est.

Item, genus & species in eodem continentur genere. Nam genera & differentia, & quæ horum *ἀχάεσσιν* sunt propria, naturam speciei consequuntur. Intelligi

ex eo potest, quod in quavis specie tota generis natura includitur, sicut in homine inest totum animal, ut nimirum genus est. Nihil enim in animali fingere licet, quod non & in homine, & in lepore, & in equo, in pisce, in vermē, & in vnaquavis specie, imò in quolibet indiuiduo, actu & re ipsa in sit. Iam obstructionē aut morbum alium quemlibet sumamus, & in quo genere sit, cogitemus. Si in motu ponas, erit in omni morbo motus essentia tota. Si in qualitate ponas morbum, erit in omni morbo qualitatis natura. Iam certum est, nec qualitatem in motu, nec motum in qualitate contineri. Quare cum in qualitate sit morbus, non poterit esse in motu. Sanè secundum morbum, quales dicimur esse, seu qualitate quales quasi picti, ut ægroti, at secundum motum quales dici non possumus. Nam si ægrotare dicamur, motum proferimus, non qualitatem existentem, nisi ægrotare, pro morbo affectum ponatur. Si ægrotabiles dicamur, qualitatem quidem, hoc est, aptitudinem proferimus: at ea non est motus.

In specie includitur tota generis natura.

Item, si morbus est motus, vel actio erit, vel passio. Quod si actio putetur esse, ipsum agens quærendum erit. Non enim est aliud actio, quam motus ab agente proficiscens. Ergo huius motus causa erit humor: exempli gratia, putris, calefaciens. Ita quæ lædet humores actiones corporis sine intermedia dispositione, sed solo interueniente motu, nempe actione. Caliditas enim, non calefacit, cum propriè loquimur, sicut ædificator non nouimus ædificare, non ædificationem. Corruit ergo tota Galeni doctrina, imò ipsamet veritas: & erit morbus non partium corporis constitutio, sed humoris siue causæ dispositio quædam. Etenim actio, quæ est actio, nondum est in passio, sed imprimitur adhuc solum. Quod si passio affirmetur esse, nullam actionem lædet, cum fiat solum, non autem sit. At qui actu esse oportet quod agit.

Morbus nec actio est, nec passio.

Falsa quoque & vitiosa foret morbi definitio, si motus esset aliquis morbus, quia dicitur esse dispositio actionis *πρώτος*, id est, primò, nulloque alio intercedente, lædens. Quod si morbi proximum genus est motus, lædet actiones primò, non corporis aliqua constitutio, sed motus. At omnes omnium ætatum Medici summo consensu docuerunt, actiones primò lædi à dispositione præter naturam, non autem à motu. Motus enim non est, sed fit solum, ut suprà copiosè ostendimus. Ergo non motus sed diathesis proximum morbi genus est. Hæc autem qualitas est perseverans, quod similiter suprà monstratum fuit.

Cause contrariorum sunt contrarie.

Non memini, me vel legere, vel audire unquam, quod morbus & sanitas non essent verè contraria. At quæ rationalia sunt, sub vno eodemque proximo genere continentur. Continetur autem sanitas sub affectu seu dispositione: Ergo & morbi proximum genus ponere cogimur Dispositionem. Sanè verè contrariorum causas, contrarias esse oportet. Caterùm actiones integras & læsas vel vitiatas, constat verè contrarias esse. Quò fit, ut idem de proximis ipsarum causis confiteri nos oporteat. At verò integræ actionis proxima causa est sanitas: depravata autem morbus. Quare verè contraria sunt. Consequarium hinc est, morbum æquè affectum esse primò, atque sanitas. Nisi forte actionis virtutem & vitium, sub vno proximo genere collocari concedimus, at horum proximas causas in diuersis generibus proximis ponimus: quod absurdissimum foret.

Nisi falsum sit, morbum esse motum, summæ inertie Galenum accusare nos oportet in omni fermè sua doctrina: maximè verò in secundo Method. dormitauisse dicendus sit. Nam quatuor tantum recenset consideranda medico, ut morborum naturam primum, deinde etiam numerum adinueniat. Et hæc quatuor ita intro-

DE MORB. CAUSA CONT. 71

se cohærere docet, vt nihil medium cogitari possit.

Quod nisi sit, parùm feliciter quod voluit perfecit, nec rem, vt ipse putat, atque ego non dubito, demonstrauit.

Inter hæc quatuor, primum est ipsa actio. Secundum, huius causâ, quâ subiecti corporis *Aldeon & nardond lu*

appellat. Tertium, huius iterum causâ. Quartum tandem est symptoma. Ac morbum esse oportere docet, vel

actionem, vel huius proximam causam, quam ponit, corporis esse dispositionem. Et cum actio esse nequeat, sequitur huius causam esse morbum. At hæc est corporis

structura, res videlicet permanens. Erit ergo proxima causâ actionis vitiatâ, affectus, non motus. Nihil enim

inter actionem læsam & affectum lædentem interponitur medium, sicut nec inter vllam causam & eiusdẽ proximum effectum, siue eiusdem actionem interponi ali-

quid potest.

Ac quod de liberalitate & illiberalitate adfertur, quâ si non sint sub eodem proximo genere comprehensa, infirmum est & inutile, atque adeo non verum. Nam si de rebus ipsis loquamur, non est verum. Si de nominibus sermo sit solis, non contenderim: sed nihil ista rem causamque subleuabunt. Quod vt facilius animo concipi possit, terminos in tabellâ quasi disponam.

Liberalitas & illiberalitas uno genere continentur.

Habitus animi moralis.

Bonus
Secundum rectam
rationem.

Malus.
Secundum deprauatam rationem.
Vitium.
Illiberalitas.

Virtus.
Liberalitas.

Hic liquet habitũ distribui in bonũ & in malũ. Bonus habitus aliter etiam nominatur, nempe habitus secundum rectã rationem, & præterea virtus. Nec aliud significat habitus bonus, quàm habitus recte rationis, aut quã nomẽ hoc vnicũ, Virtus. Quod ergo ex his tribus dixeris,

eandem præcisè rem dixeris, non res diuersas protuleris. Quare cum dicimus liberalitatem esse virtutem, & cum eandem dicimus habitum esse rectæ rationis: & præterea cum habitum animi bonum appellamus, prorsus idem dicimus, alijs tantum nominibus eandem rem exprimimus. Quod de bono habitu dictum iam est, locum etiam in malo habet. Idem enim omnino sunt habitus malus, & habitus deprauatæ rationis, & vitium. Idem iam in habitu corporis consideremus.

Habitus corporis, siue
dispositio.

Bonus.

Secundum naturam.

Sanitas.

Temperies calida.

Malus.

Præter naturam.

Morbus.

Intemperies calida.

Hic manifestè apparet, idem significare habitum bonum (intellige sermonem nobis esse de corporis habitu, non quolibet, sed eo, à quo actiones eduntur) & habitum secundum naturam & sanitatem. Non enim est sanitas species quædam habitus secundum naturam actiones producentis, sed hoc ipsum est. Nec morbus etiam est species habitus præter naturam actiones offendētis, sed hoc ipsum est prorsus & solū. Dicimus igitur vno nomine, videlicet, sanitatis, idem hoc quod pluribus exprimimus, cum habitum secundum naturam, vel habitum corporis bonum vocamus. Eodem modo significat tantundem nomen hoc, Morbus, atque ista significant, Habitus præter naturam, seu habitus corporis malus. Sic aliquando totum hoc, Animal ratione carens, vno verbo dicimus, Brutum nominantes. Quare sicut inter liberalitatem & bonum animi habitum, & inter illiberitatem & deprauatum animi habitum, nihil est medium, si non verba, sed rem spectemus: sic inter calidam temperiem

temperiem & habitum corporis secundum naturam, & inter intemperiem calidam, atque habitum præter naturam res nulla interponi poterit. Proinde non poterit hoc exemplo iuvari ea sententia, quæ morbum ponit motum esse.

Ad extremum videtur illud etiam explicandum, quod ex Aristotele producit. Quæritur in Septima Proble. matum sectione, probl. 4 (Sic enim distinguuntur in codice Græco Basileæ excuso) quæ fiat quod morbi nonnulli contagione inficiant appropinquantes, sanitas autem neminem sanat. Ad quæstionē sic respondetur. An quia morbus motio est, sanitas autem quies? Ergo ille mouere potest, hæc non potest. Græca sic habent: ἢ ὅτι ἡ μὲν νόσος κίνησις, ἡ δὲ ὑγίεια, ἡ ἡμερία; ἢ μὲν οὖν κινεῖ, ἡ δὲ ἔδεν. In hisce verbis videtur existimasse, morbos aliquos esse motus, non loquitur aut vel hic, vel alibi, in præsentī opere de omni morbo, sed de quibusdam solum, nempe de contagiosis non quietem aut dispositiones.

At verò si verba mentemq; philosophi penitus introspiciemus, aliam ipsius fuisse sententiam comperiemus. Ac primum quidem vix, imò ne vix quidem, mihi persuaserim, Præceptorem nostrum, virum eruditissimum, & magno præditū iudicio, ac præterea in Aristotele a philosophia exercitatissimum, seridò putasse, Aristotelē credidisse morbum esse motum, Tam multis namque, tam solidis, tam euidentibus & claris, ac tam crebrò repetitis argumentis & sententijs contrarium docuit in alijs libris, ut tale quippiam eum credidisse, credere nemo possit, qui non credere quiduis etiam possit. Quapropter id primum respondere possum, ipsum in hoc opere non semper exquisitè & propriè loqui, nec accuratè semper propositorum causas reddere. Qui cū iudicio opus hoc perlegit, & cum reliqua philosophia contulit, faciliè mihi hac in re assentietur. Indicium illud etiā fuerit, quod

Arist. in Prob.
non sensit mor-
bum esse motū

Aristot. in Pro-
blem. non sem-
per accuratè
loquitur.

eandem quaestiones saepe repetitæ sunt, & quidē aliquando post paucos versus. Deinde quodd eandem quoque responsiones nonnunquam repetuntur, iisdem propemodum verbis. Postremo quodd ad vnam quaestionem persaepe responsiones plures adducit, non semper tanti philosophi ingenio dignas.

Notum præterea est, quodd fuerit summorum virorum de præsentī opere iudicium. Alij obiter scriptū dixerunt. Alij ἐξωτερικῶς aliquando ab ipso discipulis proposita fuisse, quæ in eo tractantur, iudicauerunt. Alij ne scriptum quidem ab ipso, sed à quodam ex auditoribus exceptum fuisse arbitrati sunt. Alij ne quidē hoc modo legitimū Aristotelis scetum concedunt. Qui certiora de hac re cognoscere studet, præfationem Henrici Stephani in ἐκλογάς Theophrasti ab ipso editas consulat, quodd videat, nonnulla de causa illos dubitare, qui an legitimus Aristotelis liber ille sit, dubitant. Sanē videntur ex diuersis authoribus collecta in vnum librum fuisse, quæ in ipso continentur. Qui horum nihil probant, hoc saltem non negant, plurima in eo contineri non protius vera, & quæ in alijs scriptis suis ipsemet improbarit. Hinc alij non tam ex sua propria, quàm ex aliorum sententia locutum ipsum fuisse, in multis omnino quaestionibus asseueranter affirmarunt. Quod si verum est, vt esse ego non nego, non debet testimonium hinc desumptum valere, quoties cum illis pugnat, quæ, cum serio scriberet, commentatus fuit. Quin imò non potest locum habere, quodd hinc adducitur, in vlla veritatis inuestigatione, si aduersetur alibi demonstratis.

Quodd si animus in nulla prædictarum responsionū acquiescere possit, verba primū, deinde verò etiā res ipsa expendi, & quatenus cum veritate vel consonent vel dissonent attendi debebit. Et quodd ad verba attinent, satis indicant quæ mox adduntur, non fuisse eum in illa opinio-

opinione, quam præ se ferre verba videntur. Mox enim infert, Ergo ille quidem mouet: hæc verò nihil. Est ergo hæc ratiocinatio Aristotelis in præsentiloco

Omnis motus mouere potest.

Aliquis vel omnis morbus est motus.

Aliquis ergo vel omnis morbus mouere potest.

Ratiocinatio
Aristot. lib. 7.
Problem 4.

Quis non manifestè falsam esse videt propositionem primam? Si motus potest mouere, actu existit, imò actus est perfectus. Atqui non est perfectus actus, sed est actus potentia, quæ in illa re, quæ mouetur, inest, quatenus nimirum & quandiu ea inest. Cum primùm enim potètia esse aliquid desijt, ex qua parte & quatenus desijt, ex ea parte, & eatenus hunc actum, qui motus appellatur, habere nullo modo potest. Nullus, inquit Aristoteles, ambulat & ambulauit, ædificat & ædificauit, fit & factus est, aut mouet & mouit: sed aliud mouet, aliud mouetur. Si ergo appropinquantem morbus inquinat, agit. Quomodo ergo, quatenus agit hoc, motus censerì possit? Sane quocunque modo morbum dicamus esse motum, tota cum natura pariter ac mente Aristotelis pugnamus.

Quid quòd morbum sanitati comparans, hanc, quæ affectus sit & quies, mouere non posse, illum verò qui motus sit, mouere posse ait? An non apertè innuit, se aliter intelligi velle? Nam quis, quæso, motum plus agere, quàm factam diathesin credat? Dubium non est, quin sanitas siue habitus plus moueat, quàm omnes motus.

Debet enim mouens actu esse, vt rectè monet Aristoteles. Et non motus, sed mouens mouet, quod & suprà expressimus. *Nō motus, sed mouens mouet*

Proinde est sensus verborum Aristotelis talis: ideo quosdā morbos propius accedentes contaminare, quia

corpus, humores & spiritus commoueant, non suo loco quiescere sinant, sed omnia permisceant, agitent, confundant, turbent, id quod verissimè dici cuncti nouimus. Morbus igitur dictus est motus, quia in morbis omnia præter naturam perturbentur & moueantur, quæ per sanitatem quiescunt. Hæc enim si cum morbis conferatur, humores ac spiritus continet intra corpus quietos, nec quicquam inordinatè ac vehementius commouet. Ideo morbum, ait, mouere, scilicet humores, atque agitare spiritus, sanitatem nihil mouere: non quia ea non moueat, hoc est, actiones producat secundum naturam, sed quia humores & spiritus præter naturæ morem non exagitet ac turbet,

Cur morbi aliqui sint contagiosi, cum sanitas non transferatur.

Nunc de re aliquid etiã dicamus. Morbos quosdam per contagionem serpere, & cum ægro commorantes corripere: sanitatem verò neminem sanum reddere, ait Aristoteles. Modus quo id fiat à morbis, in 18. Problem. eiusdem sectionis planissimè exponitur cum materiam quampiam ab ægroto ad alios transire dicit, quæ morbifica sit qualitate prædita. Nam quærit in hoc problemate cur, qui ad laborantes tabe, lippitudine, scabie, proptius accesserint, inficiantur, cum tamen illi, qui cum hydropicis, & apoplecticis, & ab alijs morbis similibus oppressis familiariter conuersentur, nihil ex ea consuetudine mali contrahant. Respondet his ferè verbis: Talis contagio ideo fit, quoniam spiritum vitiat grauius reddit. Celerrimè autem omnes morbis arripiuntur, qui spiritu corrupto proueniunt, quale est omne pestilens genus. Qui appropinquarit, talè profecto spiritum trahit, qualem æger ille reddiderit. Ab vno autem morbo excipit, quoniam vnus ille sic spirat, cæteri secus. Et cætera.

Ex adscriptis verbis cernere vnusquisque potest, Aristotelem existimasse, contagium ab ægroto ad eos minus

minus cautè apud ipsum egerint, per infectæ materiæ participationem transire, id quæ rectè admodum. Non enim potest affectus, qui in me est, in alium agere quàm in me. Nec potest me deserto, vel totus, vel parte aliqua sui ad alium quempiam transmigrare. Proinde necesse est, ut ab eo aliquid abeat, quòd simili affectione prædictum sit. Hinc illud primùm confirmatur, quòd suprà dicebamus, non putauisse Aristotelem, morbum aliquem propriè motū esse. Nam si morbus humores & spiritus eosque corrumpit, & ab ijs eleuati halitus, aliorum corpora, ad quæ fortè arreperere potuerunt, similiter corrumpere possint, necessarium est, morbum factam in corpore qualitatem fuisse. Quo pacto namq; imaginabimur, humores & spiritus noxiam & inimicam qualitatem ipsam, permanentem scilicet rem ac factam ab eo contraxisse, quòd eadem nondum possideret, seu quòd re vera nondum esset, sed adhuc gigneretur verè & propriè?

Deinde si cōsiderare volemus, qui nam & quales morbi contagiosi præcipuè sint, illos verè tales esse videbimus, quos nemo temerè sit motus crediturus. Tabes morbus talis est, in quo, si in nullo alio, motus locū non habet. Quis namque putredinem pulmonis, seu putridum pulmonem vocet motum? Quis cutis scabiem & crustas, vel affectum illum cutis & humorum circa cutem, à quo crustæ tales gignuntur, motum existimabit? An lepram, Elephantiasim, morbum appellatum Gallicum, anthraces in peste, & febres illas exitiosas, motus esse persuaderi nobis patiemur? Non arbitror aliquem hæcenus insanire. Poterit ergo vel hinc constare, aliam fuisse Aristotelis mentem atq; sententiam.

Postremò non adhuc video, quomodo morbi prædicto modo arripere & contaminare alios possint, sanitas commodare nihil posse. Quid enim prohibet, quò minus homo aliquis egregiè sanus, spiritum reddat perin-

*Qui morbi
sint præcipuè
contagiosi.*

*Sanitas non
minus sanat,
quàm morbus
inquinat.*

de commodum est temperatum, ac æger reddit intemperatum? Quod si temperatus ille spiritus ab homine non optimè sano exceptus sit, non ille similiter pro suis viribus vitiosos spiritus corrigit emendetq; vt corruptus & putridus integros deprauat? Vterque similiter actu est, quod est, nempe aut bene aut malè temperatus. Agit ergo vterq; pro sua natura in vicina corpora quantum potest. Nisi fortè, quod bonum est, non agere, quod autem malum est, solum agere posse quis stultè opinetur? Profectò non ideo credi debet nihil agere, quia non æquè validè, aut efficaciter agit, atq; morbus. Non enim quod non tantum agit, quantum alia res quæpiam, propterea nihil agit. Tantum certè sanitas in producenda actione potest, quantum morbus in eadem corrumpenda. Si minus perturbat humores & spiritus, ideo fit, quia naturæ sic expedit. Ex hoc tamen non rectè concluditur ipsam quietè esse, & omnino nihil agere ocioq; quod torpere, quasi non esset in rerum natura. Sanitas est quædam, quatenus est affectus secundum naturam, & finis quidam. Sic morbus etià motus dici poterit, quatenus affectus est, in quo natura non acquiescit, sed à quo ad sanitatem aspirat contenditq;. Sed hoc modo non sequitur morbum agere: sanitatem verò torpere nihilq; agere. Hinc est, quod aeris mutatio multis sæpe agris plurimum contulit. Certum & illud est, illos citius conualescere, si in cæteris nulla sit disparitas, qui cum sanis ac bene habitis viuunt, ac lectos, pannos, vestes, vasa, ædes, conlectoria, cæteraq; talia munda habent & repurgata, quam illos qui talibus omnibus sordidioribus vtuntur. Cur Galenus consulit bene habitum puellum pectori ad mouere, cum ventriculus est imbecillior, ac minus rectè concoquit, nihil opis suaves temperatiq; halitus adferunt? Cur uicere longius putantur senes, qui exilem calorem humiliori modi puellorum calore fouent? Cur temperata calidior

tatis fomenta idem efficiunt, nisi quia temperato calore insitum calorem confirmant ac augent. Hæc & huius generis plurima libenter prætereo, cum quæ percensui, propositum satis aptè euidenterq; declarent.

Hoc fortasse aliquem deceperit, quod sanos multò facilius cernimus ab ægris inquinari, quàm ægrotos à sanis meliores, & sanos reddi. Etenim negari non potest, quin perobscure hoc fiat, vt non sine causa dubitatum de eo sit, an fiat aliquando.

In causa est, quod ægrorum spiritus & habitus multò potentiores sanorum expirationibus. Morbus namque est sanitatis destructor & corruptor. Quod si ergo vniuersa totius corporis virtus & facultas prohibere non potuit, quin in corpore morbus propter efficacitatem causæ ipsam generantis, oriretur, quis credat pauca halitus bonos ab ægroto exceptos morbum vincere posse, quem tot corporis vis vincere nequit?

At corrupti spiritus vaporesq; vt qui à potentissima causa facti, affecti & excitati sint, facilius multò sanorum corpora destruere labefacereq; possunt. Quippe in omni natura, & in cunctis operibus facilius semper bonum corrumpitur quàm malum corrigatur. Hinc vulgaris facta est sententia, facilius multò esse destruere & dissoluere compacta, quàm incompacta coniungere & construere. Ad destruendum non tam multis est opus, quot ad construendum necessaria sunt. Quæ quia aperta sunt, non aut expositione amplore aut probatio ne solidiore opus habent, si quid ego iudico.

Proinde rectè dixit Aristoteles, morbos, sanitati comparatos, humores, spiritus, totumque corpus agitare, & appropinquantium valetudinem tentare, per emissos halitus exitiosa, vel maligna qualitate affectos: sanitatem autem quietiora omnia continere, nec tam

Cur sani facilius ab ægris inquinantur, quàm ægri à sanis sanentur.

facile, tam efficaciter, tam manifestè ægrotos, seu vi morbi alicuius oppressos adiungere. Profectò sanitas collata cum morbis, habitus quidam est: morbi verò plerique dispositiones verius sunt. Non enim, vt sanitas nobiscum nascuntur morbi: quò fit, vt minus iuxta eam corpus moueri videatur. Mouet enim sanitas non cum impetu & violentia & cum dolore, vt morbi, sed placidè ac sensim, vt propterea non percipi admodum motio ipsius possit. Ac, vt finem faciã, nemo nescit, corpora nostra per morbos magis exagitati, quàm per secundam valetudinem. Quippe sanitas mediocritas quædam est & temperies: morbus autem intemperies & excessus quidam existit. Quocirca cum facilius excessus mediocritatem corrumpat, quàm hæc illum reprimat, rectè in Problem. 33. lib. 1. Alexandri Aphrod. (Huic enim adscribitur vt auctori) dictum fuit: lippientem alios rempe sanos oculos morbo afficere posse, sanum lippienti sanitatem contribuere non posse.

Hæc habui quæ in præsentia tibi responderem de libro, quem mihi misisti, quemq; ego diligenter admodum sæpe perlegi. Quæ præterea examine aliquo digna visa sunt, vel possunt ex prædictis cognosci, vel aliàs fortè tractabuntur commodius. Iam enim plura scribere non vacat. Te ergo, Camille doctissime, vehementer etiam atque etiam oro, vt politissimo tuo iudicio omnia excutias, & ad veritatis trutinam expendas, vt sicubi rem non minus verè accomodateque tractârim, eius me diligenter ac seriò admonere possis. Tuo enim vnus iudiciorum tribuo, (& cur tribuam præclare scio) quantum plurimorum aliorum tribuere non audeo. Deus Opt. Max. te Reipubl. literariæ incolumem diu seruet, conatusque tuos fortunet. Heidelbergæ, anno 1560. mense Ianuario.

PIET

PIETATE, VIRTUTE, DO-
CTRINA ORNATISSIMO VIRO,

D. Iohan. Pontano Illustriss. Principum & Ducum Sa-
xoniarum, &c. Medico experientissimo,

&c. Thomas Erastus

S. P. D.

Dispersa superioribus annis Schola nostra propter
pestem, vir in omni præstante doctrina eruditis-
sime, dum alij aliò, vt in simili calamitate fieri so-
let, dilaberetur, atq; ipse quoq; de secessu aliquo meis studijs
oportuno cogitare cœpissim, non ita res cecidit, sicut spera-
bam & optabam. Etenim non quò ego volebam, sed Moscha-
bachum, quò illustriss. Principis Electoris consilium conces-
serat, proficisci iussus sum. Qua in vrbecula facilè prospicie-
bam, locum me studijs meis accommodatum nequaquam ha-
biturum. Quamobrem nullos mecum hinc libros, præter Ga-
leni & Aristotelis opera, asportare volui: sed hisce chartas
meas quasdam eo consilio coniunxi, vt, si explicandis libris
locus non esset, eas recognoscerem, vtilisq; ab inutilibus se-
pararè. Cum illò perueni opinione mea nihil falsus sum, sed
deteriora quàm metui omnia inueni. Nam in angusto mihi
cum vniuersa familia hypocausto hybernandum vidi in quo
tantum aberat, vt libros explicare possem, vt ne reponendi
quidem aptus locus aliquis concederetur. Itaq; consilio de
lectione Galeni & Aristot. deposito, ne nihil facerem, char-
tas meas de rebus longè diuersis ad amicos diuersos perscri-
ptas relegere examinareq; cœpi. Incidi ergo in illas quoq; ti-

teras, quas ad te, de Continente morborum causa Schlen-
 sungen perscripseram, anno 1556: cum me profectio in Ita-
 liam iterum accingerem. Quas cum perlegissem, id mihi præ-
 cipue displicuit, quod nullis eas Galeni testimonijs, de cuius
 tamen sententiâ imprimis disputatur, communitas cernerem.
 Quanquam non nesciebam, me, cum eas ad te exararem,
 Gallicos citare non potuisse: propterea quod toto illo anno
 libris meis omnib. caruissem, ac memoriæ, quam habere me
 fluxilem & infidam, si quisquam alijs, recordabar, confi-
 dere non possem. Idcirco testimonia ex Galeno deprompta
 suis locis inter relegendum inserui: & quæ verba perperam
 vel transcripta, vel omissa videri sunt, emendavi: quæq; festi-
 nanti mihi alijsq; rebus animum occupatum habenti obscu-
 rius dicta putavi, paulo verbosius ac planius exposui. Le-
 ges ergo eandem illam Epistolam secundo, cum non inutili,
 ut mihi persuadeo, senore. Etenim hanc ipsam recognitam,
 & non nulla in parte locupletatam, imò planè transforma-
 tam, & prope aliam factam videbis. Deinde alius etiam
 epistolæ partem, quam de Curatione ad amicum quendam
 defunctum scripseram, addidi, in qua multa sunt, quæ ad causæ
 propositæ declarationem faciunt. Vale felicissimè, rem-
 que Medicam pro egregijs tibi à Domino concessis dotibus
 ornare perge. Heidelbergæ VII. Idus Iulij, Anno
 M. D. LXXII.

DE CONTINENTE MORBORVM

CAVSA, AD VIRVM CLA-

riſſimum, D. Doct̃or. Ioannem

Pontanum.

VIA pro contracta nuper inter nos amicitia, Pontane doctissime, petiuiſti, vt ſententiam tibi meam de Continente cauſa in morbis, ſcripto exponam, atq; ego id me tibi negare non debere putari, rem ſtatim, ac datum aliquid eſt oçij, aggreſſus ſum cum voluptate. Quid enim me delectet magis, quàm bonis, doctis, mihi quæ amicis viris gratificari? Cæterum, quoniam ſumma temporis anguſtia vix patitur ad tam longum iter ſe parantem plura præfari, ad ipſam mox rem accedam: ac primùm quidem de Originibus quæque nominis aliquid dicam: ſimul quæ exponam, quomodo quæſtionem intelligendam putem, cum, an Morbi continentem habeant cauſam, quæritur. Deinde quo conſilio ab hoc nomine Galenus abſtinuiſſe videatur, vel cur tam rarò uſus eo fuerit, declarabo. Poſt hæc illud etiam explanabo: quare Arabes (quantis Galenum infrequenter hoc nomine uſum vidiffent) in medicinam inuexerint. Poſtremò quibus argumentis deceptos illos exiſtimem, indicabo, qui hanc hodie controuerſiam maioribus animis, quàm viribus fouere non deſinunt.

Nomen *συμπεριεχόν αίρίον* Veteribus tum philoſophis, tum medicis incognitū, aut ſaltem rarò uſurpatum, Stoicis primùm videtur cum ipſa re ſignificata fuiſſe excogitatum. Teſtes ſunt Alexander Aphrodiſcus libro de Miſtione: & Galenus in deſenſione Hippocratis aduerſus Iulianum. Hoc Stoicorum dogma Herophilicorum dogma Herophilei etiam probarunt, vt Galenus

Cauſa continens eſt commentum Stoicorum.

*Cur Stoici cau-
sam continen-
tem finxerint.*

in libro de Multitudine testificatur. Non poterant vide-
re Stoici, quomodo forma in subiecta materia vel exi-
guo tempore permaneret, si nō quasi vinculo quodam
coercita in ipsa retineretur. Proinde spiritum quendam
longè tenuissimum per omnia corpora penetrantē ex-
cogitarunt, quem cum materia formas colligare, conti-
nereque dixerunt. Hunc alij ignem, alij Iouem, alij aliter
appellarunt, vt author libri de Historia philosophica in-
nuit. & Galenus in libro, in quo qualitates non esse cor-
pora probat, docuit. Ab effectu & opere, quod scilicet for-
mam suæ materiæ quamlibet alligare, alligatamq; con-
tinere opinabantur, *συνεκτικὸν αἴτιον* vocabāt. Isto præsen-
te spiritu, rem nullam perire: eodem absente, res cunctas

*Descriptio cau-
sæ continentis
unde orta.*

necessariò diffluere ac dissolui rebantur. Et videtur hinc
descriptio ipsius orta fuisse, quæ à Medicis quibusdam
postea producta est, vt ea sit causa, qua præsentē, præsen-
sit morbus, & qua absente, idem etiā absit. Hanc de con-
tinente omnes res causa Stoicorum opinionem à recta
ratione abhorrentem, posteriores Medici ac philosophi
merito confutarunt ac riserunt. Facit hoc Alex. Aphrod.
in lib. de Mixtione paulò antè citato. Calenus in eo, quæ
de Plenitudine conscripsit contra Herophilios præci-
puè disputans, idem præstat, sed breuiter admodum.

Ac Medici quidē, qui eo postea vsi sunt (philosophos
hîc data opera prætereo) aliter paulò vsurparunt: nec eo-

*Quomodo me-
dici continētis
causæ nomine
vsi sint.*

dem tamen omnes modo. Hi cum nullam substantiam
præter materiam, formam, & ex his compositam agno-
scerent, & quomodo in materia inhaerent formæ, vel
ex vno Aristotele cognouissent, Stoicorum ista conti-
nente causa minimè indiguerunt. Vsi nihilominus eo
nomine aliquando sunt, & vt nuper dicebam, variè.
Inter hos Galenus tribus ferè modis vsurpasse inueni-
tur, quorum duo non malè conuenire notioni ipsius vi-
debantur. Tertius modus Galeno non placuit: nec

criptioni, quam ipse probat conuenire satis poterat.

Quod vt rectius intelligas, scire oportet, duas fuisse huius nominis, Galeni ætate, notiones siue descriptiones: quarum prior in lib. de Puls. caus. cap. 1. adumbrata, altera in fine defensionis Hippocratis contra Iulianum expressa reperitur. In priore loco sic scriptum legimus. Nam triplex quidem est causarum genus, non in pulsi-

Duplex causa continentis notio fuit ætate Galeni.

bus modò, sed & in alijs cunctis. Vnum quod primum est & præcipuum, quod quidem Continens appellant. Cuius inde appellatio deducta est, quod illorum essentiam contineat. Hic sanè explicatè satis affirmat, continentes causas esse, quæ rei cuiuslibet primæ sint ac præcipuæ: atque adeo quæ cuiusq; rei essentiam contineant, & rem, quam continent, nunquam deserant: vt author libri de Historia philosophica scripsit. Quæ hoc pacto causæ sunt, illis præsentibus, necessariò quoque oportet res, quas continent, præsentibus esse, & augescantibus augeri, decrescentibus minui, desinentibus desinere. Cæterùm duo cum sint summa rerum genera: quorum alterum res absolute existentes comprehendit: alterum eas dumtaxat complectitur, quæ non sunt, nisi quandiu fiunt, necesse est, continentes causas in utroq; isto genere disparari esse: & in posteriore quidem genere alia esse non poterit, quàm vera & prima actionis causa. In qua significatione frequentissimè hoc nomen posuit Galenus. In defensione contra Iulianum concedere se ait, vt aliquæ causæ sic appellentur: modò nõ absolute existentium rerum, sed talium quæ in fieri essentiam suam habent, utæpõnantur. Eam ob rem recentiores medicos ætatis suæ reprehendere ibidè videtur, quod non rectè eo nomine uterentur. In eadem significatione posuit 2. Met. Therap. capite quarto, & in lib. eiusdem Operis 10. cap. decimo. De Sympt. caus. cap. 5. De Caus. puls. 1. cap. 1. & lib. 2. cap. 1. In lib. 2. Prognost. com. 43. In 3. lib. Epidem.

Causa continens est prima causa actionis.

com. 1. Haud aliter quoque accepit in principio Cōm. in libr. 2. Hip. de Natura humana, quo in loco sic ferè ratiocinatur. Id est continens rerum causa, quod actiones per se & primò efficit. Plenitudo non efficit actiones per se primò. Quare non est plenitudo continens causa. Sic in lib. 1. de Affect locis ignem vstulationis & gladium sectionis continentes causas posuit.

*Vsitatissima
causæ continen-
tis notio, Gale-
ni etate.*

Hec fuit vsitatissima huius nominis significatio, quam cum Iulianus non obseruaret, non sine causa grauitè ab eo obiurgatus fuit. Qui cap. 4. lib. 2. Meth. attentè perlegerit, perfacile intelliget, tunc plerosque nomen istud hoc modo vsurpasse. Sic enim scribit in loco nuper citato: Verba autem faciemus, non solum contra Methodicos, sed etiam contra eos Rationalium, qui non cognita ipsius actionis prima causa, quam continentem etiā nominare sunt soliti, methodo quadam ac ratione artem constitui posse putant. In istis verbis Galenus apertè indicat, plerosque continētis causæ nomine tunc ita vsos fuisse, vt primam & proximā actionis causam per id intelligerent. Neq; id dixerunt malè, præsertim cū supradictæ notioni aptissimè quadraret. Sed nec alia causa in hoc rerum genere, quod motiones tantum in se cōplectitur, excogitari fingi que potest, præter actionis causam, quæ scilicet essentiam actionis continere credi queat.

*Causa continens
rerū factorum*

In altero genere, in quo res factæ collocatæ sunt, non effectrix causa essentiam rerum continet, sed forma potius in certa materia inexistens hoc efficit. Proinde in hoc genere forma potius, quàm efficiens causa, continens vocanda sit. Vsus est Galenus propter dictam causam (vt iam antè quoq; expositum fuit) hoc nomine raro, pro exprimendis vllis causis rerū in hoc genere comprehensarum. Quin imò Iulianum ob id accusat. Nos etiam hodie non de formis rerum inquirimus cū de

continente causa in morbis disceptamus, sed effectricem causam inuestigamus. Vfus tamen aliquando nomine huius causæ reperitur Galenus in assignanda causa rei permanentis. Etenim in 7. parte Aph. 30. continentem spumæ causam affirmat esse exactam flatuosi spiritus, cum humore lentoris aliquid obtinente permistionem. Hanc permistionem tum à plurimo calore, tum à vehementi motu, ut ab antegressis causis nasci ait.

Continens spiritus
me causa.

Cæterum spumam non ex illarum rerum genere esse, quæ τὸ εἶναι, hoc est, esse, siue naturam suam in generatione solum possideant, nemo, arbitror, dubitabit.

Hoc certum est, spumam diu sæpe perseverare supra humores, præsertim lentos. Nec aliud est, quam *Ἀέθρσι* illa aeris & humoris cuiuspiam, quæ ex mutua eorum confusione perque minima diuisione exoritur. Etenim aer seu flatulētus spiritus cum aqua miscetur, cumque in partes minimas diuiditur, & humore circumdatur, intercipitur seu intercluditur, bullæ multæ parvæ exoriantur, quarum coalitus *διὰ τὴν* eam facit, quam in spuma esse diximus. Neutra pars essentiā naturæ mutatur in hac confusione, sed ruptis bullis aer euolat, atque aqua impermutata relinquitur. Quod si verò, *Ἀέθρσι* illam aeris cum lento humore, sed potius mistionem ipsam, ad quam *Ἀέθρσι* illa consequitur, continentē spumæ causam vocatam à Galeno hîc fuisse contendatur, non magni fecero: cum id parum nostro incommodet instituto. Quippe neutra istarum significationum, propositæ nostræ quæstioni aptari poterit.

Spuma quid sit, et quomodo generetur.

Non quærimus hoc loco, an actiones causam habeant continentem. Nec tales etiam causas quærimus, quales pro continentibus pulsuum causis assignauit Galenus, videlicet vsum seu necessitatem, facultatē & instrumentum, ut quæ non sint omnes effectrices pulsuum causæ: cū propriè loqui volumus. Quoniā à natura partim prop-

De quali causa accipienda sit quæstio præsens.

ter hæc, partim per hæc efficitur pulsus. Nec mistio flatus spiritus vel aeris cum humore talis causa existit, qualem nos inuestigamus. Motio enim quædam hæc est, vel certè forma quædam ipsius spumæ, si videlicet per mitionem, non motum, sed huius terminum intelligamus, ut intelligere debemus. Nos vero hic non formas morborum, sed horum corporatas effectricesque causas consideramus: & an eorum continentes cause sint, disputamus. Quanquam postremum hoc de spuma exemplum, non nihil simile habere videatur, cum quorundam instrumentalium morborum generatione & natura.

Hactenus duos modos exposui à Galeno usurpatos, quorum prior admodum vsitatus fuisse ex commemoratis intelligitur. Posterior infrequens tunc etiam, apud Medicos præsertim fuit: quò factum puto, ut peritæ Galenus uti videretur. Quamuis enim hic etiam præter notionem accommodari quiret, minus tamen Medicorum tractationi, de morborum causis disputantium, conueniebat. Vix enim alias, quàm effectrices ac conservatrices morborum causas considerant: præter eum cum accidentia sint, ideoque formis careant: atque ipsi met morbi formæ quædam accidentales sint corporum quibus inhærent.

*Notio tertia
causæ continen-
tis.*

Tertium modum Medici quidam Galeni tempore introduxerunt, ac eiusmodi causam esse dixerunt, à qua morbi fierent, & cum qua pariter cessarent. Hos Galenus in sæpe iam citata Hipp. contra Iulianum defensionis cap. 6. acriter reprehendit, ac nominis significatū intellexisse negat. Porro quòd ita cam, ut dixi, descriperit, grauius testis est Galenus. in nuper citato libro Iuliana finem. Quo in loco eruditè & solerter admodum Iulianum reprehendit, quòd cum aliam huius causæ notionem non adferret, nihilominus negaret, causam in-

bre, quæ totius corporis morbus existit, vno in loco consistere posse. Quasi diceret, si continentem causam poneret, essentiam rei contentæ continere, excusari posset, quod dicis, eam non posse in morbo vniuersali vna in parte consistere. Videtur enim probabile, vt, quod alicuius rei essentiam continet, cum ipsa contentæ rei essentia suo quodam modo coextendatur. Tu verò, cum horum nihil ponas, sed hoc tantum asseras, continentem causam esse, qua præsentem fiat morbus, & qua abeunte dissoluatur, parum rectè negas, talē causam vna in parte consistere non posse, id quod bubonis exemplo demonstrari poterit. Ex hoc illud etiam planissimè intelligitur, aliam fuisse apud Galenum huius nominis notionem ac significationem. Hac de causa nunquam hoc tertio modo, quo pro causa corporea morbum efficiente ponitur, usurpassè reperitur, nisi ex hypothesi. Sic in cap. 6. paulò antè adducto vtitur, plenitudinem morbi causam continentem ex hypothesi concedens.

Ac rectè quidem hoc significatum. tunc damnavit, *Cur tertiā notionem Galenus improbat.* quod nouum, inusitatum, & definitioni minimè congruens videretur. Certum namq; erat, multas tales causas morborum essentiam non continere. Quomodo enim putris humor essentiam febris à se excitatæ contineat? Nil aliud facit, quàm quòd calorem in corpore ingenerat. Inter hunc igitur & febrem caloris intercedit generatio. Quod autem essentiam alicuius continere debet, inter id & rem contentam nihil interuenire potest. Motus etiam intercidens idem cum febre esse non potest. Taceo, quòd sæpe putris humor expurgatur, nec febris tamen dissoluitur. Hoc autem de eo, quod febris essentiam continet, dici cogitarique nequit. Non enim quod tale est, poterit aliquo tempore id, quod ab ipso continetur, deferere.

In hoc significato nos quoque hodie causæ continen-

*In quo signifi-
cato hodie u-
surpamus no-
men continētis
causae.*

tis nomine utimur, quoties quaerimus, an continens morborum causa detur: de causa intelligimus quari, non alia, quam morborum effectrice. Nec de quavis, sed interna tantum, eaque materiali & corporata. Hanc ipsam quoque ita describimus, ut nimirum ea sit, quae praesens morbos creet, & qua abeunte, morbi ab ea excitati cessent, nulloque amplius remedio indigeant. Ergo de internis & corporeis causis, inter quas & morbum nulla alia intercedit, intelligi quaestio debet.

Quod si Galenum non probasse istam nominis significationem aliquis obijcere hoc loco velit, ei ita respondimus: propterea non sequi, rem eum damnasse, quia nominis usum reprehenderit. Non est dubium, quin Galenus hanc causam antecedentem passim ferè vocarit. Abusi etiam nomine sunt Iulianus & alij, fateor. Et tunc quidem minus erat fortasse tolerabile, cum multi eo seculi uterentur. Iam impropria illa nominis significatio tam est nota & usitata, ut propria videri queat. Prior illa quae Galeni aetate in usu praecipue erat, iam obsolevit. Quare non de re, sed de nomine tantum lis nobis erit, si propterea nulla concedenda est, quia aliter ac Galenus nomen usurpamus. At nos de re disputabamus, quocumque tandem unusquisque eam nomine exprimere vellet. Quod ut liquidius cernatur, paulò verbosius rem totam declarabimus.

*Argumentum
Iuliani.*

Iulianus cum Asclepiadis argumento probare vellet, plenitudinem non esse morborum causam continentem, ita ratiocinabatur. Si plenitudo continens morborum causa esset, ea vacuata, morbus statim ab ea generatus cessaret. Atqui saepe contra accidit, ut plenitudine vacuata, morbus augeatur. Non est igitur continens morbi causa, plenitudo. Categoricè hoc modo.

Id quo depulso morbus nihilominus permanet, non est morbi continens causa.

At plenitudo sæpe per initia vacnatur, ac morbus augetur.

Plenitudo itaque non est morbi continens causa.

Ad hanc Asclepiadis ratiocinationem Galenus, postquam quid sit plenitudo, & quotuplex ea sit, exposuit, his verbis respondet. Ostensum à nobis est in his commentarijs, in quibus symptomatum causas enarrauimus, atque ubi tumores præter naturam tractauimus, sum phlegmonem interdum tremoremque, ac in vniuerbis Medicis Oedema vocatur, aliosque præterea affectus, plenitudinis inniti hypothesi: tum, si plenitudinem quis euacuet, ad naturalem quàm primū statum redire membum. In capite septimo plura etiam leguntur huc pertinentia. In fine capitis disputationem concludens sic ait: Cæterum nos sæpius inter ipsa artis opera, post vtriusque plenitudinis inanitionē, homines sanitati conuulsi restitutos ostendimus.

Nullus est, arbitror, tam rudis, qui non videat, quid Galenus ad propositum argumentum respondendum censuerit. Negat Galenus, plenitudine vacuata, morbum semper manere, imò sæpissimè se homines per euacuationem pristinæ sanitati statim restituisse affirmare ait. Quare non negat Galenus, tales in corpore inueniri causas corporatas, quæ morbos excitent, atque secum eisdem auferant: sed assueueranter affirmat, ac sæpe, non rationibus modò, sed etiam ipsis artis operibus, id à se demonstratum dicit. Haud scio, an, qui hæc non cedit, satis sanus iudicari debeat. Videntur isti nunquam vidisse, ab influxu sanguinis partem aliquam (vt manum) intumuisse, eandemque adhibitis remedijs, & expulso sanguine ad naturalem statum subito rediisse.

Responsio Galeni ad argumentum Asclepiadis, uel Iuliani.

Equidem qui in arte se exercet, ac huiusmodi observat, non habet opus argumentis alijs, quàm illis ipsis, quæ ipsæmet conspexit. Sunt etiam libri Galeni, omnes pleni exemplis. Mentionem aliquot locorum faciam, quorum iam memini. Legat, qui volet, illustre exemplum de convulso & febriente adolescente ab humore æruginoso in 5. Aphor. com. 1. Item 2. Aph. 22. Item de Optima secta cap. 23. & 25. Item in 6. de Affect. locis cap. 2. & in lib. 1. cap. 2. alijsque locis propè infinitis.

Cur Gal. causas materiales ex hypothesi continentes non cauit.

Negare nemo sanus potest, quin in recensitis iam alijsque locis, maximè verò in hoc, de quo nuper loquebamur, loco, Galenus rem concedat, atque adeò verum esse doceat. At improprie continens causæ nomē hoc pacto sumitur. Esto, non fuerit Galeni tempore istud significatum vsitatum. Iam tritum cerrè est redditum, & de qua re dicatur, omnes docti probè intelligunt. Accusatus eo Galenus etiam est hoc modo, attamen non simpliciter & absolute, sed ex hypothesi, tales quasdam causas, ita se appellare indicavit, idque non sine causa. Nam non semper & quovis tempore continens causa morbi est plenitudo, sed aliquando solum, & certo quodam modo morbos creans. Quæ ratio aliarum etiam quarundam causarum existit. Quamvis autem rarius hoc nomen ita usurpavit, rem tamen, ut demonstraui, docuit ac causas tales, alijs nonnunquam nominibus, idem propè significantibus, expressit, dum *μεροεχες, Ρουεχες, οὐλοχες* vocavit.

Obiectio.

Et quoniam totius rei ac disceptationis cardo hic se re versatur, non præter rem fuerit, ista paulò copiosius explanatusque proponere. Posset aliquis nobis obijcere, locum, quem ex libro contra Iulianum produximus nihil probare: ideoque non tam solida esse nostra putemus. Rationem is talis hanc sortè adferat: Galenus non de constantibus iam factisque morbis ibi loquitur.

desentibus solum, qui nondum sint, videlicet, sed qui adhuc fiant. Argumento dicet esse, qui sic sentit, quod cum his symptomata, convulsionem tremoremque commemoret, ac quod percensitis omnibus, addat *ερεπάζει πάλιν*. Ceterum *πάλιν* in generatione consistere, motumque, non permanentem *Αλθέρων* significare, confessum testatumque cunctis dicet,

Ad hæc nos ita respondebimus, Galenum non de symptomatis hic, sed de morbis loqui voluisse. Atclepiadis argumentum erat, non de symptomatis, sed de morbis. Itaque Gal. responsurus ad argumentum, non aut debuit, aut voluit secus, quam deceret respondere. Equidem magis inscitia Galenum accusat, qui eum de alijs interrogatum fuisse, ac de capis respondisse credit. Cur igitur, iniquis, convulsionem tremoremque adduxit? Quia morbi, quorum hæc symptomata effectus quidam sunt, ab his ipsis nominantur. Nec rarum hoc est. Morbi etenim plurimi à symptomatis appellationem obtinuerunt. Tremorem symptoma esse, morbique scilicet imbecillitatis facultatis motricis, siue nervorum certo modo laesorum, effectum quendam, nemo ignorat. At morbum, cuius est effectus, hoc ipso nomine plerumque designari non minus scitur. Neque dubium est, quin plenitudo aliquando hætenus degraue corpus, ut tremorem inducat. Nec est tremor tunc morbus, sed ille affectus, quem ipse tremor sine medio ut effectus consequitur. Atque hunc affectum, plenitudine vacuata, non nunquam dissolui certum est. Ad hanc rem plenè perfecteque intelligendam, vel vnus ille locus sufficiat, qui extat in libro Galeni de Tremore, palpit, &c. cap. 5. quem ut legas vehementer velim.

Minus adhuc probat hoc, quod tumores istos præternaturam *πάλιν* appellauit. Vñus enim hoc nomine est non propriè, sed impropiè. Atque hoc modo affectum

Responsio.

Multi morbi à symptomatis nominantur.

Quæ sint non minus πάλιν significata.

quoq; dispositionemq; significat. Neq; in hoc tantum, sed in innumerabilibus locis ita usurpauit. Quinetiam omnes Græci, Philosophi pariter & medici, eodem modo vsi eo sunt. Ad quod probandum, vnicum in præsentia locum adscribam. In libro 1. de illis, quæ in Medicina fiunt, sic scribit: & διοίσει δ' ἐν τῷ μέλλοντι τὸ γένος λόγῳ, τὴν αἰτικὴν τῆς φύσεως ἀφαιρήσει τοῦ σώματος μὲν ἀφαιρῶν, ὁνομάζειν ἀμφοτέραις ταῖς προσήγοις, ὡς πάλιν καὶ δὲ ἔθνος ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἔλλησι. καὶ ποτὲ μὲν νόσημα καλοῦσιν ὅλον τοῦτο τὸ γένος, ἐστὶ δ' ὅτε, πᾶσι. Similis locus extat in Commen. 1. libri Epidem. 1. in expositione sententiae 22. Hic enim, vt in priore loco, omnes Græcos appellare morbos παθήματα differre asserit. Qui plura cupit, is hac de re legat, quæ scripsit in expositione Aphor. 28. particulæ 3. vbi probat, Hippoc. non diuturnos tantum morbos, quod quidam affirmabant, sed etiā acutos & alios nominasse. Qui Hippoc. ac Gal. Græcè legerunt, atq; illi obseruauerunt, stultam vocabunt hanc meā diligentiam, quippe q̄ probare studeā, quòd probatione nulla agatur. Rectè ergo de morbis Galenus non de passionibus, aut πάθεσι, propriè dictis, locutum in adducto loco diximus. Quòd vel hinc etiam appareat, quòd ita se de tumoribus istis in præsentia loco differere ostendit, vt de hisdem in lib. de Tumoribus præter naturam, quem hic citat, differuit. Si enim aliter hic, aliter ibi de ipsis disputasse cogiteretur, perperam hic citauit eum librū: & quòd hic dicit, in eo se demonstrasse, haud bene asserit. Loquitur autem in eo de tumorib. vt morbi sunt, non vt passionibus siue motionibus sunt. Nam differentias eorum omnes percensere propositum habet. Quid, quòd in hoc ipso libro minimè magno, plus quàm decies hæc nomina, πᾶσι & πάθημα, pro factis morbis siue tumoribus ponit? Certè qui id negat, & non sapius Galenum nominibus his, quàm νόσος & νοσήματα pro appellandis morbis

morbis vsum fuisse nouit, indignus fortè sit, qui cum de his rebus contendas seu disputes.

Vana similiter est illa quoq; cogitatio, tumores istos, plenitudine vacuata non tolli. Quare aut non verum esse, quòd Galenus scribit, aut non de perfectis morbis, locum accipiendum. Equidem negari non potest, quin post sectam venam, & copiosam sanguinis missionem, sepe phlegmone nihilominus permaneat. Quomodo ergo plenitudinē, roget aliquis, phlegmones causam continenter statuit Galenus contra Asclepiadem? Responso perfacilis & euidentis est, ex ipsiusmet Galeni verbis, quæ in eodem loco præcedunt. Cùm, inquit, Asclepiades multitudinem negat quorundam morborum continenter esse causam, interrogandus erit, quam intelligat multitudinem, eam ne, quæ comparatione viriū talis æstima- tur, an eam, quæ ad vasorū capacitatem refertur. Et prior rem nō admittet, quippe qui facultates è medio sustulerit. Posterior adhuc duplex est: aut enim ratione mensura naturalis dicitur talis: aut quia vasa eam vix capiant. Vtraq; aut in toto corpore, hoc est in omnibus vasis intelligitur, aut in vna aliqua pluribúsue partibus solùm reperitur. Hic est verborum Galeni sensus.

Ergo cū dicis phlegmonem per sectā venam non tolli aliquādo, fatemur esse verū. Ergo plenitudo nō est causa cōtinens. Hoc iam nō rectè infertur. Non enim corporis plenitudo totius, sed partis, in qua phlegmone consistit, phlegmonis cōtinēs causa existit. Hac vacuata, membrū subito sanū euasit. Distinguendū igitur est, de qua plenitudine sermo sit, vt Gal. docet. Hoc si fecisset Asclepiades, nō dixisset, plenitudinem nunq̃ esse morborum cōtinenter causam. Ex his intelligitur facillè, quomodo, seu quæ plenitudo causa morbi cuiuspiā continēs sit, & quæ non sit. Hoc fortasse decepit etiam hodie quosdam, adeoq; perfecit, vt minus Gal. sententiā veritatemq; perspicerēt.

*Differentie
plenitudinis.*

*Quib. in mor-
bis inueniatur
causa continēs.*

His de usu nominis ita expositis, operæ precium fortasse fuerit ostendere, de quibus maximè morbis fiant, teneatur etiānum, an tales causas habeant à quibus tales & cum quibus ex corpore excedant. Etenim esse tales alios, ita est perspicuum & euidens, ut si quis negare audeat: is vel communi carere sensu, vel contentionis studio id facere omnino credatur. Si adhuc ista de re dubitasti non nihil, facile quæ diximus ex Galeno, omnem tibi porro dubitationem ex animo eximent. Huius generis sunt obstructions, siue ab humorum factu, siue à lapide in vesica & renibus, siue ab alia quapiam materia, in alia quauis parte facta sit. Præterea huc pertinent tumores præter naturam, dolor intestinorum & coli ab humore vitreo (qualem se Galenus perpeßum scripsit) vel à flatuoso spiritu excitatus. Frustrà hinc obieceris, dolorem non esse morbum: nam sine morbo non est. At humore vel spiritu excreto cessat dolor statim. Quomodo cessare poterit, manente causa, hoc est, morbo? Cessat igitur, quia causa ipsius, quæ morbus est, cum humore aut spiritu propulsato simul euanescit. Morbus hic à symptomate, hoc est, dolore nomen habet. Huc referuntur omnes alij morbi, quicunque per additamentum, aut defectum alicuius substantiæ, sine temperaturæ permutatione in corpore gignuntur. In his talibus, cum aliquid additur, nec essentia tamen partis immutatur, causa hæc liquidò cernitur, ac seipsam maximè prodit.

Præter hos alij morbi sunt, in quibus nemo facile cōiunctam causam, ut hinc nos de ea loquimur, quærat. Huius ordinis sunt, morbi omnes similes, quos nulla fouet alitque materialis causa. Nec refert, quod materia, qua excitati initio fuerunt, adhuc in corpore adest, modo iam in habitum illi transierint, nec causæ præsentia ad perseverandum egeant. Tales etiam, post causæ corporis ablationem in corpore persistere posse ac. *solent* extra controuersiam est.

Tertium genus eorum est morborum, quos corporea causa suscitauit, nec dum ita tamen corpori impressit, vt in habitu iam sint, sed leuiter inhaerent, ac cum efficientibus causis suis abeunt. De talibus ferè contro- uersia nunc est (Nihil enim illi efficient vnquam, qui, vt in nullo morbo dari defendant, humores obstruentes ipsam obstructionem, & impactum sanguinem, ipsam- met phlegmonem esse dicunt. Satis hos Galenus refu- tat, vt ex suprà dictis liquidò apparet.) cum vtraque pars pro se facere contendat. Cùm enim tales nonnunquam alius insignantur, quàm vt cum causa abeant, carere con- iuncta causa dicuntur. Idem verò, quia frequenter sine causis efficientibus in corpore consistere nullo tem- pore queunt, causam coniunctam habere putantur. In hoc genere censentur febres putridæ, quæ & frequentis- sine oriuntur, & plerumque vnà cum suis causis ex cor- pore exturbantur, id quod nemo exercitatus in arte no- uita nescit.

Hucusque et quæ nominis origo fuerit, quam quæ va- riè medici vsurparint veteres, exposui. Obiter illud et- iam declarauit, de quali causa quæstio sit intelligenda, & in quibus præcipuè morbis ambigi possit, an reperiatur. Iam tempus est, vt causas recenseam, propter quas abhor- ruisse Galenus ab huius nominis vsu videatur, cùm rem non damnaſſe ipsum euidenter ostensum à nobis sit. Equidem Galenus, etsi in alijs rebus libenter eo est vsus, aut certè huic idem significantibus alijs: in morborum tamen causis appellandis, vix vsus ipso cernitur sine hy- pothesi eos adiectione. Quid in causa fuerit, nunc edisse- rere incipio.

Prima causa est, quod antiquissimi & celeberrimi me- dici, quos imitandos sibi proposuerat, causas morbo- rum non in alias quàm in externas & internas diduxe- rant. Hac de causa in libro 2. de Natura humana com. 1.

*Cur Galenus
in causarum mor-
bificarum tracta-
tione à nomine*

*continētis cau-
se abstinerit.*

sic scribit. Quòd si quis in ipsis nomine proprio vtatur, eiusmodi morborum causas antecedentes appellarit, id quod fecit Athenæus. Et cætera.

Alterà, quòd proprietatis in sermone perquam studiosus fuit, sanè diligenter vbiq; cauit, ne obscuris & ambiguis verbis vteretur. Nec ipse tantùm diligenter id obseruauit, verùm alios idem facere crebrò iussit. Porro ambiguum tunc fuisse atq; inusitatum hoc nomen in causis morborum denominandis, ex suprà dictis præclare potest intelligi.

His accedit, quòd multæ tunc erant medicorum sectæ, quibus cùm illi ingens certamen erat, & à quibus cauendum sibi videbat, ne occasionem atq; causam ipsis præberet sua dogmata sinistrè interpretandi. Nihil enim non carpebant, quod modò carpere possent. Nec ulli parcebant, quibus Hippocratem carpere studium erat.

*Galenus cur
Stoicis in se-
sus fuerit.*

Fuit & Stoicis admodum infensus, vel hoc ipso nomine, quòd noua semper vocabula confingerent, visitatisq; inuiti propè vterentur Oderat præcipuè, (& meritò quidem) Methodicos, vt imperitos, & qui vix, quæ scriberent, satis intelligerent. Iam verò satis ex defensione contra Iulianum liquet, hos ipsos præcipuè abusos isto nomine fuisse, nec more aliorum vsurpauisse. Erant forè alij quoq; cōplures, qui vim multiplicem nominis satis perspicerent Quare non est mirum, quòd ambiguo nomine relicto, visitatis, claris, antiquis vti maluerit. Etenim, præterquam quòd res videbatur apertius proponi talibus, metuendum ei non erat, ne in alienum sensum detorquerentur. Quòd aliàs non omnino damnàrit nominis istius vsum, siquidem de re nulla oriretur controversia, ex suprà recitatis euidentis est.

Postrema & præcipua causa fuit, quòd coniuncta causa, (etiamsi ita nomine vti voluisset, vt Iulianus vtrebo-
tur.)

tur.) non in cunctis morbis cerneretur, ac ne in illis quidem, quibus non inconcinnè aliquando tribueretur, semper inueniretur. Nam vt suprà indicauimus, cum morbi similes in habitum transierunt, coniuncta tunc causa carent, quamuis paulò antè, priusquam scilicet in fixi penitus essent, eandem haberent. Tales etiam febres putrido ab humore procreatas diximus esse. Has cum suis causis aboleri (antequam hectica factæ sunt.) eo quo explanabitur modo, in sequentibus docebitur. In præsentia satis sit monuisse, Galenum nuper dicta causarum partitione, cum propter dictas, tum alias fortasse causas etiam maluisse vti, quàm noua nomina introducere. Illa namque omnibus morbis ac semper conueniebat. Nullus enim morbus est, qui non vel ab externa vel interna, vel vtrisque causis ortus suscitatusque sit. & qui non, vel ab alterutra earum, vel vtraque adhuc augeatur, si nondum crescere desierit. At multi morbi causam coniunctam non semper habent: tunc etiã, cum causam adhuc adesse concedere cogimur. Quidam etiam eandem nunquam habent.

Post Galeni tempora, restincto iam Stoicorū dogmate, vnà cum sectis illis medicorum, quibus cum perpetuum Galenò certamen fuerat, medicina simul cum philosophia ad Arabes translata est, à quibus eam Maiores nostri hauserunt. Equidem ante Friderici Barbarossæ tempora, vix vlla in schola Occidentis (excepta fortasse Hispania) aliquot seculis medicina publicè proposita est. Docebat tunc ius in scholis, Medicina ac Philosophia exulabant, nisi quã Cicronis libri, & alij quidam Latinorum authorum tales continebant. Quo id tempore & modò factum sit, vt ad Arabes præstantiū harum doctrinarum studia deuoluerentur, ex historijs cognosci poterit: hinc recensere non est opus. Salernitana prima in Italia Schola fuisse fertur, quæ Hippocratis atque

Medicina à
Græcis ad Arabes venit: ab
his ad nos migravit.
Fridericus
Barbarossa

Galenī libros ex Arabica lingua conuersos, publicè interpretandos proposuerit.

Arabes. cū metu illo essent vacui, propter quem Galenus audacter continentis causę nomine vsus fuerat, & in Græcorū medicorum libris (nā habuisse ipsos multos, tum philosophorum, tū medicorum libros, quorum vix nomina ad nos peruenerūt, ex historijs, & ex ipsorum libris certissimè cognosci potest) crebram eius mentionem reperissent, non dubitarunt eam suis quoque intere scriptis, præsertim verò cū haud paulò illustriorem tractationem de Morborum causis futuram animaduertent. Etenim cū internarum causarum, quas Galenus cum veteribus *προνγοιμένας* nominaisset, alias re ipsa morbos parere vel augere, alias potentia tantum cernerent eosdem producere, siue producturas esse: ac præterea Galenum utrasque sub vno nomine complexum viderent, perspicuitatis gratia indere singulis proprium nomen placuit.

Causa continens ab Arabibus quæ sit appellata.

Eas igitur quæ actu iam facerent augerentur morbos, coniunctas & proximas: alteras, quæ post facturæ morbum viderentur, antecedentes nomine communi vocauerunt. Et illas quidem Coniunctas appellauerunt, quòd inter ipsas & affectus nulla intercederet alia, sed vñ cum morbis essent, & cum iisdem plerumque abolerentur. (Nam illas quæ tales non essent, non coniunctas, sed proximas appellabant). Has autem antecedentes nuncuparunt, quòd morbum antecederent, necdum cum eo congressæ fuissent, sed congressuræ adhuc essent.

Hæc causarum partitio, non vtilis modò ad intelligendas causarum differentias, sed etiam ad curationem per commodam vñ est. Quinimò necessaria quibusdam illam hanc rē iudicata fuit, cū præsertim in febribus illam ferè extra corpus eijciendam; hanc verò alterandam

modò fieri possit, omnes cum Galenò medici præceperint. Non parùm itaque operæpretij fecisse putantur Arabes à nonnullis, dum aptis satis nominibus (si modò æquo animo legantur, & rectè intelligantur.) res planè diuersas, eodem sub nomine confusè indistincteque latentes, distraxerunt, & cuiusque naturam seorsum considerandam exhibuerunt. Ex quibus intelligitur, Arabibus coniunctam causam in putridis febribus nihil aliud esse, quàm humorè actu putrescentem: propterea quòd eo putrescente siue putrefacto, paroxysmum adesse, & eodem extra corpus expulso, paroxysmum desinere videbant.

In febribus interpolatis, res longè apertissima est. Hic enim, quotiens humor per sensiles corporis partes fertur, rigorem aut horrorem, aut omnino paroxysmum facit. Eodem illo, vel per sudorem, vel alio quouis modo propulsato, vacuatoque, paroxysmum statim remittit. Eorum testatumque cunctis est hominibus. Non enim vel respirationem obseruans, vel pulsus explorans, vel cutem manib. contrectans, vel actiones considerans, signum relictì paroxysmi deprehendit. Quòd si affectum quempiam in corpore derelictum contendatur, vel inde sumpto argumento, quòd ager debilior post singulas accessiones efficitur, non inficiabor. At meminisse interim oportet, non omnem semper prauum humorem, febrisque causam omnem euacuatam fuisse. Remanent enim plerunque veluti cineres, quidam, qui sequenti accessioni occasionem præbent. Iisdem verò cineres, tam sunt sæpe exigui & pauci, vt affectum in corpore nullum pariant, qui sensibiliter lædat. Deinde loquimur nos hic de febrib. vt Medici, non vt Philosophi.

In continuis res perinde manifesta est, illis, qui crises obseruarunt, fierique nonnunquam viderunt, siue in alijs, siue in seipsis conspexerint. Equidem frequenter

Causa continens natura in febribus intermittentibus perspicue cernitur.

Causa continens in continuis.

in his febibus, post copiosam aliquam vacuationem, si-
gnis coctionis præcedentibus, febrem continuò desisse,
ægrum facilius respirasse, pulsus quietos & ordina-
tos apparuisse, omnesque actiones meliores subito ef-
fectas fuisse, intuiti sumus: atque adeo in nobismet i-
psis experti aliquando fuimus. Quòd si febrem inter-
dum post humoris putridi pulsionem, remanere ali-
quis obijciat, non negabo in factis, hoc est, in hæceticis,
ita euenire: at nos non de talibus, sed sientibus febrili-
bus loqui respondebo. Si & hîc debilitatem relinqui
asserat, ne illud quidem negabimus. Quippe ita con-
tingere plerumque videmus. Si quis hanc debilitatem
in quandam quasi vmbra[m] febris, post causâ propul-
sionem derelictam, referendam existimabit, is nobis
non incommodabit. Non enim philosophorum mo-
re, sed medicorum potius de Morbis, eorundemq; cau-
sis hîc differimus.

*Medicina ha-
bet multa cum
philosophia cõ-
munia.*

*Medici &
Philosophi nõ
eodẽ modo de
morbis disse-
runt.*

Habet certè medicina, vt & aliæ quædam scientiæ
subalternatæ (Sic enim in scholis loquuntur.) multa theo-
remata cum philosophia, superiore sibi scientia, com-
munia. Habet eadem permulta etiam propria, aliterque
de ijs, quã philosophus disputat. In horum numero mor-
borum quoq; contemplatio poni potest. Equidem phi-
losophi morbos, vt affectus, ratione & intellectu cõtem-
plantes, naturamq; & rō[n]em ipsorum per se consideran-
tes, multò sæpe de ipsis aliter differunt, quàm medici. Hi
namq; sensuum iudicio stantes, nõ quemlibet affectum
præter naturam, sed illum solum, qui sensibiliter actio-
nem aliquam lædit, morbum esse pronunciant. Illi autem
etiam ratione & intellectu perceptibilem affectum præ-
ter naturam, morbum appellant.

Præterea dicitur Medicus morbum aliquem pene-
rasse aut sustulisse, quoties huc vsq; vires ipsius fregit, vt
reliquum natura, sine externo aliquo auxilio breui tem-
poris

pore superare queat. Philosophus talem morbum percuratū esse, fortasse neget. Vt igitur morbi quidam philosophicè considerati, causam coniunctam habere non dicantur, vt qui post abitum causæ, ex aliqua sui parte in corpore persistant, si consularur ratio: ita possunt iidem medicè examinati, coniunctas causas habere. Non enim satis est, vt post causæ discessum, affectus aliquis in corpore præter naturam inhæsisse intelligatur. Oportet enim tantum, tamq; validum eum esse, si pro morbo haberi debeat, vt actionem aliquam lædere sensu percipiatur.

Quid ergo dicemus? An putabimus Arabes tam fuisse logicos ac philosophiæ imperitos, vt omnē morbum affectum esse nesciuerint? vel ignorasse eos arbitrabimur, *Arabes ingeniosiss. & doctiss. fuerunt.* affectus omnes in genere absolutè existentium collocari, atq; ideo causis carere aliquos posse, si ratione res non sensu diiudicaretur? Si nesciuisent, ac ex putridarum febrium in hecticis permutationes, præ ruditate id addiscere nequiuisent, saltē aqua ab igne præcalfacta: & deinceps separata ab igne, calidaq; perseverans, ipsos docuisset tales qualitates sine efficiente sui causa nonnunq̃ in subiectis corporibus perdurare. Fortasse non sciuerunt morbos, si naturam eorum per se consideremus *ex τῷ νῦν*, i. in non tempore siue in instanti esse: propterea quod motus termini sunt, & dissimilarib. partibus carent. Veruntamen si nō ex philosophiæ studio tantum fructū percepant, ex Gal. saltem libris, cum alijs quibusdam, tum illis, quos de Affectis locis conscripsit, tantum arcanum percognoscere potuerant. Reuera illi nec tam fuerunt stupidi, vt hæc non intelligerent, nec tam inertes, vt non aliter de morbis in philosophia, quàm in medicina loquendum perspicerent.

Ergo si & affectus esse morbos intellexerunt, & affectus res esse permanentes & factas cognouerūt: ac præterea morbos in instanti gigni ex philosophorū sententiā per-

spexerunt: & nihilominus coniunctam causam in multis quærendam præceperunt: efficitur profecto ipsos de morbis eorundemque causis, non ut philosophos loquutos fuisse, sed medicorum potius more, de iisdem disseruisse ac disputauisse.

Forrè illud quoque cogitarunt, controuersiam de hac re nullam vnquam excitatum iri, præsertim cum non in multis morbis, res tam esset clara & aperta, ut dubitandi occasio omnis præcisa omnibus videretur. Quis enim dubitaturus videri potuit, an obstructio ab humore crasso lentoque effecta, morbus esset? Ratio similis est illorum affectuum, quos calculi, vel in renibus, vel in vesica excitant. Galenus certè morbos esse asserit, cogitque nos idem ratio confiteri. Lædunt enim actiones isti affectus, idque per se & primò. At hæc morbi erat finitio. Sic ut hæc res extra omnem controuersiam esse videbamus, ita illud quoque nemo credidit futurum, ut obstructio aliter esse diceretur, quàm impedita, obturata, occlusa cuius. Certè non potuerunt diuinare, exorturos, qui ipsum humorem obstructuentem, seu obturantem vocarent obstructum, hoc est, qui causam dicerent ac crederent effectum esse. Iam dubium non erat, quin illic humore viam cauitatemue aliquam infarciēte exterso, vel hic lapidibus exturbatis, mox omnis actionum sensibilis offensio vnà tolli concederetur. Sic res in excretionē humoris vitrei habet: post cuius euacuationem continuo se ab omni dolore lenatum scripsit Galenus.

Nec excusari ista aut refelli poterunt, si Galenum non *Ἀλβέρσιον*, sed *ἰατρὸν* appellasse respodeatur. Nam dolor, præsertim tam validus, atque actionis læsio, non sunt sine morbis vnquam in corpore, siue *ἰατρὸν* nomine, siue *Ἀλβέρσιον* appellemus. Nihil enim sine causa fit. Atqui ista in *Ἀλβέρσιον*, siue morbos, & causas veras, referuntur. Aderat itaque morbus, doloris istius cerebralis.

Obstructio
quid.

cerbissimi causa, qui humore excreto, statim euauit.

Si remanuisse putes, facile patiemur te ita imaginari, modo vt memineris, nos medicè loqui, & morbos nullos dicere adesse, vbi nulla apparet actionis vllius sensibilis læsio, quæ medicamenti tolli debeat. Quod cum hic factum Galenus dicat, nihil est cur plura dicamus.

Si propterea *πρό* appellandum fuisse prædictum affectum cogites, quia certo quodam modo adhuc fieret, factusque nondum esset, non valde repugnabimus.

Non est de eo nobis hic proposita quæstio. Nunc enim cum Galeno affectum actionem lædentem, qui

abique causa effeetrice in corpore persistere nequit, si entem morbum vocamus, & coniunctam causam habere dicimus. Factum verò morbum cum nominamus, quem & hecticum & confirmatum appelles: scilicet eum, qui post abitum causæ suæ in corpore permanet, actionemque vnā aliquā plurēne sensuum iudicat.

Non moror eos, qui siētēs hoc pacto morbos, morbos esse negant, quantumuis actiones ab ipsis manifestè lædi non inficiuntur. Si hoc tantum aduertissent, quòdnam sit discrimen generationis morborum, vt de ea philosophi & medici loquuntur, non temerè tam absurda dixissent.

Etsi verò Galenus in sientibus, videatur interdum facti aliquid ponere, id tamen sententiam nostram non labefacit. Non enim vno semper modo de sientibus factisque morbis loquitur. Deinde nihil vetat, aliquid factum esse in talibus. At hoc coniuncta causa carebit, fateor, si ita accipiatur hoc factum, vt propulsata causa: maneat tamen ac lædat actiones. Quòd si naturam eorum considerantes dicemus factos esse, certum est ipsos facti quippiam habere, nempe totum illud quod actiones lædit. Nam quod agit, actu esse oportet, ait

Morbus siēs.

Morbus factus.

Gal. non vno semper modo loquitur de sientibus & factis morbis.

Aristoteles. At quod fit, quatenus fit, non est re ipsa ad huc, siue actu, sed quod factum est, id solum actu, & re ipsa est, ita inquam, ut agere aliquid ipsum possit. Quod enim fit, quatenus fit, nullam agendi obtinet facultatem, sed patiendi solum modò potentiā obtinet. Dixi etiam suprā, ne affectus quidem appellari posse, nisi quatenus facti sunt. Sed addidi, factum illud eiusmodi esse, ut post excretam depulsamque causam repentinè solueretur: ut non medicus modò, sed etiam ipsemet ager se morbo liberatum putet. Nondum enim corpori iniustum est adeo, quin sublata causa magis ac magis impimente, statim dissoluatur. In causa est natura earum partium, quæ ab affectu nondum superatæ sunt. Hænamque, cum primùm à causa fouente affectus deseritur, eundem vincunt, extingunt, iugulant.

*Cur Arabes
causas anteceden-
tes diuiserint in coniu-
ctam & anteceden-
tem.*

Arabes igitur, ut antecedentis causæ proximæ & magis dissitæ discrimen aliquod ponerent, illā coniunctam hanc antecedentem nominibus hand malè naturis earum conuenientibus (modò res probè intelligatur) nominarunt. Sanè quæ actu morbum efficit, per magnam cum continente causâ similitudinem habet. Nam præsens cum est, morbum efficit, & cum recedit, morbus simul tollitur. Hoc si non est perpetuum, in plurimis tamen est verum.

Non nescio, intemperiem ita figi posse, ut post ablationem causæ interdum inhæreat nihilominus. Altera causa, cur ita diducerent antecedentes causas, ista fuit, quòd non similiter inter curandum vtraque semper tractatur. Nam coniuncta plerumque ex corpore & loco, in quo morbum parit, exturbatur: altera omni industria ad benignum à peritis medicis reducitur. Quod cum in alijs morbis, tum maximè in febribus locum habet. Postrema fuit, quòd Græcis, ex quibus medicinas ipsi suxerunt, crebro usurpatum nomen continetur.

causæ viderunt, ac magnam perspicuitatem, lucemque causarum considerationi adferre posse ipsis videretur.

Si quis interroget, cur non proximam potius, quam coniunctam vocarint, duabus id maximè de causis factum ab ipsis videri respondebo. Primum, quia nomen hoc medicis superioribus iam usurpatum & tritum est. Deinde quia melius ac planius nomine causæ coniunctæ, quàm proximæ, rem propositâ exprimere declararet; videbatur. Etenim omnes morbi, qui causam habent coniunctâ, habent etiam proximâ, at non retrò cōmeat res, ut qui proximam habeant etiâ coniunctam habeât. Nam omnis coniuncta, proxima quoque est, at non, quæ proxima est, statim etiam coniuncta fuerit. Loquor hîc etiam more medicorum: & quidem de causâ corporea efficienteque. Quamobrem ut inter coniunctam & proximam aliquid interdum esse differentiæ indicarent, coniunctam maluerunt nominare eam causam, quæ esset proxima, ut cum ea aliquid fieret, & cum eadem rursus etiam desineret.

Ex his omnibus cognosci potest, parùm bene ipsos ab aliquibus hac in parte reprehensos fuisse. Videntur certe, hi non satis intellexisse, quo modo Arabes hac utendum causa censuerint.

At Galenus, inquit, & qui ipsum secuti sunt medici Græci, nullam eius fecerunt mentionem in isto significato. Ego profectò Galenum & Hippocratem Arabibus cunctis in arte Medica longè præfero: sed ex posterioribus Græcis quidam vix cum præstantioribus Arabibus conferantur. Quò fit, ut ne ab his quidem temere aliquid hac in re affirmatum putem, quod videlicet non sit veritati, & Galeni doctrinæ consonum. Equidem Galenus causam hanc, & concessit & docuit (de re loquor, non de nomine, ut suprà etiam declaravi) sub

*Cur continen-
tem maluerint
appellare quæ
proximam.*

*Gal. & Hip-
pocrat. Arabi-
bus in arte me-
dica præstant.*

nomine antecedentis causæ. Docuit illud etiam, coniunctam in febribus vacuandam: antecedentem verò alterandam esse, cum iubet corrupta educere, & quæ corrigi possunt alterare & concoquere.

Proinde cum in re nulla sit dissensio, non video, cur tam debeant Arabes acerbè reprehendi. Si quis non commodè apteque satis has causas ab ipsis nominatas fuisse vociferetur, hoc ipsum probare, non causam hanc in morbis omnibus negare debuit.

Quòd si cui obijcere hoc in loco libeat, nullibi hanc à Galeno causæ internæ partitionem traditam inueniri, ac proinde recipi non debere, haud magni æstimatoro. Etsi enim verbis totidem Galenus nullo in loco hanc diuisionem proposuerit: tamen pugnare cum eius doctrina doceri nunquam poterit. Nec habeo, necesse locos proferre; in quibus causas nondum actus agentes causas appellari, quamuis improprie sic vocari moneat, fatetur: quamuis non male ad propositam causam accommodari possent. Quippe hoc solum in præsentia declarare propositum est, non in rebus, sed in verbis duntaxat hac in parte Arabes à Galeno differre. Et in febribus, de quibus nunc agimus, res est aperta. Iubet enim Gal. humores, qui computruerunt; & perxyssimum actu iam faciunt, extra corpus quamuis ratione efficere: at corrupendos ac febrem actu nondum suscitantes modis omnibus corrigere præcipit. Hoc quid aliud est, quam quòd illi dicunt, coniunctam causam coniungendam, antecedentem verò alterandam & concoquendam. Equidem quisquis, quæ de febrium putridarum curatione medicis scripta sunt, perpendere volet, haud aliam quam remotiorem causam concoquendam planè perspiciet: quam rem Galen. l. de Differentiis febrium, capite quinto: columbini stercoreis per partes putrefactis pulchrè declarat. Idem cum in quartanis, exempli

*Causæ nondum
agentes causas
possunt vocari.*

DE MORB. CAUSA CONT.

gratia, coctione iam apparente, quotidie vomere iubet agrotos, atque subinde pharmacis partem corrupti humoris subducere mandat, quid aliud velle credi potest, quam vt antecedentis ab ipso nominatæ causæ totum hoc, quod ad benigniorem conditionem redire non potest per concoctionem, expurgetur? Quis verò conetur materiam, quæ actu paroxysmum efficit, & per habitum corporis diffusa est, concoquerere? De remotiore igitur causâ, quæ haud multò post febrem productura noscitur, loquitur. Quocirca non est hæc internæ causæ distributio aut sectio contraria Galeni dogmatibus: si rem potius, quam verba consideremus.

At causâ, inquit aliquis, quæ nihildum agit, non magis causâ dici potest, quam quæ agere iam desijt: aut quæ demortuus homo, potest homo censerî. Nô certè nescio hæc à philosophis pariter & à Gal. asseri, & quidem recte, & quæ nondum agere cœpit, & quæ iam agere desijt. At tamen illa vsitatius & tolerabilius vocatur causâ, quam quæ munere suo iam perfuncta est. Nobis autem non quæritur, propriè ne an impropriè, quod effecturû mox est, causâ efficiens dici debeat: sed an cum Galeni doctrina pugnet, qui ex internis causis aliâ actu febrem efficere, aliam paulò post effecturam affirmat. Quid enim prohibeat nos rem à Galeno vnico nomine comprehensam, duobus exprimere, quibus diuersitas eius clarius innotescat? Non scribit Galeno contraria vel pugnantia, qui res easdem non eodem modo eisdemque verbis explicat. Deinde longè rectius causâ, sicut iam dixi, causâ, quæ nisi impediatur, factura aliquid est, vocatur, quam quæ fecit. Hic enim priuatio quædam est, illic forma actusque primus esse intelligitur. Catuli nuper nati, etsi re ipsa nondum vident, multò rectius appellantur videntes, quam excæcati. Quamobrem non aduersan-

*Causâ, quæ nō
dū agit rectius
uocatur causâ,
quàm quæ a-
gere desijt.*

tur nobis exempla prædicta: quemadmodum illud quodque nobis nihil officit, quod antea obiectum fuerat.

Cur Arabes à Galeno dissentire existimati fuerint.

Quòd si res adeò plana est atque perspicua, respondeat hic fortasse aliquis, cur tam multi secus iudicant, tantaque contentione contrarium defensant? Quid respondeream vix equidem video. Quippe sunt in hoc numero viri eccellente doctrina ornatissimi, & de re medica præclarissimè meriti. Fortè contemptus Arabum in causa fuit. Cum enim bonis literis vna cum suis auctoribus quasi postliminio redeuntibus Galenus & Hippocrates cum alijs Græcis (ex quibus Arabes se hausisse suam medicinam inficiari non possunt) sua iam in lingua legi cepissent, Arabesque apud multos iam vilescerent, propterea quòd ex fontibus quàm ex riuulis purior bibi solet aqua, probabile est, quosdam occasionem hanc arripuisse. Videbatur namque aliquid esse, qui in Arabes, qui tanto paulò prius in præciò habiti fuissent, aliquid dicere potuisset. Alios fortasse aliud permouet. Huic sanè de continènte causa disputationi occasionem præbuisse, Galeni aliquot loca minus accuratè exquirè, que perpensa videantur. Quòd vt sit liquidius, summam ratiocinationis, qua quidam ex Galeni sententiâ, vt ipsi quidem opinantur, continentem causam iugulare se atque exterminare putant, huc adscribam. Postquàm enim dictum nobis est, quo pacto Arabes intelligendi sint, vnicum hoc restabat.

Galenus morbum facit rem permanentem

Galenus, aiunt, morbum omnem contendit esse affectum seu dispositionem. Atque omnem affectum ex genere permanentium esse asserit. Morbus ergo omnis est, ex genere permanentium. Iam verò quæ ex genere permanentiũ sunt, ea remotis suis causis, persistere nihilominus possunt. Morbi ergo sine suis causis consistere in

DE MORB. CAUSA CONT.

III

in corpore queunt. Carent ergo causa coniuncta.

Primus syllogismus est verus. Nam morbi omnes sunt *Ἀσθενεῖς*. At omnis dispositio est in genere absolute existentium. Quæ in hoc genere non sunt, *παθη* sunt, & *παθη* *βήματα* (nostri Passiones vocant) & omnino motiones.

Quare & morbum omnem non in hoc, sed in priore genere collocari necesse est. At quæ mox sequitur propositio, scilicet, Quæcunque sint ex permanentium genere, ea absque suis causis efficientibus permanere posse, falsa omnino est. Multæ namque *Ἀσθενεῖς*, (imo fortasse nullæ permanent, si subtiliter rem examinare velimus) ablatis causis suis non permanent.

Quod sic patet. *Ἀσθενεῖς* & *κατασκευὴ* idem significant in morbi definitione. Quis iam ignoret *κατασκευὴν* domus alicuius consistere non posse, mutato lignorum, trabium, & similium (in quorum certa collocatione posita est) situ, sed ipsam mox constitutionem priorem mutatam cerni? Ratio similis est exercitus, cuius *Ἀσθενεῖς* est *τάξις*, hoc est, ordo appellata. Hic ut pro diuerso cohortium & legionum positu, acies constituitur, vel lunata, vel quadrata, vel pyramidalis, vel alius figuræ, ita parte aliqua transposita, continuò aciei diathesis pro proportionem mutata est. Non arbitror, hic aliquem dubitaturum, quin prædictæ dispositiones sint res factæ & permanentes. Sed nec illud vereor, ut eruditus aliquis, aciei dispositionem dicat esse ipsosmet milites. Etenim ne rustici quidem concesserint, ordinem & rem ordinatam eadem esse. Sic neque formam ædificij quisquam dabit idem esse præcisè, cum trabibus & lignis, ex quorum situ orta fuit. Sed præstat arbitror, ut caretis relictis, de Medicis dicamus. Quis nescit obstruktionem esse *Ἀσθενεῖν*, atque adedò permanentem rem, ac præter naturam? & ab humore lento & crasso

interdum excitari, ac sine eodem isto in corpore inherere nullo modo posse?

Verumenimvero, quia suprà me ostendi præcipuè de febribus loqui velle, de quibus maior est dubitatio, de his ipsis propositionē proximè dictam accipere libet. Quod ubi fecerimus, nec veram esse, nisi rectè, vt verba sonant, accipiat, liquebit, nec solerter artificioseque connecti ipsas, aut ex rectè connexis, non rectè conclusionem inferri apparebit.

Morbus est affectus siue *Ἀffectus*.

At affectus potest absque causa sua effetrice persistere.

Morbus ergo absque sua causa effetrice permanet.

Vitiosa est cōclusio: quippe nō sequitur aliud ex premissis, quàm morbum (vt febrem putridam) posse non nunquam absque causa in corpore perseverare. Id quod tunc vsu venit, cum confirmata est, ac in habitum transiit. Malè igitur concluditur, ipsam permanere. Concludendum enim fuerat, ipsam permanere posse: quod nos certè hīc non negabimus. Non enim nostra hoc loco refert, quòd putridam non amplius esse, quæ hecetica facta sit, dici posset. Quoniam hoc solum hīc agimus, vt aliud esse permanere, aliud permanere posse consideretur: nec alterum pro altero rectè poni intelligatur. Et quòd Galenus affectus febriles permanentes vocet, tum quia sua in natura & per se considerati *Ἀθέτοις*, hoc est, res factæ sunt, tum quia permanere possint, licet nō semper permaneant, ablatiis causis, planum est ac certum.

Qui dubitant, parùm attentè Galenū de his rebus disputantem perlegerunt. Etenim exemplis caliditatis, frigiditatis, & similibus, se pulchrè declarat. Porro caliditatem ex genere permanentium esse, hoc est, nomen affectionis, non temporis, existere, idiotæ rudesque omnes intelligunt. Hanc ipsam tamen Galenus cū sua causa non

Aliud est permanere, & aliud permanere posse.

DE MORB. CAUSA CONT.

111

nunq̃ ita extingui docet, vt, quæ præfente causa, summũ
dolorem pariebat, statim actiones lædere, doloremq̃ue
parere desinat, ac calefaciens causa sublata fuerit. Repe-
ries hoc clarè à Galeno cum alibi, tum in primo de Lo-
cis affect. cap. 2. & libro 3, cap. 1. dictum & expositum.

Peccat similiter altera quoque ratiocinatio, quæ sic
habet:

Affectus possunt ablatis causis permanere.

At quæ huiusmodi sunt, coniuncta causa carent.

Morbi ergo, cum sint affectus, causa ista carent.

Hic quoque rectè ita concluderetur: Morbi ergo cū
sint affectus, coniuncta causa carere possunt: non autem
hoc modo, coniuncta causa carent. Admonere hoc lo-
co iterum me oportet, ratiocinationem non de omni
morbo & dispositione accipiendam esse, sed de intempe-
rie morbis duntaxat. Simpliciter & absolutè accepta, ni-
hil ea potest esse absurdius. Neutra propositionum sic
vera esse poterit. De illis ergo tantum intelligi debet
qualitatibus, quæ multiplicare & propagare se ipsas, &
quasi traducere in vicina corpora possunt. Hoc modo
accepta, de febribus scilicet putridis, admitti poterit, si
ita instituatur, vt paulò antè diximus.

Quoniam non negem fortasse, si philosophicè ma-
gis quàm medicè de Febribus disputare libeat, remane-
re semper affectum aliquem, postquam causa adempta
est. At hic affectus ratione magis percipitur, quàm sen-
su, ideoque à Medicis negligitur. Qui exactè ista intelli-
gere volet, Galenum in primo de Locis affect. cap. 2. per-
legere decet. Equidem si partem aliquam facti nūquam
haberent, vehementiores seu maiores, non adaucta cau-
sa, fieri nunquam possent. Nam vt idem planè ignis, reman-
ens eodemq̃; modo affectam calefaciens, non ma-
gis postea, quàm ab initio calefacit, sic eadem febris can-
sa morbum non efficeret maiorem, nisi aliquid semper

Ratiocinatio
altera.

Morborum cō-
sideratio phi-
losophica &
medica differ-
runt.

facti adesset, cui aliud factum additum, magnitudinem tandem pareret eam, qua lædi actiones possunt. Idem namque agens, tantisper, dum se eodem modo ad obiectum habet, eodem modo ipsum afficit, non aut magis aut minus mutat. Atque hoc est, quod Galenus ait, morbos ab initio statim essentiam suam totam habere, incrementum tantum sumere. Semper enim plures corporis particulæ à calefeciēte causa permutantur, & sic accessio aliqua semper fit calori. Vbi partes omnes calor occupauit, iam ablata causa permanet: propterea quod pugna inter partes nulla amplius existit. At cum non sunt omnes superatæ, tunc ablata causa, quæ rectè adhuc partes valent, statim affectum in alijs leuiter inharerem depellunt.

*et si natura quo
modo vitetur.*

Ex dictis euidenter apparet, vtrumq; verè dici in febribus posse, & quod ablata causa euanescent: & quod affectus aliquis ratione perceptibilis sæpe remaneat. Quia est minor, quàm vt actionem lædere queat, morbus non esse à medicis dicitur. Est ergo discrimen aliquod, hac in parte, inter philosophos & medicos: id quæ tantum, vt *ad idem* concedere nos oporteat, si non mediè affectus distinguamus. Qua de re Galenus in tertio de Temperamentis capite quarto aliquid disputauit. Hæc, inquam: in calidis, frigidis, &c. affectibus, locum habent, in plurimis alijs morbis locum non habent, vt supra mihi expositum memini. Quare patet, ratiocinationem illorum, qui contra sentiunt, non id efficere, quod volunt, ac putant.

Hoc illos fefellit præcipuè, quantum ego coniectura consequor, quod non animaduertunt, febrem affectum, & rem permanentem à Galeno dici: non quia semper absq; causa in corpore perduret, (Hoc enim per se euè falsum est, ac fieri propter expositam causam nequit) sed quia eius naturæ sit, vt superatis occupatisq; partibus

DE MORB. CAUSA CONT.

115

universis, permanere iam perseverareq; possit. Si naturam ipsius spectemus, est ex permanentium genere. At si, quod accidit, & quod sensus nos verum esse docent, intueamur, sæpe statim cum causa caliditatem dispelli, dissolui, & extinguï consitebimur. Non ita in illis res habet, quæ πάθη & παθημα. Græci propriè vocant, & omnino in motionibus. Hæc enim quascunq; & quomodo cunq; partes aliquas occupent, nullo vnq; tempore perseverare possunt, facti nihil vnquam habent, quod cæstat, sed quamdiu fiunt, tamdiu solum sunt: cum primum facta sunt, non amplius existunt, sed corrupta sunt. Vide facile discrimen inter ista duo rerum genera perspicitur: quemadmodum & illud quoq; euidentissime cognoscitur, febrem non posse in secundo genere, videlicet inter motus collocari. Tamen si namq; sæpe cum sua causa dispereat: si tamen potest, motus si nunquam potest. Qui prædicta rectè expendit, inter fientes & factos morbos rectè poterit distinguere: ac videre, qui nam fientes morbi affectus sint, & qui non sint.

Ergo sic erat res ex sententia Galeni syllogismo rectè ac solerter concludenda.

Omnis febris est affectus, hoc est, ex permanentium ordine est.

Omnis autem affectus ex qualitate tali genitus, qualis est caliditas, frigiditas, &c. potest ablata causa nonnunquam in subiecto, quod occupavit, persistere.

Febris ergo potest nonnunquam sine causa effectrice in corpore inherere. Ergo poterit interdum causa coniuncta carere.

Hæc vera quidè sunt, vt causam eorum parùm iuuat, imò oppugnant potius, Nec aliter nos sentimus, cum vt medici de his rebus disceptamus. Posse namq; dispositiones in habitus transire, notum est. Posse etiam partes

omnes ex æquo tandem calefieri, nō minus certum est, quæ cū sint rationi, Galeni, Hippocratis, & Philosophorum sententiæ scriptisq̃ue consentanea, cum experientia quoque concordent, non vereor, ut aliquis contrarium probet.

Exposui, ut arbitror, Pontane doctissime, quæ huius causæ, nominis videlicet ac rei origo fuerit: quis nominis usus olim apud veteres tum philosophos tum medicos extiterit: quo pacto quæstio intelligenda sit: cur Galenus ab eo abstinuerit: quo consilio Arabes, præsertim Aui-cenna, in scholas nostras inuexerit: & demum quid illos deceperit, qui Arabes hac de causa reprehendēdos censuerūt. Exposui etiam obiter alia quædā, ex quibus omnibus haud magno cum labore perspicies, quid de vniuersa quæstione, de continente causa, sentiam. Deus opt. max. te Reip. saluum & incolumem diu esse velit. Vale
Data Schleusingæ. anno 1556.

PARS EPISTOLAE AD PRAE-

STANTEM MEDICVM DOCT. G. M. SCRIB.

*pta à Thoma Erasto, in qua de Cura-
tione differitur.*

ED quoniam de priuatis rebus satis, imò ni-
mis multa, iam ad ea quoque responden-
dum aliquid erit, quæ de studijs mihi propo-
suiſti. Ac ad priores duas quæſtiones hîc ni-
hil respondere ſtatui, propterea quòd in
proximis literis, quas te iam accepiffe confido, omnia fe-
rè complexus ſum, quæ dici à me pòtuerunt. Si quid de-
ſiderabis, ac eius me certiorem reddideris, nec tuo deſi-
derio, nec meo officio ſum defuturus. Ad tertiam & vl-
timam quæſtionem, in qua quæris, quidnam ſit Curatio,
cauſæ ne ſit ablatio, an duntaxat morbi depulſio, in præ-
ſentia dicam, quæ animus & memoria ſuggerent. Re-
ſponſio meo iudicio videtur facilis, cùm obiter rem in-
tuemur: At difficilior eſt, cùm penitus cauſam conſide-
ramus. Cui quiduis ſatis eſt, is, ſi audiat à Galeno dici, cu-
rationem propriè eſſe morbi depulſionem, cauſæ au-
tem propulſationem eſſe præſeruationem, omnia ſe ali-
diſſe putat. *Non hic putandus eſt verum ſubſtantia*
Artem medicam ob eam cauſam principio quæſitam *Ars medica*
& inuentam, ac poſtea tanto ſtudio excultam fuiſſe, vt à *cur quæſita.*
morbis homines liberarentur, extra dubitationem eſt.
Conſtat non minus illud etiam, omnes homines tunc
demum putare ſe morbo aliquo premi, cùm vel vnam
vel plures actiones impediri ſentiunt. Neque alia de cau-
ſa medicos accerſunt, ac à morbis liberari cupiunt, quàm
vt ineulpatè pro ſuo quiſque modo agere viuereque va-
leat. Quòd ſi nec ſanitas actiones produceret, nec mor-
bus eandem vel læderet vel impediret, non magnopere

aut sanitatem expeteremus, aut morbos metueremus. Iam cum nec sine sanitate integræ esse possint, nec absque morbo impediri omnes sanitatem desiderantes, vt Quamobrem id à nobis semper flagitant agrotantes, vt sanitatē ipsis restituamus, siue morbos, quibus affliguntur, procul fugemus. Huc artis nostrę præcepta, vt ad scopum omnia diriguntur. huc perpetuò, quicquid tandem agamus, contendimus. Ad vnum hunc scopum omnibus nostris actionibus, rectè ac meritò collimamus. Ex quo elucescit, curationem aliud nihil esse, quàm vel morbi depulsionem, vel, quod propè idem est, sanitatis restitutionem.

Curatio quid.

Quamuis autem hac probatione nulla egent, vt quæ omnium hominum approbatione confirmari videantur, non grauabor tamen Galeni verbis ac testimonijs illustrare. Is enim lib. 9. Meth. Ther. cap. 15. sic scribit: Neque enim aliud est sanare: quàm præsentem in corpore affectum in eum qui secundum naturam est traducere. Sic enim ferè Græca habent. Clarius vertit Interpres, cum aliud nihil esse sanationem ait, quàm vitiosi affectus in corpore renunc præsentis in naturalem habitum mutationem. Idem hoc intellexit Hippocr. cum Medicinam dixit esse additionem deficientis, & subtractionem redundantis. Non hic putandus est vir summus artem, quæ animi nostri habitus quidam est, sed potius actiones Medicorum siue medicationes definire voluisse. Addere quæ desunt, ac detrahere quæ superfluum sunt effectus siue operationes artis nostræ, non ipsa met ars. Sanè ars nulla ita per opera sua definitur, vt dicatur illa ipsa esse. Quomodo namque causa aliqua fuerit idem ille effectus, quem ipsa parit? Quare non Medicinam, sed medicationem hisce describere voluit. Etenim medicatio siue curatio est eius, quod cum adesse deberet, non adest, adiectio atque eius quod redundat ablatio. Hoc autem aliud

DE MORB. CAUSA CONT. 179

nihil est, quàm curationem esse, vel absentis sanitatis instaurationem, vel eorum quæ præter naturam nobis adsunt, depulsionem: vel, si exquisitè magis loquendum sit, Motionem, qua corpus à morbo ad sanitatem transit mutaturûe.

Proinde erit sanatio, via quæ est à morbo ad sanitatem. Efficiens huius motionis est Medicus. Instrumenta sunt, vno verbo, quæcunque corpus alterare seu mutare quouis modo possunt. Galenus ferè quatuor generibus complectitur, ex aliorum sententia, tribus ex sua: in primo de Tuenda sanitate, capite postremo. Finis siue terminus est sanitas. Qui curatur, est ægrotans, qui & subiectum est huius mutationis.

Vnde pulchrè luculenteque patet, nec morbum nec causam propriè curari, sed ægrotum. Quemadmodum *Non morbum, sed ægrotum curatur.* enim res in ædificatione cæterisq; motibus habet, sic in nostro quoque proposito. Iam nec ipsa ædificatio ædificatur, nec huius terminus, forma scilicet domus, sed domus ædificatur. Sic nec calefactio, nec huius causa, nec terminus, sed aqua, exempli gratia, calefit ab igne. Non enim aut motus, aut ipsius terminus, sed res mutationi subiecta mouetur, cum exactè & propriè loqui volumus.

Quemadmodum de ipsa motione rectè dicta hæc sunt, ita in efficiente quoque causa sunt considerata. Quoniam qui motum hunc adfert corpori medicus, nec ipsum motum, nec motus terminum, sed corpus subiectû, quod ægrotat, mouet. Sic qui curat, non aut curationem, aut huius terminum, videlicet sanitatem, sed ægrotum hominẽ curat ac sanat. Ergo quisquis aliquid faciendõ, hunc in corpore motum suscitauit, is depulsi- *Medicus quis sit.* semorbum, sanitatemq; ægrotõ reddidisse optimo iure dicitur. Non. n. refert siue per medium, siue absq; medio

morbis abigatur facto nostro, modò propter illud factum expellatur. Certè aquam reddere prato is dicitur aptè rectèque, qui marginem siue aggerem, à quo influe re prohibebatur, demolitur, tametsi aqua per se primò non inducat. Hoc enim amoto, influit ea, idque sequitur certò impediementi sublationem. Proinde rectè ac verè aquam reddidisse prato dicitur, licet solum impediementum sustulerit. Eodem modo qui lentum humorem in meatu colli vesicæ infarctum, atque yrinæ excretionem obstruendo scilicet prohibentem abrasit, vel lapidem ad principium illius meatus consistentem remouet, actionem suam vesicæ restituisse iure dicitur. Par ratio est in alijs.

Hanc rem luculentè admodum Galenus declarauit & confirmauit in 4. lib. Meth. Med. cap. 3. his verbis: Ergo præsentes iam affectus tollere, siue amouendis ijs, quæ naturæ opus impediunt, id fiat, siue per medicamenta quid ipsi moliamur, omnes profectò homines curare dicunt: cauere autem ne accedant seu fiant, præseruare. & quæ sequuntur. Non poterat planius dici quod volebamus. Qui morbum, inquit, tollit, siue impediementa tantum auferit, propter quæ natura eum depellere nequebat, siue aliud agendo hoc ipsum efficiat, illum omnes homines morbum percurasse consentientur.

Superstitiosius ista fortè à me dici putabis. At non siue causa diligenter me distinxisse mox perspicias. Hinc enim apparebit, an causarum destructio rectè morborum curatio vocari queat. Etenim si causæ ablatio non est motus ille, quo corpus à morbo mutatur ad sanitatem, aut si ablata causa non mouetur necessario hoc motus non poterit causæ remotio rectè ac verè curatio appellari. Profectò qui rem minus attentè considerat, is plurimum omnino differre iudicabit, causæ amolitionem & sanationem. Non enim videtur necesse esse, ut qui febrem

*Virum causæ
ablatio sit curatio.*

quapiam laborabat, cum primum causa, quæ ipsam accendisset, vacuata fuisset, statim ad sanitatem moueretur. Quippe non infrequenter accidit, ut qui ex putredine bilis in ardentem febrem incidisset, summotam putrida bile, nihilominus febrierit. Et ut febris, quæ post humoris putridi vacationem in corpore mansit, putrida dicenda non sit: de qua re hoc loco disputare non libet, à putrido tamen calore profecta procreataque est.

Ablatio causæ in talibus morbis ad eò maximè est uti. *Ablatio causæ ad quid conducit.*

Primum est, quòd hac ratione incrementum morbi prohibetur, ac ne aliud figatur, pluresque particulas comprehendat, & sic magis stabiliatur, cauetur. Alterum, quòd remediorum actio, quæ ad expugnandum in corpore affectum derelictum adhibentur, non impeditur, quod nisi fiat, frustra omnis generis medicamenta ad prosequendum morbum ad moueris. Certè qui manus habet sub niue aut glaciè sepultas, aut in frigidam immerfas, nunquam calefacere eas tantisper poterit, dum aut niue contextas, aut in frigidam demissas retinet. Quicquid enim calidi ad mouebis, id nihil peraget. Quippe quantum hæc calefacient, tantum illa frigefaciendo actioni eorum obstitent. Similiter & hinc res ferè habet.

Quandiu namque causa in corpore præsens est, aut nullus est remediorum fructus, aut certè perexiguus. His ergo de causis primò studendum est causarum educationi: deinde morbus contrariis remedijs debellandus fuerit.

Causæ depulsio est curatio.

Cæterum qui proximè dicta solum considerat, nec non excurrit diligentius, non poterit non falsi Galenum accusare, ut qui non in vno duntaxat loco, sed pluribus scripserit, causæ depulsionem esse sanationem, seu curationem. In lib. ad Thrasyblan artem gymnasticam ad Medipertionem, cap. 20. & 21. disertè affirmat, atque ad eò exemplo doctorum comprobatur & declarat, inter præseruationem &

curationem discrimen nullum esse in qualitate, sed in
 quantitate tantum. Iam negari nequit, præseruationem
 fieri causæ efficientis remotione. In 1. de Febrium differe-
 rent. cap. 4. eiusdem huius sue sententiæ meminisse eam
 que approbare videtur. Est igitur & quæ præseruatio no-
 citur, inquit, curatio quodam modo. Sed ipsa vtique no-
 mina apud Medicos sæpe confunduntur. Sicut enim
 in alio libro demonstratum est, omne Medici opus est
 errorum, qui circa corpus contingunt, correctiuum.
 Hic certè quod ad Thrasybulum affirmarat repetere vi-
 detur, ac sentire, causarum exterminationem quandam
 esse curationem. Nam si omne Medici opus corporis
 vitia corrigit, atq; causarum excisio Medici opus quod-
 dam est, confectarium profectò est, hanc quoque quan-
 dam esse curationis speciem.

In libro de Optima secta non semel docet, causarum
 dimotionem esse curationem. In capite 23. apertissimè
 id affirmat, vt apertius aliquid dici vix possit, cum sic
 scribit: ἐπεὶ οὐδὲ ἀναρριπένων τῶν αἰνῶν, σωμασπεύει καὶ τὰ
 παθήματα; καὶ σωμασπεύων σωμασται. Quapropter quo-
 niam sublata causæ affectus tollunt, posita constituunt
 &c. non potest hic aliquid negari. Si namque causarum
 sublationem, sequitur necessariò morborum solutio,
 certum est eum, qui causas auferat, morbum auferre. ab-
 que causæ ablatione auferri morbus talis nequit: ac
 cum causa simul tollitur, vt nulla præterea re sit opus.
 Erit itaque causæ excisio, curatio siue sanatio in tali-
 bus, siue propriè id, siue impropriè dicatur. Nulla e-
 nim alia est ratio tales morbos tollendi, quàm per cau-
 sarum excisionem. Inanis hic obiectio est, de voce παθή-
 ματ. Hic enim pro morbo siue *Agθέρει* ponitur.
 Quod qui non credit, caput hoc, imò totum librum
 perlegat, & quid contra Methodicos probare Galenus
 voluerit, obseruet: ac si tunc aliter sentiet, modò non
 sic.

Occupatio.

Ripes, falsum me fuisse credam. In eodem cap. enius etiam in 9. mentionem fecerat, ait, si idem morbus à diuersis excitatus sit causis, curationem quoq; ipsius diuersam fore. Atq; diuersas istas curationes cum enumerat, nil nisi causarum amolitiones recenset.

In capite vigesimo quinto eiusdem libri hæc habentur: τὰ γὰρ βοηθήματα ἐναντιοῦται, οὐ τοῖς γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς ποιοῦσιν, ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστὶ, πᾶθει δὲ οὐδ' ἐνὶ σπληνὶ φλεγμονῇ ἢ πυρετῷ. ἐνερχόμενος δ' ἐτὶ πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, σιταναιρέται καὶ τὸ γινόμενον ὑπὸ τῶ πλήθους πᾶθει. ὅταν ἐπειδὴ ὁ σιταναιρέται τῷ ποιοῦντι, τὸ πᾶθ' οὖν, τὸ βοηθῆμα τῷ πᾶθει ὑπερκεννῶν λέγεται. Remedia nō morbis, sed causis quando aduersentur.

Interpres ita conuertit. Auxilia namque non effectis, sed facientibus aduersantur, vt euacuatio multitudini contraria est: morbo vero nulli, vt phlegmoni aut feбри. Multitudini igitur euacuatione subtrahita, simul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea, quod simul cum efficiente causa morbus recedit, auxilium morbo aduersari dicendum est. Hic locus tam est manifestus, vt mihi persuadeam apertiore a nemine optari posse. Nec potest villo eavillo eludi. Nam πᾶθ' hic pro morbo sine ἀφ' ἧς poni, nemo, nisi asinus, negabit, quorum sensa nullus magnificat doctus. Notandum etiam est nomen πλήθους hic significare non tantum multitudinem totius corporis, sed multo magis accipiendum pro partis cuiuspiam plenitudine. Deinde posuit pro redundantia qualibet etiā vitiosi, hoc est putridi humoris. Non enim de omni febre loqui censendus est. Sic enim ipso falso falsius esset, quod dicitur? Quis.n. admittat auxilia febrib. hecticis nō aduersari? Nō humori putrido, à quo forte accessit, sed calori aduersantur remedia, q̄ in huius curatione vsurpantur. Quæ ita sunt vera, si medicē loquamur. Nam si subtilissime de istis rebus differere velimus: de omni febre intelligi queat. Sed nostra nihil hic refert.

Quid significet τὸ πᾶθος.

Illud potius obseruetur, quòd, cum auxilia nulli morbo aduersari asseruisset, statim exemplum phlegmonis & febris, putridæ scilicet, subiecit. Non alia de causa id fecit, quàm vt se non de omni morbo absolutè, quod dixisset, intelligere ostenderet, sed de illis tantum se loqui monstraret, qui multitudinis cuiusdam innituntur, hypothese. Vnde indissolubile argumentum neci contra illos potest, qui Galenum causam coniunctam in morbis concedere aut statuere negant. Loquor de ipsa re, non de nomine, quod aliter Galeni ætate plerique vsurpabant, quàm nos hodie. Ita enim nos eo ferè vtimur cuncti, vt Iulianus, quem eo nomine Galenus reprehendit, vt ebat. Finitionem quoque eandem ponimus, vt causa sit, qua posita, morbus adsit, & ablata, auferatur. Huc illa verba etiam pertinent, quæ paulò antè ex vigesimo tertio capite citaui. Sed tempus iam est, vt ad propositum locum redeam.

Primum dicit Galenus, non morbos, sed causas horum remedia indicare. Probat ex eo, quòd non effectus, id est morbis, sed efficientibus siue causis morbisferis aduersentur. De quo, vt dubitare nemo posset, exemplo vacuationis exponit, affirmans ipsam, neque phlegmonem, neque putridæ febris, sed tantum multitudini contrariam esse. Deinde addit, quia ex antedictis concluditur, multum cum multitudine vacuata, morbum ab eagenitum, vt phlegmonem, vel putridam febrem statim tolli. Postremo, quia obijci posse videbatur, multitudinis vacuationem, qua morbum auferret, non causæ sed morbo aduersari (Sic enim ratiocinari aliquis potuisset. Quæ tolluntur, a contrarijs tolluntur. Phlegmone & febris multitudinis vacuatione, a qua excitata sunt ista dispositiones, tolluntur. Ergo multitudinis ista vacuatio, istis morbis contraria aliquo modo est. Hoc enim per nomen

Iulianus.

Obiectio.

Solutio.

vacuationem indicat non consequi asseueranter. affirmat
ideo

ideo dispositioni contrariam esse vacationem, quia cum multitudine affectus ab ea generati auferantur.

Non rectè colligas, inquit, hoc modo: Effectus cum sua causa tollitur: ergo quòd causæ contrarium est, id effectui etiam subcontrarium existit.

Similes alij loci complures, apud Galenum leguntur. Sanè quoties tumorum præter naturam curationes præscribit, aliud non docet, quàm hoc, quod dictum huc vique est, vt 13. Met. cap. 2. & 14. capite 3. Item 4. de Tuenda sanitate capite 3. Hic certè excrementorum corruptorum vacationem, apertè satis indicat curationem medelamue esse affectus, quem pepererant. In Comment. secundo de Natura humana: Sanatio igitur, inquit, dicitur non solum ipsorum iam factorum morborum, sed etiam eorum, quæ morbos creant. Quòd si quis in his proprio nomine vtatur, eiusmodi morborum causas, antecedentes appellarit, id quòd fecit Athenæus. Hic rursum apertè, vtrumque dicitur, & causæ remotionem dici curationem, & ipsis pulsus, morbum quoq; pelli. Etenim causæ depulsio, non esset sanatio, si ipsa depulsa, morbus nihilominus remaneret. Sed addit hic etiam, se tales causas cum Athenæo antecedentes, non autem continentes nominare: cuius rei causas alibi, vt scis, exposui.

Notandum verò est, quòd dicit, tales causas propriè antecedentes vocari, quemadmodum & Athenæus appellare solitus sit. Erant enim iam tum quoq; qui huiusmodi causas, nō antecedentes, sed continentes appellarent. Galenus ergo concedit quidem, causas quasdam esse, quibus sublati tollantur morbi, quos fouent: ideoq; talium expulsionē morborum esse deletionē, sed non rectè ipsas cōtinentes nominari ait. In causa est, quòd aliter tunc pleriq; eo nomine vterentur. Atq; hunc esse verum & genuinū huius loci sensum, cum ex hoc loco præsentem, tum ex libro contra Iulian. liquet. Vnde negari nequit,

*Galenus cur
neget causas
antecedentes re
ctè vocari con
tinentes.*

quin causam continentem in citato libro sæpe nobis Galenus (de re loquor, non de nominatione) adumbravit. Parùm scienter obieceris, ipsum ita non nominasse, id quod iam concessimus. Non enim quo nomine appellatur quæritur, puto, hoc tēpore, sed an rem ipsam docuerit, inuestigatur. In præsentia ergo id sufficiat, ipsum, non rem, sed nomen reprehendisse.

Ostendimus adhuc Galen. causarum dimotionem vò care curationem, atq; ita, nisi fallor, ostendimus, vt confutari nihil eorum, quæ pro huius rei confirmatione adduximus, queat. Qui plura desiderat testimonia, legatur Meth. cap. 2. Item Com. 2. Aph. 22. & præterea lib. 8. Meth. cap. 2. Plura adducere nolo: cùm quia non vacat, tum vero maximè, quia nō est necesse. Nam citata iam testimonia euidenter probant. Galen. non tantùm ex sua, sed etiam ex aliorum mente atq; sententia, causarum detractiōnem appellare curationem. Et quo pacto non rectè morbum curare is dicatur, qui causam auferendo eundem delet? Certè in plurimis morbis ita res habet, vt absque causæ expurgatione morbus depelli nequeat, & hac deleta, morbus abeat. Hoc verò quid aliud est, quàm sanare? Equidem nec ars nostra plura nobis præscribit, nec arget nos amplius præstare desiderat. De eadem hac re præclarus extat locus apud Gal. in 4. Meth. in fine 3. cap. quem te, sicut & alios quoq; suprà citatos, attētissimè sæpe plegere vehemēter velim, siquidē intelligere negociū cupis.

Catērum, cogitabis hoc loco tecū fortè, me rem nō explicasse, sed implicasse potius, vt minus iam videas, quid sequaris, quàm ab initio. Ego verò bono te animo iubeo. Dabo namque operam, vt plicas istas diducam & aperiam, vt in ipsam rem penitus introspicias. Quod vt faciam commodius, paulò quædam altius mihi repetenda sunt: parcissimè tamē de morborum differentiis eorundem causis, ac generationis modo.

Morborum, quod ad præsens institutum attinet, duæ sunt differentiæ: una est eorum, qui à qualitate quapiam oriuntur, quæ remota causa, à qua effecta fuit, in corpore perseverat. Huius ferè generis sunt morbi partium similium, à quibus ipsa partium essentia permutatur, nempe intemperies, præsertim calida & frigida: altera eorum est, qui à qualitate suscitantur, quæ ab subiecto suo, in quo inest nunquam discedit, nec se ipsam propagare valet. In hoc genere morbos instrumentales recensco. Continui solutiones, partim ad hoc genus, partim ad prius referri posse videntur.

*Morborum
differentiæ quas
dam.*

Porro quemadmodum ipsi inter se morbi hac in parte differunt, ita quoque non similiter fieri dicuntur. Nam priores tantisper gigni seu fieri dicuntur, quâdiu non permanere absque causa possunt, à qua primùm excitati fuerunt, quantumvis generati & facti sint, si naturam eorum, non tantum in hæsiione, vel impressionem spectes. Posteriores autem fieri ac gigni dicuntur, dum causa ipsorum in certum locum colligi, seu certo modo affici incipit. Vt hæc pluribus in præsentia probem, minimè est necesse. Etenim ex suprà citatis à me Galeni testimonijs, validissimè, quæ de ipsorum generatione dixi, demonstrari poterunt.

*Morbi non
omnes eodem
modo fieri di-
cuntur.*

Item sicut morbi, & generationis eorum modi differunt, ita horum etiam causæ proportionem simili quadam distinguuntur. Quæcunque enim causæ calefaciendo & refrigerando morbum creant, eæ nonnunquam ex corpore abeunt, relicta post se qualitate, quam corpori attulerunt seu affricarunt. Quæ verò vel magnitudine & copia, vel numero, vel occupatione loci alicuius, quæ occupare non debebāt, morbos pariunt, eæ cum ex corpore abeunt, idem illud omne secum auferunt, quo dum adessent, morbos suscitauerant. Non enim potest magnitudo productionis seu generari in vicino corpore, ab ea quæ in causa morbi inest. Ratio eadem est numeri, & similitum qualitatum.

At ratio alia est, calidorum & frigidorum corporum, quæ qualitates sibi similes in vicinis corporibus ingenerare solent.

Quoniam in hac re omnis propè difficultas consistit, non præter rem facere videar, si pluribus eam declarem. Indiget res probatione nulla, sed sola declaratione. Non enim minus verum est hoc causarum discrimen, quàm verum est ex his duobus, quatuor conflare. Ergo sumito tibi duo corpora magnitudinis inæqualis, magnum scilicet ac paruum, eaque coniungito, ut se mutuò contingant. Hæc si toto decennio coniuncta fueris, neutrum eorum, aut maius, aut minus effectum videbis. Non enim potest magnitudo vnius multiplicare se & communicare alijs, sed perinde manet, ac si mortua esset qualitas. Par ratio est numeri, aliarumque talium qualitatum.

Accipe iam eodem modo corpora duo, vel calida, vel frigida: quorum alterum magis tale sit, alterum minus & ut se tangant facito. Parvo post tempore eadem illa rursus contrectato, & manifestè percipies, quod minus calidum erat, calidius effectum, vel quod minus frigidum fuerat, frigidius redditum. Vnde ista disparitas? Hinc nimirum, quòd calor & frigus principia effectricia sunt: magnitudo, numerus, &c. tales qualitates non sunt. Proinde sicut ignis caliditate in aqua ingenerat, ita humores calidiores calorem, frigidiores frigiditatem suam proferunt, & per generationem in vicina corpora traducunt. Quin etiam temporis progressu tam validè imprimunt, ut ipsi ablatis nihilominus pertinaciter infixæ permancant generatæ ab ipsis qualitates. Potest enim tantam in aqua introducere caliditatem ignis, ut ipso extincto, eam nihilominus vrat. Quòd cum de prioribus illis, nec dici, nec fingi queat, non obscure discrimen hinc causarum apparet. Et hæc quidem omnia tam sunt clara & perspicua

tam certa, vera & solida, vt nec certius & verius, nec manifestius & notius sit, ignem calefacere.

Hoc morborum discrimen Hippocrates attigisse videtur in fine sept. Epidem. quo in loco, Melancholiam dicit Comitialem morbum fuscitare, cum in corpus re-
pit cerebri, Melancholiam verò insaniam, cum in mentem. Galenus hoc in loco se præsens negocium in opere de Locis affectis exposuisse rectè asserit. Nam in libro 3. cap. 7. prædicti operis hanc rem pulchrè cruditeque explanat Eandem quoque rem attingit in operis iam citati lib. 1. cap. 2. cum illos ridet qui partem præter naturam affectam non esse opinabatur, nisi in ipsius essentia permanens & stabilis inesset dispositio. Hoc in loco scitè morbos in essentia partium consistentes, distinguit ab illis, qui aliter ipsis insunt. Sensus verborum Galeni, vt inspicies videbis, hîc est. Quoties instrumenti alicuius affectu læsa est, non est dubitandum, quin affectus præter naturam in ipso aliquis insit. At hic vel est stabilis & firmus, vt absque causæ effectricis præsentia perseueret, vel adhuc sit, hoc est, à sua causa adhuc pender, vt cū ea aboleri ipsum necesse sit. Hoc rursus bifariam contingit. Nā causa morbifica vel in ipsa parte affecta continetur, vel per ipsam transit tantum, transeundoque lædit.

Adhuc breuius. Morborum qui in quouis instrumento sunt, aut sunt stabiles & firmi, aut tales non sunt. (Hos appellat fientes, propterea quòd alio, hoc est, causa niam in ipsa parte affecta fixam, vel per eandem solum transeuntem. Per stabiles affectus intelligit morbos in essentia partium consistentes, hoc est, intemperies con-
firmatas, id quod exemplo humoris chrystalloëdis im-
molice arefacti perspicue indicat Per fientes autem seu
facile solubiles, intelligit tum instrumentales morbos,
tum etiam alios, qui nondum pertinaciter adherent, sed

Loci Hipp &
Galen. decla-
rantur.

Quid stabile,
quid fies non
bus apud Gal.
de Loc. affect.

ab effectrice causa sustentur. Hæc quia vel in ipsa parte collecta hæret, vel tantummodò transit, vtriusq; adfert exemplum. Illius, cum humor crassius in pupilla consistit: huius, cum vapor ex ventre ascendens per oculum transit, celeriterque dissoluitur.

Si hoc loco non validè satis probatum tibi à me cogites, quòd Hippocrates atq; Galenus morbos similiter distinguere voluerint, non valde laboro. Nam nec te credere iubeo, nec me certa ratione, sed verisimili duntaxat coniectura ostendisse puto. Quamobrem vtrumque hanc rem attigisse solummodò dixi. Causæ nihil nostræ aut accedit aut decedit commodi, siue credamus, siue non credamus. Hoc autem certum est ita rem habere, & discrimen recitatum in morbis reipsa & verè inueniri. Proinde siue ita ipsi distinxerint, siue aliter, nostra nihil hîc refert. Illud videndum potius, quomodo ex ista morborum diuisione ad propositam à te quæstionem dilucidè & planè respondeam.

In morbis in-
strumetalibus
causarum abla-
tio est curatio.

Sic ergo dico, cum de secundo morborum genere loquimur, detractionem causæ corporeæ seu materialis rectè vereque curationem dici. Non est opus, arbitror, vt operosius probem, quod cunctis hominibus iudicio aliquo præditi est testatissimum. Etenim quæcunq; causæ illis solis qualitatibus morbos pariunt, quas post se relinquere, & corpori, cui adhæserunt, communicare nequeunt, eæ cum ex corpore abeunt, omnem secum necessariò morbosam diathesin auferunt. Ceterùm quæ tantum magnitudine, copia, numero, situ, adhæsione, & similibus morbos generant, nihil horum post se relinquere, corporique, quod contingunt, communicare, hætenus, vt ipsis recedentibus, non simul abeant, possunt. Quapropter cū ex corpore exturbantur, omnē secū vā morbosā qualitātē abstrahunt. Eam dico morbosam dispositionē secū omnem abripiūt, cuius ipsæ causæ fuerint.

Iam verò certo certius est, earum rerum detractionem cum quibus necessariò dispositio præter naturam, cuius fuerant causa, tollitur, vt nihil præterea opus habeat agere medicus, aliud nihil esse, quàm morbi destructionem solutionemue. Atqui causarum illarum absterfio, quæ vel propter magnitudinem vel numerum, &c. corporis dispositionem naturalem corrumpebant, seu morbosam detrahebant. Quare nihil aliud est, has tales causas tollere, q̃ morbum exterminare: at hoc erat curare. Non est ergo aliud in hoc genere morborum causarum dimotio, quam morbi profligatio siue curatio. Absque causarum expulsionem tales morbos tollere est impossibile. Nec alia ratio aut via excogitari adhuc potuit, quàm causas depulsio. Et hac depulsa, corpus ita habet, vt antè habebat, quàm illa causa nata fuisset. Proinde necesse est, vt ipsarum absterfio sit curatio.

An altero siue primo genere morborum, in quo intemperies continetur, maior videtur difficultas esse. Quam enim in hoc genere corporata materialisue causa qualitatem induxit, ea interdum post exclusam causam in corpore subsistit. Quod quamuis verum sit, non tamen valde difficilis est hic etiam responsio, illis præsertim, qui Galenum non obiter solummodò legerunt. Quicunque etenim morbi in hoc genere non sunt permanentes facti, omnes cum suis causis tolluntur. Nec aliud est in talibus causarum extersio seueductio, quàm morborum quos sustinebant deletio. Qui autem fixi & stabiles effecti sunt, si, causis propulsatis adhuc remanent, alijsq; deinceps remedijs expugnandi sunt. Ad illius probationem, si nec sufficit quotidiana experientia, nec quæ suprâ iam citauimus ex Galeno testimonia, nihil fortè satis videbitur esse. Quotusquisq; est medicus, qui nō persæpe febrem putridâ viderit, post humorem putridum excretum repente extinguere vellem vt, qui nō credit, in seipso, citra

*In similaribus
morbis causæ
ablatis aliquā
do est curatio.*

citra tamen incommodum ita experiretur, vt expertus ipse aliquando fui: quò facilius fidem nobis in præfenti loco haberet.

Vt nihil remaneat dubij, locum vnum atque alterum Galeni (ex illis quos suprà solùm citavi, non produxi) huc adscribam, quibus omnia plenius comprobem. Prior est in 8. Meth. Therap. cap. 2. in fine ἐστὶ δὲ εἰκότως ταῖς τοιαύταις πρᾶγμασι κοινὰ, τὰ τῶν ὑγιαίνοντων ἐστὶ, τῶν ἡσυχῇ συνεσσυμένων. & γὰρ τὰ γερονότων, ἀλλὰ τὰ γιγνομένων ἐπὶ πυρετοῖς ἐστὶ προφυλακτικά, καὶ τῶν ποιήσαντων αὐτὰς αἰτιῶν ἄρσιν. ὁ γὰρ ἐπὶ γιγνομένων πυρετὸς, ἀρθρῶν τῶν αἰτίου, συνωκισμῶν αὐτῶν. ὥστ' ὅσα περ ἐν τῇ τῶν ὑγιαίνωντων πρᾶγματι αἰτία τοιούτων κρῖσεων ἐστὶ, καὶ φέρειν ἀπαντὰ προσήκειν ἐπὶ τῶν δεχομένων πυρετοῖς, εἴτε ἴασι καὶ λέγειν, εἴτε προφυλακτικῶς μεθὰ γὰρ τὸ ἡδὴ γεγονὸς αἰτῶν, καὶ ὀλίγον ἢ, προφυλακτικῶς ἢ μὴ φηνηθῆναι τὸ πλέον, ἀναρροῦντες τὸ αἶνον. Si ferè verbum verbo exprimerè velis, sic propemodum conuerteris. Sunt autè meritò eiusmodi præcepta communia sanonibus adhuc, & iam malè habentibus. Non. n. factis, sed fientibus adhuc febrib. prospiciunt, per causarum ipsas excitantiū ablationem. Quippe siens adhuc febris, adempta causa, simul & ipsa aufertur. Quare quæ in tractatione de Tueda sanitate de huiusmodi temperamentis dicta sunt, transferenda sunt ad eos qui febricitare incipiunt, siue sanationem appellare oporteat, siue providentiam. Sanamus enim quod de ipsis factum iam est, etiam si exitum fuerit, præcauemus autem ne quid proneniat amplius causam amouentes.

Primum, ait, præcepta, quæ nuper commemorarat, non tantum præseruationi, sed etiam curationi seruire, hoc est, non ad illos solum valere, qui sani adhuc sunt, sed ad illos etiam qui iam laborent. Rationem hanc addit, quia non factæ febri, hoc est, hecticæ, quæ causa caret, sed fientibus, & à causa pendentibus, veræ tamen febri, talibus præceptis

pris consulatur. Nam cum utrobique affectus à causa sustineatur, erit eadem quoque utrobique ratio. Et quod non modò qui sanus adhuc est, sed & is, qui iam ægrotat, illis indigeat, quæ causam adimunt, in libro ad Thrasibulum, ut supra monui, ostensum est. Nò enim in qualis, sed in quanto differunt affectus tales, eorundemque curationes. Mox apertissimè dicit, fientem febrem unà cum sua causa auferri. Ac ne quis de simpliciter fiente febre, quæque nondum sit, actionesque sensibiliter nondum lædat, ista intelligere interpretarique vellet, disertis & clavis verbis se, de illis loqui ostendit, qui iam actu seu re ipsa febricitare inceperunt. Proinde addit, siue sanationem velis appellare causæ istam remotionem, siue præseruationem, parùm interesse. Probat id hæc ratione. Cause ablatio simul est præseruatio & ratio.

Qui vnica actione vtrumque præstat, nempe curat, sent tollit quod factum est, & ne quid deinceps fiat amplius prohibet, is potest dici curare & præseruare. Iam cum in laborantibus febre, non hæctica, sed putrida, causam adimimus, vno eodemque tempore, & vna ista actione duo prædicta commoda nanciscimur. Nam & febre, quæ iam inuasit, extinguimus, & ne incrementum capiat prohibemus. Poterit ergo vnica hæc actio vocari sanatio: quia quod inuaserat actionesque lædebat, solui- mus. Poterit etiam præseruatio eadem nominari: quia præcauemus ne quid amplius generetur. Ergo eadem præcisè operatio, hoc est, causæ exterminatio, utroque nomine nuncupari poterit. Nam vnum hoc agendo, sanamus quod actiones iam lædebat, & ab incremento mali corpus præseruamus, sed comparatione facta ad diuersa. Quoniam si causæ depulsio comparatur existenti iam febre, sanatio: si verò incremento, quod futurum fuerat, si in corpore causâ perstitisset, comparatur, præseruatio vocabitur.

Non minus illustris, imò fortè illustrior est ille locus,

Curatio du-
plex est, sine-
ra & mista.

qui in fine. 2. cap. libri. ii. Meth. legitur. Hunc, quia exactè
versus est, & propè singula verba verbis græcis respon-
dent, latinè solùm adscribam. Ac maximè quidem pro-
pria in soluendo morbo intelligitur curatio, sed per abu-
sionem mistum etiam genus, tum ex vera curatione tū
promissione, quam *προφυλακὴν* appellant. Ac diariarum
quidem febrium, quemadmodum & hecticarum vera
& propria curatio est. Earum verò, quæ ex putrescentem
excitantur humoribus, vocata curatio præseruationem
quoq; sibi adiunxit, cuius officiū est, causam quæ morbum
creat, excindere. Sanè nominatur hæc ipsa quoque artis
pars, Curatrix. Quæ utiq; ab ea, quæ purè sincerèq; præse-
uarina dicitur, in eo distincta est, qd̄ sub hac morbus iā est
sensibiliter à causa genit⁹, in pphylactica verò est futur⁹.

Tria hīc nobis Galenus, ut etiam alibi semper, febriū
genera proponit, diarias, hecticas, putridas. Et loquitur
de febribus iam existentibus, non de verè simpliciter ex-
sistentibus; id quod partim ex dictis, partim ex dicendis li-
quidò cognoscetur. Diarias & hecticas propriè & solū
curari ait. Putridarum curationē nō tantū curationē
esse asserit, sed etiā præseruationē: quoniā dū causa tol-
latur, non tantū tollatur iā existens morbus, sed præse-
uetur insuper corpus ab incremento eiusdē morbi. Ap-
pellatur ergò & est etiā putridarū febriū depulsio vera
curatio, tametsi non sit solū curatio, sed admistā habe-
at etiā præseruationē. Atqui putridarū febriū solutio, per
causæ detractionē perficitur. Quare prouidentia quo-
que appellari potest. Curatio quidem est & quidem ve-
ra curatio (sic enim Galenus loquitur) non fictitia, veli-
maginaria, quia factus morbus verè aboletur. Præserua-
tio quoque est, quia eadem illa ratione id mali prohibe-
tur & arcetur, quod causa, si quidem, non fuisset ablata.
procreatura fuerat. Et sic quidem satis manifestum pro-
batumque id est, cuius causa locum hunc adscripsimus
quod

quod scilicet etiam in quibusdam febribus causarum extractio, nonnunquam fit vera curatio.

Nec refert quòd hæc curatio non sit sola sinceraque curatio, sed providentiam habeat coniunctâ. Non enim ideo non est vera curatio, quia præterea ei accessit aliqd.

Qui aurû habet, & cum eodem argentû habet etiam cõ iunctum, non ideo non verû & bonum aurû habet: quia nō solû habet, sed p̄ter ipsum argentû quoq; habet. Nō poterit hîc quisq; mistionem, qualis est vini & aquæ, aut similitum, somniare. Non enim hoc pacto curatio & præservatio miscentur: sed eo, quo suprà dictû est, modo. Nā qui causam abstrahit, vnica ista re duo efficit. Primû existentem iam febrem & actiones lædentem soluit: atq; ne augeatur prohibet. Hinc est, q̄ ista curatio adiunctâ dicitur habere, p̄videntiâ, quod sanè diligēter est attēdendû.

Norandû illud etiam est, quod expressis verbis præservationem duplicem statuit, vnâ quæ purè sincereque talis est: alteram, quæ simul etiam curatio existit. Prior tunc habet locû, quando morbus adhuc in corpore nullus adest, ac homo se valere putat, causa verò in corpore iam collecta est, quæ morbum parturire videatur. Hanc ubi detrahimus antequam morbus sensibilis factus sit, nihil aliud facimus quàm præservamus. Et cû confirmatus iam est, hoc solû facimus, scilicet incrementum prohibemus. Altera, quæ videlicet causæ reductione genitum quoque iam morbum tollit, tunc habet locum, quando morbus à causa iam est sensibiliter genitus, vt hic Galenus loquitur, ac nihilominus cum eadem causa sua aboletur.

Hoc, inquit, differunt inter se species istæ præservationis, quòd sub altera morbus simpliciter non est, sed futurus est: sub altera verò sensibiliter iam à causa genitus est. Hæc pulcherrimè cum illis consonant, quæ suprà ex lib. ad Thrasymb. & 1. de Differen. febrium diximus. Quin-

*Curatio febriū
putridarū ue-
ra curatio est,
licet præserua-
tionem habeat
adiunctam.*

*Præservatio
duplex.*

etiam concordant cum omnibus alijs locis & vniuersa Galeni doctrina.

Quod vt fiat planius, libet alio loco idem declarare pariter & confirmare. In 4. Meth. in fine cap. 3. hæc leguntur: καὶ ὅλως ἐφ' ὧν τὸ γινόμενον αὐτῆς τῆς φύσεως ἔργον ἐστίν, ὡς κόλλησις ἐλκυσ, καὶ σάρκωσις, ἐκ τῆ προφυλακτικῆς φύσεως ἐστίν ἢ τῶν τοιαύτων ἡπιόελλα, ἀλλ' ὁμοῦ ἰασις λέγεται πρὸς ἀπαντῶν αἰσθράπων. καὶ τὰτα διώρεται τῇ προφυλακτικῆς μέρους τῆς τέχνης, τῷ διαθέσειν μὲν ὑπάρχουσιν ἡδη ἰνὰ νοσεραὶ ἐκκόστωσιν, καὶ τὸ ἕτερον εἶδος τῆ προφυλακτικῆς, καλύειν, ὃ γίνεται πρὸς μὴδέπαι γενημένῳ, καὶ τὸ ἕτερον. Et omnino, in quibus,

quod efficitur, naturæ opus est, sicut vlceris glutinationis & carnis generatio: horum cura ad præseruationis genus pertinet, attamen sanatio dicitur à cunctis hominibus. Et hoc differt à præseruatiua artis parte, quod dispositionem morbosam iam existentē excindat secundum alteram speciem præseruationis: prohibeat autem fieri eam, quæ nondū facta seu genita est, secundum alteram.

Manifestissimè sanè hîc quoq; affirmat, duas esse prouidentia seu præseruationis species. Et alteram quidem, iam existentes morbosas dispositiones tollere, scilicet per causæ ablationem (nisi enim hoc admittatur, ad prouidentiam non pertinebit ea actio) alteram verò prohibere tantum, ne generetur affectus, qui geniti nondum sunt. Quæ cum sint certa & plana: & præterea cum tota natura & experientia, totaque Galeni doctrina conueniant, non videntur ampliore indigere explicatione.

Non opponuntur hoc in loco & similibus, in quibus de febribus differitur, fieri siue gigni, & ὑπάρχειν, hoc est, esse vel existere vel subsistere: sed gigni, seu fieri, & genitum seu factum esse opponuntur. Ac vocatur febris genita seu facta, quæcunque citra causæ adminiculum in corpore actiones laedere valet. Fieri autem siue gigni ea dicitur etiam quæ existit seu subsistit quidem, si natura ipsa

Non opponit
Galenus fieri
& existere, sed
fieri & facta
esse.

DE MORB. CAUSA CONT. 137

ipſius ſpectes, hoc eſt, quæ diatheſis quidem eſt præter naturam, non $\pi\acute{\alpha}\theta\eta$, ſed abſque cauſæ tamen præſidio, & quaſi fulcro in corpore conſiſtere nequit. Ex quo apparet, nõ quicquid eſt, ſiue exiſtit, ſiue non, omnẽ $\psi\alpha\rho\chi\rho\upsilon\sigma\tau\alpha\iota\ \Delta\iota\theta\epsilon\sigma\iota\varsigma$, vt Galenus paulo antè nominabat, ſine cauſa permanere in corpore poſſe, quantum uis in genere $\tau\epsilon\tau\omega\upsilon\ \acute{\alpha}\pi\omega\lambda\acute{\omega}\varsigma\ \acute{\omicron}\nu\tau\omega\upsilon\varsigma$, hoc eſt, abſolutè exiſtentium, non in eorum genere, quæ ſuam eſſentiam in fieri ſeu generatione poſſident, collocata ſint. Ac quod per exiſtentem iam febrem, nihil aliud intelligat, quàm febrem putridam, quæ ſenſibiliter actiones lædat, admonitione non indiget. Nec vereor, vt aliquis in eo me labi doctus homo exiſtimet. Cùm primùm enim morbus ſenſibilis eſt factus, hoc eſt, cum ſenſu percipitur actionem aliquam impedire, exiſtere rectè dicitur. Quippe talis obtinet iam totam eſſentiam ſuam, ſicut Galenus in libro I. de Locis affect. In libro de Morborum temporibus: & præterea in lib. De totius morbi temporibus: inque opere de Crifibus teſtificatur. Idem tamen fieri adhuc dicitur, quamdiu abſque cauſa conſiſtere per ſe nequit. Hoc ubi nactus eſt, factus ac genitus eſſe dicitur. Qua in re non naturam morbi, ſed medici ſpectamus propoſitum. Quoniam enim quæ verè fiunt, à cauſa prorsus dependent, ac ea ſublata tolluntur: dicunt etiam medici eos morbos fieri, qui licet exiſtant iam, actionesque lædant vana cum cauſa effectrice ſua diſſoluuntur. Diſſoluuntur autem cum ſua cauſa, quia poſt cauſæ extirpationem, actionem nullam amplius lædunt, hoc eſt, nulla medicæ opera porrò deſideratur ad affectus relictæ proſtigationem.

Iam quòd in putridis ita res habeat, facilè eſt demonſtratu. Quòd enim fieri omnes dicantur à Galeno putridæ, quamdiu non ſunt heclicæ factæ, tam eſt apertum & clarum, vt dubitaturũ deinceps neminem conſidam.

Quando morbus dicatur exiſtere.

Quam diu fieri dicantur morbi.

Galen. febres putridas vocat ſientes.

Vbique enim hecticis & ephemeris, tanquam factis, op-
ponit putridas, vt adhuc fientes. In fine octauī libri de
Meth. hecticas id habere cum diarijs commune, quod
non amplius fiant: ideoque causarum in his nullam ha-
bendam rationem. Quibus verbis aptissimē declarat,
se illas tantum vocare factas, quæ à causis non ampli-
pendent: fientes autem, quæcunque à causis in corpo-
re detinentur. Quod verò etiam existant, seu essentiam
suam obtinuerint tales febres, non simpliciter fiant,
sed comparatione hecticarum & diariarum fieri di-
cantur, quia à causa adhuc sustineantur, id quoque non
est obscurum. Nisi enim ita esset, sequeretur necesse-
riò, duas tantum esse febrium species, nempe hec-
ticam & diariam: ac putrida nulla febris antè dici pos-
set, quàm absque causa perseueraret in corpore. Sæpe-
numerò videmus febricitantes decumbere dies sex, se-
ptemue, aut etiam plures, ac humore putrido exco-
to, repentē sine febre existere. An istos tales febrici-
tasse negabimus? Aliudne præter morbos corporis
actiones lædit? Certè *πῶς* & propriè dictum, actionem
nullam lædit. Nam quod agit, actu esse prius oportet.
Quod fit, quatenus fit, reuera non est. Quapropter ne
lædere quidem potest res vlla, quatenus fit, sed quate-
nus iam existit. Ergo *πᾶσι*, cum totam suam natu-
ram habeat *ἐν τῇ γένεσιν*, atque ideo non existat a-
ctu seu re ipsa, non poterit lædere. Vnde efficitur præ-
dictam febrem non fuisse passionem, sed dispositio-
nem existentem. At hæc nihilominus cum sua causa
est mox extincta, & absque ea superesse in corpore non
potuit. Ergo facta non fuit, vt hoc in loco de factis fe-
bribus loquimur, & nihilominus *παρὰ* *διεξέρχοντο*
actiones lædens erat. Atque par ratio cum sit putrida-
rum omnium, quatenus putridæ sunt, manifestè appa-
ret, eas non simpliciter fieri, vt nondum sunt, sed idcirco
cas

πᾶσι & pro-
priè vocatum,
non lædit actio-
nes.

cas fientes à Galeno vocari, quia à causis adhuc insi-
nentur.

Quòd verò putridas febres, quæ cum suis causis re-
pentè solvuntur, Galenus inter febres & morbos exi-
stentes, non inter verè simpliciterque fientes numera-
rit, ex primo capite, libro octavo Meth. quo in loco fe-
brium curationem orditur, manifestè patet. Hic enim
cum apertè dixisset, calorem, qui hominem nondum of-
fendat, actionemque nullam lædat, febrem nondum ef-
fic: ac paulò post febrium differentias, quarum curatio-
nem esset docturus, recenseret, numeravit certè putri-
das quoque inter febres. Sic enim ferè ait: Febrium aliæ
adhuc sunt, hoc est à causa pendent: aliæ factæ sunt, hoc
est, sine causa subsistunt. Et harum aliæ leuiter impressæ,
& quasi aspersæ tantùm corpori sunt: aliæ verò pertina-
cius hærent, vt non facilè extingui possint. Mox cum
indicationes generales cum hisce differentijs copula-
re coepisset, eandem diuisionem repetit vnà cum indi-
cationibus, dicens. Factæ febres hoc tantùm indicant,
vt refrigerentur. At quæ adhuc in generatione sunt fe-
bres, in his causa tollenda est. An non hic significantissi-
mis verbis febrem fieri dicit, quam supra causam habe-
bere dixerat? Certè negari non potest. Quare per fe-
brem, quæ à causa pendet, & quæ in generatione est, i-
dem intelligendum est.

Nec poteris per febrem, quæ in generatione adhuc
est, eam febrem intelligere, quæ simpliciter fit, nec dum
actionē aliquam lædit. Talem namq; affectum, febrem
non esse prius dixit. Neq; hinc existentium febriū curatio-
nem docet. Atq; harū ponit 3. differentias. Prima est dia-
rurarum. Secunda hecticarū. Vtramq; hanc vocat factam,
siue absq; causa subsistentem. Tertia est fientium, siue à
causa pendētium, hoc est, putridarum. Hæ aut actionem
lædunt, aut non lædunt. Si lædunt, ergo etiam subsistunt.

*Febres putri-
de Galen. sunt
morbis existen-
tes.*

*Febris nō est
quæ simplici-
ter fit.*

Impossibile namq; est, vt actiones affectus aliquis lædat, qui simpliciter fit, ac nondum est. Deinde simpliciter fientem febrem, febrem esse negauit. At hîc de febribus, quæ curatione opus habent, disputat. Ergo de subsistente dispositione. Rectè igitur dictum est, fieri hoc loco febres tantisper dici, dum absque causa, quæ ipsas excitauit, subsistere per se ipsas nequeunt.

Quòd postea addit, Sin pars eius iam genita est, pars in gignendo adhuc est: ita est intelligendum. Si pars iam potest absq; causa cōsistere, pars aliqua nequit: primum causa tollenda est, cum qua quod ab ea dependebat, soluetur. Deinde quod relictum est, priuatis & proprijs remedijs superandum erit. Confirmarem ista pluribus ex Galeno testimonijs, siquidem opus esse iudicarem. Quæ de duplici prouidentia ex Galeni verbis exposuimus, tam clarè omnia probant, vt clarius vix aliquid possit. Deinde ipsamet res seu rei natura omnium oculis etiam iam non solum mentibus exposita est, vt quomodo aliqui dubitare potuerint, admirari non satis queam. Quoniam etiam ea de re suprâ exempla protulimus, quæ neque negari, neque ignorari possunt: iam vnico præterea declarabimus.

Febris in pleuriticis est affectus subsistens.

Esto aliquis, qui in pleuritidem incidat. Hic laborabit mox febre etiam continua. Quis istam febrem subsistentem esse affectum neget? Certè ægrotus nullus negabit, nec alius quisquam sanæ mentis homo. At hæc febris iuxta Galenum non est facta, sed fiens: propterea quòd à causa, nempe pleuræ inflammatione, tota dependet. Hac enim soluta, continuò soluitur etiam febris. Quòd si respondeas, symptoma esse, nihil effeceris. Nihil enim prohibet quædam symptomata, inter quæ etiam febris est, dispositiones seu effectus esse. Etenim febris talis, symptoma est, quia causam habet morbum: affectus autem est, quia actiones lædit, & res sua natura subsistens

DE MORB. CAUSA CONT.

141

sistens est. Non enim caliditas non est caliditas, quia causa ipsam suscitans est morbus, non causa solum morbi. Quamquam ille morbus: & morbus est, & causa. Morbus, quia actiones lædit: causa, quia morbum alium efficit.

Ergo vt putridus vapor ab inflammata parte diffusus, & ad cor protensus febrem excitat, ac inflammatione soluta, cum iam nullus inde vapor talis ad cor pertinet amplius, febris soluitur: ita etiam in alijs putridis accidit. Nam in pleuritide extra venas putrescit, in continuis alijs intra venas. Vt ex pleura vapor ad cor ascendit, ita ex putridis per venas eodem accedit. Vt febris desinit, cum ex pleura putridus vapor nullus ad cor permeat: ita aliæ putridæ desinunt, cum excreto putrido humore nullus ab eo vapor amplius eleuari, & ad cor perferri potest. Res ergo vtrobique, quod ad nostrum institutum attinet, eadem est. Ac si pleuræ inflammationem tantum putridum vaporem ad cor transmittere, aliud nihil mali agere cogitare voles, exactissime veritatem perspicies. Ex quibus omnibus liquet, nihil posse verius dici, eò quòd dictum à nobis est, febres existentes iam, actionesq; lædentes, à Galeno fientes ideo vocari, quia à causa, vt quæ verè simpliciterq; fiunt, dependent.

Hactenus exposui morborum discrimina, nostro instituto seruientia, & in altero semper, in altero sæpissime causarum extirpationem, curationem rectè dici ostendimus. Demonstrauimus etiam, fientem febrem à Galeno vocari, non illam duntaxat, quæ verè fit, nec dum existit, sed & illam, quæ existit quidem iam, actionesq; lædit, sed à causa ita dependet, vt absq; ea in corpore subsistere nò possit. Pluribus ista omnia declaravi, quòd propter concertationem de causa continentè, te mihi proposuisse hanc quæstionem suspicio esset. Deinde quòd aliquos turpissime hinc labi viderem.

Ttt

*Morborum instrumentali-
um curatio est cau-
sarum depul-
sio.*

Spero quòd difficultatem adhuc obscuritatemque habere arbitratus es, tibi porro apertissimum visum iri, hac morborum distinctione obseruata. Etenim primi generis morborum curatio, nihil est aliud, quàm causarum extersio. Fieri enim naturali vi nulla potest, vt dis-
spotio præter naturam, quæ à causarum morbificarum, magnitudine, numero, situ, ac similibus effecta intel-
ligitur, in corpore vel vnico temporis momento per-
maneant, cum ea detracta fuerint, quæ dictorum aliquid corpori attulerant, atque ipsi morbos procreauerant. Quòd ita verum est, si tales morbi à corporis causis producti fuerint, ac soli consistant, non vel intemperiem, vel manifestam factamque continui solutionem coniunctam habeant. Si quando autem tales percutari nequeunt, vt in scyrrhis accidit, id ideo fit, quia mali causa extergeri abradique non potest.

In altero genere cum distinctione loquendum est monuimus. Quoties adhuc sunt, hoc est, à causa adhuc pendent, proque motu ipsius mouentur, vt in putridis accidit, causæ depulsio absque controuersia vocari potest curatio. Cum autem non pendent à causa sed facti sunt morbi, tunc aliud est causæ ablatio, & aliud est curatio. Dum enim hanc causam tollimus, non vnà totum morbum sustulimus. At in prioribus vnica causæ detractio, & futurum malum arcemus, & existentem iam morbum exterminamus, vt solidè probauimus.

Proinde non video, quid nobis restet, nisi fortè aliquis hanc subtilius in ista, quàm par fortè sit, inquirens eandem omnium morborum rationem contendat esse. Dicat istalis, morbum qui in partium intemperie consistat, febrem scilicet, ita causam habere caloris istum excessum, sicut instrumentales morbi magnitudinem.

dinem, numerum, situm, &c. Vtrobique enim dispositio-
nem, morbum esse, quæ hîc in partium positu, vel secun-
dum formam, vel secundum locum: illis autem in quali-
tatum primarum viribus cernatur intelligaturq; . Sicut
enim vocum proportio non ipsamet sit harmonia, sed
hæc illam consequatur necessariò, vt quæ vocum pro-
portionis dispositio, affectus, aut forma quædam exi-
stat: ita nimiam caliditatem (sicut nec aliam vllam qua-
litatem talem) non esse propriè morbum, sed quod ex
ea vnà cum cæterarum trium proportionem oriatur, id
demum esse morbum. Galenum quoque ad Thrasi-
bulum docere, non morbos, sed causas indicare au-
xilia. Calorem autem febrilem indicare auxilia. Quo-
circa non morbum eum esse, sed morbi causam.

Profectò si quis hæc & huius generis alia complura
michi obijciat, contemnenda nequaquam putem. Nam
fixit naturam per se, & in se consideremus, ita omnino
res habet, vt dictum est. Certum hoc est primum, om-
nem morbum, etiã intemperiem, esse *Αἰσθησις & Ἰσχυρὸς*.
quandam. Porro in dispositione qualibet, positio-
nem quandam esse oportet, teste Aristotele. Dispositio,
inquit Aristoteles, est ordo eius quod habet partes, vel
secundum locum, vel secundum virtutem, vel secun-
dum formam. Positionem enim quandam esse opor-
tet, vt etiam nomen indicat. Cæterum cum nec loci nec
formæ ratione, positio reperiatur in intemperie, neces-
se est, vt in proportionem virium, quatuor scilicet effectri-
cium qualitatum, intelligatur. Hac de causa Aristo-
teles morbum atque sanitatem ad aliud referri, ait, in li-
bro 7. Phys. cap. 3. qui locus valde præsentem illustrat.

Proinde negare nequeo, quin obiectio vera sit. Vide-
runt hoc viri in omni doctrinæ genere eruditi complu-
res alij.

Obiectio subtilior, quã ars medica postulat.

Attamen subtilius ista & exquisitius dicuntur, quã ars Medica postulat: & quã nos hactenus de hac re discendum nobis putauerimus. Hoc modo omnis omnino morbus haberet coniunctam causam, nec esset vilius morbi curatio aliud, quã causæ delictio. Nostri disceptatio de corporeis causis erat. Quare hanc subtilitatem non desideramus in hoc loco.

Sanè morborum partitio, quam attulimus, locum non habebit, cum tam exquisitè rem discutimus, & ponderamus. Nam pro more medico distinximus, quatenus ferè ab humoribus aut materia aliqua morbi generantur. Hoc modo vera erit prædicta diuisio. Nam quæcunque causæ per intemperiem morbos pariunt, eæ per eiusmodi qualitatem ipsos generant, quæ tam altè insigi potest, vt nonnunquam post causæ depulsiōnem remaneat in corpore. Quòd cum in alijs quibusdam causis non cernatur, statim discrimen earum hoc in parte apparet. Quapropter non destruunt obiecta illorum quidquam, quæ de Curatione hactenus disputauimus, sed eadē illa maximè confirmant & illustrent.

Conclusio.

Summa omnium hæc est. In plerisque morbis curatio nihil est aliud, quã causarum depulsiō (nec refectio, quòd coniunctam habet semper ista curatio, præuisionem. Quoniam nihil aliud est quã curatio, comparata existenti iam morbo. At comparata futuro, prouidentiam quoque possumus eandem appellare.) In quibusdam, & in febribus ephemeris & hecticis, & alijs intemperiei speciebus confirmatis: ac præterea in manifestis continui solutionibus, aliud certè est medicis morbi profligatio: aliud causæ detractio, eius, inquam, causæ, de qua hactenus locuti sumus.

Exposui etiam alia quædam obiter, quæ nimirum ad rei declarationem propositæ facere, & à quibusdam perperam

perperam tractata videbantur. Præcipuè verò me mo-
 uit suspicio, quam cepi, te omnia ista mihi propter dis-
 sertationem de continente causâ proposuisse. Id si ita
 est, non parùm te his adiutum senties, vbi totam cam-
 rem ad veritatis trutinam expendere inceperis. Si mihi
 hac in parte animus tuus notus fuisset, misissem tibi
 quædam, quæ hac de re, ad duos longè clarissimos me-
 dicos superioribus annis conscripsi. Vale. Heydel-
 bergæ, Anno Domini M. D. L. XI.

14. Calend. Augusti.

TIT. 3.

IN TRACTATVM DE CAV- SA CONTINENTE INDEX RE- rum & verborum copiosus.

A Blatio cause an verè cura-
tio dicatur 118
accessiones febriū sunt mor-
bi verè 51
in accessionibus duo consideranda
52
actio impedita & lesa differunt 10
actio est rei existentis non verè sien-
tis 18
nisi actio lædatur morbus dici nō po-
test 25
actio non est ex eorum numero quæ
perfecta esse dicuntur 6
actiones non possunt lædere scientes
morbi 29
actionum læsarum restitutio est sana-
tio 133
additionem & subtractionem quo-
modo dicat medicinam Hippocr.
216
adolescentis ab humore æruginoso
febrientis & conuulsi historia
92
ægotus non morbus curatur 117
arabiz quomodo vitetur 46
affectus sciens non potest actionem læ-
dere 139
affectus & affectio quid apud Lati-
nos significant 4
alteratio non fit substantia 34
alterationis due species 66
alterationem permanētem fieri cur

Galenus dixerit
in alteratione qualibet tria conside-
randa
antecedentes causas continentes re-
tē dici cur Gal. neget.
apoplexia subito fit, & subito cura-
tur 59
apoplexia cur non sit contagiosa
76
Arabes cur continētis cause nomi-
ne audacius vsi
arabes cur in causa continēte à Ga-
leno dissentire existimantur
150
arabes posteriores græcos superant,
à Gal. & Hippocrate superantur
107
arabes ingeniosissimi & doctissimi
fuerunt 108
arabum studium in distinguendis ho-
minibus probatur 101
arabibus maledicere aliquando lau-
di datum 110
Aristoteles in Probl. morbum motū
esse non sensit 75
ars medica quamobrem quæstra-
ars per sua opera quomodo sit defi-
nienda 116
asclepiades à Galeno resutatus 91
Athenæus quas causas antecedentes
vocarit 135
Auenenna cur causam continētē
inle-

INDEX.

induxerit in scholas 116
auxilia non à morbo sed à causa in-
dicantur 143

C

Calefactio non caliditas motus
est 53
calculus qualis morbus 104
calor febrilis quid indicet 143
calida intemperiei vis & efficacia
16
carnis generatio naturæ opus, ta-
men sanatio dicitur 136
causa continens quibus in morbis in-
ueniatur 96
causa quæ nondum agit rectius dici-
tur causa, quàm quæ agere desit
109
causa efficiens, conseruans, coniu-
cta differunt 33
causa coniuncta tribus summis mor-
borum generibus omnibus inest
30
causa non morbi remedia indicant
122
causa continens est prima causa ac-
tionis 85
causa continens rerum factarum 86
causa continens quæ sit ab Arabibus
appellata 100
causa continentis vsitatissima notio
Galeni etate 86
causa coniuncta apud Galenum ad-
iunctio 32
causa continentis nomē Galenus dā-
nauit, rem non damnauit 90

causæ ablatio simul est præseruatio
& curatio 133
causæ continentis tertiam notionem
cur Gal. reprehendat ss. in
eadem notione nunc vsurpatur
90
causæ efficientis & conseruantis dif-
ferentie 39
causæ continentis descriptio vnde or-
ta 84
causæ ablatio an sit curatio 118
causæ ablatio quid conseruat curatio-
ni 119
causam continentem quamobrē Stoi-
ci finxerint 84
de causa quali quæstio cōtinentis cau-
sæ intelligatur 87
causæ vt morbi distingui debent 13
causæ non agentes causæ possunt 90
cari 108
causarum morbidarum actionibus
natura resistit 17
causarum morbificarum duo ordi-
nes 13
causarum differentie ratione gene-
rationis morborum 117
causas antecedentes cur in coniun-
ctas & antecedentes diuiserint A-
rabes 106
causas materiales quomodo continē-
tes ex hypothesi dicat Gal. 92
colici dolores erumpentibus flatibus
sedantur 44
colicis doloribus qui laborarunt cur
facile relabuntur 45
completi morbi idem sunt qui & fa-
cti 23

INDEX.

Continere causa est, qua presente uel absente morbus adest uel abest 84	Dispositio est terminus motus Dispositio nulla fit Dispositio ut ab habitu differat Dispositio quo signo certo intelligatur dependere a causa Dispositio quid Aristoteli significat non fientem qualitatem significat ibidem	86 87 88 89 90 91
Continens causa est commentum Stoicorum 83	Dispositionis et motus discrimine explicis docetur Dispositionis definitio Aristotelis	92 93
Continentis quam proximam causam nomine cur maluerint uti Arabes 107	Dispositioni quomodo euacuatio contraria fit Dispositionem praeter naturam Medicum modo morbum, modo passionem uocant	94 95 96
Continentis causae duplex notio fuit Gal. etate 85	Dispositionem uel affectum in morbi definitione poni perinde est Dispositiones cur sint res factae Dispositiones praeter naturam res passiones appellantur	97 98 99
Contrariorum contrariae sunt causae 70	Disputatio de causa continente unde orta Dolor morbus non est, at sine morbo nullus est	100 101 102
Conuulsio plenitudinis hypothese innititur 91		
Corporatae causae 142		
Crises in Germania frequentes non accidunt 21		
Curatio duplex est, sincera & mixta 133		
Curatio et praeservatio sola quantitate differunt, non qualitate 120		
Curatio an sit causae ablatio uel morbi depulsio 115		
Curatio quid sit uere 116		
Curationis & conseruationis nomina confunduntur a medicis 120		

D

E

Diathesis nulla fit 33	Efficientis & conseruantis causae se differentiae Ephamera est febris facta non fient Ephamera & putrida febris curationes ut differant Epilepticorum subitio cur soluantur paroxysmi	34 35 36 37
Diathesis & ratio idem sunt in morbi definitione 2		
Diathesis nomen Galenus non improprie usurpauit in morbo definiendo 4		
Diathesis non potest fieri quod non existit 40		

INDEX

Erastus febre tertiana continua, u-		habent	191
sida crisi liberatus	21	Febres tam diu fiunt, quàm diu sen-	
recidit	ibidem.	tiuntur	24
Erysipelas plenitudinis hypotesi in-		Febres putridæ ablatiis causis tollun-	
nitur	91	tur	21
Emacatio non phlegmoni, sed mul-		Febres factæ solam refrigerationem	
titudini contraria est	122	indicant	139
Factum diuersimodè usurpat Gale-		Febres intermittentes ut à continuis	
nus	47	differant	52
Factum in motu est occidisse	58	Febres putridæ à Galeno fientes no-	
Factum omne est terminus motus	26	minantur, ac Hecticis & Ephe-	
Facti morbi ablata causa nihilomi-		meris opponuntur	23
nus persistunt	33	Febres incipientes sanantur & præ-	
Factorum morborum tres modi	19	cauentur	137
Febris fiens una cum causa sua aufer-		Febrium tria genera, diariæ, hecili-	
tur	133	cæ, putridæ	134
Febris putrida cur dicatur fieri		Febrium putridarum curatio fit per	
Febris symptomatica morbus quoq;		solam causæ ablationem	134
est	141	Febrium paroxysmos Galenus mor-	
Febris non est quæ simpliciter fit		bos esse affirmat	51
Febris in Pleuriticis est affectus sub-		Fieri febres quàm diu dicantur	140
sistens	140	Fieri & existere non sunt contra-	
Febris intermittens est dispositio fa-		ria Galeno, sed fieri et factum esse	
cta	50		136
Febris ardens etiam purgata bile du-		Fiens omne quoad fit mouetur	28
rat	119	Fientes & facti morbi ut sibi oppo-	
Febris non est passio, sed permanens		nantur	29
dispositio	139	in Fiente quoad fit, pars nulla facta	
Febris hecticæ curatio ut à putridæ		est	27
differat	134	Fientia omnia causam aliquam in a-	
Febris tertianæ paroxysmus cur orto		ctu requirunt	3
sudore soluitur	21	Fientium morborum tres modi	16
Febris putridas Galenus fientes dicit		Figura non est principium augen-	
	137	di	31
Febris continua causam cõtinentem		Finis curationis quis sit	117
		Flatus distendens & ipsa distensio	
		differunt	22
		Friderici Barbarossæ ætas illiter-	

INDEX

ta 99
Euchsius tacite reprehensus 108

G

Galenus non uno semper modo loquitur de fientibus & factis morbis 105
Galenus excretionem vitrei humoris statim à colico dolore liberatus 104
Galenus morbum facit rem permanentem 110
Galenus & Aristoteles consentiunt in nominibus diabætes 3
Galenus continentem causam non inde negavit quod non eodem nomine uteretur 1
Galenus corporatas causas continentes admittit 91
Galen. cur à nomine continentis cause in ractione causarum abstinuerit 97
Galenus cur Stoicis insensus fuerit 98
Galenus continentis cause nomine tribus modis usus est 84
Galenus tempore cause continentis nomen aliter quam nunc usurpatum 121
Galenus non contradicunt qui causam antecedentem duplicem faciunt 109

H

Habitus & dispositionis differentia 48
Habituum animi & corporis di-

uisio 139
Hætica est febris facta 139
Hætica febri an remedia quæ adhibentur sint contraria 181
Herophilei Stoicorum de causa continentis dogma probarunt 65
Hippocrates & Galen. Arabibus in medic. præstant 107
Humor obstruens non est obstructio 34
Humor quoad humor non est morbus 37
Humor cur non sit obstructio, seu scilicet tem obstructionis causa 38
Hydrops cur non contagiosa 16

I

Instrumentorum actio à quibus causis impediatur 31
Instrumentalis morbi curatio est eadem 142
Instrumentalis morbi curatio est eadem 142
Instrumentales morbi non ut similes actiones lædunt 10
Intemperies quæ & quam diu propriè fieri dicantur medicis 47
Intemperies in proportionem qualitatum intelligenda est 144
in Intemperie causam coniunctam dari 45
Iulianus à Gal. refutatur 91
Kαταστροφὴ & διαστροφὴ in morbi definitione idem sonant 2

L

Lætionis à morbis factæ modus 132
res sunt 132

INDEX

Lippietibus cohabitantes cur. co-
dem morbo corripianitur 76

M

Magnitudo numerus, situs, &c
non promouent se ad vici-
na corpora 30
magnitudo non est principium a-
gendi 11
materiales causas cur ex hypothesi
continentes vocari Galenus 92
medicationem non medicinam addi-
tionem & subtractionem definit
Hippocr. 116
medicina à Græcis Ad Arabes venit,
ab his ad nos 99
medicina habet multa cum philoso-
phia communia 102
medicina ante Friderici Barbarossæ
tempora in scholis non doceba-
tur 99
medius est efficiens causa sanitatis 117
medicus quis sit 117
medici omnia opera ad vitiorum cor-
rectionem diriguntur 120
medici & philosophi non eodem mo-
do de morbis differunt 102
medici morbos aliter quam philoso-
phi considerant 46
medici quomodo causa continentis
nomine vtantur 84
Medicus esse diathesin quomodo Ga-
lenus dicat 58
morbus & sanitas sunt in genere 7
morbus non est motus confirmatus 63
morbus siens an sit morbus 2

morbus morbum creare potest 53
morbus absq; causæ depulsionem nō cu-
ratur 120
morbus nullus propriè per alium
vel urinam potest euacuari 36
morbus est quiddam permanens 33
morbus propriè siens est via ad mor-
bum 29
morbus siens est triplex 16
morbus non est substantia 40
morbus verè ac simpliciter siens non
est morbus 25
morbus nec est actio nec passio 69
morbus quomodo dicatur existere
137
morbus & sanitas eidem subiecto in-
sunt 9
morbus potest esse symptoma 53
morbum dici debere esse Galenus vult
4. 1
morbum cum motu Gal. non in eo-
dem genere posuit 65
morbo sanitas contraria non foret si
substantia esset 40
morbo quando quis laborare dicatur
115
morbi quamdiu dicantur fieri 137
morbi non omnes eodem modo fieri
dicuntur 129
morbi multis modis lædunt 12
morbi facti verè qui nā sint apud me-
dicos 20
morbi quidam à symptomatis deno-
minantur 54
morbi quidam sine causis non pos-
sunt definiri 56
morbi aliqui cur contagiosi sint
cum sanitas non transferatur 70

INDEX.

morbi qui simul fientes & facti sint

18

morbi omnes dū completi non sunt
fientes dici possunt

28

morbi instrumentales facti non fi-
entes affectus sunt

42

morbi in essentia partium consisten-
tes qui

129

morborum instrumentalium depul-
sus est causarum ablatio

142

morborum naturam quatuor me-
dijs inueniri Gal. docet

70

morborum nomina naturam per-
manentem inuunt

7

morborum differentie quedam

127

morborum consideratio philoso-
phica & medica differunt

118

morborum factorum tres modi

19

in morbis fientibus solum datur cau-
sa continens quibusdam

1

in morbis instrumentalibus cau-
sarum ablatio est curatio

130

à morbis liberari cur cupiamus

26

morbos initio statim suam essentiam
habere quomodo Galenus dicat

114

morbos qui cum sua causa auferun-
tur, an fientes vel factos dicas per-
inde est

20

motus est actus imperfectus

61

motus est media rei perfectio

27

motus & eius terminus differunt

63

non motus, sed mouens mouet

75

motus non est proximum morbi ge-
nus

60

motus quid sit

26

motus termini per se non fiunt

27

multitudo ad vires & ad vasa du-

plex

multitudinis euacuatio non morbo
sed cause aduersatur

N

Natura actionibus causarum mor-
bidarum resistit

numerus non est principium agen-
di

numero, situ, magnitudine, &c. ac-
tiones per se non leduntur

O

Obstructio quid sit
Obstructio solis cavitatibus de-
cidit

obstructionis causa efficiens qua-
nam sit

obstructioni apertio est contraria

obstructionem esse extergendam
quomodo Galenus dixerit

obstruens humor causa est non mor-
bus

oedema plenitudinē hypophesi inhi-
titur

oedema ex eorum est numero qua-
absoluta esse dicuntur

P

Passio pe petua, i. aeterna quod
modo vitetur

passionis nomen proprie & impro-
prie usurpatur

passio quid sit

passio diu significat morbum & di-
spostionem

passio à diastasi quomodo distin-
guatur

passio aliquando habet dispositio-
nem

INDEX

nomen etiam morbum signi-	7	preservatio fit cause efficientis re-	
ficat		motione	120
nominis abusus disputatione de		preservatio sola quantitate non etiam	
causa continente excitavit. ibid.		qualitate a curatione differt. i-	
paroxysmi febres cur recurrat	101	bidem	
paroxysmi febrium sunt diatheseis et		privatio cum positiua non fit non la-	
morbi	50	dit actione per se	11
iuxta Galenum quoque		problemata non sunt Aristotelis ge-	
in Paroxysmis duo consideranda	51	nuinus fetus	74
permanens & sine causa subsistens		putrida curatio preservatio quoque	
non conuertuntur	56	est	134
permanens res non est motus	68	putrida curatio a curatione bestice	
Permanentia multa, causas habent		ut differat.	ibid.
quibus subsistunt	55	Putrida febres Galeno fientes dicun-	
permanere, & permanere posse dif-		tur	137.
ferunt	112	sunt eidem morbi	
philosophus aliter quam medicus de		existentes	139
morbis differit	102	putrida febres cur ablata causa tol-	
phlegmone in absolute existentiam		lantur	14
numero est	6	putridarum febrium curatio vera est	
phlegmone fit a sanguine	48	etsi preservacione in iunctam ha-	
phlegmone plenitudinis hypothesi		beat	135
immutatur	91		
phlegmoni euacuatio non est con-			
traria	122		
plenitudinis differentie	95		
plenitudinem nunquam morborum			
continentem causam cur dixerit	ibid.		
Aselepiades			
pleuritide extra venas putrescit hu-			
mor	141		
in pleuritide febris fit ab humore ex			
tra venas putrescente.	ibid.		
pleuriticorum febris est affectus sub-			
sistens	140		
potentia quod est hoc aliquo modo			
non est	18		
preservatio duplex est	135		

Q

Q Vartanary tempore intermis-
sionis paroxysmi non febril-
itant

54

R

R Emedia a causis non a morbis
indicantur
remedia non morbis sed causis quo-
modo aduersentur
rigentes vtrum egrotent

122

129

25

S

S Alernitana schola prima Hip-
poc. & Gal. libros ex Arabico

Ttt 3

INDEX.

conuersos in cathedram protu- lit	100	subiectum med. est egrotans nō mor- bus	117
sanatio quid Galeno	116	subsistens alio, aliquo modo subsiste- re non videtur	19
sanitas non minus sanat quā mor- bus inquinat	77	symptomata quedam dispositioni esse possunt	140
sanitatem propter actiones deside- ramus	116	à symptomatis multimorbinominat tur	51
sanitatem in numero permanentium Galenus ponit	61	Σλευξινος aīna nomen antiquis phi- losophis incognitum	51
sani cur facilius ab aegris inquinen- tur, quā aegri à sanis sanentur	79	Syncho laborantes non egrotarent si paroxysmum morbum non esse diceremus	51
scabies cur contagiosa	76		
similares morbi non uti instrumen- tales, actiones ledunt	10		
similares morbi souētē causam ma- terialem nullam habent	96		
in similibus morbis causæ ablatio aliquando est curatio	131		
situs partis non est principium agen- di	11		
in specie includitur tota generis na- tura	69		
spuma quid sit & quomodo genere- tur	87		
spumæ causa continens.	ibid.		
stabilis & fiens morbus quid apud Gal. & Hippoc.	129		
stabilitatis necessitas diuersimodè à Galeno asserta conciliatur	59		
Stoicorum commentum est continēs causa	63		
Stoicis cur Galenus insensus	98		

	T	
	Abes cur contagiosa	76
	termini motus per se non finit	
	28	
	tertianarum paroxysmi exortio	11
	re cur soluantur	
	tremor symptoma est non morbus	
	93	
	tremor plenitudinis hypothesi innitit tur	94
	de tumoribus præter naturam lib.	94
	Gal. summa	

	V	
	Ulcus glutinatio qualis sit cu- ratio	118
	vrina propter nimiam vesicæ disten- sionem supprimitur	
	vrinæ suppressæ curatio qualis sit	
	118	

BASILEÆ,
PER PETRVM PERNAM.
M. D. LXXII.

1752703

THE EAST INDIA COMPANY

M. D. LXXII